FACULTY
of
PROCURATORS
in
GLASGOW.

E. LOTHIAN.

Presented by

James Robertson Esq LLD

TO THE LIBRARY OF THE

Faculty of Procurators

IN GLASGOW.

Nov. 1883

ROBBINS
COLLECTION

LAW LIBRARY

THE UNIVERSITY
OF CALIFORNIA

THE REUEL DRINKWATER AND
SADITHA MC CULLOUGH ROBBINS FUND
ESTABLISHED BY
DR. LLOYD M. ROBBINS

CORNELII VAN BYNKERSHOEK,

JCTI ET PRAESIDIS,

QUAESTIONUM JURIS PUBLICI LIBRI DUO,

QUORUM PRIMUS EST

DE REBUS BELLICIS,

SECUNDUS

DE REBUS VARII ARGUMENTI.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud JOANNEM VAN KERCKHEM.

CIↃ IↃCC XXXVII.

Cum Privilegio Ordinum Hollandiae & Weſt-Friſiae.

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Biblioteca Europea di Informazione e Cultura

http://www.archive.org/details/corneliivanbynke00bijnx

AMPLISSIMO GRAVISSIMOQUE

VIRO,

WILELMO VAN CITTERS,

JCTO, URBIS MIDDELBURGENSIS SAEPIUS, ET CUM MAXIME CONSULI, CURATORI SOCIETATIS INDIAE ORIENTALIS IN STATIONE ZELANDICA, ETC. ETC. ETC.

S. D.

CORNELIUS VAN BYNKERSHOEK.

UT Tibi, Vir Ampliſſime, has *Juris Publici Quaeſtiones* inſcriberem, non una ratio me movit. Si circumſpiciendum eſſet nomen illuſtre, tuo quid illuſtrius? nam Gentem tuam, ipſis natalibus illuſtrem, adeo meritis ipſe tuis ornaſti, ut eo-

rum ſplendor uſquequaque ſe exſerat, ſive deliberandum ſit de communi Foederati Belgii bono, ſive de proprio Zelandiae noſtrae. Utriusque ſalus Tibi cordi & curae eſt, ſed quia perſona, quam ſuſtines, magis Te Zelandiae addicit, ejus in primis ſalus Tibi ſuprema lex eſt, atque adeo Te haec ſollicitum habet, ut ab aliquot retro annis fere totum occupaverit. Quare, ſi recte auguror, Zelandia noſtra, Te ſalvo, ſalva erit, ſatis utique illa ſibi conſultum exiſtimat, ſi Te uti frui liceat in rebus arduis & ambiguis, & nemo invidet, niſi qui minor eſt. Singulari autem cura ita Middelburgenſibus tuis conſulis, ut eorum opes, publicae ac privatae, creſcant, mercatura, aliquamdiu intermortua, reviviſcat, &

aedificia, collapſa olim vel deſerta, ſurgant altius & ornatius. Horum ſane haud ita pridem emptores & conductores deſiderabantur, nunc deſiderantur venditores & locatores. Quicunque Te novit, ſimul novit, ita Te agere rem publicam, ut optimus quisque Paterſamilias ſolet agere rem privatam, absque ſordibus, absque omni avaritia. Sed nolim in ſingulas virtutes tuas excurrere, ne ipſa earum copia obruar, & pudori tuo gravis ſim. Quod in iis admirentur, habent omnes, quod imitari poſſit, nemo. Animi tamen tui moderationem & aequalitatem, quae in rebus agendis undique pellucet, ſilentio non transmittam, quia haec in Zelandis rara virtus eſt. Si *Mattiaci* apud Tacitum *de Moribus Germanorum C.*

XXIX. fuerint *Zelandi*, ut nonnullis quidem videtur, ſcis, quid de illis ibi dixerit Tacitus, eſſe nimirum *ſimiles Batavis, niſi quod ipſo adhuc terrae ſuae ſolo & caelo acrius animantur.* Tu hac parte non Mattiacus, vel Mattiaci non Zelandi. Majus igitur & dignius nomen, quod huic Operi inſcriberem, non ſuccurrebat, non quod ex ea inſcriptione Fortunae meae blandiar, vel auctoritatem Operi conciliem, cum nihil ſit, quod ultra expetam, & probe ſciam, Opus ex ipſo Opere ſtare vel cadere oportere, ſed quod velim nomen meum publice profiteri inter eos, qui virtutum tuarum majeſtatem comiter obſervant.

Si circumſpiciendus eſſet amicus, ecquem Tibi praeferam? nam ex quo me

me amicitia tua dignatus es, tot & tanta ejus argumenta voluiſti exſtare, ut ingratus ſim, niſi publico teſtimonio id agnoscam. Amicitia noſtra, patere, ut dicam, per plurimos annos ſtetit, & adhuc ſtat, integra & illibata, non tralatitia illa urbanitate, quae verborum lenociniis abſolvitur, & ſaepe fallit, cum ad rem ipſam perventum eſt, ſed ſine dolo, ſine fraude & fuco. Animi candidi & vere Zelandi eſt aperte agere, nec ſubdole latebras quaerere, quibus abdatur amicitia, ſemel bona fide contracta. Scio, qui Viri etiam egregie cordati haberi volunt, & tamen his latebris ſe totos involvunt, qui verbis demulcent amicos, ſed, ubi ratio amicitiae reddenda eſt, ſolidae rei nihil quicquam praeſtant.

Tu

Tu ſollicite primum quaeris, an, qui amicitiam tuam ambiunt, ſatis Tibi videantur digni, &, ſi ſint, & donec ſint, eorum commodis promovendis prolixe ſtudes, nec ab aliis, male feriatis, pateris Te avelli & transvorſum agi. Expertus loquor, neque enim ceſſaſti mihi meisque ex animi ſententia favere, ex quo in amicitiam me tuam recepiſti. Ego vicem reddidi, ſed exiguam, nam exiguum eſt, quod rebus tuis, tam alto loco collocatis, poſſum adferre.

Si circumſpiciendus eſſet Judex competens earum rerum, quas his Libris ago, Tu certe de his ipſis etiam de plano pronunciare potes. Ut Juris Romani prudentia proprium Scaevolarum patrimonium fuit, ſic Juris Publici Scientia Gentis tuae hereditaria

taria dos eſt. Loquor de ea ſcientia, quae non in umbratili profeſſione, ſed in rebus publice agendis conſiſtit. Unde ex Gente tua prodierunt Conſules, Legati, Ordinum Syndici, & qui non alii ad Rempublicam nati factique? Hanc gloriam, a Majoribus tuis acceptam, ſedulo propagaſti, omnibus undique conquiſitis, & magno aere comparatis, quae Te ad Rempublicam adminiſtrandam reddere poſſunt doctiorem & meliorem. An quid igitur in his Libris praeſtiterim, quod in utilitatem Reipublicae redundare poſſit, tui in primis judicii erit, ſatis enim operae pretium me tuliſſe putabo, ſi Tibi, paucisque aliis, Tui ſimilibus, placuerim. Sed ne videar Te in os laudare, qui non meus eſt mos,

manum de tabula. Vale, Vir Ampliſſime, nec niſi ſerus in Caelum redi, publico & privato Tuorum bono. Hagae Batavorum pridie Calend. Maji CIↃ IↃCC XXXVII.

AD LECTOREM,

CUM *quatuor abhinc annis ederem* Obſervationum Juris Romani Libros quatuor poſteriores, *ſignificabam, me tunc ſatis dediſſe Jurisprudentiae Romanae, & animum eſſe, ſi quid in poſterum molirer, tranſire ab his, quae in ſolis fere JCtorum Cathedris aguntur, ad ea, quae in Conſiſtoriis Principum, vel Auditoriis Judicum tractari ſolent. Quare tunc fidem dedi, me, ſi quid vitae ſupereſſet, id eſſe impenſurum Juri Publico vel Patrio. Non quod conſtituiſſem edolare Commentarios Juris Publici vel Patrii, ſic enim plurima eſſent dicenda, quae ab aliis jam dicta ſunt prius, ſed quod animus eſſet ſeligere & excutere illuſtres aliquot Quaeſtiones, quae & prodeſſe & delectare poſſent. Ex parte nunc fidem datam libero, exorſus a Jure Publico: ecce enim hic habes* Quaeſtionum Juris Publici Libros duos, *quorum alter eſt* de Rebus bellicis, *alter* de Rebus varii argumenti. *Et cum Jus Publicum bifariam accipiatur, vel de eo jure, quod, ratione magiſtra, inter Gentes obtinet, vel de eo, quod ad adminiſtrationem cujusque Civitatis pertinet, hae Quaeſtiones utrumque complectuntur. Sic autem in his ſum verſatus, ut magis quotidiana me magis habuerint ſollicitum, utque in definiendis controverſiis rationi, ſanae, inquam, rationi primas tribuerim. Addidi deinde Pacta Gentium, Ordinum noſtrorum Edicta & Decreta, ſaepe & exempla, quae*

hic & alibi Gentium exſtant, quia Jus Publicum etiam exemplis ſe ſolet tueri, & de ſingulis modeſte ivi in conſilium.

Ut vero, quae hic ago, ad omnes ubique Civitates pertinere poſſunt, ita cum maxime pertinent ad Rempublicam Foederati Belgii, nulla enim quaeſtio eſt, quae non eo referatur, nulla, ad quam non attuli leges, eade re latas per omnes aetates noſtrae Reipublicae, ab ipſis ejus incunabulis ad noſtra uſque tempora. Singulis Quaeſtionibus ſententiam meam adſcripſi, idque liberum eſſe exiſtimavi, in libera praeſertim Republica. Prudens tamen eam omiſi in his, quae ad meam aetatem propius accedebant, ne me invidiae exponerem, neve cujusquam, adhuc vivi, auctoritatem, ſi forte ab eo diſſentirem, viderer oppugnare. Multo magis abſtinui a ſententia dicenda, ſi ea occurrerent, de quibus adhuc ſub judice lis eſt, nolui enim, ne cui res ſit praejudicio, ſententia mea definire, quae nondum definita ſunt. Ubi de Dominio eminenti, *ubi de aliis ago, paſſim id obſervabis.*

Quod ad cauſas praeteritas utique ſentire, quae velis, & quae ſentias, dicere licet, eamque libertatem nemo cuiquam hominum negaverit. Scio non ſemper Ordinibus Foederati Belgii, vel etiam Ordinibus ſingularum Provinciarum, idem ſediſſe in Juris Publici prudentia, quod mihi ſedet, & ſaepe me id eſſe profeſſum, ſed in his, quae ex ſola ratione definiuntur, non ſemper aequum videtur Titio, quod videtur Maevio, ſuum

hic

hic cuique judicium eſt, cum cuique placeat ſua ratio. Quin nec ipſi Ordines ſemper una eademque ſententia uſi ſunt, nunc hoc, nunc aliud rurſus placuit, & in his, quid ſequendum videatur, libera cujusque eſt electio. Quamvis autem omnium Rerumpublicarum intereſſet, ne in cauſis Juris Publici aliud atque aliud placeret, atque haec varietas Principibus exteris bilem moveret, nulla tamen adeo beata eſt, vel unquam fuit, ut ſemper & ubique id obtineri poſſit. Ea ſane Reipublicae noſtrae ratio eſt, ut membra, ex quibus Ordinum Collegia conſtant, in tempus mutentur, & mutatis membris ecquis mirabitur etiam ſententias mutari? Ipſae Curiae Supremae, quae vice ſacra jus dicunt, quamvis ex formula Jurisjurandi teneantur legibus, de una tamen eademque quaeſtione, quae meri juris eſt, ſaepe aliud atque aliud judicant, etiam membris nulla parte mutatis, poſſunt enim, qui minus ante ſapuerunt, reſipiſcere, poteſt prior ſententia memoria excidiſſe in quaeſtione, quae in utramque partem recte defenditur, poteſt nunc haec lex, nunc alia magis perſuadere, poſſunt & alia incidere, quae non commemoro.

Quin ſi vel Ordinum auctoritas in cauſis publicis ſemper ſibi conſtaret, ſic tamen integrum eſſet ab ea diſſentire, non equidem in facto, quod ex ea auctoritate definiendum eſt, ſic enim utimur jure conſtituto, ſed ubi duntaxat quaeritur, ut fere hic quaerimus, quid, ſola ratione conſulta, aequius melius ſit? & quid conſtituere optimum eſſet, ſi de jure conſtituendo ageretur? Nulla ul-

lorum hominum auctoritas ibi valet, ſi ratio repugnet. Non Grotius, non Pufendorfius, non Interpretes, qui in utrumque commentati ſunt, me convicerint, ſi non convicerit ratio, quae in Jure Gentium definiendo fere utramque paginam facit. Inde eſt, quod auctoritatibus cöacervandis fere abſtinuerim, non difficulter alioquin earum mole potuiſſem implere & onerare hos Libros. Saepe quidem Grotio & Pufendorfio teſtimonium denunciavi, ſed non alia ratione, quam quod illi in Jure publico principatum teneant, & aliorum omnium familiam ducant, ſilentio fere praeteritis minorum Gentium Interpretibus. Ab utriusque tamen ſententia receſſi, ubi ipſa ratio videbatur recedere. Hanc praecipue in conſilium adhibui, &, niſi illa vincat, nihil vicerit in omni Quaeſtione Juris publici.

Attamen non intercedo, quominus rationi poſſit accedere auctoritas, quae rationi pondus addat, ſed hanc malim arceſſere a perpetua conſuetudine hoc illove modo paciscendi inter Gentes, & ab exemplis, hic illic frequentatis, quam a teſtimonio veteris alicujus Poëtae vel Rhetoris, qua Graeci, qua Latini: nae enim illi ſunt peſſimi Juris Publici Magiſtri. Ad oſtentandam eruditionem haec magis pertinent, quam ad conciliandam auctoritatem Juri Publico. Plus me movet auctoritas eorum, qui, in media luce hominum verſati, ad Rempublicam adhibentur, & ab exemplis, quae inciderunt, didicerunt ſapere. Hi Pacta Gentium, ex uſu Gentium, ſolent componere; non quod illorum auctoritati ſine ratione aſ-

ſur-

ſurgam, ſed quod, ubi ratio ſuffragatur, illis plus tribuam, quam aliquot Poëtis vel Rhetoribus. Vetera exempla & vetera Gentium Pacta, quae apud Hiſtoricos, Graecos & Latinos, exſtant, habent ſane ſuum pretium, ſed, ut mores Gentium mutantur, ſic & mutatur Jus Gentium. Ratio equidem ſemper eſt eadem, ſed ubi haec ambigua eſt, ut ſaepe eſt in utramque partem, ex perpetuo fere uſu Jus Gentium aeſtimandum eſt. Plurima olim Juris Gentium fuerunt, quae nunc non ſunt, ut eſt in Ratihabitione Pactorum, etiamſi ex mandato Principis inita fuerint. Atque inde eſt, quod exempla, quod Pacta Gentium, quibus hic utor, maluerim depromere ex recentiori, quam antiquiori memoria, quia enim, quae hic ſcribo, ad uſum pertinere volui, major ratio erat habenda noſtri, quam veteris aevi. Non omnia quidem omnium Gentium Pacta excuſſi, nam id nimiae diligentiae eſſet, ſed ex his, quae hic attuli, ſatis intelliges, ecquid in argumentis, quae tracto, pleriſque Populis Europaeis placuerit. Habes, qua mente acceſſerim ad Jus Publicum; recte, an ſecus, publici judicii erit.

Auctoritates, quibus uſum ſum, addidi, quia nolebam mihi ſine ſponſore credi, addidi & loca, ubi exſtabant, ſed ea fere rejeci ad calcem cujusque paginae, ne Lectorem morarentur. Quae ubique exſtabant, & cuivis ad manum erant, indicare ſupervacuum duxi. Uſus ſum Aitzema 's Hiſtorien, *ejusque* Herſtelde Leeuw *in* 4to. *earumque Editionum Tomos & paginas allegavi. Libros vulgatos Edictorum & Decretorum, vulgo* Het

Groot

Groot Placaat-Boek, *ſimpliciter indicavi hoc ſigno* Plac. *adjectique numeri ſignificant* Tomum, Librum, Titulum, Partem, & *cujusque partis ſingularem* Numerum. *Sed in omnibus Tomis, quin & in uno eodemque non ſemper diſtinctiones ſibi conſtant, aliquando partes, aliquando partium numeri omittuntur, aliquando etiam Tituli. In Tomo V. rurſus nihil habes, quam Libros & Titulos, omiſſis numeris, unde ad Paginas indicandas recurrendum fuit, ut & in* Appendice *Tomi II. ubi nulla alia fere diſtinctio eſt. Sed qui hos Libros ſolent verſare, ſatis intelligent, quid ſibi velint numeri, ſingulis Tomis adſcripti, etiamſi non intelligant, ut ipſe non intelligo, cur in adhibendis diſtinctionibus tantum variaverint Editores. Magis quidem commodum fuiſſet cujusque Tomi paginas adducere, ſed ſi, reſectis ſuperfluis, & his, quae bis terve totidem verbis repetita ſunt, ipſa quoque eorum Librorum editio repeteretur, inter paginas utique utriusque Editionis non conveniret. Edicta Ordinum Hollandiae*, Placaten van Holland, *Amſterdami edita anno* 1645. *ſic indicavi* Plac. Holl. De Sententien van den Hoogen en Provincialen Rade, *Rotterdami apud Naeranum* 1662. *appellavi* Deciſiones mixtas, *hoc indicio*, Decis. mixt. Het Repertorium van de Placaten, beruſtende ter Griffie van den Hove van Holland, *ſic exhibui* Repert. Cur. Holl. &, *ubi ſermo erat de Edictis Ordinum Generalium*, Repert. Ordd. Gener. De Papegaay of het Formulier-boek *ita notavi* Formul. *quod Formularium ſignificat.* De Hollandſche Conſul-

tatien

tatien en Adviſen *ita deſcripſi* Conſil. Holl. *vel* Conſil. H. *en* het Nederlandſch-Advis-boek *ita* Conſil. Belg. *vel* Conſil. B. *Reliqua ſcribendi compendia nemo eſt, qui non intellexerit. Attuli aliquando Edicta & Decreta Ordinum, quin & alia nonnulla, quae Libris, nunc editis, nondum inſerta ſunt, & tunc provocandum fuit ad* Acta Ordinum, *vel ad* Collectanea mea, *in quibus exſtabant. Uſus ſum* de Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit, *in folio editis anno* 1672. *ejusque Editionis paginas reperies. Quod autem verba quaedam Edictorum vel Decretorum non expreſſerim Lingua Latina, ſed propria & Belgarum vernacula, non alia fere cauſa factum puta, quam quod de ſenſu eorum non uſquequaque conſtaret, quodque adeo maluerim ea Lectoris arbitrio relinquere, quam mea verſione definire, ecquis eorum ſenſus eſſet. Tantum eſt, quod ſcire tua forte intererat. His itaque vale.*

CONSPECTUS CAPITUM.

LIBRI PRIMI

CAP.

I. Definitio Belli, ejusque explicatio. Pag. 1

II. Ut bellum ſit legitimum, indictionem belli non videri neceſſariam. 5

III. De Statu belli inter Hoſtes. 17

IV. Ecquando res hoſtium mobiles, & praeſertim naves, fiant capientium? 25

V. Res mobiles, & praeſertim naves, an & quouſque recuperatori cedant? 35

VI. Quouſque extendatur immobilium poſſeſſio, bello quaeſita? 44

VII. Hoſtium actiones & credita, quae apud nos inveniuntur, an exorto bello recte publicentur? 51

VIII. An hoſtem liceat aggredi vel perſequi in amici territorio vel portu? 58

IX. De Statu belli inter non hoſtes. 67

X. De his, quae ad amicorum noſtrorum hoſtes non recte advehuntur. 75

XI. Obſeſſis Urbibus, Caſtris, Portubus an quicquam liceat advehere? 83

XII. An licitum ob illicitum publicetur? 92

XIII. De amicorum bonis, in hoſtium navibus

bus repertis. Pag. 98
XIV. De hoſtium rebus, in amicorum navibus repertis. 104
XV. An res, ab hoſtibus captae, in non hoſtis imperium delatae, poſtliminio revertantur? 109
XVI. De Jure poſtliminii varia. 115
XVII. De piratica, & an Barbari in Africa ſint piratae? 121
XVIII. De Praedatoria privata. 130
XIX. Quousque exercitores navis praedatoriae teneantur de damno injuria dato? 139
XX. Si navis, non ad praedandum emiſſa, praedam tamen ceperit, ad quem ea pertineat? 146
XXI. An res hoſtium liceat aſſecurare? 152
XXII. An liceat militem conducere in amicae Gentis Populo? 158
XXIII. An ſingulis Belgii Foederati Provinciis jus ſit belli gerendi? 163
XXIV. De Repreſſaliis nonnulla, & an earum quoque jus ſit penes ſingulas Provincias? 171
XXV. Variae Quaeſtiunculae. 178

LIBRI SECUNDI

CAP.

I. Comitum poteſtatem in Belgio Foederato non ceſſaſſe niſi poſt 26. Jul. 1581. Pag. 187

II. Ex conſilio non fraudulento neminem Reipublicae obligari, nec etiam quemquam recte puniri, quod mandatum Principis ſui exſequutus ſit. 196

III. Qui recte Legatos mittant. 202

IV. An ſingulae Provinçiae Foederati Belgii Legatos poſſint mittere, vel accipere? 208

V. Qui recte Legati mittantur. 217

VI. Legati quid rerum olim egerint, & nunc agant, cum publice audiuntur. 222

VII. An valeat, quod Legatus egit contra arcanum mandatum? 228

VIII. An Legatis donum munus accipere liceat? & alia ejusdem argumenti. 235

IX. Quaedam de praerogativa ordinis inter Legatos, & inter Principem minorem

rem praeſentem, & majoris abſentis Legatum. Pag. 244
X. De ſervanda fide pactorum publicorum, & an quae eorum tacitae exceptiones? 251
XI. An peregrini ab adminiſtratione Reipublicae ſint arcendi? 259
XII. Imperium & jurisdictio an poſſint mandari? 267
XIII. An ob debitum Univerſitatis ſingula membra conveniri & damnari poſſint? 275
XIV. An liceat Urbes, earumque moenia exſtruere, reficere, extendere, munire ſine conſenſu Principis? 283
XV. De Dominio eminenti nonnulla, & de refundendo pretio eorum, quae jure ejus dominii occupantur. 290
XVI. Ut ſolius Principis eſt crimina remittere, ſic ejus ſolius eſſe videri, criminum impunitates publice promittere. 299
XVII. Judices extra territorium ſuum non recte exilium indicere, niſi ex privilegio Principis. 307
XVIII. An jus Religionis, ut olim fuit, ita

nunc quoque ſit penes ſingulas Provincias? Pag. 315
XIX. Optimo jure Ordines Hollandiae 13. Mart. 1663. Eccleſiaſtis praeſcripſiſſe novam orandi formulam cum pro ſe, tum pro aliis Magiſtratibus. 325
XX. Interpretatio §. 4. Pacis Monaſterienſis 30. Januar. 1648. 332
XXI. Quando & quorum navibus praeſtanda ſit reverentia? & an damnum, quod ob reverentiam non praeſtitam accipitur, commune ſit, ut in jactu? 339
XXII. Varia de tributis, vectigalibus & publicanis. 347
XXIII. An Ordines Generales recte ſeſe immiſceant controverſiis ſingularum Provinciarum? 357
XXIV. De modis conciliandi diſſentientes Provincias. 364
XXV. Variae Quaeſtiunculae. 372

PRIVILEGIE.

De STATEN VAN HOLLAND en WESTVRIESLAND doen te weeten: Alzoo Ons te kennen is gegeven by Johannes van Kerckhem, Burger en Boekverkooper binnen de Stad Leyden, dat hy, van tyd tot tyd, gedrukt had, *Cornelii van Bynkershoek, Præſidis Curiæ Supremæ, Obſervationum Juris Romani, Libri Octo*; Nog, *Opuſcula varii argumenti*; En *Opera Minora*, te zamen uytmakende Vier Deelen in Quarto; En dat hy werkelyk bezig was te drukken Desſelfs *Quæſtiones Juris Publici*, mede in Quarto; En nademaal eenige baatzoekende menſchen hen niet ontzien hadden, de voorgemelde Vier reets gedrukte Werken, tot ſyn Suppliants groote ſchade, buyten 's Lands na te drukken, en bedugt zynde, dat zy de onder de Pers zynde *Quæſtiones Juris Publici* mede, by den uytkomſt, zouden komen na te drukken, en in deze Landen in te voeren: zoo was het, dat hy Suppliant, zig keerde tot Ons, ootmoedelyk verzoekende, hem Suppliant, ſyne Erven of Regt verkrygende, te verleenen Octroy en Privilegie, om de voorſz. genoemde *Cornelii van Bynkershoek, Præſidis Curiæ Supremæ, Opera omnia*, binnen den tyd van Vyſtien Jaren, hier te Landen, alleen te mogen drukken, 't zy in het geheel, of ten deele, en zulx in zoodaanige formaaten en taalen, als hy Suppliant zoude komen goed te vinden: wyders gedienſtelyk ſmeekende, dat het Ons gelieven mogte, expreſſelyk te verbieden het diſſemineren en debiteeren van de reets voorſz. buyten 's Lands gedrukte of nog te drukken van den *Præſident Corn. van Bynkershoek Opera*, in wat taalen en formaaten, het zy in het geheel, of ten deele, zulx zyn mogte, en dat wel met eene boete van Drie duyzend guldens te ſtatuëeren tegen die gene, die eenige der voorſz. Werken, in het geheel of ten deele, in wat taalen of formaaten, hier te Lande, zouden komen te drukken, in te voeren, verruylen, of te verkoopen, midtsgaders op het verbeuren van alle de ingebragte, verkogte, en verruylde exemplaren, ende dat zoo dikmaals, als ymand deswegens zoude agterhaald worden: ZOO IS 'T, dat Wy de zaake en 't voorſz. verzoek overgemerkt hebbende, ende geneegen weſende ter bede van den Suppliant, uyt Onſe regte Wetenſchap, Souveraine Magt ende Authoriteyt, den zelven Suppliant geconſenteert, geaccordeert, en geoctroyëert hebben, conſenteren, accorderen en octroyëren hem by dezen, dat hy, geduyrende den tyd van Vyftien eerſt agtereenvolgende Jaren, de voorſz. Werken van den voorn. *Præſident van Bynkershoek*, in dier voegen, als zulx by den Suppliant is verzogt, en hier vooren uytgedrukt ſtaat, binnen den voorſz. Onſen Lande, alleen zal mogen drukken, doen drukken, uytgeven ende verkoopen: verbiedende daaromme allen ende eenen yegelyken, dezelve Werken, in 't geheel ofte ten deele, te drukken, naa te drukken, te doen naa drukken, te verhandelen of te verkoopen, ofte elders naagedrukt, binnen den zelven Onſen Lande te brengen, uyt te geeven, ofte te verhandelen en verkoopen, op verbeurte van alle de nagedrukte, ingebragte, verhandelde ofte verkogte Exemplaren, ende een Boete van Drieduyzend Guldens, daar en boven, te verbeuren, te appliceren een Derde-part voor den Officier, die de Calange doen zal, een Derde-part voor den Armen der Plaatſe, daar het caſus voorvallen zal, ende het reſterende Derde-part, voor den Suppliant, ende dit t'elkens zoo menigmaal als dezelve zullen werden agterhaalt; Alles in dien verſtande, dat Wy den Suppliant met dezen Onzen Octroyë alleen willende gratificeren tot verhoedinge van ſyne ſchaade, door het naadrukken van de voorſz. Werken, daar door, in geenigen deele verſtaan,

den

den inhouden van dien te authoriſeren, ofte te advouëren, ende veel min het zelve, onder Onſe protectie, ende beſcherminge, eenigh meerder credit, aanzien, ofte reputatie te geven: nemaar den Suppliant, in cas daar in yts onbehoorlykx zoude influëren, alle het zelve, tot ſynen Laſte, zal gehouden weſen te verantwoorden, tot dien eynde wel expreſſelyk begeerende, dat, by aldien hy dezen Onſen Octroyë voor dezelve Werken zal willen ſtellen, daar van geene geabbreviëerde ofte gecontraheerde mentie zal mogen maaken, nemaar gehouden weſen het zelve Octroy in 't geheel, en zonder eenige omiſſie, daar voor te drukken, ofte te doen drukken, en dat hy gehouden zal zyn een Exemplaar van de voorſz. Werken, op groot Papier, gebonden en wel geconditioneert te brengen in de Bibliotheecq van Onſe Univerſiteyt te Leyden, binnen den tyd van Ses Weeken, naa dat hy Suppliant dezelve Werken zal hebben beginnen uyt te geven, op een boete van Seshondert Guldens, naa de expiratie der voorſz. Ses Weeken, by den Suppliant te verbeuren, ten behoeve van de Nederduytſe Armen van de Plaats, alwaar den Suppliant woond; En voorts, op pœne, van, met 'er daad, verſteeken te zyn van het effect van dezen Onſen Octroyë; Dat ook de Suppliant, ſchoon by het ingaan van dit Octroy, een Exemplaar gelevert hebbende aan de voorſz. Onſe Bibliotheecq, by zoo verre hy, geduyrende den tyd van dit Octroy, dezelve Werken zoude willen herdrukken, met eenige Obſervatien, Noten, Vermeerderingen, Veranderingen, Correctien, of anders, hoe genaamt; of ook in een ander formaat; gehouden zal zyn, wederom een ander Exemplaar van dezelve Werken, geconditioneert als vooren, te brengen in de voorſz. Bibliotheecq, binnen dezelve tyd, en op de boete en pœnaliteyt, als voorſz. Ende ten eynde den Suppliant dezen Onſen Conſente ende Octroyë moge genieten, als naa behooren, Laſten Wy allen ende eenen yegelyken, dien het aangaan mag, dat ſy den Suppliant van den inhouden van dezen doen, laaten ende gedoogen ruſtelyk, vredelyk, ende volkomentlyk genieten ende gebruyken, ceſſerende alle belet ter contrarie: midts, dat de Suppliant gehouden zal weſen, van de verkryging van dit Ons Octroy, aan de Boekverkoopers dezer Lande, ten ſpoedigſte, door circulaire Brieven, of advertiſſement in de Couranten, kenniſſe te geven. Gegeeven in den Hage, onder Onſen Grooten Segele, hier aan doen hangen, op den feſtienden Februarij, in 't Jaar Onſes Heeren ende Saligmakers Duyzend Sevenhondert Seven en Dertig.

J: H: V: WASSENAER vt

Ter Ordonnantie van de Staten

WILLEM BUYS.

Aan den Suppliant zyn, nevens dit Octroy, ter hand geſtelt, by Extract authenticq, Haar Ed: Gr: Mo: Reſolutiën van den 28 Juny 1715, en 30 April 1728, ten eynde, om zig daar na te reguleeren

COR-

CORNELII VAN BYNKERSHOEK,

JURISCONSULTI & PRAESIDIS,

QUAESTIONUM JURIS PUBLICI

LIBER PRIMUS.

DE REBUS BELLICIS.

CAPUT I.

Definitio Belli, ejusque explicatio.

Quum Cicero dixit *L. I. de Offic. C.* **11.** eſſe *duo genera decertandi, alterum per diſceptationem, alterum per vim*, per genus poſterius intellexit *Bellum;* non quod bellum ita definire voluerit, ut eum voluiſſe cenſet Grotius *de Jure B. & P. L. I. C.* 1. §. 2. *n.* 1. nam imperfecta eſſet ea definitio, non ſecus atque imperfecta eſt alia Alberici Gentilis *L. I. de Jure Belli C.* 2. qui bellum eſſe ait, *Publicorum armorum juſtam contentionem.* Utramque defi-

nitionem, quamvis prima probetur Grotio, minus tamen eſſe perfectam, intelliges ex ea, quam ipſe addo, & omnes, niſi fallor, belli numeros implet. *Bellum eſt eorum, qui ſuae poteſtatis ſunt, juris ſui perſequendi ergo, concertatio per vim vel dolum.* Videamus ſingula.

Ait definitio, *eorum, qui ſuae poteſtatis ſunt.* Sive nempe Gentium, ſive ſingulorum hominum, ubi nulla eſt Civitas: iidem quippe tunc utrique ſunt, neque, quod ſingulorum hominum eſt, recte dixeris privatum bellum, quia privatum nihil eſt, niſi ratione publici, quod, ubi Civitas non eſt, nullum eſt. Hoc bellum ſingulorum in Civitate ceſſat, & ideo ſi debitori meo, qui mihi decem debet, decem extorſero, incido in Legem Juliam de vi privata, quia non ſolum vis eſt, ſi homines vulnerentur, ſed & tunc, quoties quis id, quod deberi ſibi putat, non per judicem repoſcit *l. 7. ff. ad L. Jul. de vi privata.*

Ait definitio, *juris ſui perſequendi ergo.* Scilicet noſtri defendendi vel recuperandi cauſa, ſola belli ratio eſt, ſed cave exiſtimes, belli finem eſſe. Gens, quae Genti injuriam intulit, & ipſa, & omne ejus imperium Genti, injuriam paſſae, in commiſſum videtur cadere. Is certe belli finis eſt, ſi ita videatur Genti, injuriam paſſae, neque enim ubi haec recuperavit tantum, quantum alia ademerat, bellum ceſſat, vel ceſſare debet. Ad Principem, contra quem bellum gerimus, univerſa Reſpublica pertinet, tam perſonae, quam res; ſicuti igitur debitorem noſtrum & omnia ejus bona exigimus, ita & in bello Principem & univerſam ejus Rempublicam. Debitorem quidem non ultra exigimus, quam nobis debetur, ſed in bello, diſſoluto quodammodo generis humani foedere, ad hoſtem ejusque omnia ſubigenda accin-

gimur, occupando omne id jus, quod ipſe Princeps in Rempublicam eam habuit, hoc eſt, omnium hominum rerumque, qui quaeve in ea Republica ſunt, dominium: generalis nempe belli conditio eſt, ut ad menſuram non geratur.

Dixi, *concertatio.* Quo verbo non duntaxat certandi actum ſignificamus, ſed & ipſum belli ſtatum, re enim expreſſa facile qualitas ſequitur. Sic JCti, cum ſervitutem definiunt, non ſolam actionem, qua liberi homines alterius imperio ſubjiciuntur, intelligunt, ſed & ipſam conditionem & ſtatum ſervitutis. Etiam Grotius id animadvertit in definitione belli, quam ipſe ex Cicerone ſuam fecit.

Dixi, *per vim.* Non per vim *juſtam*, omnis enim vis in bello juſta eſt, ſi me audias, & ideo juſta, cum liceat hoſtem opprimere, etiam inermem, cum liceat veneno, cum liceat percuſſore immiſſo, & igne factitio, quem tu habes, & ille forte non habet, denique cum liceat, ut uno verbo dicam, quomodocunque libuerit. Scio Grotium de veneno contradicere *de Jure B. & P. L. III. C.* 4. §. 15. & inter percuſſorem diſtinguere ibidem §. 18. Scio Zoucheum, ut nihil fere ſolet ipſe definire, animi quoque dubium haerere *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 10. *Q.* 5. *&* 6. Sed ſi rationem, Juris Gentium magiſtram, ſequamur, in hoſtes, qua hoſtes, omnia licet. Bellum alicui facimus, quia putamus, eum, per injuriam nobis illatum, ſui ſuorumque perniciem meruiſſe, isque armorum noſtrorum finis eſt, quem, qua forma adſequaris, quid refert? Ne judicem injuſtum dicas, qui ad mortem damnatum, licet vinctum & inermem, a carnifice gladiato jubet necari, nam ſi damnatum ſolvas armesque, jam erit fortitudinis fortunae-

 que

que periculum, non injuriae factae punitio. Quin ſi putes, te vi ſola uti poſſe, qua hoſtis tuus utitur, ſimul putabis, ejuſdem juris eſſe eum, cujus tu es, & tamen ob injuriam, quam tibi fecit, eum debellare conſtituiſti. Hoſtis tuus apud te damnati loco eſt, & ita tu quoque apud hoſtem tuum, ſed apud tertium, utriusque amicum, par utriuſque cauſa eſt, & ambo eſtis juſti.

Ne quidem *dolum* in definiendo bello excipere volui, cum nihil omnino interſit, dolo, an virtute in hoſtem agas. Alii aliter ſapiunt. Si auctoritates, ſi exempla in utramque partem deſideres, magno numero ſuggeret Grotius *de Jure B. & P. L. III. C.* 1. §. 6. *& ſeqq.* Ego omnem dolum permitto, ſola perfidia excepta, non quod contra hoſtem non quodlibet liceat, ſed quod fide data, quotenus data eſt, hoſtis eſſe deſinat. Et ſane cum ratio belli omnem perdendi hoſtis modum probet, cur dolo faciendo ſe opponant tot auctoritates & exempla, non alia cauſa eſt, quam quod juſtitiam, de qua ſola nos quaerimus, cum animi magnitudine, nonnunquam in bellis frequentari ſolita, peſſime confundant tam Scriptores, quam ipſi belli Duces. Juſtitia in bello omnino neceſſaria eſt, animi vero magnitudo a mera voluntate proficiſcitur. Illa hoſtem perdi ſinit quocunque modo, haec quodcunque ſibi adrogat & fieri vult in propria cauſa, hoſti concedit in ſua, ac fere bellum geri deſiderat, quemadmodum duella, olim in nonnullis Civitatibus recepta. Juſtitia permittit plures habere milites, permittit & aliarum machinarum igniumque uſum, quam habent hoſtes, animi magnitudo non permittit. Juſtitia omnem dolum, excepta, ut dixi, perfidia, admittit; animi magnitudo non admittit, forte ne tunc qui-

quidem, cum eo utatur hoſtis, dolo enim uti metuentis eſt, animus vero magnus nunquam metuit. Ad juſtitiam pertinet, quod Auguſtinus dixit *Quaeſt. X. in Joſuam: Cum juſtum bellum ſuſcipitur, vi aperta pugnet quis, aut ex inſidiis, nihil ad juſtitiam intereſt.* Vides, de *Juſtitia* ſermonem eſſe. Ad animi magnitudinem refero, quod Conſules Romani ad Regem Pyrrhum ſcribunt apud Gellium *L. III. C.* 8. *Nobis non placet pretio, aut praemio, aut dolis pugnare.* Saepe & aliae Gentes animi magnitudinem praetulerunt juſtitiae, ſaepe & hanc illi, quin ipſi quoque Romani nunc has, nunc illas partes ſequuti ſunt. Si ita, ut modo dicebam, concilies auctoritates & exempla, nihil erit pugnae in modo pugnae, modo memineris, juſtitiam exigi poſſe, animi magnitudinem non aeque.

CAPUT II.

Ut bellum ſit legitimum, indictionem belli non videri neceſſariam.

Qui de Jure publico commentati ſunt, ut bellum ſit legitimum, varia deſiderant, interque ea, ut bellum publice denuncietur, aut Edicto in hanc rem propoſito, aut Feciali miſſo. Atque ea ſententia moribus Gentium, certe Europaearum, recepta creditur. Sane, priuſquam manu & ferro res agatur, petendum, quod nobis abeſt aut abeſſe querimur, ſed an facta duntaxat petitione, eaque negata, citra indictionem vim inferre liceat, hoc eſt, de quo quaeritur? non licere exiſtimat Albericus Gentilis *de Jure Bell. L. II. C.* 1.

publice enim renunciandum eſſe amicitiae, ne clam res agatur. Jure quidem Naturae nulla eſt indicendi belli neceſſitas, ut & Grotius conſentit magni Operis *L. III. C.* 3. §. *6. n.* 1. eo referens teſtimonia, quae ſine indictione bella eſſe juſta pronunciant, at vero Jure Gentium *interpellationem* deſiderat, *qua conſtet, alio modo fieri nequire, ut noſtrum aut nobis debitum conſequamur*, ibidem *n.* 2. De publica denunciatione haec addens *d. C.* 3. §. 11. *ut certo conſtaret, non privato auſu, ſed voluntate utriuſque Populi, aut Populi Capitum geri bellum.* Et ſic quoque, tanquam ex Jure Gentium, reſpondet Pufendof *de Jure N. & G. L. VIII. C.* 6. §. 9. & 15. & Huber *de Jure Civitatis L. III. Sect.* 4. *C.* 4. *n.* 27. eadem uſus ratione, qua utitur Grotius. Non deſunt tamen, qui exceptiones quaſdam addunt, ut ipſe ille Gentilis *d. L. II. C.* 2. & Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 10. *Q.* 1. Quin Joannes Nicolaus Hertius in *Adnot.* ad Puſendorfium *d. L. VIII. C. 6.* §. 9. non negat quidem, indictionem belli in mores Gentium tranſiviſſe, at putat, eos mores vim obligandi non habere, nec aliter habendos, qui eos negligunt, quam ne cenſeantur inter Gentes, quas *moratiores* dicimus.

Chriſtianus Thomaſius, ſani judicii homo, ad Huberum *de Jure Civitatis d. n.* 27. belli indictionem recte mihi videtur referre ad ſola officia humanitatis, ad quae praeſtanda nemo unus cogi poteſt, & opportune rogat, quid interſit, & quid unquam interfuerit inter bellum indictum vel non indictum? hujus, an illius aliud unquam jus fuerit? Quare negat ad ſolum Jus Naturae pertinere, quod ex Dione Chryſoſtomo adducit Grotius *d.* §. *6. n.* 1. *pleraque bella ſine denunciatione ſuſcipiuntur*, imo & ad Jus Gentium ipſe refert, & mox ſuperdicit: *Dig-*

Digna eſt quaeſtio, ut peculiari Diſſertatione latius explicetur.

Ego ei explicandae non *peculiarem Diſſertationem*, ſed hoc *Caput* deſtinavi. Puto autem, nullam eſſe rationem, quae indictionem belli exigit, atque adeo eſſe ex iis, quae recte praeſtantur, ſed nullo jure petuntur. Poteſt bellum incipere ab indictione, at etiam poteſt a vi mutua. Id videntur ſignificare Ordines Generales, cum 17. Januar. 1665. edixerunt (1), naves noſtras, ab Anglis captas, poſſe vindicari, quia captae erant ante indictionem belli, *aut vim a Belgis illatam*. Sed & poteſt bellum recte incipere a negata petitione, quid enim a vi diſtat negata petitio? Peti oportere, quod nobis debetur, ad ſummum concedo, ſed non aeque, ut additis belli minis, aut ipſa indictione petatur. Quod Grotius de *interpellatione* dixit, ad ſolam petitionem referre poſſes, ſed non potes, quod mox dixit de *publica denunciatione*. Illius tamen & aliorum praejudiciis, quamvis nulla ratione defendantur, res, alioquin liquida, obſcurior eſſe coepit. Conſtare autem debebat, ubi judicia ceſſant, ut ceſſant inter Principes, quemque recte poſſe manu repetere rem ſuam, quam alius ei nullo jure abſtulit, & negat reſtituere. Quod ſi ſit, indictio belli non pendet niſi a voluntate ejus, qui indicit, aut eſt ſolemnitas quaedam, quae non niſi conventione, quae inter Gentes nulla eſt, introduci potuit.

Attamen majoris animi Principes Populique, ut vi manifeſta honeſtius & glorioſius vincant, bella, niſi indicta, non facile gerunt. Repetenda hic eſt animi magnitudinis & juſtitiae diſtinctio, de qua dixi *Capite pro-*

(1) *Plac. III.* 1. 7. 1.

proximo; haec & ſine indictione vim permittit, illa animoſius expendit omnia, neque ſatis glorioſum exiſtimat hoſtem inermem atque imparatum opprimere, & cenſet indignum, eos forte, qui fide pacis publicae ad nos advenere, illa, nulla ipſorum culpa, repente ſublata, mox adgredi & ſpoliare. Unde Polybius *L. XIII. C.* 1. belli indicendi morem, quem peculiarem Achaei & Romani habebant, impenſe laudat, quemadmodum & laudat, quod in bello a dolo & inſidiis abſtinuerunt; ſed utraque laus ad animi magnitudinem pertinet. De Achaeis addit Polybius *d. C.* 1. eos etiam locum pugnae ſolitos conſtituere, plane ut & antiquos quosdam Hollandiae Comites, bella geſturos, legimus, non duntaxat ea indixiſſe, ſed & pugnae locum & tempus condixiſſe. Hanc condictionem utique neceſſariam non eſſe etiam Grotius conſentit *L. III. de Jure B. & P. C.* 3. §. 11. & tamen indictionem ipſe urget, atque ſi neceſſaria eſſet. Differentiae rationem ſi quaeras, non habebis aliam, quam quod in Europa nunc locus & tempus pugnae conſtitui non ſoleant. Ex quo apparet, Grotium Libros ſuos *de Jure Belli ac Pacis* non tam ſcripſiſſe de Jure Gentium univerſo, quam potius de moribus, apud plerasque Gentes Europaeas receptis, qui tamen mores Jus Gentium non conſtituunt, ut ipſe Grotius nos docet ejusdem Operis *L. II. C.* 8. §. 1. *n.* 1. & 2. Sed, ut in hoc argumento, ita & ſaepe alias ex ſolis moribus Jus Gentium effecit, & ideo, ubi mores diſcrepant, vix quicquam auſus eſt definire.

Ex eo autem, quod Polybius dixit, Achaeorum & Romanorum propriam laudem eſſe, bellum indicere, ſatis intelligimus, non tantum Jure Naturae, ſed & moribus Gentium veriſſimum eſſe, quod exſtat apud Dio-

Dionem Chryſoſtomum, bella indicta geri ἐπὶ τὸ πλεῖϛον, *ut plurimum.* Sane, exceptis Achaeis & Romanis, apud ceteras Gentes non aeque frequentabatur indictio: neque enim alii Graeci adverſus Graecos aut Barbaros bellum geſturi, aut hi adverſus illos, bellum publice edicebant. Quin nec Judaeos, ex mandato Dei olim pugnantes, bellum hoſtibus ſuis indixiſſe legimus. Sed neque Macedones, qui tanta cum gloria Perſarum Imperium deleverunt, ulla belli indictione uſi ſunt. Etiam hodie, quantum comperi, belli indictione non utuntur niſi Gentes Europaeae, neque omnes tamen, neque ſemper, utuntur autem ad exemplum Romanorum, non aliam forte ob cauſam, quam quod ab his fere proceſſerint. Tanta certe Romanorum dignatio fuit apud Populos Europaeos, ut non tantum eorum leges, ſed & mores receperint, quamvis eorum mores fuerint diſtincti a moribus reliquarum Gentium, ut eſt mos indicendi belli, de quo nunc agimus. Quare, ſi quis Princeps in Europa, ut ſuperiori ſaeculo contra Germanos Guſtavus Adolphus, ſine indictione bellum gerat, contra vulgarem Europaearum Gentium morem gerere credendus eſt, ſed contra Jus Gentium gerere, eorum tantum eſt dicere, qui, quod domi ſuae fere ſervari vident, ubique locorum legem eſſe putant.

Sed excutiamus rationem, cujus tanta vis eſt in Jure Gentium definiendo. Haec autem, ut modo dicebam, non alias ſolemnitates deſiderat, quam ut amice repetamus, quod nobis manu ademptum eſt; quin forte nec amica repetitio deſiderabitur, quia vim vi repellere omnes leges omniaque jura permittunt, nec ſcio, an ullas ſolemnitates, quibus vis repellatur, Jus Gentium noverit. Sed largiamur, inter bonos bene agier oporte-

re, & repetitionem deſiderari, an, ea negata, vim mutuam fieri vetabis? ego non veto, ſed vetat Grotius, vetant alii, niſi praeceſſerit indictio. Rationes autem, quibus vulgo defendunt neceſſitatem indicendi belli, oppido ſunt nullae. Quam dedit Gentilis, improbavit ipſe Grotius *d. L. III. C.* 3. §. 11. ipſe vero aliam dedit, quam ſupra repraeſentavi, ſed ſi non deteriorem, deterrimam certe. An, ſi inter Principes, absque praevia indictione, vi armata agatur, dubitabimus utriusque Principis voluntate bellum geri? ſi non dubitemus, cui bono indictio? utique certo conſtat, quod publice agitur. Quare haec ratio ratio non eſt, & tamen ea defungi maluit Grotius, quam neceſſitatem indictionis palam arceſſere ab eo, quod plures Europaei indictionem eſſe neceſſariam crederent, ſatis gnarus, inde Jus Gentium non effici. Ratio, ipſa, inquam, ratio, Juris Gentium eſt anima, &, ſi de ea diſputes, nihil omnino eſt, quod indictionem urgeat, ſed plura, quae dixi, urgent, ne neceſſariam putemus.

Sed quidni quaedam addam de moribus Gentium, etiam Europaearum, ſi vel ex iis ſolis res eſſet definienda? Veteris quidem aevi exempla commemorare infinitum eſſet. Bellum illud internecinum, quod inter Hiſpanos & Belgas Foederatos a condita eorum Republica ad annum 1648. geſtum eſt, coepit a vi mutua, absque ulla indictione. An, quod indictum non ſit, dubitabis de jure ejus belli, de jure victoriae, de jure pacis, anno 1648. ſequutae? ego non dubito. Sed aliud videtur ſediſſe Ordinibus Hollandiae, cum 4. Mart. 1600. edixerint, (2) dominis navium, quas in Hiſpania Philippus III. anno

(2) *Plac. II.* 4. 2. 2. 1.

no 1598. publicaverat, daretur vindicatio, quod, cum antea Belgae libere in Hiſpaniam commeaſſent, nulla denunciatione praecedente, naves illae eſſent publicatae. Si me hujus Edicti patronum quaeras, non invenies: quis enim jure ab Hiſpaniarum Rege deſideraverit, ut ipſe bellum indiceret, utpote cui Belgae ab anno 1581. non deſtiterant bellum palam facere? nam a vi mutua recte incipit bellum, ne quid de aliis dicam, quae forte hic incidebant, & ob quae indictionem non eſſe neceſſariam JCti conſentiunt apud Zoucheum *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 10. *Q.* 1.

Deinde Ordines Hollandiae ajunt in *Praefatione*, & in ipſo *Edicto*, antea liberum fuiſſe Belgarum in Hiſpania commercium, ante annum nempe 1598. Sed id verum eſſe, neque potui animadvertere, neque, ſi ſit, ad cauſae juſtitiam quicquam pertinet, quemadmodum mox dicam. Ut, ſi ita commeaverint & mercati ſint Belgae, precario vel per Magiſtratuum negligentiam potius commeaverint & mercati ſint, quam jure belli. In *Praefatione* ſane *Edicti*, quo 4. Apr. 1586 (3) Leyceſtranus Comes ex ſententia Ordinum Generalium, eorumque Conſiliariorum commercia Belgarum Foederatorum cum Hiſpanis vetuit, continetur, Hiſpaniarum Regem in Hiſpania & Lyſitania naves Belgarum jam tunc publicaſſe. Et in §. 1. *d. Edicti* 1586. ut & in alio *Edicto* 18. Jul. 1586 (4) omne cum Hiſpanis commercium vetuit Leyceſtranus. Id quidem in §. 1. *Edicti* 4. Aug. 1586. reſtrinxit ad loca Belgii, quae tenebat Hiſpanus, permiſſo ſic in ipſam Hiſpaniam commercio, ſed

(3) *Plac. I.* 2. 22. 1. 2.
(4) *Ibidem I.* 2. 22. 1. 4.

ſed non alia de cauſa, quam ad utilitatem mercantium Batavorum; quod jus belli non mutat, nec mutare potuit ſine conſenſu Hiſpanorum.

Quin ſi indictio fuiſſet neceſſaria, Belgis ad evitandam navium publicationem nihil omnino profuiſſet. Quid enim ſi Hiſpanus eo anno 1598. ſolemniter bellum indixiſſet Belgis, & mox eorum naves publicaſſet? eodem forte die? jure belli hoc potuit: neque enim vel Belgae vel alii Principes, cum bellum ſubito exarſit, hoſtium ſuorum ſubditis ſolent denunciare, ut res ſuas, alioquin publicandas, avehant. Nemo id deſideraverit, imo contra reſpondet Tryphoninus in *l.* 12. *pr. ff. de Capt. & poſtlim. revers.* Atque ita omnes Gentes obſervant, niſi expreſſe aliter pactum ſit, ut aliquando paciſci ſolent. Ecce exempla aliquot ejusmodi Pactorum. In §. 4. Foederis Utrecht. cum Muyd. & Weeſp. 1 Jul. 1463. placuit (5), pacem illam duraturam 14 dies, *na dat wy Stad en Steden voorn. dat die een de andere opdoen ſchryven*, intra quos 14 dies ſubditis earum Urbium liceret ſe ſuaque bona ex hoſtium poteſtate ſubducere. In §. 16. Pacis inter Regem Lyſitan. & Ordd. Gener. 6. Aug. 1660. convenit (6), ſi lites inter Regem & Ordines orirentur, id edicendum, atque ex eo intra biennium alterutrius ſubditorum bonis damnum inferre nefas eſſe. Quumque inter Regem Franciae & Ordines Generales anno 1662. conveniſſet, oriente bello, utriusque ſubditis in alterius Imperio intra 6 menſes avehendi bona ſua facultas eſſet, Rex Franciae, indicto Belgis bello anno 1672. conventionem il-

(5) *Handveſten van Weeſp.* p. m. 18.
(6) *Plac. II. Append.* p. 2859.

illam anni 1662. Hollandis praeſtandam eſſe ſpecialiter edixit 14 Apr. 1672. (7). Iidem eidem juri avehendi ſex menſes praeſcripſerunt §. 15. Pacis Neomagenſis 10 Aug. 1678. (8) & novem §. 39. Pacti marini 10 Aug. 1678. (9) & rurſus 9 menſes §. 14. Pacis 20 Sept. 1697. (10) Iterumque 9 menſes §. 36. Pacis 11 Apr. 1713. (11) Et in §. 32. Pacis inter Angl. & Ordd. Gener. 31 Jul. 1667. (12) placuit, ſi bellum inter eos exarſiſſet, ne alterius ſubditorum bona, apud alterum inventa, publicarentur, ſed ea intra ſex menſes liceret avehere. Si non exemplorum ſatis eſſet, poſſem & alia addere, & alia quoque habet Zentgravius *de Orig. verit. & Oblig. Jur. Gent. Art. VII.* §. 9. Ubi autem ejusmodi pacta de ſtatu belli ſuſpendendo non intercedunt, quicquid dicant alii, bellum ſtatim inferri poteſt. Grotius, qui indictionem deſiderat, poſt eam nullum aliud tempus requirit, quominus vis inferatur *L. III. de Jure B. & & P. C.* 3. §. 13. & ita quoque ſapit Zoucheus *de Jure Fec. Part. II. Sect.* 3. *Q.* 10. & Zentgravius *d. loc.* Quare Rex Hiſpaniarum eo anno 1598. potuiſſet & bellum indicere, & mox occupare naves Hollandorum, cum nullum, quod prohibeat, pactum interceſſerit, nec intercedere potuerit inter Principem & eos, quos pro ſubditis ſuis habebat Princeps.

Habes exemplum illuſtris belli, ſine ulla indictione quam longiſſime geſti. Neſcio etiam, cur ab Hiſpanis in-

(7) *Hollandſche Mercurius* 1672. p. 31.
(8) *Plac. III.* 1. 13. 33.
(9) *Ibidem III.* 1. 13. 34.
(10) *Ibidem IV.* 1. 13. p. 315.
(11) *Ibidem V.* 13. p. 456.
(12) *Ibidem III.* 1. 13. 28.

indictionem exigere potuiſſent Belgae, utpote qui ipſi Hiſpanis neque ab initio, neque poſt inducias unquam bellum indixerint. Imo, ſi vel indictio Jure Gentium eſſet neceſſaria, Hiſpani forte objeciſſent, ei utique locum non eſſe niſi inter Principes, qui utrimque ſui juris ſunt, in bello civili nunquam fuiſſe frequentatam, in eo Principi rebellantium ſubditorum bona occupare nefas non eſſe. Sed hanc rationem non urgeo, ſufficit aliunde conſtare, non jus belli, at ſolam mercantium utilitatem Hollandis expreſſiſſe id Edictum 4. Mart. 1600. Atque ea ipſa utilitas anno 1639. creditur Hollandos egiſſe transverſos, & nullo jure commiſiſſe cum Ordinibus Generalibus in alia cauſa, quae non minus ad jus belli pertinebat. Cum enim Canariarum Inſularum Praefectum, dolo illectum, quidam huc avexiſſent, & Ordinibus Generalibus magis placeret, Praefectum, optimo jure avectum, juſtae praedae eſſe, contradixerunt Hollandi, ſed, ut ait Aitzema (13), ob ſolum mercaturae ſuae favorem. Ego vero putem, ſatis fuiſſe cauſae, cur ob rem ipſam contradixerint Hollandi: erat enim hoc factum longe turpius, quam Philippi III. publicatio, anno 1598. facta, nam quamvis poſt indictionem bona hoſtium vulgo capiantur, & hoſtis in hoſtem ſtatim recte agat, ſi pacta non obſtent, utique amico amicum prodere non licet. Belgae ad Fortunatas Inſulas acceſſerant amici, & ultra acceſſerant, ſola mercaturae cauſa, ut liberum utrimque commercium eo uſque erat exercitum. Navarcha Hollandus, ſic ad mercaturam admiſſus, ſimulat, ſe Praefectum ab una Inſula ad aliam eſſe transvecturum, & avehit Rote-

(13) *Hiſtor. L. XIX. p. 172.*

terodamum, ut praedae eſſet. Quod perinde mihi videtur, ac ſi quis cum caduceo & ſagminibus ad hoſtem accedat, mox, ubi occaſio erit, eum occiſurus.

Sed tranſeamus ad alia bella, ſine indictione quoque geſta. De Guſtavo Adolpho, Germaniam invadente, res nota eſt ([14]), & inde quoque notum, Ferdinando II. de omiſſa indictione quiritanti, a Guſtavo reſponſum eſſe, ipſum etiam Imperatorem, absque ulla belli denunciatione, antea Boruſſiam invaſiſſe. Sic Principes, qui nullis Praetorum Edictis tenentur, ſaepe tamen utuntur Edicto, *quod quisque juris* &c. Accidit id etiam anno 1657. nam, cum media pace Franci Belgarum bona, penes ſe reperta, detinuiſſent, Belgae deinde & Francorum bona detinuerunt, de quo exſtat Hollandiae Ordinum Edictum 26. Apr. 1657. ([15]) & Ordinum Generalium Decretum 6. Maj. 1657. ([16]) Ajunt quidem Ordines Generales *d. Decreto*, ex Jure Gentium manifeſtum eſſe, eam detentionem inter non hoſtes eſſe illicitam, niſi ex juſta cauſa, petitaque ante & negata ſatisfactione. Sed nemo Princeps detinet, niſi ex cauſa, quam ipſe juſtam putat. Sane quia injuria vix aliter cognoſci poteſt, praeviam quoque petitionem admiſerim, ſed ob vulgarem, qui nunc eſt, Legatorum uſum de ea parum eſt laborandum, frequentiſſimae enim ſunt Legatorum querelae, ſi vel minimum incidat, quod Principem ſuum poſſit offendere. Sed pergamus. Etiam Lyſitanos eodem anno 1657. ante bellum & ullam vim Belgarum naves detinuiſſe legimus ([17]). Et in bello, quod

(14) *Ex* Armis Suecicis, p. 54.
(15) *Plac. II.* 4. 28. 3. 1.
(16) *Hollandſche Mercurius* 1657. p. 42. *& ſeqq.*
(17) *Ibidem* 1657. p. 85.

quod inter Angliae Regem & Ordines Generales actum, & anno 1667. pace mutua tranſactum eſt, plurima a ſe ſuisque, non indicto bello, capta eſſe conqueruntur Ordines Generales in Epiſtula, ad Angliae Regem ſcripta 16. Sept. 1666. (18) perperam, ajunt Ordines, quia indictio non praeceſſerat, ſed de eo judicabis ex iis, quae hic diſputo. Ludovicus quoque XIV. anno 1667. Hiſpanis bellum non indixit, & tamen, quaſi ſalva pace, Regem Hiſpaniarum conſtituerat exuere Ditionibus, quas habebat, cauſatus, ſuum repetentibus belli indictione non eſſe opus. At vero, ſi alias indictio neceſſaria ſit, quis, obſecro, hunc colorem ferat? neque enim bellum gerere quicquam aliud eſt, quam id, quod quis ſibi deberi exiſtimat, manu extorquere ab invito & renitente Principe vel Populo. Ad haec prolixa eſt Ordinum Generalium querela in Edicto contra Francos 9. Mart. 1689. (19) eundem Franciae Regem, bello nondum indicto, anno 1688. Belgas, eorumque naves & merces detinuiſſe, & mox belli indictione vix Pariſiis publicata, arma eſſe illata & bona ſubditorum ſuorum direpta. Prior pars querelae utique juſta eſt, nam ea detentio adverſabatur §. 15. Pacis Neomagenſis, & §. 39. Pacti marini 10. Aug. 1678. nondum enim elapſis menſibus, quos ſupra dixi fuiſſe praeſcriptos juri avehendi, quod ad hoc ſuſpenſus erat ſtatus belli, atque ita injuſta occupatio eorum, quae intra praeſcriptum tempus ex hoſtium poteſtate ſubduci poterant. Quod ad alia autem nullum pactum interceſſerat, & ſic dubitem, an poſterior pars querelae aeque fuerit juſta. Sed, quicquid ejus rei ſit,

(18) *Hollandſche Mercurius* 1668. *p.* 170--172.
(19) *Plac. IV.* 1. 6, 1.

ſit, ſufficit, exempla, quae attuli, ſatis probare, nihil cauſae eſſe, cur vel de moribus Europaeorum tam benigne ſentiamus, atque ſi nempe ex his conſtaret de neceſſitate indicendi belli.

CAPUT III.

De Statu belli inter Hoſtes.

Diceres, belli conditionem magis oportere pellucere inter ipſos Principes, quorum plerumque ſola res agitur, quam inter ſubditos, qui utique, ſi ipſorum cauſa non vertatur, animo tam hoſtili non cluent. Cum autem inter hoſtes hoſtiliter agi oporteat, nemo exſpectaſſet, ut hoſtibus bene precemur, & ſalutem dicamus. Sane Populi Romani majeſtas, plena gravitatis, pelluxit in Cajo Popilio, qui, quamquam ſalutatus ab Antiocho Rege, tunc hoſte, eum, niſi poſtea amicum, reſalutare noluit, ut eſt apud Plutarchum *Apophtegm. p. m.* 364. Idem de porrecta Antiochi, & negata Popilii dextra narrat Livius *L. XLV. C.* 12. & Polybius *Excerpt. Legat. C. XCII.* Conſules tamen Romani, cum ita res Romanorum ferret, Pyrrho hoſti *ſalutem dixere* in Epiſtula apud Gellium *L. III. C.* 8. Et adeo adulandi ferax fuit ſaeculum praeteritum, & eſt hoc noſtrum, ut Principes neque adulationis obliviſcantur inter ipſa arma. Unde nunc hoſtes hoſtibus precantur omnia proſpera, ſeque invicem vocant *amicos*, & hoſtium damno quaſi indolent. Atque ita eſt in Epiſtulis Ordinum Generalium ad Angliae Regem 10. Jul. 16. Sept. & 26. Nov.

1666. (1) & rurſus Angliae Regis ad Ordines Generales 4. Aug. & 4. Oct. 1666. (2) Quamvis autem Utrique tunc temporis in mutuam perniciem accingerentur, attamen inter Jus belli & officia amicitiae ſatis convenire ſcribunt Ordines in d. Epiſtula 10. Jul. 1666. Quin & Gallorum Rex, qui tunc quoque bellum gerebat contra Anglorum Regem, anno 1666. ad eum miſit Legatum, qui conflagrationi Urbis Londinenſis indoleret (3). Humanitatem, clementiam, pietatem, ceterasque animi magni virtutes in bello exercere glorioſum eſt, ſed oppido putidum, ſolis verbis ludere, quid enim niſi verbis ludis, cum indoles conflagrationi Urbis, quam ipſe cuperes incendere?

Quia in victum victori licent omnia, jus quoque vitae & necis penes victorem eſſe, nemo dubitaverit. Exſtant de eo jure in veteri memoria tot ac tanta apud omnes peraeque Gentes teſtimonia & exempla, ut iis colligendis & deſcribendis vel ſpiſſus Liber non ſufficeret; & Scriptores Juris Publici in eo argumento jam induſtriam ſuam exercuerunt. Quamvis autem jus occidendi fere obſoleverit, id tamen ſoli victoris voluntati ac clementiae tribuimus, neque adeo negamus, adhuc exerceri poſſe, ſi quis omnino jure ſuo uti velit. Reliquias ejus juris hic illic exſtare, plena fide comperi: eo ſane modo accipiendum & defendendum puto Ordinum Generalium Edictum 1. Oct. 1589. (4) quo hoſtes, qui cum Sanctae Gertrudis Montis proditoribus invenirentur, capitis poenas dare voluerunt, &

(1) Sunt *in de Hollandſche Mercurius* 1666. p. 111. 112. 170—172. & 176—178.

(2) *Ibidem* 1666. p. 112. 113. & 172—176.

(3) *Ibidem* 1666. p. 154.

(4) *Plac. I.* 1. 17. 5.

& aliud eorundem Ordinum Edictum 24. Febr. 1696. (5) quo capitis quoque poenam poſuerunt hoſtibus, qui intra indicia, navigantibus conſtituta, ad littus accedunt, aut in continentem deſcendunt, ibi rapinam acturi: neque enim ſi hoſtis cum commilitone ſuo, quamvis proditore, ſit, Jure belli quicquam delinquit, ut nec delinquit, qui terram hoſtilem, in ſpem praedae, invadit. Arce eum, ſi potes, ſin autem, cur alio loco habebis, quam reliquos hoſtes? Ex eodem jure vitae & necis defendo, quod Belgae quandoque Hiſpanos, quia non redimebantur, ſuſpenderint; ſic enim memoriae proditum eſt (6). Poenam laquei in captivos exercere licet, ſed, ſi non liceret, ideo exercere, quia non redimuntur, nec rationem, nec ullam auctoritatem habet, imo contra obſervatur, ut mox audies.

Juri occidendi hoſtes ſucceſſit jus ſervitutis, diutiſſime olim exercitum. Sed & in ſervitutem redigendi conſuetudo moribus plerarumque Gentium nunc exolevit. Scripſit quidem Cujacius *Comment. poſt.* ad *l. 5. ff. de Juſt. & jur.* etiam inter Chriſtianos adhuc captos fieri ſervos, ſervitutem duntaxat eſſe mitiorem, eamque ſententiam non aliunde probat, quam ex jure redimendi. Sed conſuetudinem redimendi captivos, &, donec redimantur, detentionem, unde magis exiſtimes ſervitutem eſſe, quam quaslibet alias detentiones, quibus hodie adverſus exteros debitores utimur ad conſequendum, quod nobis debetur? neque enim illae detentiones remitti ſolent niſi ſoluta pecunia, aut praeſtita cautione, plane ut in cauſa captivorum. Quin & captivi,

(5) *Plac. IV.* 1. 7. p. 216.
(6) *Apud* Aitzema *Hiſtor. L. VI.* p. 16.

tivi, ſi non redimantur, ſaepe & ſine lytro dimiſſi. Atque ita Supremus Belgii militaris Senatus 14. Dec. 1602. quatuor & viginti hoſtes, in obſidione Boscana captos, quia non redimebantur, dimittendi poteſtatem fecit, ne ſcilicet carceris miſeriis perirent (7). Valde autem fuiſſet inexſpectatum, & moribus, qui nunc frequentantur, alienum, ſi Senatus juſſiſſet illos captivos vel laqueo punire, vel etiam in ſervitutem diſtrahere. Unde, cum Gravio Solmenſis, qui in Hybernia militabat, anno 1690. conſtituiſſet captivos in Americam in ſervitutem deportare, Dux Berwycenſis ei denunciavit, hoc ſi fieret, ſe, quoscunque caperet hoſtes, ad remos in Franciam transmiſſurum (8). Sed quia ipſa ſervitus inter Chriſtanos fere exolevit, ea quoque non utimur in hoſtes captos. Poſſumus tamen, ſi ita placeat, imo utimur quandoque adverſus eos, qui ea in nos utuntur. Quare & Belgae, quos Algerienſes, Tunitanos, Tripolenſes in Oceano aut mari Mediterraneo capiunt, ſolent in ſervitutem Hispanis vendere, nam ipſi Belgae ſervos non habent, niſi in Aſia, Africa & America. Quin & anno 1661. ipſi Ordines Generales Admiralio ſuo mandarunt, piratas captos in ſervitutem venderet (9). Idemque obſervatum eſt anno 1664 (10).

Servituti igitur ſucceſſit vel captivorum, qui ejusdem gradus & conditionis ſunt, permutatio, vel detentio, donec redimantur. Et redimendi neceſſitas nonnunquam pactis exprimi ſolet, certa, pro dignitate cujusque perſonae, ſi capiatur, conſtituta pecunia; quae ſi ſol-

(7) Van Dalen *Notabile Krygs-beſoignes* p. 145.
(8) Sic eſt in de *Hollandſche Mercurius* 1690. p. 245.
(9) Aitzema *Hiſtor. L. XLI.* p. 238.
(10) Idem *L. XLIV.* p. 278.

ſolvatur, ceſſat ſummum illud jus, quod alioquin victori in victos & captos competit. Captura autem, quamvis apud Romanos etiam exercita ſit adverſus eos, qui tempore belli exoriuntis in alterius Imperio inveniebantur *l.* 12. *pr. ff. de Capt. & poſtlim. reverſ.* hodie, quamvis exerceri poſſit, raro tamen exercetur. Quin & ipſe Franciae Rex Ludovicus XIV. quum 26. Januar. 1666. (11) Anglis bellum terra marique indixiſſet, omnique interdixiſſet commercio, & inde Angli, qui erant in Francia, ſibi bonisque ſuis metuerent, 1. Febr. 1666. (12) rurſus edixit, metum illum utique vanum eſſe, Edicto enim eo 26. Januar. 1666. duntaxat bellum indici Anglis, qui deinde in mari invenirentur, aut in Imperio Francico hoſtem agerent; non iis privatis, qui in Francia domicilium fixiſſent, placere tamen, Angli, qui in Francia habitabant, nec adepti erant jus ſubditorum (*ongenaturaliſeert zynde*) intra tres menſes abirent, quocunque videretur. Sed hoc ſoli humanitati tribuendum eſſe, ſi non intercedant pacta, quae ſtatum belli ſuſpendunt, *Capite proximo* disputavi. Quia vero plerumque ejusmodi pacta intercedunt, rarius jus belli exercetur in eos, qui in pace ad alteros pervenerunt, & ibi deprehenduntur, ſi bellum ſubito exarſerit. Ceterum elapſo tempore, quod abire volentibus vel humanitas dedit, vel pactis definitum eſt, jure belli recte capiuntur, qui ultra remanſerunt, vel non impetrata venia advenerunt. Et ſecundum haec Ordines Generales edixerunt 4 Apr. 1674 (13). ſi qui hoſtes haererent in Belgio Faederato aut

(11) *Hollandſche Mercurius* 1666. p. 6. & 7.
(12) *Ibidem* p. 7. & 8.
(13) *Plac. III.* 1. 8. 5.

aut in Imperio Ordinum Generalium, non impetrata accedendi venia, recte caperentur, nec, niſi redempti, redderentur.

Quamvis autem jus occidendi captivos obſoleverit, quaerunt tamen, an non, etiam ſine levis notae macula, eo jure uti liceat adverſus eos, qui obſtinatius ſe defenderint? & ſunt qui putant. Turpiſſime, niſi & imbellem forte virgunculam, ſi pudorem ſuum adverſus robuſtum ſtupratorem, unum pluresve, pertinacius defenderit, poena dignam exiſtimes. Licent in hoſtem omnia, ſed ſi ob fortitudinem, nihil crudelius. Quin & ipſi hoſtium noſtrorum fortitudine gaudemus, atque indignamur ignaviae. Memini me legere, Algerienſes Praedatores ignavum quemdam Navarcham, qui navem ſuam praevalidam, libertatem ſibi ſoli pactus, ignaviſſime dediderat, non aliam ob cauſam miſerrime, & per ludibrium excarnificaſſe. Scilicet apud hoſtes quoque gloriam fortitudo, ignavia contemptum ferunt. Si, quid alii de hoc argumento ſcripſerint, ſcire deſideres, ſatisfacient deſiderio Gentilis *de Jure Belli L. II. C.*16. Grotius *de Jure B. & P. L. III. C.* 4. §. 13. & Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 10. *Q.* 9.

Expoſuimus, quid hoſtibus in hoſtes vivos liceat, ſed de cadaveribus hoſtium quid dicemus? Olim quidem feris & avibus projiciebantur, ſed nunc vel victores ſepeliunt, vel victis ad ſepulturam concedunt. Quinimo & plus datur humanitati. Ordines Generales 16 Sept. 1666. (14) cadaver vicarii Architalaſſae Angli, quod in eorum poteſtate erat, medicatum in Angliam mi-

(14) *Hollandſche Mercurius* 1666. p. 70.

miſerunt, quum ipſi antea, nempe 10. Jul. 1666. (15) ab Rege Angliae exquiſiviſſent, id in Angliam transmitti, an in Hollandia ſepeliri vellet, isque illud praeoptaſſet 4. Aug. 1666. (16) Simile quid & Franci factitarunt anno 1692. (17)

Ex natura belli commercia inter hoſtes ceſſare non eſt dubitandum. Et quid valebunt commercia, ſi, ut conſtat, bona hoſtium, quae apud nos inveniuntur, vel ad nos adferuntur, Fiſco cedant? & an quis, quamdiu jus occidendi hoſtis obtinuit, cum mercibus ad hoſtem acceſſerit, & inter commercia hoſtis eum trucidaverit? id diceres recte factum? ſed omnino ceſſant commercia: unde & in belli indictionibus plerumque mutuis commerciis interdicitur, ſæpe & Edictis, poſtea ſecutis. Ex §. 11. Edicti Comitis Leyceſtrani de interdicto cum Hiſpanis commercio 4. Apr. 1586. (18) ſubditi, contra illam legem cum hoſte commercia exercentes, patibulo & navibus rebusque, quibus ad hoſtem commeabant, puniuntur, exteri vero tantum navium merciumque publicatione. Idemque juris eſt ex §. 12. Edicti ejusdem Comitis 4. Aug. 1586. (19) Quin ex §. 13. d. Edicti 4. Apr. & ex §. 14. d. Edicti 4. Aug. conſilium quoque commercia cum hoſte exercendi perinde punitur, atque ipſum factum, & ita etiam Hollandiae Ordines antea edixerant 27. Jul. 1584. (20). Inſuper additum omnibus his Edictis, ut accuſatio eorum, qui contra

tra

(15) *Hollandſche Mercurius* 1666. p. 111. & 112.
(16) *Ibidem* 1666. p. 112. & 113.
(17) *Ibidem* 1672. p. 189.
(18) *Plac. I.* 2. 22. 1. num. 2.
(19) *Eodem loco* num. 4.
(20) *Ibidem* num. 5.

tra ea cum hoſte commercia exercuiſſent, eſſet aeterna; ſive in ipſo facto deprehenſi fuiſſent, ſive non fuiſſent. Et ex d. Hollandiae Edicto 27. Jul. 1584. pecuniariae, ei delicto ſtatutae poenae, perſecutio porrigitur quoque adverſus eorum, qui deliquerunt, heredes. Quod non putem eſſe ex Jure Romano: nam iis Edictis, ſi verum amamus, non agitur de crimine, quod in laeſam Majeſtatem incidit, ſed de extraordinario quodam, quod non tam ex perduelli animo, quam cupiditate lucri proficiſcitur.

Quamvis autem nulla ſpecialis ſit commerciorum prohibitio, ipſo tamen jure belli commercia eſſe vetita, ipſae indictiones bellorum ſatis declarant, quisque enim ſubditus jubetur alterius Principis ſubditos, eorumque bona aggredi, occupare, & quomodocumque iis nocere. Utilitas vero mercantium, & quod alter Populus alterius rebus indigeat, fere jus belli, quod ad commercia, ſubegit. Hinc in quoque bello aliter atque aliter commercia permittuntur vetanturque, prout e re ſua ſubditorumque ſuorum eſſe cenſent Principes. Mercator Populus ſtudet commerciis frequentandis, & prout quisque alterius mercibus magis minusve carere poteſt, eo jus belli accommodat. Sic aliquando generaliter permittuntur mutua commercia, aliquando quod ad certas merces, reliquis prohibitis, aliquando ſimpliciter & generaliter vetantur. Utcunque autem permittas, ſive generaliter, ſive ſpecialiter, ſemper, ſi me audias, quod ad haec ſtatus belli ſuſpenditur. Pro parte ſic bellum, pro parte pax erit inter ſubditos utriusque Principis. Licita utrimque halecaria piſcatio ex Edictis Francorum & Belgarum anni 1536. (21) &

(21) *Repertorium Cur. Holl.* p. 23. A.

& olim ex Edicto 22. Dec. 1552. (22) non vetita commercia, ſed ſub quibusdam cautionibus permiſſa. His adde, quae acta ſunt toto Bello Hiſpanico, & Lyſitanico & Anglico annis 1653. 1665. & 1672. atque etiam Francico annis 1672. 1689. & 1702. nam omnia commemorare longum eſſet.

Hoſtium nomine an & amici noſtri intelligantur, qui victi apud hoſtes ſunt, urbe eorum forte occupata, dubitari poſſet? non putat Petrinus Bellus *de Re militari Parte II. Tit.* 11. *n.* 5. & nihil definit Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 8. *Q.* 4. Ego putarem, etiam eos intelligendos eſſe, certe quod ad bona, quae ſub hoſtium Imperio habent, atque adeo ea bona jure belli probe recte a nobis occupari, ſi hoſtes antea ab amicis occupaverint. Quaecunque hoſtium ſunt, recte capimus, ea autem bona pars ſunt Imperii hoſtilis, quaeque ita hoſti prodeſſe, nobis nocere poſſunt. Si vero bona amicorum in noſtro Imperio ſint, licet ipſi, jure belli victi, apud hoſtes ſint, aliud dicerem, quia verum eſt, neque hoſtium eſſe ea bona, neque hoſtibus utilitatem praeſtare poſſe. Hoſtibus quomodocunque nocere belli ratio flagitat, quidni igitur iis eripiamus bona, quae ipſi jure belli occupaverant, & quibus in rem ſuam utuntur? Scio, qua ratione contradicant alii, amicos nempe noſtros, quamvis apud hoſtes ſint, hoſtili in nos animo non eſſe, nam, quominus ibi ſint, eorum liberi arbitrii non eſſe, & ex ſolo animo rem aeſtimandam. Sed res non pendet ex ſolo animo, quia neque omnes reliqui hoſtis noſtri ſubditi, utique pauciſſimi, in nos feruntur hoſtili animo, at res pendet ex jure, quo illa bona apud hoſtes ſunt,

(22) *Repertorium Cur. Holl.* p. 71. B. & 72. A. & B.

ſunt, & ex utilitate, quam illis praebent in necem noſtram.

CAPUT IV.

Ecquando res hoſtium mobiles, & praeſertim naves, fiant capientium?

De Perſonis hoſtium ſupra diximus, nunc dicamus de eorum bonis & actionibus. Bona autem cum ſint mobilia, vel immobilia, conſtat, utraque jure belli recte occupari. Quibus occupata cedant, & an praeda privatis cedat, ſi absque auctoritate publica praedatum iverint, nunc non disputo, quaedam de eo argumento dicturus *C. XX.* Quaero potius, nam quotidiana, nec minus digna quaeſtio eſt, ex quo tempore dominium mutet occupatio? inter res mobiles, de quibus nunc agimus, nihil quicquam diſtinguo, ſive homo ſit captus, ſive capta navis, ſive merx, ſive ſupellex, ſive aliud quid, quod in praedam cadere poſſit. Jure Romano, ut recte obſervat Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 6.* §. 3. *n.* 1. tunc capta capientium fieri dicuntur, ubi intra praeſidia fuerint perducta; cujus juris non alia ratio eſt, quam quod tunc omnis rei perſequendae & recuperandae ſpes decollaverit. *Cui*, inquit Grotius *d. loc. n.* 2. *conſequens eſſe videtur, ut in mari naves & res aliae captae cenſeantur tum demum, cum in navalia aut portus, aut ad eum locum, ubi tota Claſſis ſe tenet, perducta ſunt: nam tunc deſperari incipit recuperatio. Sed*, addit, *recentiori Jure Gentium inter Europaeos Populos introductum videmus, ut talia capta cenſeantur, ubi per horas viginti*

ti quatuor in poteſtate hoſtium fuerint. Quod in *Notis* etiam ad ea transfert, quae terra capiuntur. Grotium bona fide deſcripſit Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 8. *Q.* 1. & Loccenius *de Jure Marit. L. II. C.* 4. *n.* 4. Quod Grotius ait de XXIV. horis, nunc ſervari apud omnes Populos citra ullam diſtinctionem, an capta navis in portum a victore fuerit perducta, nec ne, olim quoque reſpondit, qui apud Admiralitatem Amſterdammenſem Fiſci cauſam egit (1), & ſic etiam alii ſapiunt (2).

Sed ego illud uſu ſervari nunquam potui animadvertere. Reperi quidem, Judices militares ita judicaſſe 24. Dec. 1624. (3) & eosdem etiam alias ita cenſuiſſe (4), verum quis audiat homines, juris plerumque imperitiſſimos, nulla plane auctoritate uſos, & forte ſolius Grotii auctoritate ſeductos? in ipſo Belgio Foederato Leges moreſque repugnare, abunde perſuadebunt, quae *hoc & ſequenti Capite* proxime dicentur. Scio, Ordinum Generalium apud Anglos Legatum anno 1631. deſideraſſe (5), ut Ordines eam Juriſprudentiam, quae XXIV. horas juſtae occupationi praeſcribit, ſua auctoritate probare vellent, ſed probatam non invenio. Omni etiam ratione deſtituitur, ſi enim ex ea rem aeſtimes, ſola mutati domini ratio in vera occupatione conſiſtit; vera autem occupatio eſt, quam tuta retentio excipit, cui quid faciunt horae XXIV. quum & ultra eas res poſſit eſſe non vere occupata, atque etiam citra eas occupata veriſſi-

(1) *Conſil. Belg. T. II.* Conſil. 66. p. 161.
(2) *Conſil. Holl. T. II.* Conſil. 151. v. mits.
(3) Apud Van Dalen *Notabile Krygsbeſoignes* p. 158.
(4) Apud *Eumdem* p. 48.
(5) Sic refert Aitzema *L. XI.* p. 461.

riſſime? Sane ob factorum differentiam generale quid, quod certum ſit, ea de re conſtitui non poterit, ſed ſingula facta conſideranda ſunt, & de ſingulis hoc habendum, aliter rem hoſtis factam non videri, niſi ita facta ſit, ut eam retinere & defendere poſſit. *In bello capta ejus fiunt, qui primus eorum poſſeſſionem nactus eſt l.* 1. §. 1. *ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ.* & *non videtur poſſeſſionem adeptus is, qui ita nactus eſt, ut eam retinere non poſſit l.* 22. *ff. Eod.* Haec vera JCtorum philoſophia eſt, ab ipſo Jure Gentium dictata. Quando autem ita adepti videamur poſſeſſionem, ut retinere, vel non retinere poſſimus, cauſarum, ut dixi, varietas definire non permittit. Tunc tamen retinere videmur poſſe, ubi rem hoſtilem, ut Jus Romanum loquitur, *intra praeſidia* deduximus, *praeſidiorum* autem nomine & Caſtra, & Portus, & Urbes, & Claſſes intelligimus, eorum enim omnium eadem cauſa eſt in tuta defenſione rei occupatae.

Sed quid ſufficiant XXIV. horae, cum ne quidem, mutando dominio, ſufficiat, rem hoſtilem intra praeſidia eſſe deductam? ſi nempe credas, quae aliis male ſana ratio ſuggeſſit, etiam iis, quorum alioquin auctoritati adſurgere jus faſque eſt. Exiſtimant autem, naves captas non aliter hoſtium fieri, quam ſi & in portum hoſtilem deductae ſint, & ibi publicatae, & inde poſtea liberae enavigarint in portum non hoſtilem. De mercibus & aliis praedis, quarum tamen eadem ratio eſt, idem dicendum eſſet, ſed dicere, credo, puduit. Audi, quid de navibus captis Ordines Generales decreverint 27. Nov. 1666. (6) *dat Schepen, by den vyand genomen, en*

(6) *Conſil. Belg. T. II*, Conſil. 61.

C

en in Engeland en de Ryken, daar onder horende, opgebragt, en aldaar geconfiſqueert, en by Neutralen gekogt, dog in 't uytkomen van de vyandelyke havenen in ipſo actu, *of vervolg van 's Lands Schepen verovert, eer zy in haar eigen of andere vrye havens geweeſt zyn, als nu en in 't toekomende zullen verklaart werden voor goeden prinſe, gelyk van ouds altyd gebruykelyk is geweeſt, en zoo als ook het diſpoſitif op 't vierde point van de Caſus poſitie van 26. Juny 1630. onder anderen* mutatis mutandis *dicteert.* Ipſa verba exhibui, ne putes, me incredibilia narrare. Miraberis autem, ego certe miror, quid ad rem faciat, utrum naves in proprium emptoris, vel in amicum portum pervenerint, nec ne. Ille portus proprius vel amicus, modo neſcio quo, dabit neſcio cui, neſcio quid. Dominium dare non potuit hoſti, qui jam occupaverat & vendiderat, neque emptori, qui ita rem noſtram emiſſet a non domino, eamque rem nobis eriperet portus quidam proprius vel amicus. Fingendum potius erat, navim, hoſtis factam, hoſtilem eſſe, & hoſtilem manere, donec eo vitio purgetur, & non purgari, niſi proprium emptoris vel amici portum ſubierit, ideoque antea recte capi. Sed id quoque fingere non licet, cum ex emptione res ad emptorem pertineat, nec quicquam interſit, an venditoris fuerit ab initio, an ex occupatione & publicatione.

Animadverte autem, quam male provocetur ad antiquam conſuetudinem, & aliud Ordinum Generalium Decretum 26. Jun. 1630. (7), quod illi conſuetudini cauſam praebuiſſet. Factum eſt id Decretum ad Conſul-

(7) *Append. Conſil. Holl. Amſterd.* p. 57.

ſultationem Admiralitatis Amſterdammenſis, quae varia habebat capita, & ad quartum ſic reſpondent Ordines: *Op 't vierde point verklaren haar Hoog Mogende de Schepen, by den Vyand genomen, in Vlaanderen ingebragt, en by Neutralen gekogt, maar in 't uytkomen van de Vyandelyke havenen* in ipſo actu *of vervolg van 's Lands Schepen verovert, eer zy in haar eigen of andere vrye havens geweeſt zyn, voor goeden prinſe, gelyk van ouds altoos is gebruykelyk geweeſt, in kragte van het regt, hier vorens op het eerſte point geallegeert; als ook zodanigen, welke zoo genomen en gekogt, en uyt de voorſchrevene Vlaamſche Havenen geloopen, in andere Havenen onder den Coning van Spanjen gëarriveert, van daar komende op Zee van 's Lands Schepen verovert werden.* Eſſe id Decretum valde alienum ab hac cauſa, ex ipſa Conſultatione apparet, quin & ipſi Ordines, provocantes ad Caput primum Decreti, ſatis ibi ſignificant, quae ejus condendi fuerit ratio. Scilicet commercii intercludendi ergo Ordines Generales portus Flandriae navibus bellicis obſederant, adeoque omnes quorumcunque naves, eo deſtinatas, indeque exeuntes, publicabant, quemadmodum ex ratione & Gentium uſu Urbibus obſeſſis nihil quicquam licet advehere, vel ex his evehere. Atque inde dicebat Admiralitas, ut & Ordines decreverunt, idem quoque juris eſſe in navibus, quae antea nobis ereptae & deinde venditae erant, cum, obſeſſis portubus, etiam amicorum naves liceat intercipere. Quod ita verum eſt, ſi capiantur itinere nondum abſoluto, dum navarchae verſantur in re illicita, abſolutum autem iter non intelligi, niſi hae naves proprium emptoris vel amicum portum ſubierint. Id vero, neque aliud Ordines Generales complexi

plexi ſunt illo Decreto 26. Jun. 1630. ex quo ad eam, de qua nunc diſputo, quaeſtionem recte argumentaberis, ſi & anno 1666. Angliam, Scotiam, Hiberniam, & omnia illa, quae in Aſia, Africa & America habebant Angli, Claſſibus ſuis obſeſſa habuerint Ordines Generales. Relatum quidem eſt, eosdem Ordines anno 1652. quod ad Anglos, tale quid jactitaſſe, omnibus ſic interdicto cum Anglis commercio, (8) ſed quo jure jactitarint, nunc non quaero, contentus monere, eosdem Ordines anno 1663. Hiſpanis, cum hi Lyſitaniam obſeſſam habere videri vellent, id ipſum negaſſe, quod contra Anglos antea ſibi arrogaverant, ſic enim proditum eſt in Annalibus (9).

Ex his apparet, defendi non poſſe d. Decretum Ordinum Generalium 27. Nov. 1666. Et ſane, ſi ejus rationem ſequi placeat, mox praeſto erunt immania monſtrorum portenta, nam, ut inquit ille,

> \- - - - - *Si prava eſt regula prima,*
> *Omnia mendoſe fieri atque obſtipa neceſſe eſt.*

Manifeſtum enim inde, omnia hoſtium bona eodem loco eſſe habenda, quum quicquid hoſtes ex occupatione habent, non minus eorum eſſe conſtet, quam quod habent ex hereditate, emptione vel alio quocunque titulo. Idem igitur dicendum erit non tantum, ut ſupra indicabam, & de mercibus, & de aliis rebus, quas nobis eripuerunt hoſtes, ſed etiam de navibus, & ceteris omnibus, quae aliunde, quam a nobis habent, & amici noſtri

(8) Aitzema *L. XXXII.* p. 774—777.
(9) Apud eundem *L. XLIII.* p. 858.

noſtri apud eos compararunt. Quod ſi admittas, admittis quoque, Principibus jus fas eſſe, hoſtibus ſuis tanquam aqua & igni interdicere, ſimulque iis tribuis poteſtatem vetandi cujuscumque commercii, quod tamen hactenus duntaxat eſt exercitum in iis, quae *Contrabanda* dici obtinuit: ſic enim, quaecunque ab hoſtibus comparabunt amici, in commiſſum cadent, niſi in portum liberum fuerint perducta.

Sed ex iis, quae contra rationem in una ſpecie conſtituuntur, grave eſt regulam generalem condere, cuique tamen Principi inde injuriae faciendae praebebitur occaſio. Eam utique, nec aliam rationem habet Edictum Ludovici XIV. Francorum Regis, quo 17. Sept. 1672. omnes naves, etiam ab amicis ſuis in Belgio Foederato emptas, & inde primum exeuntes, capi & publicari juſſit, quemadmodum & die ſequenti publicata eſt navis quaedam, quam Hamburgenſes, in Hollandia aedificatam & emptam, & Hamburgenſibus epibatis inſtructam, ex Hollandia Hamburgum ducebant, quaeque in eo itinere a Francis capta erat. Ad quod Edictum Regis Franciae Ordines Generales, ne minus injurioſi viderentur, etiam adverſus amicos ſuos (nam in amicorum caput cuditur haec faba) in hunc modum edixerunt (10): *dat alle Schepen, in plaatſen onder den Coning van Vrankryk by Neutralen ingekogt, zoo zy, ſchoon met neutraal bootsvolk bemant, de eerſtemaal uyt vyandelyke Havenen varende, en nog in geen neutrale, waar na toe zy gedeſtineert waren, geweeſt, in handen der Commiſſie-vaarders vervielen, goede prinſen zouden weſen.* Diceres id Edictum jure retorſionis ſubſiſtere, ſed retorſio non eſt niſi adverſus

(10) *Plac. III.* 1. 7. 8.

ſus eum, qui ipſe damni quid dedit, ac deinde patitur, non vero adverſus communem amicum. Quare nec illud Edictum Ordinum Generalium 29. Nov. 1666. inde defendi poterit, quod Angli antea & ulterius & adhuc injuſtius fuerint progreſſi, cum nempe eorum Legatus 23. Dec. 1664. Hanſeaticis Civitatibus, & Anglorum & Ordinum Generalium tunc amicis, denunciaverit, quascunque naves, ſine diſtinctione itineris, in Ordinum Generalium Imperio comparaſſent, ut amicas ſe non eſſe habituros; ut haec retulit Aitzema (11). Qui injuriam non fecit, non recte patitur.

Ceterum ex iis Decretis Ordinum Generalium 1630. & 1666. id tamen conſtare exiſtimares, ea, quae ab hoſtibus noſtris amici noſtri compararunt, iis eripi non poſſe, ſi ſemel in portum amicum fuerint deducta, cum ajunt, recte publicari, *eer zy in hare eigen of andere vrye Havens geweeſt zyn*, ſed ne id quidem ſatis conſtat. Conſuluerat (12) quidem Admiralitas Amſterdammenſis etiam ea de re Ordines Generales, at nihil definitum eſt, ſimpliciter quippe Ordines reſponderunt per epiſtulam 26. Jun. 1630. (13). *Of Schepen, op de Ingeſetenen deſer Landen by den vyand genomen, in Vlaanderen opgebragt en geconfiſqueert, en ſonder gedeprehendeert te zyn, in Engeland, Vrankryk of elders gebragt, en van daar op andere vrye reiſen by Schepen deſer Landen genomen, ook van goeden prinſe behoorden verklaart te werden, zullen wy als nog een korten tyd in bedenken houden, begerende, dat UL. ondertuſſchen ons laten toeko-*

(11) *L. XLIV.* p. 681.
(12) *Append. Conſil. Holl. Amſterd.* p. 57.
(13) *Ibidem* p. 53.

komen de ſententien, hier over geweſen, en de beſcheiden, wat deſen aangaande in andere Landen gepractiſeerd word. De hac ipſa quaeſtione anno ſequenti 1631. etiam Curiam Hollandiae conſultam legimus ([14]), ſed an & quid reſponderit, me latet. Quamvis autem JCti Hollandi, de ea ſententiam rogati, 25. Jan. 1636. vere & ex ratione juris reſponderint ([15]), noſtras naves, ab hoſtibus captas, & ab amicis emptas, per occupationem plane hoſtium eſſe factas, atque ita & eorum, qui eas ab illis emiſſent, tamen & deinceps ea de re turbatum eſt ([16]). Ne tamen in poſterum aliis cauſis praejudicio ſit illa Ordinum dubitatio anni 1630. repetendum eſt, quod ſupra dicebam, cauſam, de qua tunc agebatur, fuiſſe ſpecialem, agebatur enim de portubus Flandriae obſeſſis, quod non animadverſum tenebras peperit, ſed unde non recte argumenteris ad eos portus, quorum aditus & exitus liber eſt. Satis, ut dixi, iniquum eſt d. Decretum 27. Nov. 1666. ne igitur aliam, quae ex facto ſpeciali eſt, iniquitatem addamus.

Sed ſi ea Ordinum Generalium mens ſit, navis dominium non tranſire, niſi ab hoſte capta & in portum deducta ſit, & inde rurſus libera enavigarit, atque in portum amicum advenerit, quae ratio erit eorum Edictorum, quibus Ordines navis, ab hoſtibus captae, & a noſtris recuperatae, certam partem recuperatori tribuunt, certam priſtino domino? ſi ſola occupatio dominium transferat, quid juris priſtino domino? ſi non transferat,

(14) Apud Aitzema *L. XI.* p. 526.
(15) *Conſil. Holl. T. V.* 161. Q. 6.
(16) Videatur Aitzema *L. XXI.* p. 275. & 276. & *L. XXIII.* p. 533. & 534.

rat, quid juris recuperatori in certam partem, quum domino ſuperſit vindicatio? & quid attinet navem in portum amicum adveniſſe, vel non adveniſſe, ſi priſtino domino nihil quicquam juris ſuperſit adverſus recuperatorem, poſtquam navis in portum hoſtilem deducta & ibi publicata eſt? utique nihil tunc juris ſupereſſe ipſe putem, & putant alii (17), & perpetuo uſu obſervatur apud omnes peraeque Gentes. Sunt haec ejusmodi, quae nec cum d. Decreto 27. Nov. 1666. nec cum ratione, nec cum Jurisprudentia componi poſſunt.

CAPUT V.

Res mobiles, & praeſertim naves, an & quousque recuperatori cedant?

Quae attigi *ad finem proximi Capitis*, prolixius disputanda & excutienda ſunt. Quam in rem obſervandum eſt, ut immobilia, quandocunque recuperata, poſtliminio redeunt ad priores dominos, ſic mobilia, de quibus hic agimus, non redire, & hoc eſt, quod Labeo ait in *l.* 28. *ff. de Capt. & poſtlim. reverſ. Si quid bello captum eſt, in praeda eſt, non poſtliminio redit.* In navibus tamen, quamvis eae rebus mobilibus accenſeantur, diſtinguit *l.* 2. *pr. ff. Eod.* ut nempe iis, quae in bello uſum praeſtant, poſtliminium ſit, reliquis non ſit, ſed hanc & alias Juris Romani inter res mobiles differentias moribus Gentium obſoleviſſe, recte ob-

(17) Groenewegen *de LL. Abrogat.* ad l. 2. §. 1. ff. de Capt. & Poſtl. reverſ.

obſervat Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 9. §. 15.* Unde nunc mobilia, ſine diſtinctione omnia, in praeda ſunt, ſine ullo jure poſtliminii. His conſequens eſſe videbatur, ab hoſtibus capta, & deinde recuperata, recuperantibus cedere, quia occupatio, quae in bello fit, dominium tranſtulit, &, ut tranſtulit occupatio, ſic & transfert recuperatio. Sed non recuperamus nobismet ipſis, niſi quae jam pleno jure hoſtium facta ſunt, nam, ſi non fuerint, priſtino domino vindicandi jus erit. Ecquando autem res mobiles cenſeantur pleno jure hoſtium factae, pendet ex iis, quae *Capite praecedenti* disputavimus.

Quamvis vero incerta ſit ejus rei definitio, id tamen certiſſimum, res mobiles, intra praeſidia hoſtium deductas, plene & plane hoſtium fieri, atque ita ex aſſe cedere recuperatoribus, ſi poſtea deprehendantur. Tantundem dicimus de navibus, in portus hoſtiles deductis, & deinde recuperatis, ſic ut priori domino nihil quicquam in eas juris ſuperſit, ut monebam *in fin. praeced. Cap.* Secundum haec quum inter Regem Angliae & Ordines Generales, tunc belli ſocios, 22. Oct. 1689. conveniſſet (1), ut alter alterius naves recuperatas, ſub certa mercede, reſtitueret priſtino domino, id tunc demum obtinere volunt, ſi non alterius naves jam fuerint intra praeſidia hoſtium deductae, tunc enim recuperatoribus totae cederent.

Id quidem ſatis liquidum eſt, ſed non aeque liquidum, quae praeſidia, quos portus intelligamus? eorum, qui naves ceperunt, an & ſociorum? diceres, ſociorum ſufficere, utique ſi ſint belli ſocii, atque ita & hoſtes eorum,

(1) *Plac. V.* 1. 13. 2.

rum, quorum naves captae ſunt. In portu ejusmodi ſocii aeque tuta eſt navium captarum retentio, ac in portu proprio, & nulla recuperandi ſpes, niſi rurſus inde enavigaverint. Sed cum Franci duas naves Hamburgenſes cepiſſent 28. Dec. 1675. in quibus erant mercatorum Amſterdammenſium bona, & in poteſtate ſua habuiſſent 14. dies, ac deinde eas perduxiſſent in portum Hullenſem, qui eſt in Anglia, aliud video placuiſſe Ordinibus Generalibus, etiam tunc, cum Admiralitas Duinkerkenſis, ante reverſos Francos, eas naves earumque merces publicaſſet, atque etiam Franci bonorum partem vendidiſſent Hulli: nam ecce naves cum reliqua praeda, nondum diſtracta, Duinkerkam repetentes, a Zelandis capiuntur, & ibi cum reliquo onere publicantur. At vero Ordines Generales, ea de re aditi a mercatoribus Amſterdammenſibus, 23. Oct. 1676. decreverunt (2), recuperata bona priſtinis dominis eſſe reſtituenda, quod nempe in portum hoſtis nondum fuiſſent perducta, & ibi publicata & diſtracta. Per *portum hoſtis* intelligunt hoſtem, cujus navis cepit, ajunt enim, *den voorſchreve vyand*, ut ſic non ſuffecerit ſubiiſſe alium portum, vel amici, vel belli ſocii. Zelandi jure, Ordines Generales auctoritate mihi videntur viciſſe.

Hoſtium igitur fiunt naves, ab iis captae, & in portus ſuos perductae. Sed quid ſi nondum perductae fuerint, haeſerint tamen aliquamdiu in portu amici vel ſocii, vel navigaverint per aliquod tempus cum nave victore? Sane, ſi Leges patrias conſideremus, ſi auctoritates JCtorum, qui de moribus ſcripſerunt, vix eſt, ut diuturnitas temporis, ex quo naves captae ſunt, vel ſtatio, etiam

(2) *Formul. T. II. C. 24. p. m. 295. & ſeqq.*

etiam tutiſſima, dominium transferant, niſi & perductio ad portum accedat. Unde, qui de jure reſpondent, ſimpliciter ſcribunt (3), quaecunque, antequam in hoſtium portum perducerentur, recuperata ſunt, poſtliminium habere, etſi per menſes aliquot fuerint capta, atque etiam haeſerint in portu communis amici, niſi enim hoſtes in ſuum portum deduxerint, hoſtium non fieri. Suavis ibi ſermo eſt de poſtliminio, nam, qui ſciunt, quid *poſtliminium* ſit, ſciunt quoque non eſſe, niſi ejus, quod in hoſtium dominium ante tranſierat. Dicendum erat, ante deductionem in portum res non eſſe factas hostium, ſed remanſiſſe prioris domini, recuperatas igitur ei cedere, & non recuperatori.

Sed utile erit Leges Patrias ea de re conſuluiſſe, ſervato, quia variae exſtant, temporis ordine. Eſt qui putat ex Edicto Ordinum Hollandiae 4. Mart. 1600. (4) priſtinis dominis jus fuiſſe vindicandi naves ſuas, etiam in portum hoſtilem deductas & ibi publicatas, ubicunque eas deprehendiſſent. Recte, ſed loquitur id Edictum de navibus, quas Ordines Hollandiae exiſtimabant contra jus belli fuiſſe publicatas, ut ſupra dixi *C. II.* atque ita id Edictum ad hanc rem non pertinet. Si jure fuerint captae, deductae & publicatae naves, ceſſat omnis vindicatio, &, ſi rurſus enavigaverint, ſupereſt ſola recuperatio, & quicunque tunc recuperaverit, dominus erit ex aſſe. At ſcire refert, ante deductionem in portus, & publicationem, ſic ſequutam, quid juris ſit priſtinis dominis in navem recuperatam, & quid recuperatoribus? Si noverimus, quid his compe-

(3) *Conſil. B. III.* 68. & 69.
(4) *Plac. II.* 4. 2. 2. 1.

petat, ſimul novimus, reliquum illis deberi. Antiquiſſima, quod ſciam, in hanc rem eſt Lex Ordinum Generalium 4. Jul. 1625. (5) ex qua, ſi intra 24. horas navis recuperetur, privatis recuperatoribus cedit pars octava; ſi intra binas 24. horas, quinta; ſi poſt binas 24. horas, tertia. Quod ipſum iidem Ordines 22. Jul. 1625. (6) tranſtulerunt & ad naves bellicas, quae privatorum naves recuperant. Succeſſit deinde alia eorundem Ordinum Lex 11. Mart. 1632. (7) ex qua, ſine ulla temporis diſtinctione, privati recuperatores (*particuliere uytreeders*) habebant eorum, quae recuperaverant, beſſem. Sed aliud rurſus iiſdem Ordinibus placuit 1. Sept. 1643. (8) nam ex §. 58. Edicti, tunc facti, ſi intra 24. horas navis recuperetur, cedit recuperatori octava pars, ſi intra binas 24. horas, quinta ex §. 57. ſi poſt binas 24. horas, tertia ex §. 56. d. Edicti, plane ut in Edictis anterioribus, quae ſic memoravi, factis 4. & 22. Jul. 1625. Mox iterum ad beſſem, ſublata omni temporis diſtinctione, recurſum eſt in τοῖς *Kruyſſers*, nam ſecundum id Edictum anni 1632. iis recuperatoribus beſſem dedit §. 16. Edicti Ordinum Generalium 8. Febr. 1645. (9) qui §. 16. addit, de pretio navis & oneris inter recuperatorem & dominum recte privatim tranſigi, &, ſi tranſactio non ſuccedat, Admiralitatis ea de re eſſe juriſdictionem. Rurſus alia eorundem Ordinum mens fuit 19. Apr. 1659. nam ex Decreto ejusdem diei recuperatoribus, ſive bellicae naves

(5) *Plac. I.* 2. 14. 3. 2.
(6) *Ibidem I.* 2. 14. 3. 4.
(7) *Ibidem I.* 2. 14. 3. 3.
(8) *Ibidem I.* 2. 7. 3. 1.
(9) *Ibidem I.* 2. 15. 1. 1.

ves recuperaverint, ſive privatae, nihil quicquam debetur, niſi pars nona cum ex navibus, tum ex bonis recuperatis, abrogata ſic iterum omni temporis diſtinctione. Id Decretum publice quidem editum non eſt, ſed reperi inter Acta Ordinum Generalium, & memoratur quoque alibi (10). Tandem Ordines Generales, ſalvis, ut ajunt, Legibus antiquis quod ad naves bellicas (quas Leges antiquas intelligant, neſcio, cum variaverint) de privatis recuperatoribus ita edixerunt 13. Apr. 1677. (11) iis nempe cederet, *voor bergloon*, quinta pars rerum & navium, ab hoſtibus recuperatarum, ſi in eorum poteſtate res naveſve fuiſſent nondum 48. horas; ſi 48. horas, & nondum 96. horas, tertia pars; ſi ultra 96. horas, pars dimidia. Atque ea ipſa temporis diſtinctio, eaedemque partes inter Regem Angliae & Ordines Generales placuerunt 22. Oct. 1689. ea conventione, quam ſupra attuli, ſi ſcilicet alterius ſubditus privatus ab hoſte recuperaverit alterius ſubditi naves merceſve, ſin autem navis bellica recuperaverit, recuperatori, ſine diſtinctione temporis, non cedit niſi pars octava.

Cur tam varie? & quae ratio temporis, diverſimode diſtincti? & cur diſtinctio temporis partes, nunc majores, nunc minores dabit? Unde iterum, ſi diſtinctio temporis placeat, tanta partium varietas? & unde etiam, rejecta omni temporis diſtinctione, modo bes, pars longe maxima, modo nona, pars longe minima, recuperatoris erit? Sane difficile eſt rationem reddere eorum, quae fere ſine ratione idonea conſtituuntur; hic, ſi ullibi, provocare licet ad *l. Non omnium*, noviſti

(10) *Conſil. B. III.* 68. &. 69.
(11) *Plac. III.* 1. 17. 16.

viſti cetera. Exigit tamen publica Gentium tranquillitas, & ipſa ſubditorum noſtorum beata quies, ut ſemel, conſulta ratione, certi quid ſtatuamus. Ex eo res tota pendet, ecquando exiſtimemus, naves mercesve captas pleno jure hoſtium eſſe factas? Jure quidem definitum eſt, hoſtium eſſe factas per veram plenamque occupationem, ſed rerum & factorum varietas non permittit, ut ſemper ſciri poſſit, an vera & plena ſit occupatio, id eſt, an hoſtis ita ceperit, ut, quae cepit, retinere & defendere poſſit. Quae hoſtis cepit medio mari, procul a finibus ſuis, poteſt amittere, & ſaepe amittit per alterius recuperationem. Si, quae cepit, deduxerit ad fines & portus ſuos, nemo dubitaverit, pleno jure capientis eſſe facta. Tantundem dicerem, ſi vel in portum amici vel ſocii deduxerit, ſed ſi id, ut ſupra dicebam, obtinere non liceat, largiamur, quaecunque mari capta ſunt, in portum proprium vel in Claſſem propriam eſſe deducenda, & non antea pleno jure quaeſita videri.

Quid igitur, ſi antea recuperentur? Priſtinis dominis utique vindicandi jus erit, utpote dominio in hoſtem, atque adeo in recuperatorem nondum tranſlato; *priſtinos* dico, quia qualiscunque occupatio interceſſit. Sed an dominus vindicabit a recuperatore, non ſoluto ſervaticio ſive praemio recuperationis? absque ulla mercede pro operis & impenſis, in recuperationem factis? id vero aequitas, Juris Gentium magiſtra, non patitur. Haec postulat, ut detur ſervaticium, ſive praemium, ſive merces, quocunque nomine appellare placet. Recuperator ſervavit navem & merces, alioquin domino perituras; cur, ſine ſpe mercedis, ſe objiciet periculo? cur pro re aliena pugnabit, tanquam pro aris & focis? cur arma

viroſque adhibebit, atque oleum & operam perdet? utiliter utique geſſit negotium domini, & pro impenſis, in recuperationem factis, ipſa negotiorum geſtorum actio ipſi praeſto erit. Aliam actionem, quae recuperatori competeret, ipſe non novi, ſi ex regulis Juris Romani res eſſet definienda, & cum haec actio etiam hodie ad mercedem porrigatur, ut recte obſervat Jacobus Gothofredus *de Salario C. V. n.* 10. & eo quoque jure utamur, hac ſola etiam hodie defungi licet cum ad impenſas, tum ad mercedem. Sed quo jure placuerit partem rei recuperatae recuperatori dare, ipſe non intelligo, & minus intelligo, quemadmodum illa pars vel major vel minor ſit pro ratione temporis, quo res capta penes hoſtem fuit. Quid hic horae 24.? quid 48.? quid 96.? major minorve hoſtis poſſeſſio, dummodo res capta in tuto non fuerit, recuperatori, ſi me audias, nequit tribuere plus minusve juris.

Quare, ſi ex ratione rem placet aeſtimare, ipſe putarem, omnem temporis diſtinctionem eſſe abolendam, ejusque loco habendam rationem operarum & impenſarum, quas recuperator fecit, habendam rationem periculi, quod in recuperando ſubiit, habendam rationem pretii navium & mercium recuperatarum, & ex his omnibus, boni viri arbitrio, ſtatuendum, quid pro operis, impenſis, mercede recuperatori tribuendum ſit, neque id parca, ſed liberali manu ad excitandam recuperatorum induſtriam. Nihil putabis intereſſe, magno, an facili, imo nullo negotio quis recuperaverit capta? nihil, an fortiter pugnaverit? nihil, an plurimum impenderit? recuperata minimi, an maximi pretii fuerint? Sin autem exiſtimes, eorum omnium aeſtimationem eſſe adeo incertam, ut de his diu multumque litigandum eſſet,

eſſet, repono, non minus diu multumque litigari poſſe, & ſaepe litigatum eſſe de pretio navium & mercium, & quid ex his detrahendum ſit, priusquam verum pretium iniri poſſit.

Sed age, ſi placeat partem dare, partem dato, non autem pro modo temporis, quo res apud hoſtem fuit, ſed pro modo impenſi laboris, quemadmodum & in aliis rebus recuperatis ad operas & impenſas ſolet attendi. Sic Lex Rhodia iis, qui naufragium ſervarunt, mercedem dedit, & pro mercede partem naufragii, ſed variam pro modo impenſi laboris, ut eſt apud Harmenopulum πρόχ. *L. II. T.* 11. §. 18. & ſecundum haec interpretor *het redelyk bergloon*, quod iis, qui res naufragas ſervarunt, conſtituit Maria Burgunda in §. 24. LL. quas Hollandis & Zelandis dedit 14. Novemb. 1476. Naufragii quoque ſervati partes tribuit Edictum, quod 15. Maj. 1574. Philippi II. nomine Wilelmus Orangius edidit, & ſaepe deinceps, noviſſime autem repetitum eſt 2. Apr. 1676. (12) ſed tribuit ſervatori majores etiam partes, quam ibi expreſſae ſunt, ſi nempe plus operarum & ſumptuum fecerint navarchae. Ad haec etiam reſpexiſſe opinor Ordines Hollandiae, cum 22. Jul. 1677. (13) conſtituerunt *een redelyk bergloon*, ſi quis ligna, quae ſine cuſtode & prono flumine natant, deferret ad Corpus Lignariorum, quod Dordrechti eſt. Non diſtinguunt illae Leges, quamdiu res naufragae & illa ligna natarint, & in poteſtate marium, fluminum & ventorum fuerint, ut nec ulla ejus diſtinctionis eſt ratio, ſed ex boni viri arbitrio conſtituitur merces

(12) *Plac. III.* 6. 2. 4.
(13) *Ibidem III.* 4. 5. 7.

ces pro modo operae & impenſae; neque aliter puto conſtituendum eſſe in recuperatis ab hoſte & navibus & mercibus.

Sane in Libro, qui inſcribitur *Conſulatus maris*, C. 287. ita, ut modo dicebam, res definita eſt: nam is, qui navem & onus ab hoſte recuperavit, jubetur navem & onus reſtituere priſtino domino, ſalvo tamen ſervaticio, idque ſervaticium, ut juſtum ſit, conſtituitur pro modo operae & impenſae, in recuperationem factae, praeterita omni diſtinctione, quamdiu navis onusque in poteſtate hoſtium fuerint. Recte autem ibi additur, eam reſtitutionem duntaxat obtinere, ſi navis nondum fuerit deducta in locum tutum, ſed ſi in locum tutum, dominio ſic plane & plene in hoſtem tranſlato, navem mercesque, deinde recuperatas, ex aſſe recuperatori cedere. Quae apprime conveniunt cum his, quae *hoc Capite* diſputavimus. Vellem omnia, quae in illa farragine Legum Nauticarum reperiuntur, aeque proba recta eſſent, ſed non omnia ibi ſunt tam bonae frugis.

CAPUT VI.

Quousque extendatur immobilium poſſeſſio, bello quaeſita.

Videndum, nam res digna eſt, quousque extendatur immobilium poſſeſſio, bello quaeſita, & ex poſſeſſione dominium. Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 6.* §. 4. ſimpliciter dixit, non qualemcunque poſſeſſionem ſufficere, *ſed firmam*, quod mox explicat, *ſi ager*

ager manſuris munitionibus ita includitur, ut niſi iis expugnatis parti alteri palam aditus non ſit. Quid ergo? an capta Urbe etiam ager captus cenſebitur? & quousque? nihil quicquam de eo Grotius; & tamen in locorum poſſeſſionibus & occupationibus ſaepe id quaeſtionem facit. Res exemplo fiet clarior. Occupaverant Franci Caſalem Taurinumque in Pedemontio, pactis autem induciis convenerat, uti quisque bello poſſidebat, ita & induciarum tempore poſſideret. Quaeſitum eſt de agris & pagis, qui Urbibus illis, quas Franci tenebant, obnoxii munera & functiones praeſtabant, Francisque etiam tempore belli praeſtiterant? Et ſunt JCti, qui hanc cauſam definiverunt contra Francos, quia Jure Gentium deſideratur poſſeſſio, naturaliter acquiſita, neque occupata pars non occupatam trahit, rati etiam, Francis non prodeſſe praeſtitas illas incolarum functiones, quum & ipſi incolae inviti poſſideantur a dominis ſuis. Ita fere disputat Petrinus Bellus *de Re Militari Part. V. T.* 3. *n.* 7. *& ſeqq.* cui neſcio an ſuffragium ſuum addat Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 9. *Q.* 48. Sed ſatis perperam Bellus, certe ſi de induciis agatur, ut agebatur in ea ſpecie, quum illud generale, UTI POSSIDETIS, utique & quaſi poſſeſſionem complectatur, etiamſi veram neges. Illa autem quaſi poſſeſſio conſtabat in praeſtandis & accipiendis muneribus & functionibus, non niſi Domino praeſtari ſolitis, ſed & de vera poſſeſſione judicabis ex iis, quae ſic dicam.

Ex ratione igitur deſpiciendum eſt, quae proprie ſit immobilium poſſeſſio, bello occupata. Conſtat autem, parte occupata, etiam totum occupari & poſſideri, ſi is ſit occupantis animus, & ita quoque Paulus noſter defi-

nit in *l.* 3. §. 1. *ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ.* neque id civile magis, quam naturale eſſe, & res ipſa, & uſus, optimus docendi magiſter, ſatis oſtendunt. Poſſeſſio conſiſtit in occupato, &, quod occupatur, Jure Naturali in poteſtatem noſtram redigitur; occupatum autem intelligitur etiam id, quod manibus vel pedibus noſtris undiquaque contrectatum non eſt, ſi nempe ita ſedeat occupanti, & natura rei exigat, ut in agris & fundis. Si putes aliter, non facile dixeris, quid occupatum poſſeſſumve ſit: nam, ſi omnia contrectari velis, neque ſuperficiem fundi contrectaſſe ſufficiet, ſed neceſſe erit omnes glebas non tantum circumambulare, ſed & effodere.

Quamvis autem verum ſit, parte apprehenſa, etiam totum apprehendi, ſi quis hac mente apprehenderit, id tamen non aliter obtinebit, quam ſi ejus totius, de quo agitur, nemo alius partem poſſidet, ſi enim & alius partem poſſideat ejusdem totius, idem ex eadem ratione totum poſſideret. Quod dicere non licet, cum duo eandem rem in ſolidum poſſidere nequeant ex veriſſima Pauli Philoſophia in *d. l.* 3. §. 5. nam ſic alterius dominatio dominationem alterius in eadem re excluderet. Si ergo & alius poſſideat, & alius partem, quam aliter corporaliter non detinet, apprehendat, nihil ultra occupavit, quam quod naturaliter apprehendit: neque enim, pro ſemiſſe, aut pro rata partium, quam quisque occupavit, cetera, quae non detinentur, poſſidere licebit, quia in illis ceteris prioris occupantis dominatur poſſeſſio, quae ab alia, ſimili duntaxat, excludi nequit, earundem quippe virium utraque. Et in ea, quam detinet, parte non aliam ob cauſam alterius poſſeſſionem, quam *civilem* vocant, abolevit poſterior occupans,

quam

quam quod eam naturaliter teneat, naturalis enim poſſeſſio civilem ſuſtulit. Idque ipſum eſt, quod Celſus ait in *l.* 18. §. 4. *ff. Eod. Si cum magna vi ingreſſus eſt exercitus, eam tantummodo partem, quam intraverit, obtinet.* Cum ait, *magna vi*, ſignificat eſſe, qui reſiſterent, poſſeſſionemque, quam priores domini habebant, vi quoque tuerentur. Non ulterius igitur hoſtium exercitus agrum occupavit, quam noſtrum cedere cöegit. Forte & ſic intelligendus Paulus in *d. l.* 3. §. 1. cum ait, parte occupata, dum ea mente ſit, totum equidem occupari, ſed *uſque ad terminum*, quod accipio uſque ad eam partem, quam alius poſſidet, ſive vicinus in ſuo fundo proximo, ſive quis alius in hoc eodem fundo, de cujus poſſeſſione occupanda agitur.

Unde in Regione occupata non eſt difficile animadvertere, quid proprie occupatum videri debeat. Scilicet jus Metropolitanum per ſe in hoc argumento nihil quicquam ad rem pertinet, id enim eſt civile Imperium, quod victus Princeps conſtituit, ubicumque placet. Quod ſi ſit, facile intelligimus, ſi ex pago forte aliquo Imperium in univerſam Regionem exerceatur, eo occupato, non etiam Urbes, Oppida, Arces, quae adhuc Princeps detinet, occupata videri, ſed ex ipſo facto occupationis & poſſeſſionis haec omnia aeſtimanda eſſe. Secundum haec dicimus, parte Regionis occupata, totam occupatam videri, ſi nullam aliam partem victus retinuerit; ſi retinuerit, nihil occupatum eſſe, quam quod vi extortum eſt victo, & a victore poſſeſſum. Sed circa unius Imperii plures diſtinctas Regiones belle quaeri poteſt, an ea utendum ſit diſtinctione, qua uteremur in privatorum fundis contiguis? Si Titius fundos contiguos habeat Cornelianum, Maevianum & Sempronianum, Gajus,

jus, parte Corneliani occupata, totum Cornelianum poſſidere intelligitur, Maevianum vero & Sempronianum non aeque, fundo enim poſſeſſo ad terminum quidem, ſed ad terminum duntaxat, neque ultra poſſidemus *d. l.* 3. §. 1. *ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ.* Qui partem fundi Corneliani intravit, non alio animo intraſſe cenſetur, quam ut poſſideat totum ejus, cujus partem occupavit, de Maeviano autem vel Semproniano fundo ne cogitaſſe quidem videtur. Parte occupata in toto, quod ab aliis rebus diſtinctum eſt, conſiſtit terminus poſſidendi, neque ultra progredimur, ſive domus ſit, ſive fundus, ſive horreum, ſive aliud quid, quod in Civitate rei immobilis appellatione venit. At, ſi me audias, alia ratio eſt immobilium, quae occupantur jure victoriae. Animus victoris eſt non duntaxat unam Regionem, ſed totum Imperium hoſtile invadere, & ſuas facere cunctas ejus Imperii Regiones, nec alius hic eſt terminus, quam in ea Regione, quam victus adhuc retinet. Si nihil intercedat, quod poſſidere non poteſt occupator, ſi velit, dic, quid poſſeſſionem victoris ſistat, &, quominus progrediatur, impediat? nulla autem Regione retenta, etiam una a victore occupata, vel occupata ſola Metropolis totius Imperii poſſeſſionem dabit. In hanc ſententiam veriſſimum eſt, quod ad Coſroëm, Perſarum Regem, Imperatoris Juſtiniani Legatus dixit apud Menandrum Protectorem *Hiſtor. Byzant. Tom. I. p.* 143. Ὁ γὰρ δεσπόσας Ἡγεμονικȣ̃, πῶς ȣ̓κ ἔχει τὸ ὑποβεβηκὸς? *Qui enim dominus eſt ejus, qui imperat, quomodo nec dominus erit ejus, quod ei ſubeſt?* Ceterum ſi aliquid adhuc retineat victus neque τὸ ὑποβεβηκὸς videbitur, quod ille Imperio Metropolitano exemit, & vi armata defendit. Merito igitur irriſi ſunt Principes, qui,

quod

quod Romam vel Conſtantinopolin haberent, univerſi Orbis Romani Imperium ſibi arrogarunt, etiam tunc, cum alii Principes magnas ejus Imperii partes occupatas tenebant. Similis eſt arrogantia Beliſarii apud Procopium *de Bello Vandal. L. II. C.* 4. nam is, cum Carthaginem ipſumque Regem Gelimerem in poteſtatem redegiſſet Juſtinianus, palam jactavit, etiam cuncta ad eum pertinere, quae Gelimer in Sicilia habebat. Omnino perperam, neque enim jus, quod in Carthaginem vel perſonam Regis habebat, eorum, quae in Sicilia erant, poſſeſſionem transferre poterat. Sicilia proprio Marte ſe defendebat, nec, capto Rege, eo ipſo capitur univerſum ejus Imperium. Occupatio neceſſaria eſt, vel ceſſio, ſi in pace ita convenerit.

Nunc videamus, quid Ordines Foederati Belgii in hanc rem decreverint & edixerint. Quum in §. 3. *Induciarum* inter Archiducem Auſtr. & Ordines Gener. 9. Apr. 1609. conveniſſet, ut quisque induciarum tempore poſſideret, ut tunc poſſidebat, & Archidux Edicta ſua in agro Kuykenſi affixiſſet, Ordines Generales 20. Aug. 1609. edixerunt (1), agrum Kuykenſem ad ſe pertinere, quia poſſidebant Urbem *de Grave*, cui ager ille erat ſubditus, ne quis igitur alius in eo ullum imperium exercere vellet. Quumque Ordines Generales expugnaſſent Arces *in den Lande van Overmaze*, & tamen Hiſpani incolis interdixiſſent, ne ſeſe ſubjicerent jurisdictioni Senatus Brabantini, qui eſt Hagae Comitis, jure retorſionis huic interdictioni ſeſe oppoſuerunt Ordines, ut eſt in eorum Edicto 8. Mart. 1634. (2) Rurſus,

(1) *Plac. II.* 5. 5. 2. 1.
(2) *Ibidem II.* 5. 5. 2. 4.

ſus, cum Buſcoducum ad Ordines Generales pertineret, & Hiſpani multum turbarent quod ad agrum Buſcoducenſem, variis Ordinum Edictis iis obviam itum eſt, nempe 30. Januar. & 3. Aug. 1630. 13. Maj. 1631. 20. Jun. 1634. 2. Febr. & 2. Dec. 1636. (3) & iterum 24. Dec. 1642. (4) in quibus Edictis 8. Mart. 1634. & 2. Febr. 1636. memoratur quoque Edictum Regis Hispaniae, factum 10. Jul. 1628. quo ipſe ille Rex prolixe aſſeruit, agrum ſubjectum Urbis victorem ſequi. Atque eo jure etiam Ordines uſi ſunt in illis Edictis, & recte uſi ſunt, quia agrum occupaſſe cenſentur, qui in illum pro arbitrio imperant. Si qua Arx tamen ſit in agro, nondum occupata, quousque illa in agrum imperat, alterius poſſeſſio & dominium non porrigitur.

Si, quae diſputavimus, recta ſint, ut mihi quidem eſſe videntur, recte etiam Senatus Brabantinus, qui Hagae Comitis jus dicit in eas Brabantiae Regiones, quas Ordines jure belli occuparunt, recte, inquam, ille Senatus 26. Oct. 1629. edixit, Feudorum, quae in agro Buſcoducenſi ſita erant, inveſtituram a ſe eſſe petendam, non a Senatu Brabantino, qui Bruxellis eſt, & ſimul apparet, nullo jure contra edixiſſe Hiſpanorum Regem 15. Nov. 1629. ut haec omnia narrat Aitzema (5). Buſcoduco quippe expugnata, omnis ager circumjacens ad Ordines Generales pertinebat, atque ita & Feudorum, qui ibi erant, erant quoque Domini; vaſal-

(3) *Plac. I.* 1. 4. 2. n. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.
(4) *Ibidem I.* 3. 2. 1. 2.
(5) *Hiſtor. L. IX.* p. 882.

ſallus autem victus debet fidem & officia victori, non Principi victo.

Minus dubitabitur, ſi qua Provincia ceſſum ſit, omnibus ejus partibus ceſſum eſſe, qua de re circa *Twent*, parte Tranſiſulaniae, extat Ordinum Generalium Edictum 22. Dec. 1610. (6)

(6) *Plac. II.* 5. 5. 2. 2.

CAPUT VII.

Hoſtium actiones & credita, quae apud nos inveniuntur, an exorto bello recte publicentur?

Si Pacta inter Principes intercedant de ſubducendis intra certum tempus bonis, ſiquidem bellum exardeat, quemadmodum plura ejusmodi pacta commemoravi ſupra *C.* 2. verum eſt, ut reliqua bona, ſic & actiones creditaque ſubduci poſſe. Sin autem non intercedant, vel intra conſtitutum tempus bona & actiones non ſubducantur, quaeſitum, quid juris? Et ſane, cum ea ſit belli conditio, ut hoſtes ſint omni jure ſpoliati proſcriptique, rationis eſt, quascunque res hoſtium, apud hoſtes inventas, dominum mutare & Fiſco cedere. Solet praeterea in ſingulis fere belli indictionibus conſtitui, ut bona hoſtium, tam apud nos reperta, quam capta bello, publicentur. Exſtant quandoque & ſeparata in eam rem Edicta, ſive indictio belli praeceſſerit, ſive non praeceſſerit. Orangius Dynaſta 25. Aug. 1572. formae, quam tunc edidit de regimine Hollandiae (1), inſe-

(1) *Plac. III.* 1. 1. 23.

ſeruit: *dat de goederen van die gene, die hen openbaarlyk voor vyanden dragen, terſtont by de Magiſtraten, waar onder die gelegen ſyn, gëannoteert ſullen werden, en die vrugten ontfangen tot vordering van de gemeene ſaak.* De immobilibus haec intelligo, quae moris eſt annotari, ut eorum fructus, tempore belli, cedant publico. Si merum jus belli ſequamur, etiam immobilia poſſent vendi, & eorum pretium in Fiſcum redigi, ut in mobilibus obtinet, ſed in omni fere Europa ſola fit immobilium annotatio, ut eorum fructus, durante bello, percipiat Fiſcus, finito autem bello ipſa immobilia, ex pactis, reſtituuntur priſtinis dominis. Rurſus de omnibus indiſtincte bonis, ubicunque repertis, Ordines Generales edixerunt 2. Apr. 1599. (2) in haec verba: *Verklaren voor goeden prinſe alle perſonen en goederen, geſeten onder het gebied van den Koning van Spangien, tot alle plaatſen, daar men die zal mogen bekomen.* Exſtat & epiſtula Ordinum Hollandiae ad Curiam Hollandiae 25. Nov. 1672. (3) qua ſimpliciter etiam detineri publicarique jubentur bona eorum, qui apud hoſtes morantur, *zig onthouden*; in quam ſententiam & editum eſt ejusdem diei Edictum Curiae Holl. (4) ex quo nec poſt diem editi Edicti dominis reddi poſſunt. Quod an ſatis conveniat Pactis, anno 1662. inter Regem Franciae & Ordines Generales initis, nunc non diſputo. Cum autem inter bona vel maxime ſit hereditas, conſtat neque hoſtem acquirere poſſe hereditatem, apud nos jacentem, etſi ex teſtamento vel ab in-

(2) *Plac. II.* 4. 2. 1. 2.
(3) *Bello Juridico* Caſu 52. n. 2. & Caſu 99. n. 2.
(4) *Plac. III.* 1. 8. 2.

inteſtato ei debeatur. Secundum haec quum anno 1695. quidam in Hollandia deceſſiſſet inteſtatus, cujus cognati proximi & heredes in Francia erant, hereditatem eſſe publicatam memini.

Quemadmodum illa, quae recitavi, Edicta loquuntur generaliter, ſic & generaliter videntur accipienda de quibuslibet bonis, ſive corporalibus ſive incorporalibus. De incorporalibus tamen, ut ſunt actiones & credita, dubitari video, & dubitaſſe, quin & aliquando contradixiſſe noſtros Ordines. Cum Francorum Rex & Epiſcopi Colonienſis & Monaſterienſis anno 1673. etiam actiones publicaſſent, & exigi juſſiſſent, quod ſubditi ſui debebant Belgis Foederatis, Ordines Generales Edicto 6. Jul. 1673. (5) id improbarunt, edixeruntque, ſolvi non poſſe niſi vero creditori, ideoque ſe eam exactionem, ſive vi, ſive conſenſu factam, ratam non eſſe habituros. Sed profecto videtur eſſe Jus commune, ut & actiones publicentur, ex eadem nempe ratione, qua corporalia quaelibet. Actiones utique ſive credita non minus Jure Gentium ſunt in dominio noſtro, quam alia bona, eccur igitur in his Jus belli ſequamur, in illis non ſequamur? & cum nihil ſuccurrat, quod diſtinctioni idoneae locum praebere poſſit, etiam ſola ratio Jus commune defendit. Sed nec deſunt exempla & auctoritates, quae defendant. Conſtat ex Polybio *Excerpt. Legat. C. XXXV. n.* 4. inter Romanos & Antiochum conveniſſe, ut non minus actiones, quam alia quaeque, tempore belli publicata, reſtituerentur, idque praebet argumentum, etiam actiones utrimque fuiſſe publicatas. Id ipſum jus Franciae & Hiſpaniae Re-

(5) *Plac. III.* 1. 8. 4.

Reges invicem quoque exercuiſſe, indicat §. 22. Pacis, inter utrumque initae 17. Sept. 1678. (6) namque eo §. cavetur, ne reſtituerentur credita, ante publicata. Et Daniae Rex, bello Suecis indicto, 9. Mart. 1676. (7) publice edixit, bona Suecorum in Imperio Danico, *& quod quis cui Sueco deberet*, intra ſex ſeptimanas Fiſco deferrentur publicanda, arbitraria & dupli poena non parentibus ſtatuta. Simile quid anno 1667. contra Anglos edixerat Danus, ut eſt relatum apud Aitzema (8).

Neque ab hac doctrina ſemper tam alienos fuiſſe Belgas apparet ex Edicto 18. Jul. 1536. (9) & ex Edicto Philippi II. contra Francos 27. Mart. 1556. (10) & ex Edicto Ordinum Hollandiae 29. Januar. 1591. (11. Exſtat & Edictum, quod 7. Dec. 1577. (12) ficto Philippi II. Hiſpan. Regis nomine, Orangius Dynaſta & Curia Hollandiae promulgarunt, quo non duntaxat eorum, qui ad Joannem Auſtriacum tranſierant, ſed omnia hoſtium ſuorum bona, mobilia & immobilia, actiones quoque & credita, publicari juſſerunt. Ordines etiam Generales 4. Jun. 1584. (13). Bruggenſes & Vryenſes, quod ad Hiſpanos deſciverant, hoſtes ſuos eſſe declararunt, & juſſerunt eorum bona, actiones creditaque, tam publica, quam privata, publicari. Atque ita deinde, cum Venloënſes quoque ad Hiſpanos tranſiiſſent, Comes Ley-

ces-

(6) *Francia anti-Hiſpan.* p. m. 218.
(7) *Hollandſche Mercurius* 1676. p. 47.
(8) *L. XLVII.* p. 390.
(9) *Repert. Cur. Holl.* p. 32. B.
(10) *Ibidem* p. 88. A.
(11) *Deciſ. Mixt.* 143.
(12) *Plac. II. Append.* p. 2147.
(13) *Plac. II.* 4. 1. 1. h

ceſtranus Edicto 9. Jul. 1586. ([14]) eos crimen perduellionis commiſiſſe complexus eſt, eorum bonis mobilibus & immobilibus, actionibus & creditis, publicari juſſis. Ne autem credas, de Bruggenſibus, Vryënſibus & Venloënſibus id duntaxat edici, quod non tam hoſtes, quam perduelles eſſent, ex eo nempe, quod antea Foederi Utrechtano ſeſe obligaſſent, obſervari velim, in d. Edicto 4. Jun. 1584. *vſ. Ordonneren*, haec etiam porrigi ad omnes, *houdende onſe tegenpartye, wie dat de zelve zyn*, plane ut in d. Ed. 7. Dec. 1577. tam perduelles, quam hoſtes, quod ad hanc ipſam rem, conjunguntur.

Notanda etiam ſunt in hanc rem Ordinum Generalium 2. Oct. 1590. & Ordinum Hollandiae 29. Oct. 1590. facta Decreta ([15]), quibus, ut ſunt ejusdem anni & menſis, in eandem quoque ſententiam continetur: *Dat die uyt Vyanden Landen, ook voorſien met behoorlyk paspoort, in deſe Provincien komen, niet gequalificeert ſyn in regten in deſe Landen iets te mogen eyſchen by actie perſonele of reële, ten petitoiren of poſſeſſoiren, maar dat men de zelve* a limine judicii *zal repelleren, op dat de hoſtiliteit tegen de vyanden, en de confiscatien van goederen en* ***REGTEN DER ZELVER****, mogen blyven in haar geheel.* Ex his Decretis neque actiones perſonales exercere licet, & adjecta ratio palam ſignificat, ideo exerceri non poſſe, quia hoſtium non tantum bona, ſed & actiones Jure Belli publicantur. Et quum olim Rex Franciae Belgarum bona arreſto incluſiſſet, Ordines Hollandiae 26. Apr. 1657. ([16]) idem de

(14) *Plac. II.* 4. 1. 1. 2.
(15) *Ibidem Append.* p. 2209.
(16) *Ibidem Plac. II.* 4. 28. 3. 1.

de bonis Francorum conſtituerunt, vetueruntque quicquam iis ſolvi, &, ſi quis ſolviſſet, alterum tantum ſolveret, unde iis, qui in Francia damnum paſſi eſſent, id damnum reſarciretur, & praeterea dimidium poenae nomine, juſſeruntque, poena poſita, bona creditaque Francorum deferre delegatis ad hanc rem in quaque Urbe. Credita igitur recte publicari tunc Ordinibus placuit, &, ni fallor, recte. Quapropter ſi ſubditus Principi, qui credita publicavit, ſolverit, quod hoſti debebat, liberationem contingere, optimo jure reſponſum eſt *Conſil. Holl. T. I. Conſil.* 297.

Haec autem non ſubſiſtunt, ubi ea benignitate bella geruntur, ut commercia utrimque licita ſint: neque enim commercia ſine contractibus, neque contractus ſine actionibus, neque actiones ſine judiciis, neque judicia ſine perſonis, quae jure litigant, explicari poſſunt. Quis merces vendat, & ad hoſtem devehat, ſine ſpe recuperandi pretii? & quae ſpes recuperandi, ſi adverſus emptorem eundemque hoſtem judicio experiri non liceat? Quamvis igitur hoſtis perſonam ſtandi in judicio non habeat, ut ſimpliciter conſtitutum eſt in d. Decretis 2. & 29. Oct. 1590. atque ita quoque reſponſum & judicatum ſit *Conſil. Holl. T. I. Conſil.* 289. & *T. V. Conſil.* 168. & apud Groenewegen ad *Tit. C. Qui legit. perſon. ſtand. in judic. hab.* commercii tamen cauſam recte excipit *d. Conſil.* 289. & Groenewegen *d. loc.* ſi nempe mutua ſit commerciorum libertas, ſi non ſit, actiones, etiam ex commerciis natae, recte publicabuntur. Sed an cauſam commerciorum diſtinguendum eſt a reliquis omnibus cauſis, ut ſcilicet in his negemus, in illa ſola hoſti largiamur perſonam ſtandi in judicio? ſic diſtinxit *d. Conſil.* 289. &, ſi recte, ſic quoque in ipſa

pu-

publicatione actionum eſſet diſtinguendum. At ſi hoſti ſemel permittas actiones exercere, difficile eſt diſtinguere, ex qua cauſa oriantur, nec potui animadvertere, illam diſtinctionem unquam uſu fuiſſe ſervatam.

Ceterum ſi hoſtem arceas a judicio, neque adverſus hoſtem, ſi forte in tuo Imperio haereat, recte experieris in judicio; atque ita iniquum eſt, quod confirmata inferioris judicis, & Curiae Hollandicae ſententia, Supremus Senatus judicavit 18. Sept. 1590. (19) hoſtem nempe, qui cum libero commeatu in has Regiones venerat, per arreſtum hic conveniri poſſe; manifeſte enim impium eſt, hoſtium actiones hic praecludere, ut praecluſae ſunt d. Decretis 2. & 29. Oct. 1590. & non idem jus hoſtibus permittere. In Jure belli quod quis ſibi ſumit, hoſtibus quoque tribuendum eſt.

Quod dixi de actionibus recte publicandis, ita demum obtinet, ſi, quod ſubditi noſtri hoſtibus noſtris debent, Princeps a ſubditis ſuis revera exegerit. Si exegerit, recte ſolutum eſt, ſi non exegerit, pace facta reviviſcit jus priſtinum creditoris, quia occupatio, quae bello fit, magis in facto, quam in poteſtate juris conſiſtit. Nomina igitur, non exacta, tempore belli quodammodo intermori videntur, ſed per pacem, genere quodam poſtliminii, ad priorem dominum reverti. Secundum haec inter Gentes fere convenit, ut nominibus bello publicatis, pace deinde facta, exacta cenſeantur periiſſe, & maneant exſtincta, non autem exacta reviviſcant, & reſtituantur veris creditoribus. Ita ſane convenit in §. 5. Pacis inter Fredericum III. Daniae & Carolum II. Angliae

(17) *Deciſ. mixt.* 170.

gliae Reges 31. Jul. 1667. (18) & §. 37. Pacis inter Hiſpaniae & Angliae Reges 21. Sept. 1667. (19) & §. 22. Pacis inter Franciae & Hiſpaniae Reges 17. Sept. 1678. quem §. 22. ſupra *hoc Capite* attuli, ut probarem, quod & probant *d.* §§. 5. *&* 37. non minus actiones, quam alia quaecunque hoſtium, tempore belli fuiſſe publicatas, & ſaepe etiam exactas.

Noli autem exiſtimare, de actionibus duntaxat verum eſſe, eas ipſo jure non publicari, nam nec alia quaeque publicantur, quae apud hoſtes ſunt, & ibi forte celantur. Unde & ea, quae apud hoſtes ante bellum exortum habebamus, indictoque bello ſuppreſſa erant, atque ita non publicata, ſi a noſtris denuo recuperentur, non fieri recuperantium, ſed priſtinis dominis reſtitui, recte reſponſum eſt *Conſil. Belg. T. III. Conſil.* 67.

(18) Aitzema *L XLVII.* p. 405.
(19) Idem *d. L XLVII.* p. 653.

CAPUT VIII.

An hoſtem liceat aggredi vel perſequi in amici territorio vel portu?

Jure belli adverſus hoſtem duntaxat utimur in noſtro, hoſtis, aut nullius territorio. In noſtro ſi hoſtem deprehendamus, nihil utique prohibet, quominus, ſi ſine libero commeatu ad nos pervenerit, hoſtiliter eum excipiamus. Ipſum hoſtis territorium ingredi, & ibi praedam agere, ratio belli permittit. In medio mari, utpote nullius territorio, id ipſum licet. Sed in territorio utriusque amici qui hoſtem agit, agit & adverſus

Prin-

Principem, qui ibi imperat, & omnem vim, a quocunque factam, legibus coërcet. Quare nec Poeni, quamvis triremibus ſuperiores, aggredi Romanos auſi ſunt in portu Regis Numidiae, ut ex Livio narrat Grotius *L. III. de Jure B. & P. C.* 4. §. 8. *n.* 2. & ex Grotio tranſcripſit Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 9. *Q.* 7. Movet ibi quidem Zoucheus nonnulla in contrariam ſententiam, ſed haec ipſa Grotius & dixerat & refutaverat.

Cum autem omnes Juris Publici Scriptores, nemine, quod ſciam, excepto, vim fieri vetent in alterius Imperio, meretur deſpici, an huic ſententiae conveniant mores Gentium, Edicta & Decreta noſtrorum Comitum vel Ordinum, & an in hoc argumento jus perſequendi a jure aggrediendi oporteat diſtinguere? Ut a Comitibus ordiamur, Philippus II. Hiſpan. Rex *Tit. I.* §. 27. *LL. Nauticarum*, quas Belgis dedit ult. Oct. 1563. (1) conſtituit, poſita capitis poena, ne qua in mari vis fieret vel ſuis ſubditis, vel ſociis, vel *peregrinis*, ſive belli, ſive alterius rei cauſa, *intra conſpectum a terra vel portu.* Intellexit igitur, Continentis imperium porrigi, quousque e terra proſpici datum eſt, ut ſunt Auctores, qui ſic ſentiunt. Sed id nimis laxum vagumque eſſe oſtendi *Diſſertatione de Dominio maris C. II.* ratus, imperium terrae finiri, ubi finitur armorum poteſtas. Nec alia ſententia fuiſſe uſos Ordines, cum Generales, tum Hollandiae, ex duobus Decretis, de ſalutatione Principum factis, mihi viſus ſum probaſſe *d. C. II.* & etiam *C. IV.*

Sane in ipſo amici portu, hoſtem, amici non hoſtem,

(1) *Plac. I.* 2. 7. 1. 2.

tem, aggredi vel capere nequaquam licet. Si quis capiat, amici illius eſt efficere, ut capta reſtituantur, vel ſumptu ſuo, vel ſumptu ejus, qui damnum paſſus eſt. Ut hujus ſumptu id efficeretur, convenit §. 22. Pacis inter Rempublicam Angliae & Ordines Generales 5. Apr. 1654. (2) & §. 21. Pacis inter Regem Angliae & Ordines Generales 14. Sept. 1661. (3) & rurſus §. 29. Pacis inter eosdem 31. Jul. 1667. (4) Id ipſum dicit §. 48. Pact. Commerc. inter Regem Franciae & Ordines Generales 27. Apr. 1662. (5) ſed non injecta mentione ſumptus, quem ille, qui damnum paſſus eſt, facere teneretur. Quod mihi etiam videtur ſatis iniquum, cum ipſius Principis ſit injuriam, ſibi factam, vindicare, nam & ipſius injuria eſt violare portum, qui omnibus amicis aequo jure patet. Et quid ſi, qui vim fecit, mox abeat? ille privatus, cujus forte navis capta eſt, bella geret ſuo ſumptu? Recte igitur etiam ſumptus mentio omiſſa eſt §. 35. Pact. Commerc. quo inter eosdem idem convenit 1. Aug. 1678. (6) & §. 40. Pact. Commerc. inter eosdem 20. Sept. 1697. (7) & iterum §. 39. Pact. Commerc. inter eosdem 11. Apr. 1713. (8) ſolent enim pacta poſteriora, ſine ullo fere examine, ex prioribus deſcribi, ut & de Anglis modo vidimus. Simpliciter ajunt omnes illi §§. Pactorum inter Francos & Ordines Foederatos, Dominum portus, ſinus, fluvii, in quo prae-

(2) *Plac. II.* 4. 28. 2. 2.
(3) *Ibidem II. Append.* p. 2879.
(4) *Ibidem III.* 1. 13. 28.
(5) *Ibidem II. Append.* p. 2918.
(6) *Ibidem III.* 1. 13. 34.
(7) *Ibidem IV.* 1. 13. p. 321.
(8) *Ibidem V.* 1. 13. p. 483.

praeda agitur in amicum, omni ope curaturum, ut, quod ibi captum eſt, probe recte reſtituatur. Si Principis eſt hoc curare, & quidem omni ope, curabit ſumptu ſuo, quin & bello, ſi alia ratio non ſuppetat. Eſt hoc jus, quod inter omnes peraeque Gentes cuſtoditur, & ejus non alia ratio eſt, quam quod vim inferre non liceat in alieno territorio, & quod in Principis territorio quoque ſint portus, ſinus, fluvii. Secundum haec Dux Tuſciae anno 1695. curavit, ut Gallus, qui prope portum Liburnenſem navem Foederatorum contra Gallos, ſed Magni Ducis amicorum, occupaverat & in portum Liburnenſem adduxerat, quantocyus reſtitueret; ea enim, quae portubus proxima ſunt, ejusdem, ut dixi, Ditionis eſſe exiſtimantur.

Ex his licet intelligere, quo jure quave injuria cenſenda ſint ſequentia exempla. Cum anno 1639. Archithalaſſus Tromp Claſſem Hiſpanorum, qui Anglorum amici erant, obſediſſet in portu Anglico, qui dicitur *Duyns*, Ordines Generales, 21. & 30. Sept. 1639. factis Decretis, Archithalaſſo ſuo mandarunt *de Spaanſche Vloot te vernielen, ſonder eenige aanſchouw of reguard te nemen op de Havenen, Reeden of Baayen van de Coningryken, waar de zelve zoude zyn te bekomen*, etiamſi Angli aliique reſiſterent, quemadmodum & mox Archithalaſſus id mandatum exſequutus eſt, laudantibus & probantibus Ordinibus Generalibus, ut haec omnia variis locis commemorat Aitzema (9). Vix eſt, ut haec defendi poſſint, ut nec defendi poteſt, quod Angli 12. Aug. 1665. Bergae in Norvegia oppugnaverint naves Societatis Indiae Orientalis, non ſine indignatione Dano-

(9) *L. XIX.* p. 215--217. 222. 233. & 234. 240. & 242.

norum, qui & omni ope Anglos repulere ([10]). Ne autem illud Trompii factum nimis injurioſum videatur, duo animadvertenda ſunt; alterum, quod & Angli anno 1627. navem Regis Franciae, tunc Anglorum hoſtis, ſed Ordinum Generalium amici, ex Hollandia rapuerant ([11]); alterum, quod & ipſi Hiſpani anno 1631. adverſus Ordinum Generalium naves in portubus Regis Dani, communis amici, vim bellicam feciſſe arguebantur, ut lego apud Aitzema ([12]). Alioquin, ſi nihil proponatur, quod retorſioni locum dare poſſit, injuſtum eſſe hoſtem aggredi in communis amici portu, plusquam manifeſtum eſt; & ſic ad Legati Anglici petitionem anno 1623. ipſi quoque Ordines Generales decreverant ([13]). Atque inde, cum anno 1666. Ordinum Generalium Navarchi naves Anglorum hoſtiliter excepiſſent in Albi, amico flumine, multum ea de re querelarum eſt factum non tantum ab Anglis, ſed & ab Hamburgenſibus variisque Imperii Germanici Legatis ([14]). Anglis quidem quiritantibus facile os obturari poterat ex iis, quae anno praecedenti Bergae in Norvegia acciderant, reliquis non poterat, ex ſola enim retorſione ſubſiſtebat illa aggreſſio. Neque igitur dubitandum eſt, quin ſatis quoque injuſtum ſit, quod Franci anno

1693.

(10) Prolixe haec ſunt apud Aitzema *L. XLV.* p. 981. 986. 1012. & 1165. *L. XLVI.* p. 115--119. & *L. XLVII.* p. 376.

(11) Sic narrat ipſe ille Aitzema *L. VII.* p.. 360. De quo vide & *L. IX.* p. 764. & *L. XIX.* p. 240. & 242. & his omnibus adde *L. XX.* p. 17--21.

(12) *L. XI.* p. 455.

(13) Aitzema *L. III.* p. 560.

(14) Sic eſt *in de Hollandſche Mercurius* 1666. p. 131--134. & apud Aitzema *L. XLV.* p. 1311- 1314. & *L. XLVI.* p. 686. & *L. XLVII* p. 88, 99. & 191.

1693. quasdam Zelandorum naves in portu Lisbonnenſi, utrisque amico, cum Lyſitaniae Rex eas neque extrahi, neque tormentis peti paſſus eſſet, igne immiſſo ſuccenderunt. Quod mea memoria factum memini.

Magis dubitari poſſet, an hoſtem, in mari aperto deprehenſum, dum oppugnamus & caedimus, perſequi liceat usque ad amici flumen, ſtationem, portum, ſinum? Et magis eſt, ut liceat, adhibitis cautionibus quibusdam, quas ſic enarrabo. Sane ea fuit Ordinum Generalium ſententia anno 1623. cum Legato Anglico reſponderint ([15]), non quidem licere vim facere in portu communis amici, *met dien verſtande nogtans*, *dat men hoopte zyne Majeſteit zoude niet qualyk nemen*, *dat men in Zee opdoende en vervolgende eenige Duynkerkers*, *de zelve zoude mogen inveſtieren en coſtoyeren tot in zyne Konings havenen.* Ea eorundem Ordinum ſententia videtur expreſſa in Decreto 10. Oct. 1652. ([16]) ita tamen, quemadmodum opportune ibi additur, ut Caſtellis amicorum parcatur, etſi ex iis vis fiat, utque etiam parcatur hoſtibus, ſi ipſos amicorum portus jam ſubierint. Utraque exceptio habet rationem, nam juſtius eſt in alterius Imperio pati, quam agere, &, ſi agamus, omni modo cavendum eſt, ne vis, hoſti facta, etiam amico noceat. Si igitur duae Claſſes confligant in mari aperto, & altera cedat, non intercedo, quominus victor recte perſequatur Claſſem victam, quamvis haec ad territorium amici pellatur. Probo tamen, quod Ordines Generales in d. Decreto 10. Oct. 1652. intra ipſum portum a vi temperandum cenſuerint, quia absque amicorum

(15) Aitzema *L. III.* p. 560.
(16) Idem *L. XXXII.* p. 739. 740. & 778.

rum periculo ibi vis fieri nequit. Secundum haec in mari, terrae proximo, quouſque tormenta Caſtellorum exploduntur, vim quidem inchoare non licet, ſed inchoatam licebit perſequi, dum perſequimur hoſtem in mari παραακτίῳ, etiam ſub terram, aut in flumine, aut in ſinu forte aliquo, dummodo Caſtellis, etiam hoſtem juvantibus, parcamus, & omne amicorum periculum abſit.

Ex factis, quae poſtea inciderunt, etiam haec videntur probaſſe Ordines Generales: quum enim anno 1654. Navarcha Hollandus navem Anglicam, in mari deprehenſam, & ad portum Liburnenſem fugientem, occupaſſet, etiam tunc, cum navis Anglica jam funem in terram projecerat, Dux quidem Tuſciae ea de re queſtus eſt ad Ordines Generales, ſed nequicquam queſtum eſſe legimus (17). Vide tamen, an non ipſe Dux id poſtea vindicaverit; publicata nempe nave, quae opportunitatem praebuerat occupandae iſtius Anglicae (18). Rurſus cum Oſtendenſes tormenta ſua exploſiſſent in navem Hollandicam, quae Anglicam perſequebatur uſque ad Oſtendam, Ordines Generales anno 1665. de ea re, atque de re illicita, queſti ſunt apud Hiſpanos (19), etiam ideo, quod navis Hollandica in Anglicam ſub Oſtendam tormenta non exploſiſſet. Sed ea ratio nihil quicquam valet niſi ad exaggerandam Oſtendenſium injuriam, neque enim intereſt, qua vi hoſtem petas, ſed an petas hoſtiliter. Interea vides, utramque, quam dixi, perſequutionem probaſſe Ordines Generales, quod vis, ante coepta, non niſi continuata eſſet.

Quod

(17) Aitzema *L. XXXIV.* p. 106. & 107.
(18) Apud eundem *d. L. XXXIV.* p. 202.
(19) Apud eundem *L. XLV.* p. 911 & 912.

Quod juris eſt in mari, idem eſt & in terra, ut nempe & hic in alterius Imperio recte perſequamur hoſtem, ex recenti praelio fugientem. In hanc ſententiam accipio, quod Ordines Generales anno 1653. decreverunt (20), eos milites Lotharingos, qui Ordinum Generalium Ditionem populaſſent, etiam in Imperio Regis Hiſpaniarum liceret perſequi; id enim defendi nequit, niſi intelligas de flagranti perſequutione ex conflictu vel populatione, qui quaeve praeceſſit. Alioquin non magis amici territorio, quam portu, uti licet ad caedendum hoſtem. Et recte Ordines Generales, ad petitionem Regis Franciae, inter quem & Hiſpanos pax erat, capitis poena poſita vetuerunt (21), ne quis ex Ditione Regis Franciae praedam in Hiſpanos ageret. Juſta quoque Ordinum Generalium contra Hiſpanos querela, quum anno 1666. ex eorum territorio Monaſterienſes praedati eſſent in Imperio Ordinum Generalium, repetito ab Hiſpanis damno, a Monaſterienſibus dato; juſta, inquam, ſi Hiſpani volentes & ſcientes fuiſſent paſſi, Monaſterienſes, praedam acturos, per ſuum territorium tranſire, de eo enim non usquequaque videbatur conſtare (22). Si ſciviſſent, eorum erat impedire, ne qua vis amicis fieret ex ſuo territorio. Quare nec probo, quod anno 1700. Guelferbytienſes, qui neutrarum partium fuiſſe perhibentur, ex ſuo territorio Saxonibus permiſerint Lunenburgenſes depraedari, itemque Luneburgenſium foederatis Saxones caedere. Ad ſummum largiendum eſt, praelio recens commiſſo, hoſtem fugien-

(20) Aitzema *L. XXXIII.* p. 1012.
(21) Apud eundem *L. II.* p. 114.
(22) De his omnibus Aitzema *L. XLVI.* p. 637. 645 *& ſeqq.* p. 665. 835. *& ſeqq.*

gientem perſequi licere in alterius Imperio, ea ipſa ratione, qua in flagranti delicto eum, qui deliquit, in continenti in territorio non noſtro perſequi permittit Philippus II. Hiſpan. Rex in §. 76. Edicti de Criminibus, anni 1570. Sed aliud eſt vim inchoare, aliud, calente negotio, vi inſtare. Scilicet novum non eſt, valere quid, etiamſi in eam cauſam deductum ſit, unde incipere non poſſet. Uno verbo: territorium communis amici valet ad prohibendam vim, quae ibi inchoatur, non valet ad inhibendam, quae, extra territorium inchoata, dum fervet opus, in ipſo territorio continuatur.

Atque ita quidem non abſurde diſputari & diſtingui videtur poſſe: neque tamen in ejusmodi quaeſtionibus ullam hujus diſtinctionis mentionem factam video, vel apud Scriptores Juris publici, vel apud Gentes Europaeas, ſi Belgas Foederatos excipias. Nihilominus ratio hanc diſtinctionem ſuadet & imperat, nec ab ea alienus eſt uſus in aliis juris articulis. Si hanc ſequamur, etiam de plano ſententiam dicemus de hoc facto: Cum navis Francica perſequeretur Hiſpanam hoſtilem, haec fugit *in Torbay, en ſet het op ſtrand, en bergt zyne touwen, takels, zeilen &c. in de huyſen der inwoonders.* Franci epibatae deſcendunt in terram, & iſta navis armamenta ex domibus illis extrahunt, & conferunt in ſuam navem. Quid dices? an licuit Francis Anglorum domos aggredi, & quae ibi ſervata erant, auferre? non licuit citra Anglorum injuriam. Optimo igitur jure Rex Angliae anno 1668. omnia capta reſtitui juſſit, reliqua injuriae perſecutione Legato ſuo in Francia mandata, ut auctor eſt Aitzema (23). Narrat ipſe ille (24) & alias

(23) *L. XLVIII.* p. 29. & 30.
(24) *Ibidem loci.*

alias Anglorum querelas de portubus Angliae a Francis violatis, & de damno, ab his reſtituto, ſed haec omnia non exſequor, quia de iis ipſe judicabis, adhibita distinctione, quam modo ſuggeſſi, ſi haec & tibi aeque placeat, quam mihi.

CAPUT IX.

De Statu belli inter non hoſtes.

N*on hoſtes* appello, qui neutrarum partium ſunt, nec ex foedere his illisve quicquam debent; ſi quid debeant, Foederati ſunt, non ſimpliciter amici. *In Bello medios* dixit Grotius *L. III. de Jure B. & P. C.* 17. De his quaeritur, quid facere vel non facere poſſint inter duos hoſtes? omnia, forte inquies, quae potuerunt, cum pax eſſet inter eos, quos inter nunc bellum eſt, belli enim conditio non videbatur porrigenda ultra eos, qui invicem bellum gerunt. An, inquies, ratio admittit, ut hoſtes noſtros etiam amicorum hoſtes eſſe putemus? quidni igitur amici noſtri ad amicos ſuos, quamvis noſtros hoſtes, ea adferunt, quae ante adtulerunt? arma, viros, reliqua? utilitas equidem noſtra non admittit, ſed de ratione, non de utilitate omnis disputatio eſt. Sola injuria belli cauſa, & diceres, injuriam non egredi perſonam ejus, qui injuriam paſſus eſt, niſi, ſi Princeps injuriam patiatur, quod ea quoque pertineat ad omnes ſubditos, non vero ad eos, qui ſubditi non ſunt. Atque inde efficeretur, amici mei hoſtem meum hoſtem non eſſe, verum integram cum eo omnem amicitiam conſtare, plane ut ante bellum conſtabat.

Hanc doctrinam videntur probaſſe Ordinum Generalium Conſiliarii, cum, iis referentibus, Ordines Generales 3. Mart. 1640. edixerint ([1]), *naar alle oud gebruyk, en naar de ordre van neutraliteit*, liberum eſſe non hoſtibus (*neutrale Luyden*) & nobis & hoſti noſtro, ex animi ſui ſententia militare. Et quum Hiſpani 30. Mart. 1639. edixiſſent, ſi quis Leodienſis Ordinibus Generalibus militaret, intra menſem reverteretur, praeſtito jurejurando, ſe non amplius contra Hispanos aut Domum Auſtriacam militaturum, ſin autem, omnis gratia ei negaretur, Ordinum Generalium nomine eo 3. Mart. 1640. factum eſt ſimile Edictum ἀντιςρεπτικὸν, cujus ſic memini, tamdiu valiturum, quam valeret illud Hispanicum, quod in d. Edicto 3. Mart 1640. ut penitus novum, & ab omni ratione alienum traducitur, his fere formulis, *onredelyk Placaat*, *zoodanige nieuwigheid en onredelykheid*, *zoo lange die van de Spaanſche Regering in de voorſz. heure onredelykheid zullen blyven continueren &c.* Non alia quoque fuit Hollandorum quorumdam ſententia, dicta in Comitiis Ordinum Hollandiae 26. Febr. 1684. ([2]) cum urgebant, Hispanis, quibus contra Francos uterentur, auxiliares Copias a Belgis Foederatis eſſe mittendas, id enim fieri poſſe ſalva pace & amicitia cum Francis.

Sed profecto eam ſententiam probandum non eſt, ſi de his agamus, qui ſimpliciter ſunt amici. Horum officium eſt, omni modo carere, ne ſe bello interponant, & his, quam illis partibus ſint vel aequiores vel iniquiores.

(1) *Plac. II.* 4. 8. 4.

(2) *In de Conſideratien van Staats ſaken, ſtukken, rakende de binnenlandſche ſaken* n. 14. p. 75.

res. Id ipſum eſt, quod apud Livium lego *L. XXXV. C.* 48. *Bello ſe non interponant*, hoc eſt, in cauſa belli alterum alteri ne praeferant, & eo ſolo recte defunguntur, qui neutrarum partium ſunt. Neſcio, an ſatisfaciant, quae Grotius dixit *L. III. de Jure B. & P. C.* 17. §. 3. *Eorum, qui a bello abſtinent, officium eſt, nihil facere, quo validior fiat is, qui improbam fovet cauſam, aut quo juſtum bellum gerentis motus impediantur.* Si recte judico, belli juſtitia vel injuſtitia nihil quicquam pertinet ad communem amicum, ejus non eſt, inter utrumque amicum, ſibi invicem hoſtem, ſedere judicem, & ex cauſa aequiore vel iniquiore huic illive plus minusve tribuere vel negare. Si medius ſim, alteri non posſum prodeſſe, ut alteri noceam. Sed, ajes, utrique mittam, quicquid mihi videbitur, & ſic poſtulat ratio amicitiae; ſi, quod alteri miſeram, ille utatur in necem alterius, quid ad me? At tu noli ſic ſapere, quin potius crede, amicorum noſtrorum hoſtes bifariam conſiderandos eſſe, vel ut amicos noſtros, vel ut amicorum noſtrorum hoſtes. Si ut amicos conſideres, recte nobis iis adeſſe liceret ope conſilio, eosque juvare milite auxiliari, armis, & quibuscunque aliis, quibus in bello opus habent. Quatenus autem amicorum noſtrorum hoſtes ſunt, id nobis facere non licet, quia ſic alterum alteri in bello praeferremus, quod vetat aequalitas amicitiae, cui in primis ſtudendum eſt. Praeſtat cum utroque amicitiam conſervare, quam alteri in bello favere, & ſic alterius amicitiae tacite renunciare.

Et ſane id, quod modo dicebam, non tantum ratio docet, ſed & uſus, inter omnes fere Gentes receptus. Quamvis enim libera ſint cum amicorum noſtrorum hoſtibus commercia, uſu tamen placuit, ut *Capite proximo*

latius oſtendam, ne alterutrum his rebus juvemus, quibus bellum contra amicos noſtros inſtruatur & foveatur. Non licet igitur alterutri advehere ea, quibus in bello gerendo opus habet, ut ſunt tormenta, arma, &, quorum praecipuus in bello uſus, milites; quin & milites variis Gentium pactis excepti ſunt, excepta quandoque & navium materia, ſi quam maxime ea indigeat hoſtis ad exſtruendas naves, quibus contra amicos noſtros uteretur. Excepta ſaepe & cibaria, quando ab amicis noſtris obſidione premuntur hoſtes, aut alias fame laborant. Optimo jure interdictum eſt, ne quid eorum hoſtibus ſubminiſtremus, quia his rebus nos ipſi quodammodo videremur amicis noſtris bellum facere. Igitur ſi hoſtes ſimpliciter conſideremus ut amicos, recte cum iis commercia exercemus, & merces quaſcunque ad eos mittimus, ſi conſideremus ut amicorum noſtrorum hoſtes, excipiuntur merces, quibus in bello amicis noſtris noceatur, & haec ratio priorem vincit, quomodocunque enim alteri contra alterum ſuccurramus, bello nos interponimus, quod ſalva amicitia non licet. Ex his ipſe judica, an juſtius fuerit illud Edictum Hispanorum 30. Mart. 1639. an vero Ordinum Generalium 3. Mart. 1640. de quo utroque ſupra dixi.

Expoſui compendio, quid mihi videatur de officio eorum, qui ex foedere nihil quicquam debent, ſed perfecte ſunt neutrarum partium. Hos ſimpliciter *amicos* appellavi, ut a Foederatis & Sociis diſtinguerem. Si recte disputavi, placere non poteſt, quod video placere plerisque, qui de Jure Publico ſcripſerunt, alterum nempe amicum, cujus cauſa potior & juſtior mihi videtur, a me juvari & poſſe & deberi; neque tantum rebus bellicis, ſed & aperto bello, ſi res poſtulat. Improbe, rebus

bus enim alienis ſe immiſcere nequaquam probum eſt. Cum uterque amicus in me non compromiſerit, eccur Principes, qui ſui juris ſunt, meo judicio ſtabunt cadentve? mearum partium non eſt, omnes omnium Principum injurias vindicare, ſufficit, ſi vindicem, quae ad me meosque Foederatos pertinent. Sin autem tam manifeſta ſit alterius injuria, ut ab ea etiam mihi metuam, neque alia ſpes ſit, quam ut poſtremus devorer, admitti forte poſſet, oppreſſum amicum eſſe defendendum, ſed non niſi amicitia cum altero diſſoluta, manente enim amicorum nomine bellum gerere, non poteſt non eſſe impium.

De Foederatis & Sociis longe alia inſpectio eſt. Si duo, quibuscum foederatus ſum, contra exteros bella gerant, utrique praeſtabo, quod ex legibus foederis praeſtandum eſt, ſed ſi invicem bella gerant, an utrique ſuccurram, an uni & cui potius? de hac quaeſtione non minor pugna eſt inter Interpretes, quam inter ipſas Gentes; varias variorum ſententias recenſet, & ſuam adjicit Gentilis *L. III. de Jure Bell. C.* 18. Non una diſtinctione cauſam tranſigit Grotius *L. II. de Jure B. & P. C.* 15. §. 13. & ex eo Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 4. *Q.* 28. Sane utrique Foederato non mittam Copias Auxiliares, ſi vel ex foedere debeantur, quia perabſurdum eſſet utrique mittere milites meos, ut invicem pugnent & ſe mutuo confodant. Qui milites ſuos locant, ſaepe quidem ſunt in pari cauſa, ſed ea huc non pertinet. Ego vero, ſive foederati mei adverſus exteros agant, ſive adverſus ſe invicem, unice diſtinguendum reor, an & uter ex his juſtam belli gerendi cauſam habeat. Si uterque juſtum bellum gerat contra exteros, utrique praeſtabo, quod ex foedere debeo, ſi

alter

alter tantum, alteri negabo. Si duo mihi foederati ſe invicem aggrediantur, ex foedere ſatisfaciam ei, qui juſtiorem cauſam habet, & ipſe ejus rei arbiter ero, ut mox audies. Atque ita commode poſſumus carere aliorum ſententiis & diſtinctionibus.

Sed quid ſi Foederato & Socio auxilia promiſſa ſint, & ei res ſit cum amico meo? Puto promiſſis ſtandum eſſe, & ſtari poſſe, quia Foederati hactenus conſtituunt unam civitatem, communi auxilio defendendam. Sed & hic diſtinguendum eſt, an Foederatus meus injuriam patiatur, an ipſe inferat; ſi patiatur, promiſſa implebo, ſi inferat, non implebo, quia in cauſa improba non teneor adeſſe Foederato. Cauſa autem proba ſit, an improba, ejus rei arbitrium erit penes promittentem. Vellem equidem, quod de cauſae probitate vel improbitate dixi, perſpicue & rotunde pactis Gentium eſſent inſerta, ſed his, quae ipſe vidi, ſimpliciter ſolet exprimi, Foederatum Foederato, *qui bello petitur*, miſſurum tot forte vel tot Copias terreſtres vel maritimas, & praeterea nihil. Sed cum pacta ajant, *qui bello petitur*, eorum alia interpretatio eſſe nequit, quam ei Foederato auxilia praeſtitum iri, qui nullo jure laceſſitur bello, qui ab hoſte petitur, non qui hoſtem ipſe petit. Verum nec alia ratione ſatis perſpicua eſt illa locutio, *qui bello petitur*, quid enim ſi is, qui petitur, antea injuriam fecerit, & ſic cauſam belli praebuerit? an vel ſic improbo Socio auxilia mittam? non mittam. Praeſtaret dicere, *qui INJUSTO bello petitur*, auxilia miſſum iri, atque ita ei, qui cauſam belli non dederit, cujus culpa vel injuria bellum non incipit. Quamvis autem palam non exprimatur, ſemper tamen intelligitur haec tacita pactorum exceptio, quam & Grotius probavit *d. L. II.*

de

de Jure B. & P. C. 15. §. 13. *n.* 1. & *L. II. C.* 25. §. 4. nec ſcio eſſe, qui diſſentiant.

Qui auxilia promiſit,& is ſolus, ut modo dicebam, aeſtimat quoque de juſtitia vel injuſtitia cauſae, & an *caſus foederis*, ut vulgo loquuntur, exſtet, nec ne, neque enim partes contrahentes ea de re in arbitros ſolent compromittere, ut equidem par eſſet, ne, ut fit, foedera exponamus ludibrio. Quotusquisque alioquin eſt, qui non foedera interpretabitur, ut e re ſua eſſe putaverit? qui non fallaci interpretatione pacta eluſerit? Veteres Graeci & Romani, etiam in negotiis publicis, judicium de cauſae juſtitia vel injuſtitia ſaepe aliis permiſerunt, ut probant exempla apud Grotium *d. L. II. C.* 25. §. 4. & ſic oportebat. Sed id nunc eſt Juris Gentium abrogati, & inde omnium pactorum hodie fere inane nomen. Atque haec quidem de foederibus, quibus ante bellum auxilia promiſſa ſunt, nam bello jam exorto, ſi me audias, neutri amico auxilia recte vel promittuntur, vel mittuntur, qui promiſerit vel miſerit alteri, alterius amicitiam violabit.

Hi, qui ſub tuitione ſunt (*die onder contributie ſitten*) conſtituunt etiam genus quoddam intermedium, nam ex natura tuitionis non conſiderantur tanquam hoſtes, neque etiam tanquam ſubditi, cum ad alium Principem pertineant. Poſſunt igitur ſuum Principem, quamvis noſtrum hoſtem, juvare, ſed non armis viriſque, quibus contra nos bellum gerat. Quapropter Ordinum Generalium Conſiliarii 17. Mart. 1641. (3) optimo jure edixerunt, ne qui ex territorio Luxemburgenſi & Namurcenſi militarent Regi Hiſpaniarum, & rurſus

18.

(3) *Plac. II.* 4. 8. 5.

K

18. Jul. 1646. (4) ne qui ex territorio Luxemburgenſi, cum nempe utrique eſſent ſub tuitione Ordinum Generalium, & generaliter 14. Aug. 1645. (5) ne quisquam, qui ſub tuitione eſſet (*neutrale, onder contributie ſittende*) Hispaniarum Regi militare vellet, etiamſi antea militaſſet, & ne quisquam, relicta militia, in eam denuo revocaretur. Iidem quoque eorundem Ordinum Conſiliarii 23. Febr. 1636. (6) edixerunt, ne quis eorum, qui ſub tuitione eſſent, caſtra hoſtium juvaret equis, curribus, navibusve; recte, quia ſic in cauſa belli hoſtibus operam praeſtaret. Aliud juris eſt in his rebus, quas, extra uſum belli, ad hoſtes noſtros deferunt, & ideo Ordines Generales, quamvis antea generaliter frumentum exportari vetuiſſent, edixerunt tamen 23. Maj. 1631. (7) eos, qui ſub tuitione ſunt, frumentum ſuum tam ad Hispanos, quam ad Belgas Foederatos, prout voluiſſent, deferre poſſe. Frumentum ſcilicet etiam non hoſtis ad hoſtem recte advehit, excepta obſidionis famisve cauſa.

Ordines Generales in §. 3. Edicti 26. Sept. 1590. (8) non hoſtem, ejusve naves & bona, etſi in hoſtili loco, hoſtili modo excipi vetuerunt, ſi nempe ea in Belgium Foederatum deſtinata eſſent, vel ex eo in alias Regiones. Et tamen ſcribi video (9), atque ſi Ordines Generales generaliter edixiſſent 15. Dec. 1672. etiam non hoſtium naves, ex hoſtium portubus venientes, recte publicari. Sed ne credas rabulis illis forenſibus, qui

(4) *Plac. II.* 4. 8. 7.
(5) *Ibidem II.* 4. 8. 6.
(6) *Ibidem II.* 4. 8. 3.
(7) *Ibidem I.* 2. 23. 2. 1.
(8) *Ibidem II.* 4. 6. 1. 4.
(9) *Bello Juridico Caſu* 52. n. 2. & *Caſu* 99. n. 2.

qui id ſcripſerunt, eſt enim d. Edictum 15. Dec. 1672. ſingulare, & non niſi jure retorſionis factum contra publicationem captae navis Hamburgenſis, ut ſupra expoſui *C. V.*

CAPUT X.

De his, quae ad amicorum noſtrorum hoſtes non recte adveh untur.

Barbaris arma vendere Romae olim capitale fuit *l. 2. C. Quae res export. non deb.* capitale ſcilicet in ſubditis, de quibus ſolis Romani leges ferebant. Et conſtat etiam hodie, ubique Gentium capitale eſſe, ſi quis ſubditus arma ad hoſtes vehat. Quin ex §. 1. ſacerrimi Edicti Ordinum Generalium contra Anglos 5. Dec. 1652. (1) pro hoſte habetur, qui ullas omnino merces ad Anglos veheret, nec ſubditus tantum, ſed & peregrinus. Quod in §. 2. Ed. Ordinum Generalium contra Lyſitanos 31. Dec. 1657. (2) juſtius reſtringitur ad *τὰ contrabanda*, nam eam vocem, uſu receptam, ſervamus. Ex §. 1. Ed. Ordinum Generalium 14. Apr. 1672. & 11. Apr. 1673. contra Francos & Anglos, & ex §. 1. Ed. 19. Mart. 1665. (3) contra Anglos, tanquam hoſtis *van den Staat* punitur, ſi quis ad hoſtem vehat *eenige munitie van Oorlog, vivres, of eenige materialen, dienende tot uytruſting van Schepen, of eenige andere verbode waren.* Idemque juris eſt in peregrino, qui

(1) *Plac.* I. 2. 22. 4. 2.
(2) *Ibidem II.* 4. 28. 1. 2.
(3) *Sunt ea Edicta ibidem III.* 1. 9. 1.

qui ea ex his Regionibus ad hoſtes advehit.

Sed de ſubditis Ordinum & cujuscunque Principis eſt ſtatuere, ut lubet, de peregrinis non etiam. Unde belle quaeritur, quid Jure Gentium liceat nobis ad amicorum noſtrorum hoſtes advehere, vel, quod tantundem eſt, quid amicis liceat ad noſtros hoſtes? Quicquid non licet, ſi amicus deprehendat, optimo jure publicatur, & eo ſolo abſolvitur poena mittentis amici. Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. I.* §. 5. *n.* 1. 2. & 3. in eo argumento occupatus, diſtinguit inter res, quae in bello uſum habent, & quae nullum habent, & quae promiſcui uſus ſunt, tam in bello, quam extra bellum. Primum genus non hoſtes hoſtibus nostris advehere prohibet, ſecundum permittit, tertium nunc prohibet, nunc permittit. Si ſequamur, quae *Capite praecedenti* disputata ſunt, de primo & ſecundo genere non eſt, quod magnopere laboremus. In tertio genere diſtinguit Grotius, & permittit res promiscui uſus intercipere, ſed in caſu neceſſitatis, ſi aliter me meaque tueri non poſſim, & quidem ſub onere reſtitutionis. Verum, ut alia praeteream, quis arbiter erit ejus neceſſitatis, nam facillimum eſt eam praetexere? an ipſe ego, qui intercepi? Sic, puto, ei ſedet, ſed in cauſa mea me ſedere judicem omnes leges omniaque jura prohibent, niſi quod uſus, Tyrannorum omnium princeps, admittat, ubi foedera inter Principes explicanda ſunt. Nec etiam potui animadvertere, mores Gentium hanc Grotii diſtinctionem probaſſe, magis probarunt, quod deinde ait, neque obſeſſis licere res promiſcui uſus advehere, ſic enim alteri prodeſſem in necem alterius, ut latius intelliges ex *Capite ſeq.* Quod autem ipſe ille Grotius tandem addit, diſtinguendum eſſe inter

bel-

belli juſtitiam & injuſtitiam, ad Foederatos, certo caſu, pertinere poſſe, ſed ad eos, qui neutrarum partium ſunt, nunquam pertinere, *Capite praeced.* mihi viſus ſum probaſſe.

Jus Gentium commune in hanc rem non aliunde licet discere, quam ex ratione & uſu. Ratio jubet, ut duobus, invicem hoſtibus, ſed mihi amicis, aeque amicus ſim, & inde efficitur, ne in cauſa belli alterum alteri praeferam. Uſus intelligitur ex perpetua quodammodo paciscendi edicendique conſuetudine: pactis enim Principes ſaepe id egerunt in caſum belli, ſaepe etiam Edictis contra quoscunque, flagrante jam bello. Dixi, *ex perpetua quodammodo conſuetudine*, quia unum forte alterumve pactum, quod a conſuetudine recedit, Jus Gentium non mutat. Inter omnes fere Gentes convenit, ne amico liceat ad hoſtem vehere arma, aliave, quae veniunt appellatione τῶν *contrabande goederen*, ſed tamen §. 10. Pacis Weſtmonaſt. inter Anglos & Lyſitanos initae anno 1654. pactum eſt, Anglis ea liceret advehere Lyſitanorum hoſtibus, ut obſervat Zentgravius *de Orig. Verit. & Obligat. Juris Gentium Art.* 7. §. 8. *p. m.* 296. & 297. Utque id ipſum Belgis Foederatis liceret, ab iisdem Lyſitanis obtinuerunt §. 12. Pacis inter eosdem 6. Aug. 1661. (4) Ceteroquin regula eſt, pactis fere perpetuis probata, ne non hoſtes ad hoſtes noſtros vehant *contrabande goederen*, ſi vehant & deprehendantur, in commiſſum cadant, exceptis autem his libere utrimque mercantur, & quaecunque alia ad hoſtes vehunt impune.

Secundum haec liberum erat Belgis cum Francis quarum-

(4) *Plac. II. Append.* p. 2850.

rumcunque rerum commercium, quemadmodum cum nondum bellum eſſet inter Hiſpanos & Francos §. 3. Pacti marini inter Hiſpan. & Ordines Gener. 17. Dec. 1650. (5) ita tamen, ne Belgae ex Ditionibus Hiſpanis ea veherent ad Francos, *die tegen Spangien zouden konnen dienen* §. 4. ad alios autem Hiſpanorum hoſtes Belgae τὰ *contrabanda* vehere vetantur §. 5. *ibid.* &, quae eo nomine veniant, expreſſum eſt §. 6. Rurſus in §. 2. d. Ed. Ordinum Generalium contra Anglos 5. Dec. 1652. non hoſtibus interdicitur Anglis advehere *eenige Munitie van Oorloge, of eenige Materialen, dienende tot uytrusting van Schepen.* De *contrabandis* idem cautum eſt §. 2. d. Edictorum 1665. 1672. & 1673. enumeratis variis ejuſmodi rerum prohibitarum ſpeciebus, iiſque hoc adjecto, *ende alle andere toeruſtingen, ten gebruyke van den Oorlog gefatſoeneert en gemaakt.* Similia fere ſunt in §. 27. & 28. Pact. commerc. inter Gallos & Ordines Gener. 27. Apr. 1662. (6) & in §. 3. Pacti marini inter Carolum II. Angliae Reg. & Ordines Gener. 1. Dec. 1674. (7) & in §. 3. Pact. commerc. inter Regem Suecorum & Ordines Gener. 26. Nov. 1675. (8) & in §. 15. Pacti marini inter eosdem 12. Oct. 1679. (9) & in §. 15. Pact. commerc. inter Gallos & Ordines Gener. 10. Aug. 1678. (10) & in §. 11. Edicti Ordinum Generalium *de Contrabandis* 28. Jul. 1705. (11) aliisque aliarum Gentium Pactis, quorum quaedam etiam recenſet Zentgravius *d. Art.* 7. §. 8.

Ex

(5) *Plac. I.* 1. 2. 5.
(6) *Ibidem II Append.* p. 2913.
(7) *Ibidem III.* 1. 13. 31.
(8) *Ibidem III.* 1. 13. 32.
(9) *Ibidem III.* 11. 10.
(10) *Ibidem III.* 1. 13. 34.
(11) *Plac. V.* 1. 9. p. 352.

Ex his fere intelligo, *contrabanda* dici, quae, uti ſunt, bello apta eſſe poſſunt, nec quicquam intereſſe, an & extra bellum uſum praebeant. Pauciſſima ſunt belli inſtrumenta, quae non & extra bellum praebeant uſum ſui. Enſes geſtamus ornamenti cauſa, gladiis animadvertimus in facinoroſos, & ipſo pulvere bellico utimur pro oblectamento, & ad teſtandam publice laetitiam, nec tamen dubitamus, quin ea veniant nomine τῶν *contrabande waren*. De his, quae promiſcui uſus ſunt, nullus diſputandi eſſet finis, & nullus quoque, ſi de neceſſitate ſequamur Grotii ſententiam, & varias, quas adjicit, diſtinctiones. Excute pacta Gentium, quae diximus, excute & alia, quae alibi exſtant, & reperies, omnia illa appellari *contrabanda*, quae, uti hoſtibus ſuggeruntur, bellis gerendis inſerviunt, ſive inſtrumenta bellica ſint, ſive materia, per ſe bello apta: nam quod Ordines Generales 6. Maj. 1667. contra Suecos decreverunt (12), etiam materiam, bello non aptam, ſed quae facile bello aptari poſſit, pro *contrabanda* eſſe habendam, ſingularem rationem habebat, ex jure nempe retorſionis, ut ipſi Ordines in eo Decreto ſignificant.

Atque inde judicabis, an ipſa materia rerum prohibitarum quoque ſit prohibita? Et in eam ſententiam, ſi quid tamen definiat, proclivior eſſe videtur Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect.* 8. *Q.* 8. Ego non eſſem, quia ratio & exempla me movent in contrarium. Si omnem materiam prohibeas, ex qua quid bello aptari poſſit, ingens eſſet catalogus rerum prohibitarum, quia nulla fere materia eſt, ex qua non ſaltem aliquid, bel-

(12) Aitzema *L. XLVII.* p. 466. *& ſeqq.* & *Conſil. Belg. T. II.* Conſil. 64.

bello aptum, facile fabricemus. Hac interdicta, tantum non omni commercio interdicimus, quod valde eſſet inutile. Et §. 4. d. Pacti 1. Dec. 1674. & §. 4. d. Pacti 26. Nov. 1675. & §. 16. d. Pacti 12. Oct. 1679. amicos hoſtibus, quibus arma non licet, permittunt advehere ferrum, aes, metallum, materiam navium, omnia denique, quae ad uſum belli parata non ſunt. Quandoque tamen accidit, ut & navium materia prohibeatur, ſi hoſtis ea quam maxime indigeat, & absque ea commode bellum gerere haud poſſit. Quum Ordines Generales in §. 2. Edicti conta Lyſitanos 31. Dec. 1657. (13) iis, quae communi Populorum uſu *contrabanda* cenſentur, Lyſitanos juvari vetuiſſent, ſpecialiter addunt in §. 3. ejuſdem Edicti, quia nihil niſi mari a Lyſitanis metuebant, ne quis etiam navium materiam iis advehere vellet, palam ſic navium materia a *contrabandis* diſtincta, ſed ob ſpecialem rationem addita. Ob eandem cauſam navium materia conjungitur cum inſtrumentis belli in §. 2. d. Edicti contra Anglos 5. Dec. 1652. & in Edicto Ordinum Generalium contra Francos 9. Mart. 1689. (14) Sed ſunt hae exceptiones, quae regulam confirmant.

Quaeſitum eſt, an vaginae pro armis & inſtrumentis belli ſint habendae? & habendas eſſe a Judicibus militaribus judicatum refert Petrinus Bellus *de Re militari Part. IX. n.* 26. 27. *&* 28. quam tamen ſententiam ipſe improbat. Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect.* 8. *Q.* 9. rationes in utramque partem ex Bello deſcripſiſſe contentus, nihil ipſe, pro more ſuo, definit. Ego Ju-

(13) *Plac. II.* 4. 28. 1. 2.
(14) *Ibidem IV.* 1. 9. 1.

Judicum militarium ſententiam probarem, Belli non probarem, quia vagina, utcunque promiſcui uſus, paratum tamen eſt bello inſtrumentum. Sine vaginis nullus enſium uſus, & ſine enſibus nulla bella. Quin & *holſters*, *zadels*, *draagbanden* inter τὰ *contrabanda* numerantur in *d.* §. §. 2. & 3. & 5. eorum Edictorum Pactorumque, quorum ſupra memini. *Holſters*, quod ad uſum, nihil quicquam a vaginis differunt; illa ſclopotum, hae enſium reconditoria ſunt. Sane ob numerum exiguum earum aliarumque mercium prohibitarum res forte excuſari poſſet; & *d.* §. 3. Pacti 26. Nov. 1675. hanc quoque habet exceptionem, niſi ea inſtrumenta adeo pauca fuerint, ut inde judicari poſſit, ad uſum belli non eſſe deſtinata.

Quid dicemus de τοῖς *hengzels tot degens*? idem puto, quod de vaginis, ſunt enim inſtrumenta bello parata & apta, & recenſentur quoque inter merces prohibitas in quibusdam Edictis & Pactis, quae ſupra attuli. De nitro, *ſalpeter*, magis dubitari poſſet, quia per ſe materiam belli non praeſtat, & tamen *ſalpeter* continetur omnibus fere, quos indicavi, catalogis rerum prohibitarum, nam ex nitro maxime fit pulvis bellicus, praecipuus nunc belli fomes. Quin animadverti, nitrum ſaepe exprimi, omiſſa mentione pulveris bellici, ſaepe etiam ea addita. Ubi omiſſa eſt, ipſum nitrum ſuccedit loco pulveris bellici, ubi addita, pro ſynonimis habentur, niſi nitrum, ob praecipuum ejus in bello uſum, exceperint Gentes a materiis, per ſe bello non aptis. De Tabaco magnis animis inter Hiſpanos & Anglos quaeſitum eſſe refert Zoucheus *Part. II. de Jure Fec. Sect.* 8. *Q.* 12. & ab Hiſpanis judicatum, inter res vetitas eſſe, adeo propterea indignantibus Anglis,

glis, ut etiam contra Hiſpanos repreſſalias conceſſerint. Sed an ea controverſia de tabaco tandem in fumum abierit, neſcio; hoc ſcio, me Hiſpanis non conſentire, quia verum eſt, tabaci nullum eſſe uſum ad caedendum hoſtem. Quin & non hoſtis ad amicorum hoſtem recte tabacum veheret ex *d.* §§. 3. 4. 15. *&* 16. licet enim ſecundum eos §§. amicorum hoſtibus omnia advehere, quae, ita uti ſunt, bello non ſunt apta, & nominatim inter licitas merces tabacum numeratur in *d.* §. 4. Pacti 1. Dec. 1674.

Si pignus publicetur, jus pignoris non exſtingui, certum eſt ex *l.* 22. §. 1. *ff. de Jure Fiſc.* Unde, cum amici *τὰ contrabande goederen* ad hoſtes noſtros deſtinaſſent, eaque pro mercede transvectionis nautis obligaſſent, ſi in itinere deprehenderentur, & *contrabanda* publicarentur, nautas, tanquam itinere perfecto, mercedem ſuam inde habituros reſponſum eſt *Conſil. Belg. T. IV. Conſil.* 208. *n.* 1. *&* 2. & relatum, ita judicaſſe Admiralitatem Noord-Hollandicam 6 Maj. 1665. & Friſicam 12. Jul. ejusdem anni, quia ſcilicet res tranſit cum ſuo onere, quia Fiſcus cedit creditoribus, & quae alia ſunt ejuſdem farinae. Sed contra judicavit Admiralitas Amſterdammenſis 9. Jul. 1666. *verſtekende de Eyſchers van haar vragten in quaeſtie, gereſerveert hun regt, daar zy meinen te behooren*, ut habetur *d. Conſil.* 208. *n.* 3. Idque longe veriſſimum eſt, nam mercedes non debentur, niſi itinere perfecto, &, ne perficeretur, hoſtis jure prohibuit. Deinde publicantur *contrabanda* vel ex delicto, & ita nihil minus commiſerunt navarchi, quam ipſi mercium vetitarum domini, vel, quod magis eſt, ex re, ex ipſa nimirum tranſvectione: quamvis enim amico noſtro non poſſimus commercio interdicere cum hoſte

hoſte noſtro, poſſumus tamen prohibere, ne in bello illi proſit in necem noſtram. Atque ita, quod publicatur, publicabitur citra ullum ullius hominis reſpectum, & habebitur, ac ſi vi divina periiſſet, exſtincto ſic jure pignoris. Sed illis Conſultoribus placuiſſe, navarchos in publicatis *contrabandis* praeferendos, non miror, miror potius, quod non & dominos mercium vetitarum praetulerint, nam & hi jus in re habent, proprietatem nempe, quod omnium validiſſimum eſt.

Negant (15), Foederati & ſocii noſtri ſubditum, ad communem hoſtem commeantem, a nobis puniri, vel res ejus publicari poſſe, quemque enim Principem ſua ipſius Edicta exſequi, adeoque nullas hic eſſe Foederatorum partes. Sed ratio, uſus atque ipſa utilitas eam ſententiam evertunt. Excute, ſi commodum eſt, quae ea de re habet Aitzema *L. XLVI. p.* 629. *&* 630. nam ipſe abſtineo, quia, ſi dicamus, quod res eſt, ad τὰ *contrabanda* haec quaeſtio proprie non pertinet.

(15) *Conſil. Belg. T. IV.* Conſil. 214.

CAPUT XI.

Obſeſſis Urbibus, Caſtris, Portubus an quicquam liceat advehere?

EX ratione communi & Gentium uſu Urbibus obſeſſis nihil quicquam licet advehere, ut alia occaſione ſupra dicebam *C. IV.* Id ipſum quoque dixit Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. I.* §. 5. *n.* 3. improbat enim ſubvectionem, *ſi juris mei exſecutionem rerum ſubvectio*

 impe-

impedierit, idque ſcire potuerit, qui advexit, ut ſi oppidum obſeſſum tenebam, ſi portus clauſos, & jam deditio aut pax exſpectabatur. Sola obſidio in cauſa eſt, cur nihil obſeſſis ſubvehere liceat, ſive *contrabandum* ſit, ſive non ſit, nam obſeſſi non tantum vi coguntur ad deditionem, ſed & fame, & alia aliarum rerum penuria. Si quid eorum, quibus indigent, tibi adferre liceret, ego forte cogerer obſidionem ſolvere, & ſic facto tuo mihi noceres, quod iniquum eſt. Quia autem ſciri nequit, quibus rebus obſeſſi indigeant, quibus abundent, omnis ſubvectio vetita eſt, alioquin altercationum nullus omnino eſſet modus vel finis. Hactenus Grotii ſententiae accedo, ſed vellem, ne ibidem addidiſſet, tunc demum id verum eſſe, *ſi jam deditio aut pax exſpectabatur*, & mox, eum, qui ſic tamen ſubvexit, *teneri de damno, culpa dato*, vel, *ſi damnum nondum dederit, ſed dare voluerit, jus eſſe rerum retentione eum cogere, ut de futuro caveat obſidibus, pignoribus, aut alio modo.* Vellem, inquam, ne haec addidiſſet Grotius, nam nec rationi conveniunt, nec pactis Gentium, quae mihi ſuccurrerunt. Quae ratio me arbitrum conſtituit de futura deditione aut pace? &, ſi neutra exſpectetur, jam licebit obſeſſis quaelibet advehere? imo nunquam licet, durante obſidione, & amici non eſt cauſam amici perdere, vel quoquo modo deteriorem facere. Et, qui advexit, non ultra tenebitur, quam de damno culpa dato? atquin in ſubditis id ſemper capitale fuit, quin & in amicis, Edicto ante monitis, ſaepe & in non monitis. Cumque privati ſint, qui, lucro inhiantes, laborantibus obſeſſis ſoleant ſubvenire, fac privatum ſua ſubvectione effeciſſe, ne Urbs capiatur, vix putem, ulli privato tantum eſſe in arca, ut damnum Urbis, ſua culpa

non

non captae, reſarcire poſſet. Rurſus, ſi quis nondum advexit, ſed, dum advehere voluit, deprehendatur, ſola rerum interceptarum retentione erimus contenti, idque donec caveatur, nihil tale in poſterum commiſſum iri? Ego ea ſententia non utor, uſu edoctus, ad minimum res interceptas publicari, ſaepe & poenam exigi, ſi non capitalem, aliam certe corporalem.

Nunc accipe pacta quaedam in hanc rem: in §. 7. Pacti marini inter Regem Hiſpan. & Ordines Gener. 17. Dec. 1650. (1) ſimpliciter convenit, etiam non *contrabanda* non licere advehere Urbibus locisve obſeſſis. Idem eſt in §. 29. Pact. commerc. inter Regem Galliae & Ordines Gener. 27. Apr. 1662. (2) & §. 4. Pacti marini inter Regem Angliae & Ordines Gener. 1. Dec. 1674. (3) & §. 16. Pact. commerc. inter Regem Galliae & Ordines Gener. 16. Aug. 1678. (4) & §. 16. Pact. commerc. inter Regem Sueciae & Ordines Gener. 12. Oct. 1679. (5) aliiſque quam plurimis. Simpliciter autem ajunt omnes illi §§. illicitas eſſe ejuſmodi ſubvectiones, nulla adjecta poena, ſed, ſi illicitae ſint, omnes utique res, obſeſſis ſubvectae, habendae ſunt pro *contrabandis*, quicquid enim contra Pacta & Edicta ſubvehitur, *contrabandum* eſt. Atque his eſt conſequens, ejuſmodi ſubvecta, ut modo dicebam, ad minimum publicari, eadem plane ratione, qua publicantur omnia, quae proprie *contrabanda* audiunt. Et ſic uſus ſervat, ut ex ſequentibus intelliges, & ſervat quoque, ut in eos, qui ſub-

(1) *Plac. I.* 1. 2. 5.
(2) *Ibidem II. Append.* p. 2910.
(3) *Ibidem III.* 1. 13. 31.
(4) *Ibidem III.* 1. 13. 34.
(5) *Ibidem III.* 11. 10.

ſubvehunt, poena capitis aliave mitiori, ut res exigit, animadvertatur.

Non tantum Urbes, ſed & Caſtra poſſunt milite cingi & quaſi obſideri. Quod ſi factum ſit, non magis obſeſſis Caſtris, quam Urbibus licebit quid advehere. Si obſeſſa non ſint, non animadverto, cur amici, qui neutrarum partium ſunt, iis non recte advehant, quae advehere licet Urbibus, Portubus, aliiſque hoſtium locis non obſeſſis, hoc eſt, omnia, quae *contrabanda* non ſunt. Et tamen Ordinum Generalium nomine eorum Conſiliarii, absque ulla diſtinctione, edixerunt 9. Aug. 1622. (6) ut hoſtes eſſe habendos, qui quid veherent in Hiſpanorum Caſtra ad *Bergen op den Zoom*. Idemque iidem ſimpliciter 2. Sept. 1624. (7) qui quid veherent in Caſtra Hiſpanorum, & rurſus in eandem ſententiam 21. Mart. 1636. (8) Quod haud dubie iniquius eſt, quam ut defendi poſſit, ſi nempe Caſtra obſeſſa non ſint, neque vectura fiat per noſtrum territorium. Priora duo Edicta ſunt & de Ordinum ſubditis, & de non hoſtibus, & de iis, qui ſub Ordinum tuitione erant. Quod ad ſubditos quicquid imperat Princeps, recte imperatum habetur, ſed quod ad non hoſtes, eosque, qui ſub tuitione erant, illa Edicta non ſubſiſtunt, niſi ad ſola *contrabanda* reſtringas. Tertium Edictum 21. Mart. 1636. eſt de non hoſtibus, qui cibaria aut inſtrumenta belli ad Fortalitia Hiſpanorum veherent, ſed factum, ut eſt in Edicto, jure retorſionis, quum Hiſpani tanquam hoſtes accepiſſent eos, qui Trajectum ad Moſam commeatu & armis juviſſent. Retorſio igitur duritiem Edicti tollit quod

(6) *Ibidem I.* 2. 22. 3. n. 1.
(7) *Ibidem* n. 2.
(8) *Ibidem* n. 3.

quod ad cibaria, quae alioquin non hoſtibus advehere licet, ſi non contra pactum ſit, arma non licet, etiam citra cauſam obſidionis, & eatenus undequaque juſtum eſt id Edictum. Quod ad reliqua, an recte Hiſpani, an recte Ordines noſtri decreverint & edixerint, a ſola, ni fallor, obſidionis cauſa pendet.

Quod in Urbibus vere obſeſſis obtinet, & ad Caſtra, quaſi obſeſſa, idonea ratione tranſlatum eſt, pertinet quoque ad Portus hoſtiles, qui navibus cincti pro obſeſſis habentur. Illuſtre in hanc rem eſt Decretum Ordinum Generalium 26. Jun. 1630. (9) factum ad Conſultationem Admiralitatis Amſterdammenſis, ex ejuſdem & aliarum Admiralitatum conſilio, quin &, ut probabile eſt, ex conſilio privatorum, quod exſtat *Conſil. Holl. T. V. Conſil.* 161. Quum illo anno 1630. Ordines navibus bellicis oram Flandriae maritimam haberent obſeſſam, quaeſitum eſt, an non hoſtes ad eam poſſent applicare, & merçes advehere vel evehere? decretum autem: *dat Schip en goed van neutralen, in of uit vyandelyke havenen in Vlaanderen komende, of zoo na dezelve zynde, dat ongetwyfelt is, dat zy daar in willen loopen, geconfiſqueert zullen werden, om dat haar Hoog Mogende de voorſchr. havenen met Oorlog ſchepen continuelyk beſet houden, om de commercie met den Vyand aldaar te beletten, 't welk van ouds in gebruyk is geweeſt, op 't exempel van alle Princen, die ook gelyk regt in zodanige gevallen gebruyken.* Haec eſt prima Decreti ſanctio; ſecunda etiam naves merceſque publicat, *indien uyt de vragtbrieven, of andere beſcheiden bleek, dat de ſchepen na*

(9) Aitzema *L. X.* p. 177. & 178. & *Append. Conſil. Holl. T. III. Amſterd.* p. 54-57.

na de zelve Vlaamſche havenen gedeſtineert waren, niet jegenſtaande zy nog verre daar van daan zynde wierden agterhaalt, ten ware zy proprio motu, *eer zy in 't geſigt of gevolg van 's Lands ſchepen raakten,* re adhuc integra *poeniterende, veranderden, 't geen* pro re nata ex conjecturis & circumſtantiis *zoude geöordeelt worden.* Tertia ſanctio naves quoque cum onere publicat, *welke uyt de voorſchr. havenen komen (ſonder nood daar in geraakt zynde) al wierden de zelve verre daar van daan genomen, zoo lang zy van die reyſe in geen vrye havenen van haar of een neutraal geweeſt zyn, maar geweeſt zynde, niet, ten ware zy in 't uytkomen der voorſchr. havenen van 's Lands Schepen gevolgt, en in een andere haven, als haar eigen, of daar de reyſe gedeſtineert was, gejaagt, en wederom uytkomende op zee verovert wierden.* Additur & quarta ſanctio, quam ſupra *C. IV.* alia occaſione exhibui & interpretatus ſum; quare eam nunc tuto transmitto.

Sed neque negligenda eſt interpretatio priorum ſanctionum, nam & in his quaedam occurrunt, quae interpretem deſiderant. Non alia autem eſt prima ſanctionis ratio, quam palam in ea exprimitur, quamque jus belli omnino exigit. Porro ait eadem ſanctio: *of zoo na de zelve zynde, dat ongetwyfelt is, dat zy daar in willen loopen.* Scilicet bona, hoſtibus advehi vetita, ſi in confiniis hoſtium deprehendantur, praeſumuntur hoſtibus advehi, non tantum ex frequentiori JCtorum ſententia apud Zoucheum *de Jure Feciali Part. II. Sect.* 8. *Q.* 10. Sed & ex mente Ordinum Generalium, aperte teſtata cum hic, tum etiam in §. 4. Edicti contra Anglos 5. Dec. 1652. (10) & rurſus contra eosdem §. 4. Edicti 19. Mart.

(10) *Plac. I.* 2. 22. 4. 2.

Mart. 1665. & contra eosdem & Francos §. 4. Edicti 14. Apr. 1672. & 11. Apr. 1673. (11) niſi tamen probent, ſe tempeſtate eo eſſe abreptos, ubique §. 4. d. Edd. Quae exceptio & mox ſubſequitur in ſanctione ſecunda. Sed ne ab ora Flandriae maritima diſcedam, idem plane quod ad hanc ipſam rem, jam olim tempore naſcentis Reipublicae ſancitum fuerat; ex Edictis quippe Comitis Leyceſtrani, quibus omni commercio cum Hiſpanis interdicit tam ſubditis, quam exteris, 4. Apr. 1586. (12) & §. 9. Edicti 4. Aug. 1586. (13) & ex Edicto Ordinum Hollandiae 27. Jul. 1584. (14) exteri non hoſtes, ad portus Flandriae commeantes, puniuntur navium merciumque publicatione, hoc expreſſe addito: *die binnen de banken van Vlaanderen of op de kuſten van eenige verbodene havenen gevonden worden, zullen geoordeelt worden tegen deſe Ordonnantie gedaan te hebben, ten ware zulks gebeurde door treffelyke en wel bekende nood.* Non igitur probanda eſt Cyni ſententia, qui tunc demum, ut ad hoſtes euntes, puniendos ſcripſit, quum eo jam ſint progreſſi, unde locus redeundi non eſt. Non, inquam, probanda eſt ea ſententia, quamvis probata Alberico Gentili *Advoc. Hiſpan. L. I. C.* 20. *p. m.* 86.

Haec de prima ſanctione, ſecundam primae ratio defendit, quae enim proxima locis obſeſſis deprehenduntur, non alia ratione publicantur, quam quod ex facto tacite ad hoſtem commeandi propoſitum colligatur, idemque eſſe, ſi id ex inſtrumentis perſpicue conſtet, non

(11) *Plac. III.* 1. 9 1.
(12) *Ibidem I.* 2. 22. 1. n. 2.
(13) *Dicto loco* n. 4.
(14) *Ibidem* n. 5.

non eſt, cur dubitemus. Sed quod de poenitentia additur, difficilem inſpectionem habet, ſi tamen mutati itineris exſtent idonea argumenta, ab ea ſententia non abiverim.

In tertia ſanctione eleganter diſtinctum eſt, in quem portum naves exeuntes fuerint compulſae, ut nempe in ipſo actu deprehenſae videantur, nam ſi in eum portum, in quem deſtinarant, pervenerint, abſolutum iter intelligitur, & ceſſat publicatio. Sed ait disjunctim, *haar eige of daar de reyſe gedeſtineert was*, de quorum ſenſu & jure dubitari poſſet. Sane ſi proprius portus, & in quem deſtinatum erat, iidem ſint, res quidem caret omni dubio. Sed ſi Anglus, qui ex Flandria deſtinarat in Daniam, in portum Anglicum compellatur, & enavigans, iter ſuum proſecuturus, deprehendatur, antequam portum Danicum ſubierit, mihi quidem in itinere & ipſo actu videretur deprehendi, nec quicquam intereſſe, portus proprius ſit, nec ne, quem ante ſubierat, ſi non iter, quod inſtitutum erat, plane fuerit finitum. Unde in d. ſanctione, quia disjuncta ſaepe pro conjunctis habentur, *proprium portum* intelligo, in quem ſimul iter deſtinatum erat, & τὰ *van die reyſe* de abſoluto itinere. Ecce exemplum: navis Zierikzëenſis capitur à Duinkerkanis, & Duinkerkae publicatur. Hanc emit Scotus. Ex quarta ſanctione hujus Decreti 26. Jun. 1630. quam expoſui *C. IV.* integrum erat eam exeuntem, priusquam *ſuum* vel alterius Principis portum ſubierat, *eer het in ſyn eigen of andere vrye haven geweeſt was*, intercipere & publicare, non autem poſtea. Navis illa Scoti, Duinkerka exiens, deprehenditur, ſed non apprehenſa fugit in *Jarmouth*, quo non deſtinarat, & inde rurſus exiens capitur. Quaeſitum eſt, an haec navis jam ſubiiſſet proprium portum? & non dixerim,

rim, quia non eum ſubiit, in quem deſtinarat. Ad Conſultationem quoque Admiralitatis Zelandicae, factam 27. Jan. 1631. de hac ipſa ſpecie, Ordines Generales reſcripſerunt, publicandam eſſe navem, & ſic jam decretum fuiſſe d. 26. Jun. 1630. quemadmodum haec in Annalibus refert Aitzema (15). Ceterum, quod tertia ſanctio ait de libero portu, *vrye haven*, ex quarta ſanctione interpretationem capit, liberum nempe portum non intelligi, qui eſt ſub eodem Rege.

Quum id Decretum 26. Jun. 1630. aliquamdiu non eſſet exercitum, & interim libere in Flandriam commeatum, anno 1642. incidit, ut quaedam non hoſtium naves, eo commeantes, a noſtris fuerint captae & in Zelandiam deductae; ibi autem, retentis & publicatis ſolis *contrabandis*, cetera omnia fuerunt dimiſſa & reſtituta. De contrabandis quaeſitum, an jure? Et ſunt, qui negant Conſil. *Holl. T. II. Conſil.* 121. Sed omnino adfirmandum eſt, cum enim ſegnius orae illae obſervatae eſſent, remiſſum quidem videri poterat illud obſidionis jus, quo non hoſtium quaecunque bona recte occupantur, ſed non etiam jus commune belli, quo τὰ *contrabanda*, ad non obſeſſos quoque vecta, recte publicantur.

Quamvis autem ita, ut dixi, ſatis defendi poſſit rigor ejus Decreti 26. Jun. 1630. remitti tamen, ſi ita videatur, poteſt, & aliquando etiam remiſſus eſt. Cum Archithalaſſus Tromp etiam anno 1645. claſſe Ordinum Generalium obſideret Flandriae portus, & rogaret Ordines, ecquid moliretur contra naves eorum, qui neutrarum partium eſſent, 1. Jul. ejusdem anni decreverunt,

(15) *L. XI.* p. 350.

runt, omni modo impediretur, ne quiſquam portus Flandriae intraret, ne tamen publicarentur, quae non eſſent *contrabanda*, ut eſt apud Aitzema ([16]). Mutati igitur tunc Ordines Generales ab iis, qui fuerant anno 1630. Sed mutatis hominibus ſententias mutari quid obſtat?

Si vera ſint, quae *hoc Capite*, & duobus praecedentibus diſputavi, his adhibitis etiam de plano pronunciabis de illis, quae inter Anglos & Polonos, aliosque Populos inciderunt, & commemorata ſunt a Zoucheo *Part. II. de Jure Fecial. Sect.* 8. *Q.* 7.

(16) *L. IV.* p. 822. & *L. XXV.* p. 195. & 196.

CAPUT XII.

An licitum ob illicitum publicetur?

SI is, qui neutrarum partium eſt, & licitas & ſimul illicitas merces ad hoſtem vehat, & navis capiatur, quaeſitum eſt, an ipſa navis, & an licitae quoque merces propter illicitas publicentur? Idemque quaeri poteſt, ſi alia quacunque cauſa merces fuerint illicitae, & licitis mixtae? Inter varias Quaeſtiones & hanc Ordinibus Generalibus propoſuit Admiralitas Amſterdammenſis anno 1631. ad interpretationem nempe Edicti 1. Apr. 1622. Sed quamvis ad alias Quaeſtiones reſponderint Ordines, de hac tamen amplius deliberandum cenſuerunt, ut eſt apud Aitzema ([1]). Ut ut autem nihil tunc, vel aliquamdiu poſtea, definitum repererim, attamen iidem Ordines

(1) *L. XI.* p. 455. & 456.

nes 6. Maj. 1667. palam Admiralitatibus ſuis interdixerunt, ne cum illicitis mercibus etiam licitas, vel ipſam navem publicare vellent, ut narrat idem Aitzema (2). Sic ille ſimpliciter; & ſic etiam ex variis Ordinum Generalium Edictis ſimpliciter reſponſum eſt 18. Sept. 1665. (3).

Sed omnino diſtinguendum putem, ut ſunt qui diſtinguunt apud Zoucheum *de Jur. Fecial. Part. II. Sect.* 8. *Q.* 3. an licitae & illicitae merces ad eundem dominum pertineant, an ad diverſos, ſi ad eundem, omnes recte publicabuntur, ob continentiam delicti, ſi ad diverſos, qui navi impoſuerunt, alteri alterius factum non nocebit, & ſecundum hanc diſtinctionem recte reſponſum eſt 31. Jul. 1692. (4) Atque huic ſententiae fortiſſimum argumentum praebet *l.* 11. §. 2. *ff. de Public. & vectig.* ubi, in domino navis, Paulus diſtinguit, an ſciverit, illicite aliquid in nave fuiſſe impoſitum, an ignoraverit; ſi ſciverit, eo forte praeſente, navim quoque fiſco vindicandam, quod ſi eo abſente a magiſtro id factum ſit, atque ita ignoraverit, navim domino eſſe reſtituendam, quia ſic nihil ipſe peccavit. Zoucheus tamen *d. loc.* ex Petrino Bello refert, ſimpliciter licita propter illicita fuiſſe publicata, ſed inſpecto Belli loco, quem ipſe non indicat, & exſtat *de Re militari Part. IX. n.* 26. 27. *&* 28. apparebit, tam licita, quam illicita in ea ſpecie pertinuiſſe ad unum eundemque mercatorem, fraudis gnarum, & ideo utriſque fuiſſe mulctatum, ſed de omnibus his mox plenius agemus.

Excutiamus prius Pacta & Edicta, quae in hanc rem occur-

(2) *L. XLVII.* p. 469. *&* 470.
(3) *Conſil. Belg. T IV.* Conſil. 206. Q. 2.
(4) *Ibidem T. IV.* Conſil. 210.

occurrunt, & ad Rempublicam noſtram pertinent. In Pacto de Navigatione, quod interceſſit inter Hiſpanos & Ordines Generales 4. Febr. 1648. (5) & in §. 12. Pacti marini inter eosdem 17. Dec. 1650. (6) ſimpliciter convenit, nefas eſſe alterutrius ſubditis ad hoſtem alterius vehere τὰ *contrabanda*, ſi vehantur, publicarentur, minime autem publicarentur naves & alia non *contrabanda*. Id ipſum, ſine ulla diſtinctione, placuit §§. 24. & 36. Pact. commerc. inter Gallos & Ordines Gener. 27. Apr. 1662. (7) Nec forte alia eorundem Ordinum mens eſt in §. 2. Edicti ſui contra Anglos, & contra eosdem & Francos 19. Mart. 1665. 14. Apr. 1672. & 11. Apr. 1673. (8) cum, enumeratis longa ſerie *contrabandis*, ea ſanciunt publicari, de reliquis autem non *contrabandis* tacent. Sed aperte in §. 7. Pacti marini inter Carolum II. Angliae Regem & Ordines Generales 1. Dec. 1674. (9) licitae merces ab illicitis diſtinguuntur, & hae, non illae publicari jubentur; quinimo ſi illicitae continuo tradantur iis, qui naves occupaverant, naves & omnia reliqua jubentur etiam continuo dimitti, ut deſtinatum iter proſequantur; contra quam eſt in §§. 4. d. Edd. 1665. 1672. & 1673. ex his enim, ſi vel qualiscunque pars mercium fuerit illicita, naves captae ad Admiralitates victorum tranſmittuntur, ut de iis ſententiam dicant. Simpliciter rurſus ex §. 7. Pact. commerc. inter Regem Suecorum & Ordines Gener. 26. Nov. 1675. (10) τὰ *contrabanda* publicantur, naves & non

(5) *Plac. I.* 1. 2. 4.
(6) *Ibidem I.* 1. 2. 5.
(7) *Ibidem Append.* p. 2914. & 2915.
(8) *Ibidem III.* 1. 9. 1.
(9) *Ibidem III.* 1. 13. 31.
(10) *Ibidem III.* 1. 13. 32.

non *contrabanda* non publicantur. Cum *d.* §. 7. Pacti marini 1. Dec. 1674. plane conveniunt §§. 21. & 26. Pacti marini inter Suecos & Ordines Gener. 12. Oct. 1679. (11) & §§. 21. & 26. Pact. commerc. inter Gallos & Ordines Gener. 10. Aug. 1678. (12) & rurſus §§. 26. & 31. Pact. commerc. inter eosdem 20. Sept. 1697. (13) & iterum §§. 25. & 30. Pact. commerc. inter eosdem 11. Apr. 1713. (14) ex omnibus enim his §§. non tantum liberae ſunt naves & merces licitae, ſed traditis a navarcho illicitis, continuo naves dimittuntur, & navigant ad portum deſtinatum.

Haec eſt ſententia Pactorum & Edictorum; ſi ex iis Jus Gentium metiamur, dicendum videbatur, nunquam naves, nunquam merces licitas publicari ob merces illicitas, quae eadem nave vehuntur. Sed non autem ex his Jus Gentium efficere, quia ratio, Juris Gentium magiſtra, non patitur, ut omnino generaliter & indiſtincte haec intelligamus: nam, quod ad navim, diſtinguendum puto, an haec ad ipſum navarchum, an ad alios pertineat. Si ad ipſum navarchum, iterum diſtinxerim, an ſciverit, ut plerumque ſcit, res illicitas navi ſuae imponi, an ignoraverit, ut ſi nautae, navarcho forte abſente, aliquid illicitum in ea condiderint. Si ſciverit, ipſe eſt in dolo, quod navim ſuam locaverit ad uſum rei illicitae, & navis publicabitur, ſecus ſi ignoraverit, quia ſic dolo caret. Haec Pauli Jurisprudentia eſt, quam ei ſana ratio dictavit in *d. l.* 11. §. 2. *ff. de Public. & vectig.* Tantundem dicimus, ſi ad

(11) *Plac. III.* 11. 10.
(12) *Ibidem III.* 1. 13. 34.
(13) *Ibidem IV.* 1. 13. p. 315.
(14) *Ibidem V.* 1. 13. p. 476.

ad alios pertineat navis, ſimpliciter enim *de domino navis* Pauli ſermo eſt in *d. l.* 11. §. 2. Si navarchus igitur navi imponat merces illicitas, inſciis dominis, navis eorum non publicabitur, aliud autem juris, ſi ipſi imponi ſciverint, atque ita quoque verſati fuerint in re illicita. Improbum eſt, dominos damnum pati ex facto navarchi, ſed ut ex ſuo patiantur, juſtum & aequum eſt. Ceterum ea diſtinctio inter navarchum ſcientem & ignorantem hodie non tam frequentem uſum habet, quam olim, quia, ut nunc ſunt mores nautici, navarchus ſolet ſubſcribere catalogo mercium, navi ſuae impoſitarum, & promittere, ſe has probe recte curaturum ad eos, quibus miſſae ſunt. Poteſt tamen habere uſum, ſi quid illiciti, ut modo dicebam, clam navarcho, fuerit impoſitum. Sed quod ad alios navium dominos res etiam hodie poteſt habere uſum frequentiſſimum.

In dominis mercium, ex eadem ratione, iterum diſtinguendum reor, ut ſupra dixi & alios diſtinguere, an licitae illicitaeque merces ad unum eundemque dominum pertineant, an ad diverſos. Si ad unum eundemque, omnes puto recte publicari, plane ut Jure Romano, in cauſa vectigalium & tributorum, ſi quis prohibitas & ſimul permiſſas merces vehat, & has profeſſus ſit, illas vero celet, utraeque committuntur propter dolum vectoris, ut ex *d. l.* 11. §. 2. *&* *l.* 3. *C. de Naut. foen.* recte colligunt Commentatores ad *Tit. ff. de Public. & vectig.* Aliis alia diſtinctio placet, an ſcilicet licitae merces ab illicitis commode poſſint ſeparari, ſi non poſſint, utraſque committi, ſi poſſint, has committi, illas non etiam, neque intereſſe, ad eundem dominum pertineant, nec ne. Sed haec diſtinctio, cum ſemper ſeparationi locus ſit, neque rationem habet,

neque

neque ullam auctoritatem Juris. Majorem habet, an licitae merces ad alium, quam ipſum fraudatorem pertineant, tunc enim rationis eſt, ne alter ob fraudem alterius bonis ſuis privetur. Auctoritas quoque juris praeſto eſt in cauſis ejusdem fere argumenti: nam ſi unus ex pluribus heredibus rem munem cauſa vectigalis ſubripiat, portiones ceteris non auferuntur *l.* 8. §. 1. *ff. de Public. & vectig.* Et ſi coloni vel ſervi ejus, qui dominus eſt alicujus praedii, ferrum illicite in praedio fecerint, ſi quidem *ignorante domino*, nulla poena dominus tenetur *l.* 16. §. 11. *Eod.* Nec creditori foenebris pecuniae quicquam nocet, ſi dolo debitoris, illicitis comparatis mercibus, cuncta, quae navis continebat, Fiſcus occupaverit *d. l.* 3. *C. de Naut. foen.*

Sed quid ſi licitarum mercium domini ſimpliciter ſciverint, ab aliis etiam illicitas in nave imponi? hanc ſimplicem ſcientiam licitarum quoque mercium publicationi locum faciet? ſic velle videtur Conſultor quidam (15); ſed ejus ſententia ego non utor, nec reperi etiam, quod ei auctoritatem praebeat. Poterat forte provocare, quamvis non provocet, ad *d. l.* 16. §. 11. *ff. de Public. & vectig.* ubi domino non nocet, ſi *eo ignorante* ferrum in ſuo praedio illicite fabricaverint coloni vel ſervi, ut ſic nocere dixeris, ſi quid ejuſmodi fiat *domino ſciente*, ſed ideo, ſciente domino, ei nocebit, quia ejus erat prohibere, & colonis ſervisque ſuis imperare, ne quid illicitum in praedio ſuo facerent. At ſi plures domini, ut fit, navi onerariae merces ſuas imponant, alius alii nihil poteſt imperare, quin nec ipſi navarcho, qui merces transvehendas conduxit. Quod igitur licitarum mercium

(15) *d. Conſil. Belg. T. IV.* Conſil 210.

cium dominus prohibere non poteſt, ne ipſi noceat; poterit quidem merces ſuas retinere, ſed ſi retinere commodum non eſt, aliorum dolum vel culpam praeſtare non tenebitur.

Sic quidem mihi videtur, & vellem, ſecundum haec, Pacta & Edicta, quae commemoravi, eſſent ſcripta & diſtincta. Si tu putes, diſtinctiones, ibi non expreſſas, tacite eſſe intelligendas, & ſic Pacta & Edicta explicari poſſe pro varia ſpecie, quae incidit, vellem, ſi poſſem, huic ſententiae accedere, ſed vereor, ne obſtent verba nimis generalia. Confuſa & obſcura ſunt, quae de his omnibus ſcripſit Albericus Gentilis *Hiſpan. Advoc. L. I. C.* 20.

Capue XIII.

De amicorum bonis, in hoſtium navibus repertis.

Cum poſt ſubactam ab Hiſpanis Lyſitaniam, Batavi anno 1602. multas Lyſitanorum naves cepiſſent, ſcribit Grotius *L. XI. Hiſtor. Belg. ad d. Ann. Illud obſcurius, an, quae captis in navibus, Italorum bona inveniebantur, in praedam cederent? Res inter aequitatem & jus belli media tranſigendo deciſa eſt.* Igitur tunc dubitavit Grotius, an bona amicorum, in hoſtium navibus reperta, pro hoſtilibus eſſent habenda, ſed non dubitavit in Libris *de Jure Belli ac Pacis*, quos edidit anno 1625. nam poſtquam *L. III. C.* 6. §. 5. dixiſſet, jure belli non acquiri, niſi quae hoſtium ſunt, non quae amicorum, licet apud hoſtes deprehendantur, in oppidis forte eorum, aut intra praeſidia, inde mox efficit

§. 6.

§. 6. ex Jure Gentium non eſſe paroemiam vulgarem, *hoſtiles cenſeri res, in hoſtium navibus repertas*, ſed pro hoſtilibus, ex praeſumptione quadam, eſſe habendas, donec contrarium liqueat. *Atque ita*, pergit, *in Hollandia noſtra jam olim, anno ſcilicet* 1338. *flagrante cum Anſiaticis bello, frequenti Senatu judicatum, & ex judicato in legem tranſiiſſe comperi.* Eandem quaeſtionem tractavit idem Grotius *Not. ad L. III. de Jure B. & P. C.* 1. §. 5. *n.* 4. laudata eadem Senatus Hollandici ſententia.

Plane ego inſcitiae meae indignor, quod hanc anni 1338. ſententiam nec repererim, quin nec intelligam, quis Senatus id judicare potuerit: conſtat enim plena fide, integro fere ſaeculo poſt, Curiam Hollandiae demum inſtituiſſe Philippum Burgundum. Idem quidem Grotius *Not. ad d. L. III. C.* 1. §. 5. *n.* 4. in nova Editione habet annum 1438. Sed & noviſſima, & anni 1632. Editio in Forma octava (quam ipſe Grotius 8. Apr. 1632. accuratiſſimam eſſe teſtatus eſt) in *d.* §. 6. exhibent annum 1338. & hunc etiam ſequuntur, qui Grotium exſcripſerunt, quemadmodum Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect.* 8. *Q.* 5. & Conſultores Belgae *Conſil. Belg. T. III. Conſil.* 253. Eundem quoque annum 1338. ſervavit Clariſſimus Barbeyrac, amicus meus, in Grotii verſione Gallica *d.* §. 6. ratus forte, aliam hanc eſſe ſententiam, quam quae laudatur in *Not. ad d.* §. 5. *n.* 4. quamque ibi, in verſione Gallica, Ordinibus tribuit, cum tamen hi neque jus dixerint, neque *Senatus* nomine appellentur unquam. Sed omnino una eademque eſt ſententia, & in *d.* §. 6. reſtitui debet annus 1438. ut ſenſerit Grotius de bello Hanſeatico, de quo eſt Liber, qui ſervatur in Archivo Curiae Hollandi-

cae, quique inſcribitur OOSTERLINGEN.

Ad rem ipſam quod attinet, quamvis illa anni 1438. ſententia diligentiam meam fugerit. Grotio tamen, id adfirmanti, etiam ſine ſponſore credo, & facile etiam mihi perſuadeo, alios, ſine ulla alia auctoritate juris, Grotii praeëuntis fidem & ſententiam ſequutos eſſe. Ita ſane, tanquam de jure recepto, ſcribit Loccenius *de Jure maritimo L. II. C.* 4. *n. ult.* & ita quoque reſpondet turba ſex Advocatorum *d. Conſil. Belg. T. III. Conſil.* 253. maxime, ajunt illi, ſi publice denunciatum non ſit, ne quis amicus navi hoſtili merces ſuas imponere velit, vel is, qui impoſuit, belli ignarus ſit. In eandem ſententiam reſponſum eſt *Conſil. Belg. T. IV. Conſil.* 207. Sed non animadverto, ſi Jure Gentium liceat amico hoſtilem navem adhibere ad transvehendas merces ſuas, cur illud illicitum fieri poſſit alterius Gentis publica in contrarium denunciatione. Inter duos Populos, mihi amicos, ſed invicem hoſtes, commercia mihi exercere licet, niſi pacta expreſſa vel tacita id quodammodo impediant, ut fere obtinet in *contrabandis*; quod ſi tamen altera Gens ſine alterius conſenſu omnimodo mihi commerciis interdicat? injuſta utique erit interdictio quod ad ſubditos non ſuos. Ita quoque ſenſiſſe videtur Grotius *Not. ad L. III. de Jure B. & P. C.* 1. §. 5. *n.* 4. ubi id argumentum plena manu exſequutus eſt. Dico *videtur*, quia *d. n.* 4. publicis Gentium denunciationibus nonnihil tribuit, quibus tamen impune non pareri, in *Notis* recte indicat. Deinde quid intereſt, utrum is, qui merces ſuas navi hoſtili imponit, belli fuerit gnarus, an ignarus? fac, gnarum fuiſſe, & omnino etiam ſciviſſe, navim fuiſſe hoſtilem, ſupererit utique eadem adhuc quaeſtio, an nempe verſatus fuerit in re licita, an illici-

illicita? Sed hae ſunt Pragmaticorum lautitiae, quibus indoctum vulgus excipiunt.

Priusquam autem, quid mihi videatur, exponam, operae pretium erit, pactiones Gentium conſuluiſſe. Et, quantum intelligo, hae fere conveniunt Juri Francico, quod relatum eſt apud Mornacium ad *l. pen.* §. 1. *ff. Locat. cond. que la robbe de l'ennemi confiſque celle de l'ami*, quod ob navem, quae hoſtilis eſt, publicatam, etiam publicentur res amici. Grotius in *Not. ad L. III. de Jure B. & P. C. 6.* §. *6.* Leges Gallicas recenſet, quae ex rebus naves, & ex navibus res praedae ſubjiciunt, ſed, ne nimium iniquae ſint, ita accipit, ſi conſenſu dominorum navis in eam illatae ſint res hoſtiles, tunc ſcilicet ipſam quoque navem, licet amicam, publicari. Sed de ea ſpecie nunc non agimus, acturi *Capite proximo.* Sin autem conſenſus domini navis, praedae navis locum facit, quidni & amicorum bona publicamus, in navi inventa hoſtili, ſi mercium domini conſentiant, navi eas hoſtili imponi? de ea ſpecie nihil quicquam dixit Grotius, & tamen eadem reciprocationis ratio idem jus videbatur flagitare.

Sed his paulisper ſepoſitis audi Pacta Gentium. In §. 13. Pacti marini inter Hiſpanos & Ordines Gener. 17. Dec. 1650. (1) convenit, amicorum qualiacunque bona, in hoſtium navibus inventa, publicari. Idem placuit §. 35. Pact. commerc. inter Regem Galliae & Ordines Gener. 27. Apr. 1662. (2) & aliis Pactis commerciorum, inter eosdem deinde factis, nempe §. 22. Pacti 10. Aug. 1678. (3) §. 27. Pacti 20. Sept. 1697.

(1) *Plac. I.* 1. 2. 5.
(2) *Ibidem II. Append.* p. 2910.
(3) *Ibidem III.* 1. 13. 34.

1697. (4) & §. 26. Pacti 11. Apr. 1713. (5) Similiter convenit inter Carolum II. Angliae Regem & Ordines Gener. §. 8. Pacti marini 1. Dec. 1674. (6) & §. 8. Pact. commerc. inter Carolum, Suecorum Regem, & Ordines Gener. 26. Nov. 1675. (7) & rurſus §. 22. Pact. commerc. inter eosdem 12. Oct. 1679. (8).

Vides, ſimpliciter ſecundum Jus Francicum amicorum bona publicari eo ipſo, quod in navi hoſtili deprehendantur, quod non convenit ei, quod Grotius in Hollandia Senatum judicaſſe, & in legem verſum eſſe ſcripſit. Sed haec pacta, quae recenſui, poſteriora ſunt, non tamen, ut puto, ſequenda niſi inter eos, quos inter ita convenit. Ex ratione utique ejusmodi jus defendi non poterit: nam cur mihi non liceat uti nave amici mei, quamquam tui hoſtis, ad transvehendas merces meas? Si pacta non intercedant, licet mihi, ut ſupra dicebam, cum hoſte tuo commercia frequentare; quod ſi liceat, licebit quoque cum eo quoscunque contractus celebrare, emere, vendere, locare, conducere, atque ita porro. Quare, ſi ejus navem operamque conduxerim, ut res meas trans mare vehat, verſatus ſum in re, omni jure licita. Tibi, qua hoſti, licebit navem ejus occupare, ſed quo jure res meas, id eſt, amici tui occupabis? ſi nempe probem, res meas eſſe, alioquin Grotio adſentior, ex praeſumptione quadam pro rebus hoſtilibus eſſe habenda, quae in navi hoſtili inveniuntur.

Sed

(4) *Plac. IV.* 1. 13. p. 315.
(5) *Ibidem V.* 1. 13. p. 476.
(6) *Ibidem III.* 1. 13. 31.
(7) *Ibidem* n. 32.
(8) *Ibidem III.* 11. 10.

Sed quid dicemus, ſi mercium domini ſciverint & conſenſerint, res ſuas imponi navi, amici quidem ſui, & tui hoſtis? ego exiſtimem, eam ſcientiam & conſenſum praedae locum non facere. Res ex eo pendet, an mercium domini, onus inferentes navi hoſtili, rem fecerint licitam, an illicitam? Disputavi autem, rem licitam feciſſe, quia cum iis, quibuscum commercia recte exerceo, mihi quoque licet omne genus contractus celebrare, & pro mercede, ejus uti nave ad utilitatem meam. Cape, ſi potes, quodcunque eſt hoſtis tui, ſed mihi redde, quod meum eſt, quia amicus tuus ſum, & impoſitione rerum mearum nihil ſum molitus in necem tuam.

Atque his, quae dixi, fere convenit, quod definitum eſt in *Conſulatu Maris C.* 273. §. 3. nempe navem hoſtilem captam eſſe capientis, ſed mercium dominos, capientis amicos, ſi praeſentes ſint, de pretio navis poſſe tranſigere, & ſic iter ſuum proſequi. Sin autem transactio non ſucceſſerit, navem perduci poſſe in portum capientis, & ita tamen dominis reſtitui merces ſuas, modo ſolvant mercedes ſive vecturae pretia, perinde atque ſi navis iter ſuum abſolviſſet. Quod additur de vecturae pretiis ſolvendis, ejus juris rationem non adſequor. Satis intelligo, qui navem hoſtilem occupavit, etiam occupaſſe omne jus, quod navi, ſive navarcho debebatur, ſed navi ſive navarcho non debebantur mercedes, niſi ob merces tranſlatas in portum deſtinatum. Proponitur autem, navem in ipſo itinere fuiſſe captam, eccur igitur capienti ſolvam mercedes? ſi, qui cepit navem, eam cum mercibus in locum deſtinatum perducere paratus ſit, ejus juris rationem intelligerem, ceteroquin non intelligo. Imprudentiae meae, quod navi hoſtili

res

res meas impoſuerim, ſatis pœnas dabo, quod meo periculo meisque ſumptibus merces meas repetere & avehere habeam neceſſe. De vecturae pretiis ſaepe ineptiunt, quibus ſanum ſinciput non eſt; alio exemplo id ſupra oſtendi *Cap. X.*

CAPUT XIV.

De hoſtium rebus, in amicorum navibus repertis.

Si navis amici mei hoſtium res vehat, & capiatur, duplex erit inſpectio; altera, an ipſa navis amica, altera, an res hoſtiles recte publicentur? Quod ad primam, ſi antiquas Francorum leges ſequamur, ob res hoſtiles vectas etiam amica navis publicabitur. Sane ita olim in Francia juris fuiſſe, inde quoque apparet, quod a legibus, quae id ſanciunt, fuerint exemptae Civitates Hanſeaticae ex §. 3. Pacti marini inter Regem Franciae & Civitates Hanſeaticas 10. Maj. 1655. (1) Grotius *eo loco*, quem *Capite proximo* indicabam, id Jus Francicum non aliter obtinere cenſet, quam ſi conſenſerit dominus navis amicae, hoſtiles ei res imponi, eo adferens *l.* 11. §. 2. *ff. de Public. & vectig.* ubi, ut *Cap. XII.* quoque dicebam, in domino navis, diſtinguitur, ſciverit, an ignoraverit, illicite aliquid in ſua navi fuiſſe impoſitum, priore ſpecie navem publicari, poſteriore non etiam, & ſic quoque in hac ipſa quaeſtione diſtinguit Loccenius *de Jure maritimo L. II. C.* 4. *n. ult.* Habet ſane illa Pauli diſtinctio inter dominum navis ſcientem & ignorantem magnum momentum, & jure

(1) *Plac. II.* 4. 28. 3. 4. & *Hollandſche Mercurius* 1657. p. 48.

Jure Romano habuit quoque magnum uſum, ſed hodie vix ullum habet, ſi ad ipſum navarchum pertineat navis; ſolet enim ipſe navarchus merces recipere, & id teſtari chirographo, quod vulgo *Cognoſſement* appellatur. Majorem uſum habet ea diſtinctio, ſi ad alios dominos navis pertineat, & iis inſciis magiſter merces receperit, quemadmodum id jam expoſui *d. C. XII.* Dubitari tamen poſſet, an non alii domini, ſi receptionem magiſtro mandaverint, & ille illicitum quid receperit, ex ejus facto teneantur de mala receptione? Vulgo obtinet, ut, qui hominem minus idoneum, rei cui praeponit, ex ejus dolo vel culpa teneatur, & ſi inter magiſtrum & alium navis dominum diſtinguas, haberet utique ea res obſervationem ſic ſatis difficilem.

Sed haec non urgeo. Fac, alios dominos ex receptione magiſtri etiam ſine mandato receptionis, omnino teneri, fac, ipſam receptionem magiſtro mandatam fuiſſe, fac, eum ſemper ſcire, quid in nave ſua condatur, & ne ſic quidem navem publicaverim, etiamſi dominus ſciverit vel conſenſerit, res hoſtiles ei fuiſſe impoſitas. Non largior Grotio, eam ſpeciem, de qua Paulus agit in *d. l.* 11. §. 2. porrigi poſſe ad id, de quo nos quaerimus. Non quod in iis, quae ſola ratio commendat, a Jure Romano ad Jus Gentium non tuta ſit collectio, ſed quod Paulus agat de magiſtro, qui ſciens vel ignorans merces, vectigali obnoxias, vehit, & ibi verum eſt, ſi ſciens vehat, eum operam dare rei illicitae, nam fraudem facit publico, qui merces, quas profiteri oportebat, celaverit, & ſciens earum transvectioni navem ſuam locaverit vel commodaverit. Atque ita hodie ex omnibus omnium Principum Edictis naves, fraudandi vectigalis cauſa adhibitae, publicantur, non alia ratio-

ne, quam quod inſerviant rei illicitae. Ex eadem Pauli diſtinctione, qua & ipſe uſus ſum *d. C. XII.* publicabam quoque naves amicas, ſi, ſcientibus dominis, *contrabanda* ad hoſtes deferrent, &, niſi pacta impediant, omnino publicandae ſunt, quia earum domini operantur rei illicitae. Sed nunc ſubſiſte, & mecum quaere, an Jure Gentium peccet, qui nave ſua rem amici ſui, quamquam tui hoſtis, transfert? quo jure tu, qui etiam amicus meus es, invades navem meam, licet vehat res tui hoſtis? Ego, utrique amicus, utrique operam praeſtabo in his, quae neutri veſtrum nocent, & ſic uterque etiam mihi operam praeſtabit in rebus promiſcuis. Hoſtis tuus recte locabit mihi navem ſuam, & ego rurſus meam hoſti tuo locabo. De his, qui ſine dolo vel culpa agunt, prolixius in hanc rem diſputavi *Capite praeced.* quae ſi ſubſiſtant, non eſt etiam laborandum de hac quaeſtione, ſed omnino dicendum, navem amicam non publicari ob res hoſtiles, ei impoſitas, ſive ſciverit, ſive ignoraverit dominus navis, utcunque enim ſciverit, ſimul ſcivit, ſe verſari in re licita. At ſic non eſt in eo, qui ſciens res munes vel *contrabandas* vehit. Quare in hac quaeſtione non probo diſtinctionem Pauli in *d. l.* 11. §. 2. probo potius, quod navem amicam, quamvis rebus hoſtilibus onuſtam, non publicari, ſimpliciter reſponſum eſt *Conſil. Belg. T. IV. Conſil.* 206. *n.* 2.

Succedat altera inſpectio, an nempe ipſae res hoſtiles, in navi amica deprehenſae, recte publicentur? quid, inquies, dubitabis, cum recte occupem, quicquid hoſtium eſt? Et tamen in §. 14. Pacti marini inter Hiſpanos & Ordines Gener. 17 Dec. 1650. & in *d.* §. 35. & ambobus illis §§. 22. & *d.* §. 27. & *d.* §. 26. & ambobus

bobus illis §§. 8. quorum omnium memini *Capite proximo*, ſimpliciter convenit, liberas fore hoſtium merces, in amicorum navibus repertas, *vry ſchip*, *vry goed*, ut Belgae lingua vernacula id efferunt; exceptis tamen mercibus vetitis, inſtrumentis nempe belli, nam haec ſecundum *d.* §§. publicari jubentur, & haec duntaxat. Quod non aliter intelligo, quam ſi ad hoſtes vehantur, alioquin prae reliquis nulla publicationis cauſa eſt. Ita, inquam, ſimpliciter convenit, etiam, quod mireris, quatuor illis Pactis, quae *d. Cap.* commemoravi, & inter Reges Franciae & Ordines Generales intercesserunt annis 1662. 1678. 1697. & 1713. nam ſi, ſecundum haec, neque res hoſtiles publicentur, quae in navi amica ſunt, multo minus publicabitur ipſa navis amica. Igitur dicendum eſt, aut ab antiquo jure Francico, de quo ſupra dixi, plane eſſe receſſum, aut, quod eſt verius, haec Pacta exceptionum loco eſſe habenda.

Sed quicquid ſit, de ipſa ratione magis, quam de Pactis laborandum eſt. Ea autem conſulta non ſum, qui videam, cur non liceret capere res hoſtiles, quamvis in navi amica repertas, id enim capio, quod hoſtium eſt, quodque jure belli victori cedit. Sin ajas, me non recte occupare res hoſtiles in navi amica, niſi prius occupem navim amicam, atque ita vim faciam rei amici, ut deprehendam rem hoſtis, idque non magis licere, quam hoſtes noſtros aggredi in amici portu, vel depraedari in territorio amici, velim animadvertas, eatenus utique licitum eſſe amicam navem ſiſtere, ut non ex fallaci forte apluſtri, ſed ex ipſis inſtrumentis, in navi repertis, conſtet, navem amicam eſſe. Si id conſtet, dimittam, ſi hoſtilem eſſe conſtiterit, occupabo. Quod ſi liceat, ut omni jure licet, & perpetuo ob-

ſervatur, licebit quoque inſtrumenta, quae ad merces pertinent, excutere, & inde diſcere, an quae hoſtium bona in nave lateant, &, ſi lateant, quidni ea jure belli occupem? de eo ſane non dubitat Conſultor *d. Conſil. Belg. T. IV. Conſil.* 206. *n.* 2. nec dubitant Leges maritimae in *Conſulatu Maris C.* 273. *pr.* ſecundum has enim navis amica dimittitur, res hoſtiles, in portum victoris perductae publicantur. Sed rurſus rationem non habet, quod ibi additur, oportere victorem magiſtro navis amicae ſolvere mercedes ſive vecturae pretia, quia haec non debentur, niſi perductis mercibus ad locum deſtinatum. Si cauſeris, per magiſtrum non ſtetiſſe, quominus eo perduxerit, verum dicis, ſed magiſter ſuo periculo merces hoſtiles navi ſuae impoſuit, gnarus, eas capi, & ſic in portum capientis perduci poſſe. Nihil igitur habebit querelarum, ſi ſola navis dimittatur, niſi inter eum & victorem convenerit, ut ipſe merces hoſtiles deferat ad locum deſtinatum, tranſlata ſic in victorem cauſa locationis conductionis. Secundum haec etiam *Cap. praeced.* diſputavi in ſpecie oppoſita, ſi nempe navis hoſtilis, & merces fuerint amicae.

Non excurram nunc in ſingula facta, quae inciderunt: nam ſi probes, quae ego probo, & jam exſequutus ſum, ipſe judicabis, juſtum, an injuſtum ſit, quod reperies apud Alber. Gentilem *Hiſpan. Advocat. L. I. C.* 28. & ipſe quoque judicabis de omnibus his, quae habet Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect.* 8. *Q.* 6. & praeſertim de ea quaeſtione, quae ſub initia hujus Reipublicae Anglos & Zelandos tantis animis commiſit. Ipſe Zoucheus naves amicas dimittit, res hoſtiles publicat, ſed ſolvit etiam magiſtro naulum, in his ſequutus *Conſulatum Maris d. C.* 273. Naulum tamen non ſolvit,

vit, niſi pro menſura itineris peracti, quod, ſi rationem haberet, ut non habet, difficillimam utique haberet explicationem.

Poſtquam haec ſcripſeram, in manus meas pervenit Clariſſ. Heineccii *Opuſculorum Variorum Sylloge*, in qua etiam exſtat ejus Diſſertatio *de navibus ob vecturam vetitarum mercium commiſſis*, ubi *C. II.* §. *9.* paucis exponit utramque ſpeciem, de qua *hoc* & *praeced. Cap.* actum eſt. Sed tantum abeſt, ut, his lectis, mutem ſententiam, ut eam potius confirmaverit Viri magni auctoritas. Cur tamen nihil delendum cenſuerim, ipſe videbis, ſi, quae uterque noſtrum dixit, conferre commodum ſit.

CAPUT XV.

An res, ab hoſtibus captae, in non hoſtis imperium delatae, poſtliminio revertantur?

Putares, quaeſtionem hanc definiviſſe Pomponium in *l.* 5. §. 1. *ff. de Captiv. & poſtl. revers.* cum ait, aliquem ex noſtris, antea ab hoſtibus captum, poſtliminio reverſum intelligi, *ſi aut ad amicos noſtros perveniat, aut intra praeſidia noſtra eſſe coepit.* Quod juris eſt in perſonis, idem eſt & in rebus, quarum poſtliminium eſt. Ait Pomponius *ad amicos noſtros.* Id eſſe diceres *ad non hoſtes noſtros*, nam qui non hoſtes ſunt, pro amicis videbantur habendi. Sed aliter haec explicat Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 9.* §. *2. n.* 1. & 2. ratus, & recte, ſi quid judico, per *amicos* intelligi *non ſimpliciter, quibuscum pax eſt, ſed qui par-*

tes in bello eaſdem ſequuntur. Atque ita etiam Paulum interpretatur in *l.* 19. §. 3. *ff. Eod.* cum ibi ait, poſtliminio rediiſſe videri, non tantum qui in fines noſtros intraverit, *ſed & ſi in Civitatem ſociam amicamve*, *aut ad Regem ſocium vel amicum venerit*, hac addita ratione, *quia ibi primum nomine publico tutus eſſe incipiat.* Si *ſocium amicumve* conjunctim accipiamus, ut ſaepe disjuncta conjungimus, Grotio favebit Paulus, nam ſic intelligimus *amicum*, qui & *ſocius*, id eſt, foederatus noſter eſt. Si vero accipiamus disjunctim, ſuffecerit *amicum* eſſe, quamvis ſocius non ſit; & hoc ſufficere, diſputat Albericus Gentilis *Hiſpan. Advoc. L. I. C.* 1. Sane ratio, quam addit Paulus, *quia ibi primum nomine publico tutus eſſe incipiat*, aeque, & magis etiam, ad amicum ſocium referri poteſt, quam ad amicum ſolum. Non erat igitur, cur ex Pauli addita ratione rem totam conficeret Gentilis.

Quae Grotii ſententia eſt, eadem & ante fuit Antonii Gammae *Decis. Luſitan.* 384. quem propterea ſibi refutandum ſumpſit Gentilis. Zoucheus de *Jure Feciali Part. II. Sect.* 8. *Q.* 2. contentus ſententias diverſas retuliſſe, ipſe, pro more fere ſuo, judex ſedere noluit, quamvis tamen in ſententiam Gentilis mihi videatur proclivior. Grotius autem id, quod dicit, ſolis exemplis defendit, nihil quicquam rationis adferens. *Apud eos*, inquit *d. n.* 2. *qui amici ſunt*, *ſed non earundem partium*, *bello capti ſtatum non mutant*, *niſi ex ſpeciali pacto*, quale mox adducit ex foedere II. inter Romanos & Carthaginenſes, ſed recte obſervat Zoucheus *d. loc.* non ſatis conſtare, an, quod illi pacti ſunt, ſit habendum pro Jure publico, an pro exceptione, qua a Jure publico diverſi abeunt. In variis Pactis, & antiquioribus,

bus, & recentioribus, id adeo ſaepe eſt incertum, ut ex ſolis Pactis, non conſulta ratione, de Jure Gentium pronunciare periculoſum ſit. Addit Grotius in *Notis*, ex Thuano conſtare, ut ipſe ſentit, ſenſiſſe quoque Regem Maroci & Feſae, ſed his Magiſtris in Jure publico nemo facile utetur. Grotio conſentit Ulricus Huberus *de Jure Civitatis L. III. Sect.* 4. *C.* 5. *n.* 11. dum *reverſum* intelligit, qui revertitur in praeſidia noſtra, *vel ad Populos partium noſtrarum.* Conſentit & Hertius *Adnot. ad Puſendorſium de Jure Nat. & Gent. L. VIII. C.* 6. *n.* 25. poſtliminium derivans, ut multi derivarunt, non ex Jure Gentium, ſed ex jure, quod ipſi Principes ſubditis ſuis indulſerunt. Et inde definit *quaeſtionem, non ſemel inter Populos diſceptatam, an ſi perſona vel res capta in Civitatem, quae neutrarum eſt partium, deveniant, libertatem poſtliminio conſequantur? quod*, inquit, *haud dubie negandum, quoniam illi, qui in bello ſunt medii, factum pro jure accipiunt, adeoque captivitatem improbare non poſſunt.*

Sed profecto, ſi ex ſola ratione diſputare placeat, adeo mihi nugatoria videtur haec quaeſtio, ut mirum ſit, eam multorum ingenia exercuiſſe. Qui revertitur ad foederatos, jus poſtliminii habet, quia ad ſuam Civitatem videtur reverſus, foederati enim nobiſcum unam quodammodo Civitatem conſtituunt. Certe in cauſa belli, quod communi auxilio gerunt, eorum rationes ſeparandae non ſunt. Quapropter per *amicos* in *d. l.* 5. §. 1. intellexerim quoque, qui cum maxime *amici* ſunt, id eſt, qui mutuo foedere in hoſtem agunt, & per *Regem ſocium vel amicum* in *d. l.* 19. §. 3. qui *amicus* & ſimul *ſocius* eſt, ſuffecerat alioquin *amicum* dixiſſe. Apud hos ſolos verum eſt, ex cauſa ſocietatis, jus poſtliminii

eſſe,

eſſe, ſed apud eos, qui utrimque ſimpliciter amici ſunt, ſtatus rerum hominumve noſtrorum non mutatur, cum nulla ſit mutandi cauſa. Unde miror, Gentilem alioſque exiſtimaſſe, poſtliminio reverti, quaecunque in non hoſtis Imperium delata ſunt, &, quod ei conſequens eſt, captivos, in territorium amici deductos, fieri liberos. Quod de captivis dixi, rotunde ſcribunt Joannes de Immola *Conſil.* 50. & Petrinus Bellus *de Re militari Part. II. T.* 18. *n.* 12. quibus ſuffragium ſuum addere videtur Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect.* 9. *Q.* 8. Res utique in contrarium adeo manifeſta eſt, ut de veritate ne Sceptici quidem ſerio dubitaverint: uno enim ore conſentiunt omnes, captura in bello dominium quaeri, & apud amicos noſtros dominium noſtrum, noſtrum manere. Quod ſi ſit, res a nobis captae, noſtrae quoque manent, & captivus noſter, captivus noſter; quo alioquin jure Princeps, nobis amicus, res, pleno jure noſtras, nobis auferet, & aliis, quantumvis aeque amicis dabit? ſine injuria noſtra id fieri non poſſe ſatis eſt certiſſimum. Ne conſtituto quidem judicio id ei licet, nam inter me & hoſtem meum non recte judicat niſi ex compromiſſo. Cum igitur, quod captum eſt, apud amicum maneat in eadem cauſa, perperam anno 1657. Sueciae Legatus literas ſuas, a Danis hoſtibus interceptas, & Ordinibus Generalibus, amicis ſuis datas, ſuas iterum eſſe factas contendit (1).

Conventiones quandoque aliae fiunt inter Principes, ut olim inter Romanos & Carthaginenſes Foedere II. cujus ſententiam ex Polybio Grotius exhibet *d. loc.* Atque ita in §. 20. Pacis inter Regem Lyſitaniae & Ordines

(1) Apud Aitzema *L. XXXVII.* p. 1022.

nes Gener. 6. Aug. 1661. (2) convenit, ut res, quas alterius hoſtis cepiſſet, & in alterius portum detuliſſet, prioribus dominis, ſi intra certum a captura tempus petitae eſſent, reſtituerentur. Sed ejusmodi pacta non ineuntur ſine injuria ejus, qui res hoſtiles cepit, & ad amicum, ut in locum tutum, detulit. Quare nec rationem, nec Jus Gentium mutant. Qui plura in eandem ſententiam deſiderat, reperiet apud Cunaeum ſingulari Diſſertatione *de cauſa poſtliminii*, & apud Loccenium *de Jure maritimo L. II. C.* 4. *n.* 6-10. ubi Cunaei rationes compendio deſcripſit.

Haec autem ita vera ſunt, ſi, qui cepit, juſto bello ceperit, nam ſi piratae ceperint, capta omni modo prioribus dominis ſunt reſtituenda, & ita etiam placuit §. 4. Foederis inter Imperatorem Maroci & Ordines Gener. 24. Sept. 1610. (3) & *d.* §. 20. Pacis Lyſitanae 6. Aug. 1661. & §. 45. Pact. commerc. inter Francos & Ordines Gener. 27. Apr. 1662. (4) & §. 11. Pacis inter Anglos & Ordines Gener. 14. Sept. 1662. (5) Idque eſt Juris communis, quo apud omnes Gentes receptum eſt, piratas dominium non mutare; quod argumentum alii prolixe exſequuti ſunt, ut latius dicam *C. XVII.*

Secundum haec ſi res mea, ab hoſtibus capta, ad ſocium & foederatum pervenerit, mihi redditur, & perinde habetur, atque ſi ſocius & Foederatus eam ab hoſte communi liberaverit. Et tamen in ea ſpecie Franci olim alio jure uſi ſunt, unde & contra eos mutuam injuriam eſſe

(2) *Plac. II. Append.* p. 2861.

(3) *Ibidem II. Append.* p. 2264.

(4) *Ibidem II. Append.* p. 2917. & 2918.

(5) *Ibidem Append.* p. 2873.

eſſe exercendam Ordines Generales decreverunt 4. & 5. Dec. 1637. (6)

Plus habet dubii, an hoſtis noſter rem, quam a nobis cepit, in amici territorio poſſit diſtrahere, & pretium exigere? Sed non poſſe, &, ſi diſtrahat, rem, nullo ſoluto pretio, ad priſtinum dominum reverti cautum eſt §. 12. d. Pacis Anglicae 14. Sept. 1662. quem §. in facto quodam, quod incidit, ſervari voluiſſe Ordines Generales, narrat Aitzema (7). Scire autem velim, quae ſit ejus pacti ratio? an quod, ſi diſtrahere liceret, hoſtis noſter ea diſtractione juvaretur? ſin hoc ajas, ais, quod incertum eſt; quin licet amicos noſtros, quamvis invicem hoſtes, juvare, modo ne juvemus bellico apparatu, & his, quam illis, aequiores vel iniquiores ſimus. Noli igitur a me deſiderare, ut amicis portus meos claudam, iisque cum ſubditis meis commercio interdicam. Quare exiſtimem, *d.* §. 12. eſſe referendum inter pacta ſpecialia, quorum ratio ſaepe nos latet, generaliter enim liberum eſt apud non hoſtes rerum noſtrarum dominium, utroque tam Gentium, quam Civili jure quaeſitum.

Quamvis autem ratio permittat, ut rem ab hoſte captam, in amici Imperium licite deferam, ibique, ſi placeat, diſtraham, ne tamen id liceret, plus ſemel conſtitutum fuit. Sane Ordines Generales 9. Aug. 1658. (8) edixerunt, ne quis exterus praedator navim captam, inque ſuos portus ex cauſa ſontica delatam, diſtraheret vel exoneraret, ſed adventum ſuum Ballivio loci denunciaret, isque poſita cuſtodia praedam obſervaret, uſque dum

(6) Sunt haec apud Aitzema *L. XXI.* p. 192. & 193. & *L. XXIV.* p. 713. & 803.

(7) *L. XLIV.* p. 402.

(8) *Plac. II.* 4. 26. 2. 1

dum denuo abeundi poteſtas eſſet, ſtatuta, praeter poenam arbitrariam, mille florenorum mulcta ei, qui aliquid ex ea praeda emiſſet, aut exonerari navim juviſſet. Quod Edictum iidem Ordines 7. Nov. ejusdem anni 1658. (9) ita auxerunt, ne navim in ipſum portum deducere liceret, ſed tantum *in de Zee-gaten*, ubi a periculo tuta eſſet, nec quicquam ex ea alienaretur vel exoneraretur; ſi quis ſecus feciſſet, praeda tanquam non capta redderetur ei, cui adempta eſſet, ipſe praedator detineretur, & cauſa cognita ejus navis publicaretur. Cetera conveniunt cum illo edicto 9. Aug. 1658. An metus, an qua alia cauſa Ordinibus haec Edicta extorſerit, neſcio, ſed ne rationi in poſterum praejudicio ſint, temporalia potius, quam perpetua eſſe credamus.

(9) *Plac. II. d. loc.* n. 2.

Caput XVI.

De jure poſtliminii varia.

Recte dixit Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 9.* §. 9. *n.* 1. poſtliminium etiam in integris Populis locum habere, *ut*, inquit, *qui liberi fuerunt, ſuam recipiant libertatem, ſi forte eos vis ſociorum eximat hoſtili Imperio*; & ſic quoque diſputat Hotomanus *Quaeſtione illuſtri V.* Quod tamen an in Belgio Foederato ſemper usquequaque ſit obſervatum, eſt cur ambigas. In Urbe quidem Groninga ambigendum non videbatur, quamvis enim Groninga, ab Hiſpanis occupata, Foedere Utrechtano excidiſſet, ab Orangio tamen Dynaſta

 rur-

rurſus victa, ad id rediit, & ita expreſſe cautum eſt §. 2. Legum, quibus dedita eſt Groninga 22. Jul. 1594. (1). Sed vero Groninganos Foederi Utrechtano ſubſcripſiſſe, fruſtra quaeſivi, de Ommelandenſibus comperi, Georgius van Lalaing, Gravio Rennenbergenſis, qui Gubernator erat Friſiae, Tranſiſulaniae & Groningae, ſubſcripſit quidem Foederi 11. Jun. 1579. ſed non exprimit, ſe, qua Gubernatorem, ſubſcripſiſſe, ut ſic putares, pro ſe ſolo ſubſcripſiſſe, ut 3. Maj. 1579. pro ſe ſolo quoque ſubſcripſerat Wilelmus Orangius, ejus nominis primus. Si non ſubſcripſerint Groningani, potuiſſent jure belli occupari, & ita Urbs non recuperata, ſed occupata videri poſſet, & ad Foedus non pertinere ex jure poſtliminii, ſed ex legibus deditionis. Conſtat ſane ex Annalibus, Groninganos fere eſſe ſequutos partes Hiſpanorum, quin & poſt deditionem iis fuiſſe propenſiores, quam oportebat. Ita tamen habet *d.* §. 2. atque ſi Groninga ad Foedus eſſet reverſa, & non primum admiſſa, & magis eſt, ut reverſam dicamus, quia ex Actis publicis didici, Groninganos eodem 11. Jun. 1579. delegatos ſuos miſiſſe, ut Collegio Ordinum Generalium intereſſent, & cum reliquis Foederatis de Republica deliberarent. Quod ſi ſit, Groninga utique reverſa non eſt aequo foedere, nam ſi inter hanc & Ommelandenſes non conveniat, ex §. 5. earundem Legum de eorum controverſiis judicant Ordines Generales, quod non licebat ex §. 1. Foederis Utrechtani. Sed de his forte plenius dicam *L. II. C.* 23. Interea velim animadverti, Groningam, utcunque ad Foedus reverſa fuerit, non tamen eſſe reverſam integro jure poſtliminii. Sed

(1) *Plac. I.* 1. 1. 1, 4.

Sed quicquid ſit, Groningani in Ordines Generales compromiſerunt in *d.* §. 5. Compromiſerunt & Ommelandenſes, ob ſolam, opinor, potentiam Urbis vicinae.

Drenthani 11. Apr. 1580. in Foedus Utrechtanum recepti ſunt, ſed deinde victi ſub Hiſpanis fuere. Ut autem Hiſpani receſſerunt, in priſtinam conditionem rediiſſe videbantur. Atque inde etiam anno 1618. ut ſocii, pari jure, in Foedus admitti petierunt. Ordines Generales 27. Oct. & 21. Nov. 1618. ea de re deliberari jubent, & ad ſingularum Provinciarum Ordines cauſam remittunt. Hi, ut reciperentur, inclinabant, & Delegatis ſuis fere poteſtatem in hanc rem dederunt, ſed tamen vel ita nihil decretum eſt. Rurſus Drenthani id ipſum petierunt anno 1633. at Ordines Generales 19. Febr. 1633. idem decreverunt, quod anno 1618. Tertio petierunt anno 1643. ſed Ordines Generales 9. & 13. Oct. 1643. tantundem fecerunt, quod antea (2). Ceterum epiſtola, Ordinum Generalium nomine ſcripta 6. Nov. 1650. & cui eorum Praeſes per errorem ſubſcripſerat, vocati quoque ſunt Drenthani ad extraordinaria Ordinum Generalium comitia, ſed, cum adeſſent, ſunt repulſi (3). Admitti tamen poſtularunt, ſin autem, remitti ad aequos Judices, ſed menſe Julio anni 1651. cauſa ſimpliciter remiſſa eſt ad Ordinum Generalium Collegium ordinarium. At vero admiſſi nondum ſunt, nec etiam, quod ſciam, plane rejecti. Iniquum ſane videri poſſet, nullam, cur non recipiantur, rationem reddi in illis tam Generalium, quam ſingularium

(2) Inſtrumenta, quae huc pertinent, & Drenthanorum rationes ſunt apud Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 255-305 *& L. XXIII. Hiſtor.* p. 563-

(3) Aitzema *H. L. d.* p. 255. *& ſeqq.*

rium Ordinum Decretis, neque tamen recipi. Forte dici poſſet, Drenthanos non abdicaſſe Hiſpaniarum Regem, ut abdicarunt reliqui Foederati 26. Jul. 1581. manſiſſe igitur ſub Imperio Hiſpanorum, & ita, ut hoſtes, fuiſſe occupatos. Sed neque ea ratione eos excluſerim, cum mihi non conſtet, eo ipſo, quod non abdicarint Regem, in Foedus commiſiſſe; neque etiam eam rationem ipſis objectam invenio. Neſcio igitur, quid obſtet, quominus Drenthanis jus poſtliminii fuerit ſalvum.

Illi quoque Brabantini, qui ſub Rege Hiſpaniarum fuerant, ſed deinde a Belgis Foederatis occupati ſunt, anno 1648. in Foedus Utrechtanum admitti petierunt, ſin autem, iis ſaltem res ſuas agere permitteretur. Quarundam Provinciarum Ordines Delegatis ſuis ea de re agendi poteſtatem dediſſe memorantur, ſed nihil effectum eſt. Rurſus iidem idem petiere in extraordinariis Ordinum Generalium comitiis 22. Mart. 1651. ſed & tunc nihil quicquam profecerunt. Rationes eorum tam anni 1648. quam anni 1651. exſtant apud Aitzema (4). Sed haec ad cauſam poſtliminii non pertinent, nam ex his Brabantinis ſola Breda in Foedus recepta fuerat 15. Sept. 1579. Quare & de ſolis Bredanis tantundem dicimus, quod de Drenthanis.

Ad cauſam poſtliminii magis pertinent Gelria, Utrechtum, Tranſiſulania, tres Provinciae ex ſeptem Foederatis, quae anno 1672. a Gallis occupatae, ſed poſt derelictae & recuperatae ſunt. Poſtquam illae in hoſtium poteſtatem conceſſerant, jus quidem Foederis amiſerunt, & recte tunc earum Delegatis imperatum eſt,

(4) *Herſtelde Leeuw* p. 313-335.

eſt, ne amplius Collegio Ordinum Generalium intereſſe vellent (5), ſed iis denuo recuperatis, in eandem ſocietatem, eodem, quo antea, jure ex cauſa poſtliminii rediiſſe videbantur, cum ſic redeant non tantum partes Reipublicae avulſae, & mox redditae, ut erat in ea ſpecie, ſed & omnes illi, qui ab hoſtibus capti *in Civitatem ſociam amicamve venerint. l.* 19. §. 3. *ff. de Capt. & poſtlim. revers.* Decreverunt quidem Ordines Generales 20. Apr. 1674 (6). iis Provinciis reſtitueretur ordo & ſeſſio, quemadmodum ante captivitatem habuerant, ſed tamen Gelriae unum ſuffragium in Conſilio Ordinum Generalium ademptum eſt, & plura alia per pactiones elicita, priusquam in Foedus reciperentur, quin & illis denunciatum, ut de novo in Foedus jurarent, atque ſi jam primum admitterentur, ut haec ſunt in illo Decreto 20. Apr. 1674. Quod ſi autem jure poſtliminii perinde omnia reſtituantur, ac ſi captivitas non interceſſiſſet, ut id ubique definitum & in mores Gentium verſum eſt, oportuerat iis Provinciis cuncta reſtitui, quae ante occupationem habebant. Ipſo jure poſtliminium competit, &, ſi competat, cur partem retines; ſi non competat, cur quicquam tribuis? Scio, quae contra jus poſtliminii mota ſint, ſed res eſſet invidiae plena haec referre, & refellere multo magis. Noli etiam tu putare, quod putavit quidam Advocatus Fiſci (7), ea, quae ſociorum ſunt, hoſtibus erepta, poſtliminio non reverti, quia nempe Ordinum Generalium Decreta 19. Apr. 1659. & 5. Febr. 1666. quae ibi laudat, duntaxat loquuntur *van ingeſetenen van deſen Staat.*

(5) *Hollandſche Mercurius* 1672. p. 140.
(6) *Plac. III.* 1. 1. 39.
(7) *Conſ. Belg. T. II.* Conſil. 66.

Staat. Largior de ſociis ſermonem non eſſe in iis Decretis, ſed non alia ratione, quam quod de ſociis tunc quaeſitum non ſit. Quin ſi ex his ipſis Decretis res eſſet definienda, utique pro ſubditis hujus Reipublicae eſſent habendi, qui eorum tam magnam partem conſtituunt. Rectius alii (8) judicant, in cauſa poſtliminii & ſocios & noſtros nullo diſcrimine eſſe habendos. Unde & Decretum Ordinum Generalium 23. Oct. 1676. cujus memini ſupra *C. V.* non modo poſtliminium tribuit iis, quae in noſtrorum navibus capta & recuperata ſunt, ſed & qúae capta & recuperata eſſent in navibus ſociorum vel amicorum, *geallieerde of neutrale.* Etiam alias ita ſapuiſſe Ordines Generales, damnata Francorum, qui aliter ſapiebant, ſententia, ſupra obſervabam *C. XV. vſ. Secundum haec.*

Quum varia in Braſilea & alibi loca Ordines Generales occupaſſent, quae olim ad Lyſitanos pertinuerant, ſed quae Ordines Hiſpanis, tunc Lyſitaniae regnum habentibus, ademerant, in §§. 21. & 22. Induciarum decennalium inter Regem Lyſitaniae & Ordines Gener. 12. Jun. 1641. (9) expreſſum eſt, non poſſe pati Ordines Generales, ut quicquam ex iis jure poſtliminii vel quaſi a Lyſitanis repeteretur. Sed reſuſcitata eſt illa quaeſtio anno 1657. cum contra id, quod induciis illis placuerat, Rex Lyſitaniae quaedam Americae loca Belgis ademiſſet, eo enim anno Legatos ſuos in Lyſitaniam clarigatum miſere Belgae Foederati. Lyſitani reſponderunt, elapſo decennio nullam *d.* §§. eſſe poteſtatem, illa etiam loca ſe reſtituere nec poſſe, nec velle, paratos tamen eſſe pro iis pecuniam quamdam Or-

(8) *Conſ. Belg. T. III.* Conſil. 68. & 69.
(9) *Plac. I.* 1. 2. 6.

Ordinibus numerare. Sed cum eam Ordinum Generalium Legati accipere noluiſſent, bellum Lyſitanis indictum 22. Oct. 1657. (10) Tandem haec quaeſtio compoſita eſt Pace, quae inter Lyſitanos & Ordines Generales interceſſit 6 Aug. 1661. (11) Sane non injuria Lyſitani repetiiſſe videntur loca ſua, ab Ordinibus Generalibus occupata, quia Ordines fatebantur, Regnum Lyſitaniae non pertinere ad Hiſpaniarum Regem. Addo, quod & Lyſitani fuerint ſocii Ordinum Generalium in bello contra Hiſpanos, ut ſic ipſo jure Lyſitanorum loca, quae in Ordinum Generalium poteſtatem venere, poſtliminio redierint ad Lyſitanos ex *d. l.* 19. §. 3. *ff. de Capt. & poſtlim. rev.* Eo quidem tempore, quo in poteſtatem Ordinum venere, non erant Reges Lyſitaniae, poſtea tamen in eorum poteſtatem, quin & in ipſum Lyſitaniae Regnum recidere debuerunt, quae a ſociis occupata erant, ſalvo Ordinibus jure repetendi ſumptus, in iis locis occupandis impenſos; & eo forte pertinet §. 1. d. Pacis 6. Aug. 1661.

(10) Tota res eſt *in de Hollandſche Mercurius* 1657. p. 83-91. & 1658. p. 117-123.
(11) *Plac. II. Append.* p. 2849.

Caput XVII.

De Piratica, & an Barbari in Africa ſint piratae.

Intereſt ſcire, qui piratae ac latrones ſint, nam ab his capta dominium non mutant, neque adeo poſtliminio egent. Sic docet ratio, ſic auctoritas Juris in *l.* 19. §. 2. *l.* 24. & *l.* 27. *ff. de Capt. & poſtlim. rev.* & ſic ex Pactis quarundam Gentium ſupra probavi *C. XV.*

Non eſt igitur, ut addam auctoritates Grotii *de Jure B. & P. L. III. C. 9. §. 16.* Alberici Gentilis *de Jure belli L. I. C. 4.* Zouchei *de Jure Feciali Part. II. Sect. 8. Q. 15.* aliorumque plurium in eandem ſententiam. Qui autem nullius Principis auctoritate, ſive mari, ſive terra, rapiunt, piratarum praedonumque vocabulo intelliguntur. Unde, ut piratae, puniuntur, qui ad hoſtem depraedandum enavigant ſine mandato Praefecti maris, & non praeſtitis, quae porro praeſtari deſiderant §§. 5. & 69. Formae Admiralitatum 13. Aug. 1597 (1). Exſtant praeterea Ordinum Generalium Edicta 27. Jul. 1627. & 26. Apr. 1653. (2) quibus continetur, ne quis Foederati Belgii incola cum mandato externi Principis enavigaret ex Belgio, vel alia qua Regione; & ne quis mandato Praefecti maris Foederati Belgii aliud externi Principis adjungeret ſine Ordinum Generalium conſenſu; ſi quis ſecus feciſſet, capite boniſque puniretur, & ea inſuper pecuniae ſumma, pro qua ante enavigationem caverat. Ex ipſa ratione ſatis intelligo, qui externi Principis, aut plurium Principum, qui diverſos hoſtes habent, mandato ad praedandum exeunt, piratarum nomine cenſendos eſſe, quia ſic poſſent & non hoſtes depraedari, & alios Principes contra ſuum ſuſcitare. Sed & Ordines Generales eos pro piratis eſſe habendos ſpecialiter edixerunt 29. Jan. 1658 (3). cui Edicto forte cauſam praebuerunt, qui menſe Novembri 1657. rapinam exercuere *op dobbele Commiſſie van Vrankryk en Portugal*, de quibus lego in Annalibus Hollandiae (4).

Sed

(1) *Plac. II.* 5. 8. 1. 1.
(2) *Ibidem. II.* 4. 13. 4.
(3) *Ibidem II.* 4. 26. 1. 1.
(4) *In de Hollandſche Mercurius* 1657. p. 107. & *ſeqq.*

Sed quid dicemus de iis, qui utuntur *dobbele Zeebrieven*, quemadmodum ſaepe utuntur navarchi, ut tutius τὰ *contrabanda* vehant, vel alias fraudes agant? non quidem illi tantum delinquunt, quantum piratae, ſed tamen eorum, qui id fecerint, naves & merces publicari jubet §. 5. Edicti Ordinum Gener. contra Lyſitanos 31. Dec. 1657. (5). Id vero non nocere, ſi in noſtram fraudem non fiat, Pragmatelli quidam argutantur *Conſ. Belg. T. IV. Conſil.* 203. ſed argutantur tantum, publice enim expedit, ut inter Principes eorumque ſubditos bona fides ſervetur, & ne quiſquam cuiquam fraude ſua noceat.

Sunt & alii nonnulli, qui proprie quidem piratae non ſunt, ob atrocitatem tamen criminum, ut piratae puniuntur. Atque ita eſt in his, qui contra interdictionem, a Principe factam, propius ad terram accedunt. Ordines ſane Generales 24. Febr. 1696. (6) edixerunt, qui ſine Claſſe propinqua, navi Francica praedatoria veniret *onder 't land, binnen de tonnen*, capite plecteretur, quod in Francos exercuere Groningani 14. Mart. 1696. quo jure haec fiant, ſupra diſputavi *C. III.* Ut piratae quoque puniuntur, qui in contractibus aſſecurationum dolo malo agunt ex §. 22. Edicti Philippi II. de Aſſecurationibus 20. Jan. 1570 (7). Itemque illi, qui retia, ad piſcandos haleces expoſita, ſecant ex §. 23. Edicti ejuſdem Philippi 9. Mart. 1580 (8).

Quod autem Albericus Gentilis *L. I. Advoc. Hiſpan. C.* 15. aliique eos, qui *Barbari* in Africa vocantur, jure

(5) *Plac. II.* 4. 28. 1. 2.
(6) *Ibidem IV.* 1. 7. p. 216.
(7) *Ibidem I.* 2. 7. 1. 3.
(8) *Ibidem I.* 2. 5. 1. 1.

re piratarum cenſent, & eorum occupatione dominium mutari negant, nulla ratione defendi poterit. Algerienſes, Tripolitani, Tunitani, Zaleënſes piratae non ſunt, ſed Civitates, quae certam ſedem, atque ibi Imperium habent, & quibuſcum nunc pax eſt, nunc bellum, non ſecus ac cum aliis Gentibus, quique propterea ceterorum Principum jure eſſe videntur. Saepe cum iis foedera pangunt alii Principes, ſaepe & Ordines Generales, quemadmodum 30. Apr. 1679. & 1. Maj. 1680. (9) & ſaepius deinceps. Cicero *Philippic. IV. C.* 14. juſtum hoſtem deſcribit, *qui haberet Rempublicam, Curiam, aerarium, conſenſum & concordiam Civium, rationem aliquam, ſi res ita tuliſſet, pacis & foederis.* Quae omnia ſunt penes Barbaros illos in Africa, habent etiam *rationem aliquam pacis & foederis*, ut ſolent habere reliquae Gentes, ſui commodi, quam foederum plerumque ſtudioſiores. Ut *ſummam* habeant, nemo exigat, quia & haec fruſtra exigitur ab aliis Populis. Quin ſi vel injuſtius agant, propterea tamen Civitatis nomen & jus non amittere recte obſervavit Huberus *de Jure Civitatis L. III. Sect. 4. C. 5. n. ult.* Sane, quia Algerienſes Rempublicam conſtituunt, etiam Legati ad eos mittuntur, & qui in bello ab illis capti ſunt, ſtatum mutant & fiunt ſervi. Atque hinc non privatim tantum, ſed & aliquando publice redimuntur ab Algerienſibus capti. Hollandiae utique Ordines 25. Sept. 1681. (10) ſtatuerunt, Ballivii referrent, qui ex ſuo territorio ab Algerienſibus capti eſſent, ad Magiſtratus Urbium, quibus, quod ad tributa, ſubſunt, illi ad Conſilia

(9) Exſtant ea Pacta *Plac. III.* 1. 13. 35. & rurſus, ſaepe enim in his Libris eadem iiſdem verbis repetuntur, *III.* 11. n. 12.

(10) *Ibidem III.* 11. 18.

ſiliarios Ordinum Hollandiae, ut hi eorum rationem haberent in redimendis captivis. Hiſpani forte illos Barbaros juſtorum hoſtium numero non habent, ſed, quamvis id verum ſit, extra Hiſpaniam tamen porrigere non licet. Solent quidem & Belgae eos captos in Hiſpaniam avehere, & ibi, jure talionis, in ſervitutem vendere, at illud eſt ex Jure belli, quod contra quemlibet hoſtem, ſi ita videatur, recte exercetur, modo ea ſubſiſtant, quae in hanc rem ſupra diſputavi *C. III.*

Ex facto tamen quodam, quod olim incidit, dicendum videbatur, illos Afros pro piratis eſſe habendos, neque adeo, quaecunque ceperint, dominium mutare. Ita profecto intelligi poſſet, quod 15. Jul. 1664. Admiralitas Amſterdammenſis ſine ſervaticio reddiderit navim, quam Anglis eripuerant Algerienſes, & rurſus Algerienſibus Ordinum Generalium Archithalaſſus, idque juſſu Ordinum Generalium, ad Legati Anglici petitionem, ea ſpe, ut additur, Anglos in cauſa ſimili ſimiliter eſſe facturos, quemadmodum haec variis locis commemorat Aitzema (11). Sed ne haec cauſa aliis praejudicet, ſciendum, Algerienſes, qui cum Anglis & Ordinibus proxime pacem fecerant, media pace navim hanc Anglicam occupaſſe, & ea, non alia ratione placuiſſe, dominium navis Anglicae mutatum non videri. Haec ipſa certe Legati Anglici ratio eſt apud Aitzema (12); an ſatis fuerit idonea, nunc non quaero, contentus obſervaſſe, id factum eſſe habendum, & ab utraque parte etiam fuiſſe habitum pro facto ſingulari.

De foro piratarum quaeri poteſt, & ſaepe quaeſitum eſt.

(11) *L. XLIV.* p. 155. 236. 237. & 261.
(12) d. p. 155.

eſt. Prima quaeſtio eſto, an piraticae judicium fori communis ſit, an vero ad Admiralitates pertineat? Si de Belgio Foederato quaeras, nam eo fere redit omnis noſtra diſputatio, accipe verba §. 3. Formae, quam Admiralitatibus ſuis praeſcripſerunt Ordines Generales 13. Aug. 1597. *De Raden ſullen juriſdictie hebben over alle buyten en pryſen, die van de Schepen van Oorloge of andere by particuliere toegeruſt, en op des Admiraals beſtelling uytgevaren, agterhaalt en ingebragt ſullen worden, mitsgaders ook van alle quaeſtien en geſchillen, die tuſſchen eenige van de voorſchreve Schepen van Oorlog of op de voorſchreve beſtelling uytvarende, ſullen mogen ryſen over alle misbruyken en miſdaden, die by eenige van dien zouden mogen worden gecommitteert, mitſgaders over den geenen, die van eenige Zeerovery zullen worden betigt of agterhaalt.* Haec deſcribendi taedium devoravi, ut de ſenſu ipſe judicares, nam haec poſtrema, quae de piratica agunt, forte referri poterunt ad praecedentia, in quibus verba fiunt de navibus belli publicis, vel de privatis, quae mandato Admiralii ad praedam enavigant, ut nempe harum utrarumque piraticae accuſatio ad Admiralitates pertineat, ceteris judicio communi relictis. Sed etiam generaliter & disjunctim accipi poſſunt, &, ut accipiantur, ſuadet ſeparata quodammodo oratio, *mitſgaders over den geenen* &c. ſuadet etiam §. 18. d. Formae, qui ait: *Wanneer eenige Zeerovers, of andere Vyanden van den Lande ingebragt zullen weſen, zal den Luytenant Admiraal, zoo veel mogelyk, op alle regtdagen hem praeſent vinden, en inſonderheid, wanneer de ſententie definitive gegeven zal worden.* Haec utique diſtincta ſunt, & aliis non cohaerent.

Cum

Cum Anglus, qui navim ſuam injuria a tribus Ordinum Generalium navarchis captam ajebat, unum ex his apud Judices Amſterdammenſes arreſto detinuiſſet, Judices, abolito arreſto, cauſam ad Admiralitatem remiſerunt, idque juris eſſe notiſſimi Ordines Generales profitentur in Decreto quodam anni 1662. quod eſt apud Aitzema (13). Recte, ſi, ut in illa ſpecie, navarchus in officio deliquiſſe dicatur, vel de eo agatur, qui cum mandato ad praedandum exiit, de his enim ſolis Admiralitatis juriſdictio eſt ex *d.* §. 3. Cum autem ad alios nihil quicquam pertineat ille §. 3. omnes actiones, quae contra alios de damno, per injuſtam capturam illato, inſtituuntur, fori ſunt ordinarii; per incuriam tamen non ſemper id obſervatum eſt.

Si quis, quamquam exterus, noſtros ſit depraedatus, & capiatur, non dubitaverim, quin apud nos recte accuſari & puniri poſſit, non tantum ſi in rapiendo captus & ad nos tranſlatus ſit, ſed & ſi alia quacunque occaſione apud nos deprehendatur. Et nemo contradixerit, ſi ſine codicillis Principis ſui in noſtros rapinam egerit, ſed ſi ex mandato, cujus fines egreſſus dicitur, ſimile quid fecerit, magis dubitari poſſet. Anno 1667. ea de re quaeſitum eſt inter Anglos & Ordines Generales, cum ageretur de iis, qui ex Repreſſaliis, quas tempore diſſidii impetraverant, etiam poſt pacem eſſent praedaturi. Angli contendebant, Principis, qui Repreſſalias dediſſet, de his judicium eſſe oportere. Ordinum Generalium Legati urgebant, pro pirata eſſe habendum, qui ſine legitimo Principis mandato hoſtile quid moliretur, omniumque Gentium jus eſſe,

(13) *L. XLII. p.* 347.

eſſe, eum puniri poſſe a quocunque Principe, in cujus poteſtatem fuiſſet redactus, ejuſque rei quam plurima etiam exſtare exempla. Idem quoque Francicis Legatis tunc temporis viſum eſt, & ita inter Anglos & Ordines Generales etiam tunc obtinuit ([14]). Sed pirata quis ſit, nec ne, inde pendet, an mandatum praedandi habuerit, ſi habuerit, & arguatur id exceſſiſſe, non continuo eum habuerim pro pirata. Vulgo de mandatis ſuis judicant ipſi Principes, quia capta ad eos deferuntur, facile tamen patior, eum Principem, cujus ſubditi de rapina queruntur, de ea ipſa judicare, ſi, qui eam fecit, ad eum advectus, vel apud eum deprehenſus fuerit. Simpliciter in §. 22. Pacis inter Regem Franciae & Ordines Generales 27. Apr. 1662. ([15]) convenit, de navibus ab iis, qui mandatum Principis haberent, occupatis ne ageretur alibi, quam apud eum, qui mandatum dediſſet.

In extero, qui exteros depraedatus eſt, plus eſt difficultatis, an nempe is, apud nos deprehenſus, a nobis judicari poſſit? Anno 1661. dubitatum eſt in eo, qui a Rege Lyſitaniae habebat praedandi mandatum, & amicis quibusdam noſtris, quibuſcum Regi Lyſitaniae nullum quoque bellum erat, in mari rapinam fecerat, ſed praedone interim mortuo, nihil tunc definitum eſt ([16]). Rex tamen Angliae anno 1668. navim Oſtendenſem, cum mandato Regis Hiſpaniarum praedantem, quae navim Hollandicam occuparat, ad petitionem Legatorum Ordinum Generalium, detineri, & leges

(14) Narrat haec Aitzema *L. XLVII.* p. 97.
(15) Aitzema *L. XLII.* p. 310.
(16) Sic refert idem *L. XLI.* p. 97.

leges contra Navarchum exerceri juſſit ([17]). Plane ſi legibus cautum ſit, ut cautum eſt duobus Ordinum Generalium Edictis, quae retuli ad finem *C. XV.* ne quis ex mandato exteri Principis captas naves merceſve hic vendat, niſi in ſuum, unde praedatum enavigarit, portum deductas, ibique publicatas, iniquum videri poſſet, contra eum, qui cepit, vel Fiſco hic actionem dare de crimine, vel exteris navium merciumque dominis de damno dato. Utriuſque exteri conditio in pari cauſa ſit oportet, aut contra praedatorem hic agi poterit, aut non poterit, ſi poſſit, etiam is, qui praedatus eſt, hic agere poterit jure ſuo, & contendere, praedam, quam cepit, recte captam eſſe. Et tamen durum, & ſine exemplo eſſet, navium rerumque dominis res ſuas hic apud peregrinum quem, mox neſcias quo abiturum, deprehendentibus juriſdictionem negare; quam ſi non neges, quemadmodum praedatori negabis? ſic ut vel ea ratione mihi non ſatis placeant duo illa, quae dixi, Ordinum Generalium Edicta.

Vulgaris piratarum poena eſt capitis bonorumque ſupplicium, quod ſatis indicant omnia illa Edicta, quae ſupra recenſui, facta de iis, qui ob atrocitatem delicti piratarum loco habentur. Sed vero contra ipſos piratas, eorumque receptores & adjutores ſpeciale exſtat Ordinum Generalium Edictum 25. Aug. 1611. ([18]) ex quo puniuntur *aan lyf en goed*, parte tertia bonorum, quae publicarentur, delatori data. Capitalis igitur poena eſt, nec judicis eſt minorem ſtatuere; ea autem vel durius vel mitius ſolet exerceri pro frequentia piraticae, aliiſ-

(17) Ita eſt apud eundem *L. XLVIII.* p. 18.
(18) *Plac. I.* 2. 14. 1. 3.

aliiſque factis, quae incidunt. Et ſane, modo capitalis ſit, judicis arbitrio ea res relinquitur, ut in ceteris fere criminibus obtinet, in quibus ſimpliciter poena capitis ſtatuta eſt.

CAPUT XVIII.

De Praedatoria privata.

Praedatoria privata ad Jus publicum quoque pertinet, non tantum, quod eam exercere non liceat ſine publica auctoritate, ſed & quod controverſiae, inde natae, ſaepe turbent Rempublicam, & Principes invicem committant. Romae quidem olim obtinuit, qui miles Populi Romani non eſſet, eum neque jure hoſtem Populi Romani caedere poſſe, ut Catonem cenſuiſſe auctor eſt Cicero *de Offic. L. I. C.* 36. *&* 37. & Plutarchus *Quaeſt. Rom.* 39. ſed deinde apud Romanos recepta videtur Lex Solonis, a Gajo memorata in *l.* 4. *ff. de Colleg. & corpor.* ex qua valet privatorum ſocietas, ad praedandum contracta. Diu ſane eſt, ex quo nunc Principes non publicis duntaxat, ſed & privatorum opibus adverſus hoſtes ſuos utuntur. Olim in Belgio Foederato fuerunt privati, qui ipſi naves bellicas exercebant, quibusque, praeter praemia, ex captis & recuperatis navibus redacta, ex publico aerario numerabatur certa pecunia pro modo expenſarum, & pro modo temporis, quo operam bellicam praeſtabant. Illae naves privatorum dicebantur *Kruyſſers*, iisque adverſus Hiſpanos cum maxime uſi ſunt Ordines Generales. Varia de his ſunt Ordinum Generalium Edicta, quae referre nihil attinet. Alii & olim, &

& nunc, cum bellum exarſit, ſuis ipſi navibus, nautis, militibus, ſumptibuſque in hoſtem agunt, ſola ſpe praedae maritimae, quam capturi ſunt, atque illae naves vocantur *Kapers*, *Vrybuyters*, vel honeſtiore nomine *Commiſſie-vaarders*. An de eo hominum genere intelligi poſſit *l. 6. ff. de Capt. & poſtlim. rev.* ubi *latrunculi* appellarentur, ſubſiſto, nec eſt, unde tuto ſciri poſſit. Quod autem Albericus Gentilis in Libris *de Advocatione Hiſpanica*, variis locis, etiam cum de jure, quod uſu ſervatur, ipſi ſermo eſt, ejuſmodi homines paſſim appellat *piratas*, nec alio, quam piratarum, loco habet, utique abſurdius eſt, quam ut conſtituta Diſputatione refutari oporteat: quicquid enim illi agunt, agunt auctoritate publica, neque enavigant niſi ex mandato Ordinum Generalium vel Praefecti maris, adjuncto diplomate Vicarii, *Attache van den Luitenant Admimiraal van 't Quartier*, & praeſtito jurejurando, praeſtitaque cautione idonea, non hoſtibus damnum datum non iri. Haec & alia, quae ad praedatoriam maritimam pertinent, continentur Forma Admiralitatum, variis Ordinum Generalium Edictis, quin & ſpecialibus legibus (*Reglementen op de Commiſſie-Vaarders*) quas non ſemel praedatoriis navibus dederunt Ordines Generales, cum variae Gentes de iniqua earum rapina eſſent queſtae. Sed haec omnia, quae cuilibet ad manum ſunt vel eſſe poſſunt, recitare & deſcribere nec vacat, nec lubet.

Quaero potius, nam operae pretium eſt, an navarchi, navibus illis praedatoriis ab exercitoribus praepoſiti, & ad praedandum conducti, cum aliis navarchis poſſint paciſci de ſocietate praedae, quam ſeparatim capturi ſunt? Et ſi ad praedandum duntaxat ſint con-

ducti, nec quid aliud iis ſit mandatum, verius eſt, citra conſenſum exercitorum nullam eorum eſſe poteſtatem, & proinde pactiones, de ſocietate ſive communione praedae initas, eſſe nullas. Noli objicere, quod ex Lege Solonis refert Gajus in *d. l.* 4. *ff. de Colleg. & corp.* valere pacta τ̃ ἐπὶ λίαν οἰχομθ́ων, *eorum, quae ad praedam exeunt*, ut haec vertenda & explicanda eſſe exiſtimabam *L. I. Obſerv. C.* 16. nam ſatis apparet, Solonem eſſe intelligendum de iis, qui ſui juris ſunt, atque ita ad praedam exeunt, utputa ſi ipſi navium domini exeant, & navibus, nautis, militibuſque ſuis ipſi utantur, cujus conditionis ſunt exercitores, quos Belgae vocant *Reeders*. Eorum initae ſocietates pactaque de praeda erciſcunda, & quaecunque alia, utique valent, quia de rebus ſuis ex animi ſententia cuique licet ſtatuere, ſed haec non recte transferas ad navarchos, niſi ipſi quoque ſint navium domini, ut fere nulli ſunt. De his quaerimus, quorum opera non eſt conducta, niſi ad praedandum, & ea abutuntur ad paciſcendum. Magni momenti lis ea de re incidit, & ad ipſum Reviſionis judicium pervenit. Titii navis praedatoria, & alia Maevii hoſtis navem ſimul occupant, & deinde, ut Maevius ajebat, utriusque navis praedatoriae navarchi paciſcuntur, reliquam quoque, quam capturi eſſent, praedam communem fore. Mox diſcedunt, Titiique navis ſola aliam hoſtium navem occupat, quam Maevius ex eo pacto communem eſſe contendit. Negat pactum eſſe Titius, ut etiam ea praeda communis eſſet, quam ſeparatim quisque caperet, &, ſi eſſet, ait id pactum jure non ſubſiſtere. Obtinuit etiam apud Judices Vliſſinganos. Sed quum Maevius provocaſſet ad Senatum Supremum, vincit ibi Titium 3. Mart. 1696. ea-

que

que Senatus ſententia in judicio Reviſionis probata eſt 4. Oct. 1697. Et ita quoque in alia cauſa reſponderunt alii (1), & olim etiam judicavit Admiralitas Amſterdammenſis anno 1665 (2).

Sed, excepta Vliſſinganorum ſententia, puto perperam reſponſum & judicatum eſſe, utcunque pactum eſſet, ut Maevius ajebat. Miror me legiſſe in Actis Supremi Senatus, quibus ſingulae ſingulorum Senatorum & Reviſorum ſententiae inſeruntur, in ea ſpecie, quam propoſui, unice laboratum eſſe, an nempe inter utrumque navarchum conveniſſet, ut omnis praeda eſſet communis, etiam ſeparatim capta, an ea duntaxat, quam alter caperet, altero praeſente; de quaeſtione autem Juris, quae me in primis ſollicitum habet, ſollicitum fuiſſe neminem. Sed fac omnem praedam ex pacto fuiſſe communem (nam de quaeſtione facti nihil dicam) adhuc putem, navarchi ſui pactum Titio nihil nocuiſſe. Titius navarchum emiſit, ut lucrum vel damnum ferret ſolus, & nihil ei quicquam mandavit, quam ut praedaretur, minime vero, ut ſocietatem vel in damnum vel in lucrum ſuum contraheret, ipſo Titio pacturo, ſi Maevium voluiſſet habere ſocium. Quicquid igitur ejus rei egit Titii navarchus, egit ſine mandato; quod ſi ſit, neque exercitores ſuos obligare potuit. Scio, ſi navis Maevii praedatoria aliam hoſtilem cepiſſet ſola, Titio non difficulter perſuaderi potuiſſe, ut in partem praedae veniret, ſed nec Maevio difficulter, ut tunc defenderet id ipſum, quod nunc Titius defendit. Prima navis hoſtilis, communibus viribus capta, communis

(1) *Conſil. Belg. T. IV.* Conſil. 204.
(2) Ita relatum eſt *d.* Conſil. 204. n. 3.

nis erat ex cauſa ſocietatis, caſu incidentis, ſed non aeque ſecunda, quam Titii navis praedatoria cepit ſola, quamque ideo ſibi ſoli habebit, ſi, ut ego quidem opinor, pactum navarchi ſui praeſtare non teneatur. Atque ita ex ratione Juris, ſepoſita quaeſtione facti, Vliſſinganorum ſententiam aliis omnibus praetulerim.

Ceterum diligentius quaerendum eſt de communione praedae, ſi una pluresve naves navem hoſtilem ceperint, aliis, cum caperetur, praeſentibus, ſed non pugnantibus. Quod ad naves bellicas Decreto Ordinum Generalium 28. Jan. 1631. (3) continetur, *dat men een van een ander geabordeert ſchip ook wel mag aborderen, dog niet als den abordeerder roept, geen hulp van noden te hebben.* Sed illud mihi ſpeciale eſſe videtur in navibus bellicis, alioquin nihil impedit, quominus hoſtem communem, nondum captum, & ipſe aggrediar & ſimul capiam. Ob eandem rationem ſpeciale quoque videtur, quod ſtatuit §. 6. Formae, quam Ordines Generales 15. Jul. 1633. (4) dederunt privatis, in America praedaturis contra Hiſpanos, navem ſcilicet praedatoriam praedae, quam ſimul cepit cum nave Societatis Americanae, partem non eſſe habituram, niſi expreſſe in auxilium fuerit vocata. Rurſus ſpeciale eſſe dixerim, quod ait §. 7. ejuſdem Formae, *dat Commiſſie-Vaarders, op ſlag komende, moeten afſtaan van 't exploit, dat des Compagnie's ſchepen willen doen, op verbeurte van ſchip en goed.* Sin autem navis praedatoria, in auxilium vocata, cum nave Societatis Americanae ſimul praedam ceperit, inter eos praeda dividi-

(3) *Plac. II.* 5. 8. 2. 1.
(4) *Ibidem I.* 2. 3. 3. 1.

viditur, ſed, quod nunc Juris communis eſſe opinor, pro utriusque magnitudine & viribus *d.* §. 6. *d.* Formae 1633. Si vires fuerint aequales, cuique praeda cedit pro ſemiſſe, alioquin *geometricam*, quam vocant, proportionem ſervari aequius melius eſt.

Sed quid dicemus, ſi duae pluresve naves praedatoriae navem hoſtilem perſequantur, & una ceperit? vel, ſi plures forte adſint, ſed ſpectatores tantum, non actores, ſi quidem una ceperit? Ex d. Decret. 28. Jan. 1631. cujus ſic memini, *word de prys verdeelt over alle de Oorlog-ſchepen, die de prys vervolgt hebben, maar die de zelve verovert heeft, heeft de Vivres, handgeweer en plunderage.* Sed vides rurſus agi de navibus bellicis, de quarum praeda Ordines pro arbitrio ſuo decernunt; ceteroquin ſi de privatis ageretur, ego potius praedam adjudicarem ei ſoli, qui navem hoſtilem oppugnavit & vicit, quotquot aliae naves ſint perſequutae, vel ſpectatores adfuerint. Sunt tamen, qui & praedae ſocios admittunt, quicunque ſimpliciter adfuerunt, vel in conſpectu, e longinquo. Quod largiendum non eſt. Scio, aliorum vel ſolam praeſentiam efficere potuiſſe, ut hoſtilis navis facilius vel caperetur, vel dederetur, ſed non quaerimus, quamobrem capta vel dedita ſit navis, ſed quis occupaverit: neque enim Arcem, Urbem vel Claſſem, in quarum conſpectu praeda capta eſt, in ſocietatem praedae admitteremus, etſi vel maxime earum metu praeda capta dici poſſet. Plane ſi & alia navis oppugnaverit hoſtilem, contracta videbitur fortuita ſocietas, & ejus ratio flagitat, ut pro ratione virium commune ſit, quod communibus viribus captum eſt. Neque etiam in hac ſpecie diſtinguimus, quantum quisque oppugnaverit, hoc enim uſum habe-

ret

ret difficillimum, ſed an oppugnaverit, & re ipſa victoriae quoque cauſam praebuerit. Non abſimilis eſt haec cauſa ei, quod de feris dicitur in §. 13. *Inſt. de Rer. divis.* eas ſcilicet non perſequentibus, ſed occupantibus cedere.

Si, ut inter mercatorum naves ſaepe ſolet, inita fuerint pacta mutuae defenſionis (*Admiraalſchappen* dici obtinuit) quaero, ſi una ex his navibus hoſtilem ceperit, an praeda ſit communis, an propria capientis? Et, cum ex facto res incidiſſet, ſoli, quae cepit, praedam cedere reſponſum eſt *Conſil. Belg. T. II. Conſil.* 200. neque obeſſe damni communionem, quia haec non cenſetur ex jure quodam ſocietatis univerſalis, ſed *als avarie groſſe.* Puto recte reſponſum, atque inde eſſe, quod in §. 54. Edictorum, quae Ordines Generales variis temporibus promulgarunt *van Admiraalſchappen* (5), praedam publicandam ſanciverint *ten profyte van die hulp en aſſiſtentie gedaan hebben*, & ita quoque ſancitum eſt in §. 9. Edicti Ordinum Generalium 4. Jun. 1622. (6). Eſt ſane veriſſimum, ejusmodi pacta nullius lucri faciendi, ſed ſolius damni vitandi gratia iniri. Inde damnum quidem commune eſt, ut & Grotius haec explicat *L. III. Introductionis ad Jurispr. Holl. C.* 22. ſed id eſſe ex natura ipſius pacti recte obſervavit Loccenius *L. II. de Jure marit. C.* 2. *n. ult.* De lucro nihil actum eſt vel expreſſe, vel tacite, neque enim tacita pacta intelliguntur, ſi ipſius negotii indoles impedimento eſt. Attamen poſſes credere, ut damnum, ita & lucrum communicari, quia, cum in §.

48.

(5) Exſtant *Plac. I.* 2. 7. 3. 1.
(6) *Ibidem I.* 2. 9. 1. 1.

48. *d.* Edd. ſancitum eſſet, damnum, ab hoſte illatum, communiter, pro pretio ſingularum navium eſſe ferendum, mox additur in §. 49. naves eſſe aeſtimandas, *om zoo wel in ſchade, als VOORDEEL, daar na gerekent te worden.* Quid ſibi vult illud *Voordeel*, niſi praedam quoque eſſe communem? Sed potes & debes id intelligere de iis navibus, quae in occupando auxilium tulerunt, ut ſic ſocietatem ex auxilio metiaris, ut totidem verbis ajunt *d.* §§. 54. & *d.* §. 9. proportione, ut modo dicebam, geometrica, non arithmetica.

Supereſt, ut de iis dicamus, qui de praeda terreſtri vel maritima judicare poſſint. Ex Edicto Comitis Leyceſtrani 4. Apr. 1586. (7) *of de gevangens van goeden prinſe zyn, of niet*, cognoſcit proximi loci Magiſtratus, *of de daar toe gecommitteerde.* Sic ibi generaliter de captivis, quod exiſtimaverim & in reliquis rebus captis obtinuiſſe. Sane Leyceſtranis temporibus ſingulae Provinciae diligentiores, quam poſtea, fuerunt, ne nimiam poteſtatem Ordines Generales, eorumque Collegia, ſibi adrogarent. Quod Leyceſtranus conſtituit, adhuc defendamus, quantum ejus fieri poterit, ſed, quod ad praedam maritimam, intercedit §. 3. Formae Admiralitatum 13. Aug. 1597. cujus §. verba, alia occaſione, ſupra exhibebam *C. XVI.* iis autem probe conſultis ſatis apparet, ut ibi quoque indicabam, non aliam Admiralitatibus juriſdictionem dari, quam de praedis, quae mari captae eſſent a navibus bellicis, aut a praedatoriis privatis, quae cum codicillis Admiralii enavigant. Haec Admiralitatum juriſdictio non eſt niſi delegata, & in omni juriſdictione delegata regula eſt, omni

(7) *Plac. II.* 4. 6. 1. 1.

omni exceptione major, quicquid ſpecialiter delegatum non eſt, ad ordinariam Juriſdictionem pertinere. Quaecunque igitur naves ſine mandato Admiralii enavigant, ut ſunt onerariae, ſolis mercibus transvehendis deſtinatae, ſi naves hoſtiles, ſibi obviam factas, occupaverint, de his praedis judicabit Magiſtratus, cui ordinaria juriſdictio mandata eſt. Si milites forte deprehendant naves hoſtiles, Judicum militarium erit juriſdictio. Et tamen, cum Comes in *Styrum*, tunc Praefectus Muydenſis, naves quaſdam cepiſſet in Gelria prope *Nieuwkerk*, & de his judicandum ſtatuiſſet apud militarem Senatum in *Muyden*, Hollandiae Ordines Decreto ſuo 14. Apr. 1673. (8) complexi ſunt, ejus rei cognitionem ad Admiralitatem Amſterdammenſem pertinere, juris enim eſſe certiſſimi notiſſimique Admiralitatibus juriſdictionem competere de rebus, *op wateren of ſtroomen genomen of aangehaalt*. Sed ego non animadverto, quemadmodum ejus rei cognitio ad Admiralitatem pertinere potuerit, cum nec naves bellicae praedam ceperint, nec etiam aliae ex mandato Admiralii. Conſtituamus ita: de praeda, quam Admiralitatum mandatarii capiunt, Admiralitates judicant *d.* §. 3. de ea, quam milites, ſive terra, ſive mari, Judices militares, quorum de factis militum propria juriſdictio eſt, de ea, quam pagani, Judices pagani. Per *paganos* intelligo, qui nec milites ſunt, nec Admiralitatum mandatarii, per *judices paganos*, qui utuntur juriſdictione ordinaria. De praeda, quam milites in terra cepiſſent, olim judicabant Ordinum Hollandiae Conſiliarii ex §. 10. antiquae eorum Formae 22. Jan. 1590.

(8) *Plac. III.* 10. 3. 55.

1590. (9) Sed id non reperi in nova eorundem forma 4. Oct. 1670. (10) & uſu quoque non ſervatur.

(9) In Vander Hoeve *Handveſt-Chron. L. I. C.* 16.
(10) *Plac. III.* 1. 3. 3.

CAPUT XIX.

Quouſque exercitores navis praedatoriae teneantur de damno injuria dato?

Ex §. 5. & 69. Formae Admiralitatum 13. Aug. 1597. (1) naves praedatoriae, a privatis exercitae, non enavigant, niſi praeſtita cautione idonea *voor haare handelinge*, hoc eſt, non hoſtibus damnum datum non iri, quemadmodum id explicat §. 5. Formae, qua Ordines Generales 15. Jul. 1633. (2) praedatoriam in America contra Hiſpanos permiſere. Simpliciter autem ajunt illi §§. 5. & 69. cautionem eſſe praeſtandam, neque exprimunt, a quibus, ſive a navarcho, ſive ab exercitoribus, ſive ab utrisque. Id ipſum quoque non exprimitur in Edicto Ordinum Generalium 1. Apr. 1622. (3) nam ex eo ſimpliciter cavendum eſt ad usque decem millia florenorum, *boven het ſchip en al dat daar by is, alleen om te praeſteren, dat de prinſen zullen werden gebragt ter judicature van de Admiraliteit, daar de cautie geſtelt is*, ſalva actione eorum, qui damnum injuria paſſi eſſent contra navarchos aliosque, qui damnum dediſſent. Vides

(1) *Plac. II.* 5. 8. 1. 1.
(2) *Ibidem I.* 2. 3. 3. 1.
(3) *Ibidem I.* 2. 14. 2. 1.

des hic in aliam plane cauſam caveri, quam caveri jubent *d.* §§. 5. & 69. Quamvis autem neque hic exprimatur, a quo in hanc ſummam cavendum ſit, probabile tamen mihi videtur, a ſolo navarcho praeſtandam fuiſſe illam cautionem decem millium, non tantum quod ejus ſit praedam deducere in portum, unde enavigavit, ſed & quod in Decretis Ordinum Generalium 9. Aug. 1624. & 22. Oct. 1627. (4) memoretur, navarchum cavere ad usque 10000 florenos, exercitores ad usque 12000. florenos, & hos 12000. florenos eſſe pro damno, quod navis praedatoria daret. His additur in d. Decreto 22. Oct. 1627. ſi illi 12000. floreni ad damni reparationem non ſuffecerint, pro ea etiam excuti poſſe cautionem illam 10000. florenorum, quam navarchus publico praeſtitit. Atque haec quidem olim, ſed ex §. 3. noviſſimae Formae, quam Ordines Generales navibus praedatoriis dederunt 28. Jul. 1705. (5) ſimpliciter cavetur ad 30000. florenos, nulla mentione vel diſtinctione facta inter exercitores & navarchum. Poſſem his addere varia Pacta, quibus inter Ordines Generales & alios Principes convenit, ut & exercitores & navarchi ad certas ſummas caverent, ne quid contra Pacta maritima committerent, ſed quia de navibus praedatoriis dixi, & praeter eas nemo hodie caveat vel exercitor vel navarchus, tuto haec transmitto.

His ita praemiſſis, quaero nunc, ſi navis praedatoria, dum inique praedatur, damnum dederit, an a navarcho, an a fidejuſſoribus, an ab exercitoribus, &, ſi ab his, quouſque ſit reſarciendum? Et reſponſum eſt

Con-

(4) *Plac. II. Append.* p. 2297.
(5) *Ibidem. V.* 1. 7. p. 306.

Conſil. Belg. T. IV. Conſil. 205. cum magiſter navis praedatoriae navim amicorum injuria occupaſſet, & qui eam ſervarent & ducerent, hominibus imperitis commiſiſſet, naviſque periiſſet, poſſe navis occupatae dominos magiſtrum praedatoriae, fidejuſſores, exercitores, prout vellent, & quemque eorum in ſolidum convenire, quanti navis unquam fuit plurimi. Videamus de ſingulis. Et quidem dubitandum non eſt, contra ipſum magiſtrum ſive navarchum de omni damno, quod injuria dedit, actionem eſſe in ſolidum. Mandatum ei eſt, ut hoſtes depraedaretur, non ut amicos, ſi igitur hos depraedatus ſit, exceſſit mandatum, & tenebitur, quanti amicorum intereſt. Id palam quoque ſignificant Ordines Generales in d. Edicto 1. Apr. 1622. nam praeter cautionem 10000. florenorum pro deducenda praeda in portum, unde enavigatum eſt, nominatim addunt: *behoudelyk niet te min den genen, die praetenderen zullen buyten de commiſſie van den Capitein t'onregt beſchadigt te ſyn, hun actie perſoneel tegen de Capitein en andere, die hun beſchadigt hebben.* De fidejuſſoribus perperam reſponſum eſt *d. Conſil.* 205. niſi fidejuſſerint pro omni dato, alioquin ſi in certam ſummam fidejuſſerint, ut in re praedatoria moris eſt, non tenentur ultra eam ſummam, & ex ea cauſa, in quam fidejuſſum eſt, ſi enim fidejuſſerint pro praeda deducenda in portum, unde enavigatum erat, praeda eo deducta liberantur, nec quicquam ad eos, jure an injuria praeda capta ſit, niſi & in hanc cauſam fidejuſſerint. Sed quia plerorumque magiſtrorum res eſt domi adeo anguſta, ut damnum, quod dederunt, reſarcire non poſſint, & quia fidejuſſores vulgo non ſunt obligati niſi ad certam ſummam, & quia hanc, a ſe ſolutam,

actione mandati ab exercitoribus repetere licet, ad ſolos exercitores tandem res devenit. De his igitur in primis quaeramus, an nempe teneantur in ſolidum damni dati, an vero duntaxat, ad inſtar actionis de pauperie aut noxalis, quod ad navis, quaeque in ea fuerunt, pretium? Agitata olim eſt ejusmodi cauſa apud Supremum Senatum in Hollandia. Quinque naves Hollandicae unam Venetam ceperant, ſed ceperant nullo jure. Venetae navis domini primum egerunt contra navarchos, & obtinuerunt ſententiam, qua hi ſolam navem reſtituere damnati ſunt. Quum ne ſic quidem ipſa navis reſtitueretur, deinde egerunt contra ipſos quinque illarum navium exercitores, contendentes, ut quisque eorum navem captam cum onere reſtitueret, & damnum reſarciret in ſolidum. Senatus ult. Jul. 1603. damnat exercitores in ſolidum ad reſtitutionem navis onerisque, & his non exſtantibus, ad eorum aeſtimationem, ſed nominatim addit, executionem ejus ſententiae eſſe faciendam in quinque illas naves, quae Venetam ceperant, neque exercitores ultra teneri. Sententiam narrat Coren in *Nota* poſt *Obſervationem XL.* & praeëunte Senatu Supremo ſic poſtea reſponderunt alii *Conſil. Holl. T. III. Conſil.* 221.

Sed ego hanc ſententiam nolim meam facere, ratus, ſi exercitores magiſtrum emiſerint ad praedandum, & ille perperam praedetur, exercitores in ſolidum damni dati teneri. Magiſter, qui ex mandato praedatur, praedatoriae praepoſitus eſt, & qui praepoſuit, ex ſola praepoſitione conveniri poteſt, quod ad omnia illa, quae propoſitus geſſit, ſive bene, ſive male. Sic inſtitoriam damus contra dominum tabernae, qui inſtitorem praepoſuit, ſi quid ille contraxerit, nec diſtin-

tinguimus, quemadmodum contraxerit, & ſic exercitoriam damus contra dominum navis ex facto magiſtri, modo id negotium egerit, cui praepoſitus eſt, ſi enim aliud egerit, dominum non obligat, ut prolixe id exſequitur Ulpianus in *l.* 1. §. 12. *ff. de Exercit. act.* Sola praepoſitio in cauſa eſt, cur tabernae navisque domini teneantur, ſi, quod actum eſt, ad cauſam praepoſitionis pertineat, non ad aliam, ab ea diverſam. Qui navarchum praedatoriae praepoſuit, novit, ejus officium in praedando conſiſtere, quo ſi male fungatur, etiam exercitoris culpa eſt, quod imperito vel improbo homine in hanc rem uſus ſit. Si magiſter ad reficiendam navem mutuatus, nummos in ſuos uſus converterit, recte ait Ofilius in *l.* 1. §. 9. *ff. Eod. teneri exercitorem, imputaturum ſibi, cur talem praepoſuerit.* Quocum convenit, quod & Ordines Generales ajunt in fine d. Decreti 22. Oct. 1627. *dat de Reeders ſorg moeten draagen, dat zy goede Capiteinen employeren.*

Si ex facto inſtitoris vel magiſtri tabernae navisque domini teneantur, conſtat teneri, quanti ea res eſt, nec liberari, ſi tabernam vel navem dedere parati ſint. Eam Jurisprudentiam me nusquam legere memini, nec etiam rationem haberet, cum, qui factum ſuorum hominum praeſtare debent, praeſtare debeant ex aſſe. Igitur Exercitores ex improba navarchi ſui rapina tenebuntur in ſolidum, eique ſententiae etiam argumentum praebet, quod, ut ſupra dicebam, olim exercitorum fuerit cavere ad uſque 12000. & noviſſime ad uſque 30000 florenos, navem praedatoriam nemini vel amico vel ſocio damnum eſſe daturam. Si naves praedatoriae minus valerent, quam haec aut illa ſumma, utique iniquum eſſet plus cautionis exigere

gere ab exercitoribus, quam naves, eorum reſpectu, dare poſſent. Cavendum tunc fuiſſet ad navium, prius aeſtimatarum, pretium. Sed plus adhuc argumenti praebet, quod additur in *d.* §. 3. d. Formae 28. Jul. 1705. praeter cautionem illam 30000 florenorum, pro damno injuria dato etiam obligatos eſſe ipſos exercitores, & ſpeciali hypothecae obligata cenſeri omnia, quae ad exercitoriam navis praedatoriae pertinent. Quumque ex his appareat, exercitores etiam ultra navis ſuae pretium teneri, apage, quae ex Jure Romano huc transferuntur ex actione de pauperie aut noxali, quaeque rationem longe aliam habebant.

Quod igitur Senatus Supremus d. ult. Jul. 1603. judicavit, male judicavit, nam, ſi exercitores navarchis ſuis, qui navem Venetam ceperant, praedatoriae praepoſuerint, atque ita mandatum praedandi dederint, in ſolidum eſſent obligati, non ſecus ac in ſolidum tenerentur ex eorum contractu, ſi negotiationi praepoſuiſſent, atque ita mandatum negotiandi dediſſent. Forte tamen probabis Senatus ſententiam, quia non exprimitur apud Coren, quinque illae naves fuerint praedatoriae, nec ne; ſi non fuerint, dici nequit, exercitores praedatoriae praepoſuiſſe magiſtros ſuos. Sed alia tunc parte laborat illa ſententia, nam, ſi non interceſſerit mandatum praedandi, ſcire deſidero, cur Senatus exercitores damnaverit ad navis Venetae, ejusque oneris reſtitutionem, executione etiam decreta contra naves ipſorum exercitorum, ſic enim damnarunt ex facto, cui magiſtros ſuos non praepoſuerant, aperte contra *d. l.* 1. §. 12. Nihil quicquam tunc ea res ad exercitores pertinebat, hi quidem ſui loco magiſtrum ſubſtituunt, ſed quod ad factum, quod implere jubent, & ſi in eo facto do-

dolum vel culpam commiſerit magiſter, illi praeſtant, ceteroquin non praeſtant. Si vas tibi reficiendum dederim, tuque id diſcipulo tuo commiſeris, isque corruperit, tu teneberis, ſed ſi diſcipulus, tuo licet inſtrumento, Stichi caput comminuerit, tu utique non teneberis. Quare nec inſtar de pauperie adverſus exercitores recte agetur, non magis quam adverſus dominum, ſi mula vel canis culpa mulionis aut ductoris damnum dederit *l.* 1. §. 4. *ff. Si quadr. paup. fec. dic.*

Secundum haec, quae diſputavi, exercitores plane non tenebuntur, ſi magiſtrum praedatoriae exercendae non praefecerint, ſin autem, tenebuntur, non duntaxat ad uſque navium ſuarum pretia, ſed & ad uſque illos 12000 vel noviſſime 30000 florenos. Nec hoc tantum, verum & hi, qui damnum paſſi ſunt, ex d. Decreto 22. Oct. 1627. poterunt agere in decem millia, ad quae cavet navarchus, ſe cum praeda reverſurum, unde egreſſus eſt. Quamvis autem id palam contineatur eo Decreto, eſt tamen longe iniquiſſimum, ſi fidejuſſoribus non denuncietur, & hi quoque in eam cauſam conſentiant. Si ſimpliciter fuerit fidejuſſum, ut fere ſolet, navarchum cum praeda, ſi quam ceperit, eo rediturum, unde enavigavit, fidejuſſores ex alia cauſa excutere, vix credi poteſt, quam ſit male conſultum & conſtitutum; quod & ſupra attigi, ubi de cauſa fidejuſſorum ſermo erat. Sin autem omnia illa, quae commemoravi, ad damnum reſarciendum non ſufficiant, quid dicemus? an & ultra exercitores tenebuntur? & puto teneri, donec omne damnum reſarciverint, conſtat enim fidejuſſorem aut pignus non liberare debitorem, niſi ſuffecerint *l.* 9. §. 1. *ff. de Diſtract. pign.*

Ceterum ſi navis, qua de agitur, praedatoria non

ſit, id eſt, codicillos praedatorios non acceperit, mandato tamen exercitorum praedetur, idem puto dicendum, quod de vera praedatoria: jus enim hoc ex mandato & praepoſitione naſcitur, & quod ad eos, qui damnum paſſi ſunt, nihil quicquam refert, an a vera, an a quaſi praedatoria patiantur.

CAPUT XX.

Si navis, non ad praedandum emiſſa, praedam tamen ceperit, ad quem ea pertineat?

Belle quaeritur, ſi navis, non ad praedandum emiſſa, ſed dum ab hoſte premitur, aut alia quacunque occaſione navem hoſtilem occupaverit, praeda ad quem videatur pertinere? an ad dominum navis, qui eam locaverat? quia ejus navi tormentisque occupata eſt navis hoſtilis, isque magiſtrum nautasque habebat conductos, quo ſic ſuis armis, navi, hominibusque occupata videatur; non autem ad magiſtrum nautasque, quia praeter mercedes operarum nihil eſt, quod jure exigant; non etiam ad conductorem navis, quia navem conduxit ad vectionem mercium ſuarum, nec in aliam quamcunque cauſam. An vero praeda pertinebit ad magiſtros nautasque? quia eorum fortitudine capta eſt, non autem ad navis merciumve dominos, quia ex his nemo eorum operam ad praedandum conduxit, & quia tota praedatio eſt extra cauſam locationis conductionis. An potius ad conductorem praeda pertinebit? quia navim, tormenta, nautas, eorumque operam in conducto habebat, non tantum ad vehen-

hendas merces ſuas, ſed ad navem, mercium ſuarum ergo, defendendam, quo ſic defenſio accipienda ſit cum omni cauſa, non mera depulſio, ſed & occupatio hoſtis, ne nocere poſſit; non autem ad dominum navis, non ad magiſtrum & nautas, quia omnes illos mercedibus, quas pacti ſunt, contentos eſſe oportet. Habes rationes, quibus ſuam quiſque ſententiam defendere, & aliorum oppugnare poſſet.

Antequam, quid mihi videatur, dicam, obſervo, Novemdecim Viros Societatis Americanae ita decreviſſe: *een gehuurt Schip met ingelade goederen een prys veroverende, keert uyt aan de Compagnie* 50 *ten* 100, quod Decretum Ordines Generales commemorarunt, & ſimul inſeruerunt §. 17. Formae, quam praedaturis in America praeſcripſerunt 15 Jul. 1633. (1) Societas, ut vides, ſibi conſuluit, nec etiam Ordines quicquam decreverunt niſi in rem Societatis, de aliis, quorum res vel maxime agebatur, nihil definitum eſt, &, ſi eſſet, pro ſingulari Decreto, in ſpeciali cauſa eſſet habendum, quod aliis non praejudicat.

Generalem legem ea de re nec vidi, nec putem exſtare, ex ſola ratione cauſa definienda eſt. Et, qui Jove judicat aequo, praedam adjudicabit magiſtro & epibatis, qui ceperunt, minime vero vel navis, vel mercium dominis. Sane de mercium dominis nemo cogitabit, niſi tardiſſimus. Domini navis cauſa eſſet potior, ſed & huic praetulerim magiſtrum & epibatas. Comperi tamen alios aliter ſenſiſſe in hoc facto: navis, cui mercium domini curaverant *een commiſſie van de Nederlandſche en Franſche Weſtindiſche Compag-*

(1) *Plac.* I 2. 3. 3. 1.

pagnie, anno 1667. intra limites Societatis Americanae occupavit navem Anglicam. Magiſter & epibatae victores decernunt, victam navem, etſi tardius, quam ſua; navigantem penes ſe retinere, id enim convenire *aan hare Reeders en Bevragters, als mede aan haar Zeelieden, en het Schip op te brengen aan de Eylanden, te verkoopen, en daar van goede rekening te houden.* Quaeſitum eſt deinde de praeda erciſcunda? Et *Conſil. Belg. T. I. Conſil.* 162. & 163. reſponſum eſt, *dat het volk, om dat het op maandgeld, en niet op prys voer, behoorde een thiende te geworden, en de reſt tuſſchen de Reeders en Inladers elk voor de helft gedeelt te worden.* Quo jure illi Conſultores epibatis decimam tribuerint, neſcio, nec forte ipſi ſciunt. Ad ſemiſſem eorum, quae, deducta illa decima, ſuperſunt, non difficulter quidem admittunt navis dominos, ſed quod ad alterum ſemiſſem etiam mercium dominos admittant, inde eſſe ajunt, quod non parum contulerint ad praedam, utpote qui illo diplomate effecerant, ut ei navi ibi navigare liceret, ideoque exiſtimant, deterioris conditionis eſſe non oportere mercium, quam navis dominos. Id etiam probant ex illo, quod retuli, epibatarum Decreto, quo ſignificant, ſe praedam non navis duntaxat, ſed & mercium dominis cepiſſe. Adferunt illi Conſultores nonnullas etiam juris ratiunculas, at perquam, ut mihi quidem videtur, inutiles: utputa non modo per nosmet ipſos, ſed & eos, quorum miniſterio utimur, res nobis acquiri; ipſos quoque navis dominos, cum navis hoſtilis caperetur, praeſentes non adfuiſſe; ſi res ſecius cecidiſſet, merces etiam periculum fuiſſe ſubituras.

Sed

Sed hae rationes nihil me movent, ut nec illae, quas ſupra attuli pro navis victricis dominis, nam conſtat, praedam, quicunque ceperit, ſolius capientis eſſe, niſi ex praepoſitione & mandato aliorum ceperit. Quis igitur cepiſſe videatur, unice laborandum;& magiſtrum nautaſque cepiſſe, ſine ulla aliorum praepoſitione vel mandato, res eſt manifeſta. Conducta quidem eorum opera fuit, ſed ad merces tranſvehendas, neque ad aliud quicquam: quaecunque igitur ex ea tranſvectione redundabit utilitas, illorum erit, qui eorum opera hac in re uſi ſunt, ſed de praeda nihil quicquam habebunt vel illi, vel navis domini, quia eam propter non navigabant epibatae, ſed, dum alii rei, ſoli ſcilicet navigationi operam inſumebant, fortuna aliud dedit, ut in cauſa non abſimili elegans Tryphonini ratio eſt in *l.* 63. §. 3. *ff. de Acquir. rer. dom.* Atque ea ipſa ratione mercenario, qui, dum terram fodiebat, theſaurum invenit, theſaurum adjudicabam *L. II. Obſerv. Jur. Rom. C.* 4. Mercenarii conditio ultra id, ad quod conductus eſt, non porrigitur, plane ut nec epibatarum in ſpecie propoſita. Quicquid extrinſecus, id eſt, extra cauſam contractus contrahentibus accidunt, ſive lucra ſint, ſive damna, ipſi ferunt ſoli. Accipe exemplum in mandato: mandatarius utique mandatori non imputabit, quod ſpoliatus ſit a latronibus, aut naufragio res amiſerit, vel languore ſuo ſuorumque adprehenſus, quaedam erogaverit, nam haec magis caſibus, quam mandato imputanda eſſe Paulus dixit in *l.* 26. §. 6. *ff. Mand.* Haec damna & incommoda ſequuntur mandatarium. Ut igitur lucra & commoda, quae occaſione mandati obveniunt, eum quoque ſequantur, *ſecundum natu-*

ram eſſe, ejuſdem Pauli philoſophia eſt in *l.* 10. *ff. de R. J.* Si Sempronius Titio, ut quid ad Maevium ferret, mandaverit, & Titius in via pecuniam inveniſſet, aut quid latroni, qui eum ſpoliare conſtituerat, extorſiſſet, nemo utique, niſi valde fatuus, eam pecuniam, aut id, quod Titius extorſit, ad Sempronium pertinere exiſtimabit, quamvis & in via periclitari potuerit, quod mittebat Sempronius. Ille Titio non mandavit, ut pecuniam inveniret, aut quid latronibus extorqueret, ſed ut transferret rem, quam tranſtulit, &, finito ſic mandato, nihil eſt, quod Sempronius ultra exigat.

Minutiae ſunt, quas in facto, quo de agitur, captant illi Conſultores. Diploma illud, quod mercium domini obtinuerunt a Societate Americana, ad praedam iis prodeſſe non potuit, profuit duntaxat, ut navi ibi navigare liceret. Neque etiam eſt, ut de illo epibatarum Decreto multum laboremus, quum alia atque alia ejus ſententia eſſe poſſit. Ego opinor non aliam fuiſſe, quam praedam penes ſe retinere, ad quemcumque demum pertineret, ſive ad navis, ſive ad mercium dominos, ſive ad ſe ipſos, idque potius ſignificare verba, quam quod voluerint trientes facere, & cuique trientem dare. Salvo etiam Decreto potuiſſent credere, praedam ad ſe ſolos pertinere, ut ſi navis victa onerata eſſet rebus, ad vitam ſuſtentandam neceſſariis, quibus ipſi indigebant, & ſic etiam, ad proſequendum iter, navis merciumque dominis prodeſſe, ſi navem penes ſe retinerent, & quae plura ſunt ejuſmodi. Et quis audebit fingere, epibatas ſingula Decreti verba tam diligenter expendiſſe & probaſſe, iiſque, ſi praeda ad ſe pertineret, ſuum jactare

care voluiſſe? Quin etſi non ad ſe, ſed ad navis merciumque dominos pertinere credidiſſent, quis non ſimplicitati fidei tam bonae ignoſceret? qui ſuum, cum Titii eſſe putaret, Titio tribuit, errore detecto, ſibi non nocet. Noli etiam hominibus his nauticis objicere errorem juris, cum ob alia, tum quod in ipſo Decreto nihil quicquam definiverint, & ſatis conſtet, donandi voluntatem penes ipſos nullam fuiſſe. Plane, ſi navis mercesve, cum pugnaretur, ultra quam defenſio poſtularet, damnum patiantur, epibatas ex locato conducto teneri palam eſt.

Similis fere cauſa eſt, quam in eandem ſententiam olim judicavit Curia Bruxellenſis, Praefecto nempe turmae equeſtris, qui equiti pugnaturo equum commodaverat, praedae, quam miles ceperat, partem non deberi. De cujus ſententiae jure ego non dubitaverim, licet dubitaverit & contra reſponderit Petrinus Bellus *de Re militari Part. IV. T.* 8. *n.* 8. *& ſeqq.* ut & Zoucheus narrat *de Jure Feciali Part. II. Sect.* 8. *Q.* 17. Major tamen ibi aequitatis ratio, ut & in partem praedae veniret Praefectus, cum commodantis nihil quicquam interfuerit, commodatarius pugnaret, nec ne. Et tamen non magis vindicabit praedam, quam piſcem Titius, a Maevio captum reti, quod ei commodaverat Titius.

Sed forte fruſtra verba perdo, occupatus in quaeſtione inutili, cum nemo recte praedetur ſine codicillis praedatoriis Ordinum Generalium vel Praefecti maris, & tantum abſit, ut, qui ſecus fecerit, praedam faciat ſuam, ut potius pro pirata ſit habendus, ſecundum ea, quae diſputabam *C. XVIII.* Si ſic putes, erras. Per privatos actus etiam privatis praedam quaeri,

recte

recte dixit Grotius *L. III. de Jure B. & P. C. 6. §. 10.* atque ita nulli dubitamus, quin praeda, caſu obvia, & a privatis capta, fiat capientium. Contradicere creditur Pufendorf *de Jure N. & G. L. VIII. C. 6. §. 21.* ſed non contradicit, agit enim de his, qui ſine auctoritate publica ſolius praedae cauſa exeunt, non de his, qui, dum ab hoſte premuntur, ipſi hoſtem premunt, vel de his, qui caſu in praedam incidunt; quae ſpecies ſunt, quas hic tracto. In alterutra ſpecie ſi neges, res hoſtiles occupare licere, negabis quoque eum ſpoliare licere, qui te alioquin ſpoliaturus eſt, quin & negabis defenſionem ſui ipſius, quia haec permittit, ut & quaecunque belli indictiones permittunt, hoſti quocunque modo nocere, hoc eſt, non tantum avertere periculum, quod tibi ab hoſte imminet, ſed & eum depraedari, & bonis omnibus exuere. Aliud dicendum eſt de iis, qui ſine codicillis, nec praeſtitis, quae ante praeſtanda ſunt, praedatum enavigant, quod ipſum prohibent varia Ordinum Generalium Edicta. At quis auctoritatem publicam deſiderabit, ubi, ſolius mercaturae ergo navigans, hoſtem obvium repello, &, ſi poſſum, vinco? Secundum haec ſi Grotium & Pufendorfium explicaſſent, ab utriusque reprehenſione potuiſſent abſtinere, qui nunc utrumque reprehendunt.

CAPUT XXI.

An res hoſtium liceat aſſecurare?

In Regnis & Rebuspublicis, quae commerciis exercendis ſtudent, contractu aſſecurationis nullus hodie eſt fre-

frequentior, excepta emptione venditione, locatione conductione. Adeo tamen ille contractus olim fuit incognitus, ut nec nomen ejus, nec rem ipſam in Jure Romano deprehendas; non alia forte cauſa, quam quod commercia tam late non frequentarentur, vel quod publicae Claſſes marium ſecuritatem a praedonibus praeſtarent, vel quod magnitudo Imperii Romani univerſo mari, in quo potiſſimum mercatura exercebatur, circumfuſi, hoſtium metum expelleret. A furore etiam maris non tantum olim, atque hodie periculum erat: neque enim nunc littus legimus, aut per hyemem navibus facimus otium, ſed media maria, quantumvis infida, quovis tempore noſtrae puppes decurrunt, incertum, quo fata ferant. Apud Suetonium tamen lego in *D. Claudio C.* 18. eum tempore arctioris annonae, convitiis & panis fragminibus petitum, non tantum naves, mercaturae cauſa, fabricantibus magna commoda dediſſe, ſed & negotiatoribus quaedam lucra propoſuiſſe, *ſuſcepto in ſe damno, ſi cui quid per tempestates accidiſſet.* Ea erat ſpecies aſſecurationis, quum haec, ut hodie frequentatur, nihil aliud ſit, quam pro rerum alienarum ſecuritate fidei ſuae interpoſitio, qua, ſublata domini perſona, earum periculum fidejuſſor ſuſcipit pro certo pretio. Claudius non certo pretio, ſed gratis in ſe ſuſcipiebat periculum maris, neque etiam damnum, quod per piratas accidiſſet, ſuſcipiebat, & hinc eſt, quod dixi, *ſpeciem* aſſecurationis fuiſſe.

Praemiſi, quemadmodum aſſecuratio ſit definienda, ut vel ex definitione conſtaret, rationem belli omni modo exigere, ne naves, ne merces, ne alia hoſtium bona liceat aſſecurare. Hoſtium periculum in ſe ſuſcipere quid eſt aliud, quam eorum commercia ma-

ritima promovere? inventa enim ſunt illa *ἀσφαλίσματα*, ut minori damno magis commodum eſſet operam dare rei maritimae. Unde & Ordines Generales, quum cum Hiſpanis bellum eſſet, 1. Apr. 1622. edixerunt (¹), nullae eſſent aſſecurationes, quas Foederati Belgii incolae vel antea feciſſent, vel poſtea facturi eſſent pro bonis, ad Hiſpanorum ſubditos pertinentibus, poſita contra facientibus centum Librarum Flandricarum poena. Juſtiſſimum id videri poterat, quia in ſingulis belli indictionibus quisque tantum hoſtibus damni inferre jubetur, quantum poteſt. Quod ſi ſit, etiam vetatur quoquo modo hoſtium utilitati conſulere. Id exigit jus belli generale, & exigebat quoque jus belli Hispanici ex Edicto Ordinum Generalium 2. Apr. 1599. (²) Sin ajas, ex ejusmodi aſſecurationibus plus lucri, quam damni ferre aſſecuratores, adeoque noſtris, quam hoſtibus plus prodeſſe, id ais, quod eſt incertiſſimum, & de quo vix ipſa experientia judicare poterit, cum interim ſit certiſſimum, ſic hoſtibus cauſam praeberi commercia ſua latius promovendi. Quod, quia hoſtibus eſt utile, & fere redundat in noſtram necem, omni ratione prohibendum eſt. Atque haec ſola ratio ſuffecerit, ſed eveniebat praeterea ex iis aſſecurationibus, quemadmodum & d. Edicto 1. Apr. 1622. continetur, ut res hoſtium, a noſtris captae, ab iſtis fidejuſſoribus vindicarentur, &, ſi recte fidejuſſum eſt, quidni vindicari poterant? eorum enim quodammodo ſunt, qui illorum ſecuritatem ſpoponderunt, & quod ad naves mercesque aſſecuratas, dominos eosque fidejus-

(1) *Plac. I.* 2. 7. 2 1. & *Repert. Curiae Holl.* p. 173. B. & *Repert. Ordd. Gener.* p. 28. B.
(2) *Plac. II.* 4. 2. 1. 1.

juſſores pro iisdem eſſe habendos, intelligimus ex formulis τ̃ ἀσφαλισμάτων, publice editis & ubique obviis. Si fidejuſſores recte vindicarent res hoſtiles, ſubditorum noſtrorum damnum erat, qui eas ante optimo jure ceperant, & qui ſic deterrebantur, ut ait d. Edictum, ab exercendis navibus, quibus hoſtes oppugnarent. Id autem adverſari belli legibus, plusquam manifeſtum eſt.

Hactenus nihil eſt, quod nos offendat, ſed comperi, eosdem Ordines Generales 13. Maj. ejusdem anni 1622. (3) illud Edictum 1. Apr. reſtrinxiſſe ad eas aſſecurationes, quae fierent factaeque eſſent poſt publicationem d. Edicti 1. Apr. atque ſi hic locus eſſet regulae *l.* 7. *C. de LL.* Ex ea interpretatione apparet, Ordines tunc probaſſe aſſecurationes rerum hoſtilium, ſi non ſpeciali lege ſint vetitae, nam alioquin & quae ante ſpecialem prohibitionem factae ſunt, eſſent nullae, ut & eas nullas eſſe edixerant illo 1. Apr. 1622. Quumque id Edictum ratio belli tueatur, & non ſit jus aliquod novum, dicendum eſt, illam interpretationem, qua prior ejus ſententia mutata eſt, pro errore magis, quam pro jure eſſe habendam. Quod de poena additum eſt in Edicto, recte ad futurum, res ipſa, ex interpretatione, non recte ad futurum refertur, niſi forte dicamus, adeo antea hoſtilium rerum aſſecurationes invaluiſſe, ut praecedentium temporum uſus perpetuus eas receperit. Et tamen, ſi vel plurima rerum hoſtilium, quae aſſecuratae eſſent, exſtitiſſent exempla, ne ſic quidem conſuetudinem, quae jus faciat, inde efficerem, niſi rerum perpetuo judicatarum, quae eas probaſſent, accederet auctoritas.

Igitur ſecundum jus belli eſt, quod Ordines Generales

(3) *Plac. I.* 2. 7. 2. 1. & *Repert. Curiae Holl.* p. 140. B.

les 31. Dec. 1657. (4) edixerunt, ne aſſecurarentur res Lyſitanorum, tunc hoſtium, ſed dubito, an ſecundum jus belli ſit, quod generaliter addunt, ne quae etiam res aſſecurarentur, quae ad Lyſitanos, quaeque ex Lyſitania veherentur, nam ſi illae res ad ſubditos Ordinum, vel ad exteros pertineant, nulla ratio eſt, quae earum aſſecurationem impediret, quia eo Edicto ſubditis noſtris non interdicitur commercio cum Lyſitanis, ſed in §. 2. duntaxat τοῖς *contrabande* juvari vetantur, cum a noſtris, tum ab exteris. Si ad alterius Principis ſubditos res pertineant, multo magis dicemus, a noſtris asſecurari poſſe, quia exteris utique non licet omni commercio cum hoſtibus noſtris interdicere. Quare ad τὰ *contrabanda*, cum noſtrorum, tum exterorum oportuiſſet reſtringere illam interdictionem. Attamen generaliter, iisdem pene verbis, ſimilis interdictio ad Anglos, tunc hoſtes, & naves mercesque, ad eos euntes, vel ab iis redeuntes, porrecta eſt Edicto Ordinum Generalium 9. Mart. 1665. (5) In §. 13. Edicti, quo bellum Francis indixerunt Ordines Generales 9. Mart. 1689. (6) non tantum naves mercesque Francorum aſſecurari prohibentur, ſed & additur eadem generalis interdictio, quae utique, quia generalis eſt, etiam ad exteros pertinet, & ad licita tam eorum, quam noſtrorum commercia. Sic ſolent Edicta, alia ex aliis, transſcribi, & ubi ſemel error contra Jus Gentium irrepſit, continuo repetitur, nec de eo emendando ſollicitus eſt quisquam.

Interea apparet, etiam ex poſterioribus Ordinum Generalium

(4) *Plac. II.* 4. 28. 1. 2.
(5) Exſtat apud Aitzema *L. XLV.* p. 880.
(6) *Plac. IV.* 1. 6. 1.

neralium Edictis, res hoſtium aſſecurare non licere, &, quia res uſum quotidianum habet, vellem id quoque eſſet inſertum Legibus tam generalibus, quam ſpecialibus, quas Belgae huic contractui variis temporibus praeſcripſerunt, & vellem, ne Stracha, Santerna, aliique ſemibarbari, qui *de Aſſecurationibus* ſcripſerunt, hoc argumentum plane intactum praetermiſiſſent, contenti monuiſſe, merces illicitas, puta *contrabandas*, aſſecurari non poſſe. Nos ita conſtituamus: naves mercesque, quas jure belli occupare & publicare licet, quaecunque demum fuerint, aſſecurare non licet, ſin autem occupare & publicare non liceat, non animadverto, cur de iis prohibita dicamus τὰ ἀσφαλίσματα.

Audiamus & quid homines quidam noſtri dixerint de rebus, quas occupare & publicare licet. Qui ignorans aſſecuravit *op contrabande*, de damno non teneri, Grotius reſpondit *Conſil. Holl. T. III. Conſ.* 175. Et, qui aſſecuravit ei, quicunque dominus ſit rerum, de quibus agitur, ſive, ut formula Juris Romani utar, ei, ad quem ea res pertinet, isque hoſtis ſit, verbis illis generalibus hoſtes non contineri, neque adeo aſſecuratorem obligatum eſſe, ſecundum mercatorum quorundam Antverpienſium & Middelburgenſium ſententiam duo Pragmatici reſponderunt *Conſil. Holl. T. II. Conſil.* 322. Ego adderem, ſi vel nominatim expreſſum ſit, τὰ *contrabanda* vel res hoſtiles aſſecurari, ne ſic quidem aſſecuratorem teneri, quia nullus eſt contractus, & contractum, qui nullus eſt, implere vel non implere pendet a mera voluntate contrahentium. Quod autem merae voluntatis eſt, in judicio defendi nequit.

CAPUT XXII.

An liceat militem conducere in amicae Gentis Populo?

Quaeſtionem aggredior, quae noſtra aetate magnam Europae partem turbavit, & adhuc turbat. Sed noli exiſtimare, ſi vel liceret in Principis amici Imperio militem conducere, ideo & licere militem, qui Principi amico militat, vel prece vel pretio ad deſerendam Principis ſui militiam ſollicitare, & in noſtram militiam transſcribere. Militiae deſerendae auctores non minus puniuntur, quam ipſi deſertores, & ſunt Gentes, quae id crimen habent pro crimine Majeſtatis laeſae, ſed alia & diſtincta quaeſtio eſt, an Princeps amicus in Imperio Populi amici, eos, qui milites non ſunt, poſſit conducere, & eorum opera in bello uti adverſus hoſtes ſuos? Sane ſi quis Princeps ſubditis ſuis interdicat, ne Civitatem mutent, neve ſub aliis Principibus militent, neque alii Principes recte eos ſubditos ad militiam conducunt, ſed ubi ea prohibitio non eſt, ut non eſt apud pleraſque Europae Gentes, ſubditis licebit, ut ipſe quidem opinor, Civitatem ſuam relinquere, in aliam migrare, & ibi ſub alio Principe militare.

Si, ut modo dicebam, non ſit lex, quae prohibeat, utique licet ſubditi conditionem exuere, & Civitatem, ut lubet, mutare. Juris publici Scriptores uno ore in id conſentiunt, neque diſſentit Grotius *L. II. de Jure B. & P. C.* 5. §. 24. apud Moſchos tamen illud non licere, addit ibi Grotius; non licere etiam apud Chinenſes & Anglos, earum Gentium ſententia eſt, plus ſemel

mel publice teſtata. Ludovicus quoque XIV. Franciae Rex Edicto 13. Aug. 1669. (1) capitis bonorumque poenam ſtatuit, ſi quis Francus, venia ab ipſo non impetrata, Franciam relinqueret animo non revertendi. Ante eum annum ibi licuit, & ubique licet, ubi Civitas carcer non eſt. Cum autem liceat in alterius Principis Imperium tranſire, licebit & ibi quavis honeſta ratione victum quaerere, & quidni etiam militia terreſtri vel maritima? in Belgio certe Foederato non eſt lex, quae impediat, & plurimi Belgae & olim & mea memoria ſub aliis Principibus militarunt terra marique.

Loquor autem de Principibus amicis, nam hoſtibus operam militarem, ſive terreſtrem, ſive nauticam locare, nemini licet, & variis quoque Ordinum Generalium Edictis eſt vetitum. Diceres quidem quam plurima eorundem Ordinum Edicta, quae prohibent ſub extero Principe militare, (2) generaliter eſſe accipienda, ſed iis probe excuſſis intelliges, vel temporalia eſſe, gliſcente nempe bello, cum ipſi Ordines hominibus ſuis indigerent, vel etiam interpretanda eſſe de iis, qui hoſtibus militant, vel de iis, qui deſerta Ordinum militia apud alios Principes militatum eunt; de quo utroque genere nonnulla etiam palam loquuntur. Sane cum navis Francica, cujus epibatae, exceptis ſex Francis, omnes 80. erant Hollandi Zelandique, navem Hollandicam cepiſſent, Ordines Generales 23. Jul. 1674. edixerunt (3), ut, qui ex hujus Reipublicae ſubditis nauticam militiam hoſti militaret, ſubmergeretur. Idemque ab iisdem edic-

(1) *Hollandſche Mercurius* 1669. p. 123. & 124.
(2) Exſtant *Plac. II.* 4. 13. & *alibi.*
(3) *Ibidem III.* 1. 7. 13.

edictum eſt 4. Apr. 1676. (4) Vides, verba fieri de his, qui hoſtibus militant, ſed ut hoc porrigamus ad eos, qui Principibus amicis vel ſociis militant, nec ratio, nec jus pacis & foederis patiuntur.

Si igitur ſubditi noſtri, quorum ope in bello non indigemus, quibusque, ut Civitatem mutent, nulla lex obſtat, militarem operam recte exhibeant Principi amico, cur Princeps ille amicus hanc non recte conducat in amicae Gentis Populo? ubi locare licet, licet & conducere. Cur aeque integrum non eſſet in Imperio amici Populi militem conducere, quam quasque emptiones venditiones, locationes conductiones celebrare, ceteraque commercia exercere? Neque obeſt, ſi forte, qui milites conducit, iis utatur adverſus ejus, in cujus Imperio conduxit, amicos, cum quibus ei bellum eſt, forte etiam in poſterum uſurus adverſus nosmet ipſos, conſtat enim, quod ad primam ſpeciem, utriusque amico & hanc & illam partem oportere juſtam videri. Idque in inſtrumentis bellicis comparandis vulgo ſervamus, ut ut enim ea ad utrumque amicum non recte vehamus, ſine fraude tamen vendimus utrique amico, quamvis invicem hoſti, & quamvis ſciamus, alterum contra alterum his in bello eſſe uſurum. Quod ad ſecundam ſpeciem attinet, oportet ſane praeſentem Reipublicae ſtatum intueri, nec tantum proſpicere in futurum, neque enim Principi amico interdicimus apud nos comparare pulverem bellicum, arma militum, & reliqua, quorum in bello uſus eſt. Posſet utique ille Princeps, nunc amicus, poſtea hoſtis, eo pulvere, iis armis, aliisque inſtrumentis bellicis etiam in poſterum uti adverſus nosmet ipſos, ſed, ut dixi, prae-

(4) *Plac. III. 1. 7. 14.*

praeſens Reipublicae ſtatus intuendus eſt, &, niſi hoc fiat, neque leges amicitiae conſtabunt, neque Foedera, quae inter pleroſque Foederatos intercedunt.

Quod juris eſt in inſtrumentis bellicis, idem eſſe puto in militibus apud amicum Populum comparandis, niſi in pace convenerit, ne vel uni vel utrique id facere liceret. Sic in Foedere Romanorum cum Antiocho, Antiocho lex impoſita, militem in Imperio Romano conducendi jus ne eſſet, ut eſt apud Livium *L. XXXVIII. C.* 38. & Polybium *Excerpt. Legat. C. XXXV. n.* 4. quod alioquin jure aequi foederis ei licuiſſet, neque prohibere ſine injuria potuiſſent Romani. In Imperio certe Antiochi militem conducere Romanis interdictum non erat. Initio Foederis convenerat, ne alter alterius hoſtem commeatu juvaret, aequo ſcilicet foedere, ſed hic ſoli Antiocho praeſcriptum, ne id faceret, quod alioquin Jure Gentium omnibus Principibus licet.

In Hollandia tamen & reliquo Belgio Foederato & olim videtur obtinuiſſe, & nunc obtinet, ne quis, abſque Ordinum conſenſu, ibi militem legat. Exſtat antiquum in eam ſententiam Edictum 8. Jan. 1529. (5) Et quum Dani, Sueci & Moſchi ſine Ordinum conſenſu in Belgio Foederato milites conducerent, Ordines Generales 1. Aug. 1612. edixerunt (6), ne quiſquam, & nominatim Danus, Suecus, Moſchus id feciſſe vellent, niſi habito ſcripto Ordinum conſenſu, &, ſi vel ſcriptum haberent, ne vellent extendere ad ipſos Ordinum milites a ſignis ſuis avocandos, ſtatuta, ſi quis contra faxit, capitis aliave arbitraria poena. Cum illo Edicto anni 1612. con-

(5) *Repert. Curiae Holl.* p. 20. A.
(6) *Plac. II.* 4. 13. 3. 1.

conveniunt alia Ordinum Generalium Edicta, facta vel repetita 16. Dec. 1622. 3. Mart. 1627. 30. Mart. 1646. 21. Jul. 1648. 27. Maj. 1650. 20. Jan. 1652. & 18. Mart. 1658. (7) Ordines etiam Hollandiae Edictis 27. Mart. 1652. & 16. Mart. 1656. (8) ſi quis in Hollandia milites ſine ſcripto Ordinum Hollandiae eorumve Conſiliariorum conſenſu conduxiſſet, non arbitrariam, ſed ſimpliciter & omnino (*ſonder eenige genade*) mortis poenam ſtatuerunt. Habes ea de re ſententiam Ordinum, cum Generalium, tum Hollandiae, cui meam, ut par eſt, lubens ſubmitto.

His adde, quae anno 1666. inter Ordines Generales & Praeſidem Belgii Hiſpanici acta geſta ſunt (9). Illi apud hunc queſti ſunt, Epiſcopum Monaſterienſem, quocum ſibi bellum erat, in Belgio Hiſpanico milites conſcripſiſſe. Reſpondit Praeſes ejus Belgii, ſe ejus rei poteſtatem non dediſſe, &, ſi dediſſet, nihil prohibere, quominus dare potuiſſet, quia neutrarum partium erat Rex Hiſpaniae, atque ideo & ſimilem poteſtatem ſe obtuliſſe Belgis Foederatis. Sed quid liceat ſine ejusmodi conſenſu, &, ſi petatur, an negari poſſit, id proprie eſt, de quo quaerimus, & proinde, an recte Epiſcopus in Belgio Hiſpanico militem legerit, ſi ſine conſenſu Praeſidis legiſſet? De eo nunc ipſe judica ex iis, quae dicta modo & diſputata ſunt.

(7) *Plac. II.* 4. 13. 3. 2.
(8) *Ibidem II.* 4. 7. 4.
(9) Aitzema *L. XLVI.* variis locis.

Ca-

CAPUT XXIII.

An ſingulis Belgii Foederati Provinciis jus ſit belli gerendi?

EX Annalibus aliisque Actis publicis plena fide conſtat, eam veterum Belgarum fuiſſe libertatem, ut non duntaxat Princeps, ſed & Populus, neque Populus tantum, ſed & Urbes & oppida ſuo aere ſua bella geſſerint. Ut autem poſteriorum Comitum in Belgio crevit poteſtas, haec quoque jura paulatim minuta ſunt auctoritate, fraude, dolo, & quandoque vi. Sed excuſſo poſtremi Comitis Imperio non abſurde dixeris, in antiquam libertatem rediiſſe Belgas, niſi ſi quid eam coërceat Foedus Utrechtanum 23. Jan. 1579. & ſequuta deinde Imperii Comitatenſis abrogatio 26. Jul. 1581. Vulgo placet, eo ipſo Foedere ſingulis Provinciis ademptum fuiſſe jus belli gerendi, & adeo quidem ea opinio invaluit, ut ſi quis audeat contra hiſcere, ipſa fundamenta illius Foederis concutere, & totam Rempublicam praeſenti periculo exponere videri poſſet. An & quemadmodum id verum ſit, audi me patienter, &, niſi te convicero, agnoſces ſaltem, Ciceronem alicubi recte dixiſſe, *nihil eſſe tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile.*

Hugo Grotius, quaſi aliud agens, *Apologetici C. X.* ſimpliciter ſcribit, Foedere Utrechtano eſſe vetitum bellum ſuſcipere, niſi communi omnium Provinciarum conſenſu, licere tamen cuique Provinciae ſeſe defendere contra tumultum populi. Si, quod de bello dicit, de bello omnium Provinciarum communi intelligat, me conſen-

tientem habebit, ſi de omni bello, ut mihi quidem videtur ex addita exceptione, an conſentire poſſim, exſpecta paulisper. De omni quoque bello intellexerim, quod lego apud Antonium Matthaeum *de Criminibus ad L. XLVIII. Dig. T.* 2. *C.* 5. *n.* 1. nam ibi probaturus, jus ſummae Poteſtatis eſſe penes ſingulas Provincias, nonnulla in hanc rem profert, & mox iis, quae dixerat, non obeſſe ait, *quod de Pace, Bello, Religione non niſi communibus conſiliis atque ſuffragiis ſtatuant, id enim*, inquit, *non propterea fit, quod una ſit Respublica, ſed quod foedere ſit exceptum.* Quod additur de *Religione*, rem totam ſuſpectam facit, manifeſtum quippe eſt, ex illo Foedere ſingulis Provinciis de *Religione* ſtatuendi jus plane integrum fuiſſe & illibatum. Sed de eo jam non agimus, ex profeſſo acturi *L. II. C.* 18. De pace & bello quod ait, judicandum eſt ex §. 9. d. Foederis, qui ſic habet: *Men zal geen accoord van Beſtant of Peis maken, nog Oorlog aanveerden, nog eenige Impoſten of Contributien inſtellen, die Generaliteit van deſen Verbande aangaande, dan met gemeen advis ende conſent van de voorſz. Provincien, maar in andere ſaken*, & reliqua. Vides placuiſſe, neque inducias, neque pacem pangi, neque bellum commune decerni, neque tributa indici poſſe, niſi unanimi omnium Provinciarum conſenſu. Mox tamen additur, ſi Provinciae de his diſſentirent, res Gubernatorum, qui tunc erant, arbitrio relinqueretur, inter quos ſi etiam non conveniret, alii arbitri adjungerentur, quorum arbitrio diſſentientes Provinciae ſtare tenerentur.

Nunc non quaero, an quae ibi dicta & pacta ſunt de communi omnium Provinciarum conſenſu in cauſis pacis bellique, peraeque ſemper obſervata fuerint? Si putes, fal-

falleris. Pax Monaſterienſis anno 1648. invitis Zelandis, facta & deinde probata eſt (1), ut & iisdem & Utrechtanis invitis pax Lyſitana anno 1661. (2) quemadmodum & anno 1657. contra Lyſitanos, invitis Friſiis, bellum decretum eſt, etiam Friſiorum aere, tantum quod ceteris Foederatis utile eſſet, ut auctor eſt Aitzema. (3) Poſſem, niſi praeſtaret tacere, plura addere, in quibus, licet communis conſenſus deſideretur, uni Provinciae tamen diſſentire non fuit integrum. Quae exempla aeternitatem illius Foederis, tantopere ab initio jactatam, falſi cöarguunt. Ne autem, quod dixi de Foedere non usqueqaque obſervato, temere dixiſſe videar, ipſos Hollandiae Ordines teſtes appello; nam cum Groningani 9. Oct. 1663. Ordinibus Generalibus propoſuiſſent, placeretne decerni, omnes, qui Comitiis Ordinum Generalium intereſſent, inter alia jurarent, ſe ſervaturos Foedus Utrechtanum, Hollandiae Ordines 27. Nov. 1663. decreverunt (4), quicunque id peteret, antequam quicquam ea de re ſtatueretur, exhiberet novam Formulam Unionis, in quam juraretur, veteris enim magnam partem obſoleviſſe, *alzoo*, inquiunt, *de voorſchr. Unie niet alleenlyk verſcheide paſſagien, articulen en perioden vervat, die niet gepractiſeert werden, maar ook eenige, die ſommige van de andere Provincien niet genegen zyn in haren reguarde na te komen.*

Sed plus ſcire attinet, quae ſit ſententia *d.* §. 9. Foed. Utrecht. Et quidem inter omnes nunc ſatis conſtat, poſtquam

(1) Aitzema *L. XXVI.* p. 278. & 279. & *L. XXVIII.* p. 509-531.
(2) Idem *L. XLI.* p. 104. 118. 137. 146. & 150. & *L. XLIII.* p. 704.
(3) *L. XXXVII.* p. 948.
(4) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 765.

quam id plene probavit Grotius *Apologetici C. I.* jus ſummae poteſtatis eſſe penes ſingulas Provincias, nunquam enim id Ordinibus Generalibus eſt delatum, quin in §. 1. d. Foed. expreſſe ſeſe ſingularum Provinciarum controverſiis immiſcere vetantur. Ordines Generales curant commune bonum totius Reipublicae, Ordines ſingularum Provinciarum commune bonum ſuae cujusque Provinciae; ſi pro bono communi totius Reipublicae bellum gerendum ſit, gerunt Ordines Generales, ſed non niſi ſingularum Provinciarum communi conſenſu, ſi, ut oportet, leges Foederis ſequantur. Numquam igitur ſingulae Provinciae recte bella gerent? videamus. Aut bellum gererent adverſus exteros pro cauſa communi omnium Foederatorum, aut quorundam ex his, aut pro cauſa ſua, id eſt, pro jure ſuo defendendo, & vindicanda injuria, uni forte Provinciae illata. Et parum abeſt, quin dicamus, in omnibus hisce cauſis cuique Provinciae jus belli eſſe ſalvum. Liberi Populi eſt ex arbitrio ſuo bellum gerere, utque id proprium eſt cujusque Gentis, quae ſui juris eſt, ſic & olim obtinuit apud Belgas, nunc foederatos. Quod olim ſingulis Provinciis licuit, adhuc licet, niſi juri ſuo renunciaverint. Summa Poteſtas, quae penes ſingulas Provincias eſt, non tollitur, nec minuitur, niſi expreſſa in contrarium renunciatione. Quod maxime conveniens eſt ei ſententiae, quam Ordines Hollandiae data opera 25. Jul. 1654. exſequuti ſunt in Libello *de excludendo Orangio* (5). Si quid Foedere ſit exceptum, alia res eſt, ſed de eo mox videbimus.

Pro cauſa igitur communi omnium Foederatorum cuique

(5) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 30-206.

que Provinciae, ceteris conſentientibus, integrum erit bellum gerere, quid enim impediret? nihil aliud deſiderat *d.* §. *9.* quam communem conſenſum, non etiam communes ſumptus, ſi hos in ſe ſuſcipere una Provincia ſit parata, eſt, quod aliae ſibi gratulentur. Etiam ſingulas Provincias, ſuo aere, pro cauſa communi pugnaſſe, & Mandatis, & Caſtris, & Imperatore a Foederato exercitu diverſis, prolixe demonſtrarunt Ordines Hollandiae in Libello, quem *de Jure Militiae* ediderunt 17. Maj. 1657. (6) Idque etiam accidiſſe ſub initia Foederis, atque adeo ſententiam ipſius Foederis non obſtare, ibi, ſi commodum eſt, leges. Sane pro cauſa communi vel unam Provinciam, reliquis conſentientibus, recte bellum gerere, adeo verum eſt, ut non facile reperturus ſis, qui huic rei ſerio contradicat. Nonnullos quoque ex Foederatis, etiam non defendentibus ceteris, defendere licere, & vindicare injuriam, ipſis illatam, ſatis intelliges, ubi intellexeris, ſingulas Provincias pro ſua etiam cauſa recte arma induere. Quod ut probem, non alia ratione utor, quam modo praemittebam, ſingulas nempe Provincias, ut olim, in bello gerendo, fuerunt ſui juris, ſic & manſiſſe poſt Foedus Utrechtanum, niſi eo jure ſe abdicaverint. Quaeque igitur Provincia, ab extero Principe laceſſita, ſi reliqui Foederati communibus viribus ei non ſuccurrant, ſive quod nolint, ſive quod non poſſint, pro jure ſuo defendendo vel vindicando, recte arma ſumet, niſi ſit, qui probet, juri ſuo renunciaſſe, & renunciaſſe non memini me uſpiam legere. Imo, inquies, legitur in *d.* §. 9. *Men zal geen Oorlog aanveerden, dan met gemeen ad-*

(6) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 309--342.

advis en conſent van de voorſchr. Provincien. Sed velim animadvertas, illum §. 9. Foederi eſſe inſertum pro jure ſingularum Provinciarum conſervando, non pro tollendo vel minuendo, ideoque ait, ceteros Ordines, in cauſa communi, alios non recte ad bellum cogere, ne ſcilicet inviti oneribus belli implicentur. In cauſa, inquam, communi, nominatim enim cautum eſt, bellum, *die Generaliteit van deſen Verbande aangaande*, ſuſcipi non poſſe, niſi conſenſu communi. Sed id non prohibet, quominus ſingulae Provinciae, ſuis ſumptibus, pro ſe recte bellum gerant.

Atque his, quae disputavimus, fere convenit ſententia eorum, qui anno 1684. bellum Francicum detrectabant. Cum enim eo anno ageretur de 16000. militibus conſcribendis, quibus Francorum Regi bellum fieret, ac diſſentirent Friſii, & quidam ex Hollandis Zelandisque, non quidem diſſentientes negabant, bellum fieri poſſe, ſed negabant fieri poſſe ſuo ſumptu. Ea utique videtur Ordinum Friſiae ſententia in Epiſtula ad Ordines Generales ſcripta menſe Martio 1684. (7) nec aliter ſapiebant Amſterdammenſes & Middelburgenſes, qui & ipſi diſſentiebant, in Conteſtationibus ſuis, ea de re editis (8); ad exemplum fere antiqui Hollandorum ſtatus, quo plurimae Civitates in unam magis Societatem, quam Rempublicam coïvere.

Sed jam obmurmuras, exemplo grave eſſe, ſi ſingulae Provinciae ſua bella gerere poſſint, ſic enim alios Foederatos praeſentiſſimo periculo exponi, cum exteri Principes inter Provincias non diſtinguant, & quemcun-

(7) *In de Conſideratien van Staats-ſaken*, Titulo, *Copyen van Brieven*, n. 15. p. 76.

(8) Exſtant *ibidem* n. 10. p. 54. & n. 27. p. 63.

cunque ex Foederatis deprehendant, aggreſſuri ſint. Qui, ſi adoriantur eam Provinciam, quae bello ſe accinxit, metus utique juſtus eſt, ne eam occupent, a ceteris divellant, atque ita Foederi reddant inutilem. Sic omnino eſt, ſed tu de conſequentiis ſollicitus es, ego de jure. Sin autem apud te plus valeant conſequentiae, cogita, quam durum ſit, ſi vel una Provincia, quantumvis injuriam paſſa, a reliquis deſeratur, nec tamen ipſa ſuam injuriam vindicare poſſet. Ut ab inito Foedere nulla unquam Provincia ſingulare bellum geſſit, ſic optandum eſt, ne gerat unquam, cum tantum urgeant conſequentiae in utramque partem. Sed, quicquid ſit, de jure quaerimus. Verum & tu, eo conſulto, objicies, tantum abeſſe, ut ſingulae Provinciae ſua bella recte gerant, ut ne quidem iis facere liceat quicquam, quod bello ſuſcitando occaſionem praebere poſſit. Unde in §. 17. Foed. Utrecht. conſtitutum eſt, ne quis Foederatus extero Principi cauſam belli praebeat, ideoque probe recte jus dicat, ſin autem, a reliquis Foederatis coërceretur. Sed belli cauſam non praebet, qui patitur injuriam, at ille, qui facit; qui patitur injuriam, juſtum bellum gerit, quia jus ſuum defendit adverſus alterius injuriam, vel recuperare conſtituit, quod nullo jure ſibi ademptum eſt. Utcunque igitur jus competat belli gerendi, non competit tamen, ſi quis ipſe injuſte egerit, & ſic bello cauſam praebuerit. Sed & difficultatem habet haec exceptio, cum non ſatis conſtet, eccui de juſtitia vel injuſtitia belli competat judicium. Utique ipſis Provinciis, inter ſe diſſentientibus, non competit; ſed ut in aliis cauſis, ita & in hac ſervabitur ordo placandi diſſidii, praeſcriptus in *fine* §. 1. d. Foed. Utrecht.

Supereſt quaeſtio, an, ut ſingulae Provinciae volentes pro cauſa communi recte bellum gerunt, ita & nolentes cogi poſſint ad bellum, pro cauſa communi ſuscipiendum. Et, ſi verum amamus, non poſſunt cogi, quia & haec res eſt merae voluntatis. Si dicas, in §. 1. & 2. d. Foed. Utrecht. inter Foederatos pactam eſſe defenſionem mutuam, etiam bello, quia utrobique additur, *met lyf*, *goed en bloed*, & ſi porro dicas, nominatim cautum eſſe in §. 3. d. Foed. quamque Provinciam, quae vim aut injuriam patitur contra quemcunque, exterum vel indigenam, communibus viribus eſſe defendendam, idem dices, quod & Friſiis, bellum Lyſitanum detrectantibus, a reliquis Foederatis objectum eſt anno 1657. (9) ſed & audies, quod ait ille, λόγοι καθόλȣ κενώτεροι, & quod Celſus in *l.* 24. *ff. de LL. incivile eſt, niſi tota lege perſpecta, una aliqua particula ejus propoſita, judicare vel reſpondere*, his enim, quae modo dicebam, generaliter praemiſſis, ſpecialiter additum eſt in *d.* §. 3. *behheltelyk*, *dat die aſſiſtentie by de Generaliteit van deſe Unie gedecerneert zal worden met kenniſſe ende na gelegentheid van der ſake.* Hoc eſt, tunc demum ad defenſionem alterius ceteros cogi, ſi Ordines Generales ita decreverint; quod non aliter intelligendum, quam ſi omnes velint, bellum quippe non decernunt Ordines Generales, niſi velint omnes, ut mox ſequitur in *d.* §. 9. d. Foed. Una igitur Provincia poterit diſſentire, & prohibere, ne bellum geratur commune, id eſt, omnium nomine, vel quia exiſtimat, ad ſe non pertinere injuriam, aliarum Provinciarum uni vel pluribus illatam, vel quia injuſtam eſſe putat aliarum de injuria que-

(9) Apud Aitzema *d. L. XXXVII.* p. 948.

querelam, nam injuſte querentibus a Foederatis non ſuccurritur, ceſſante ſic omni obligatione, ut haec ſupra expoſui *C. IX. vſ. Sed quid.* Vel tandem, quia Provincia, quae diſſentit, ſumptus belli tolerare nequit, ut poteſt incidere, & ſaepe incidit. Sin autem vires bello gerendo ſufficiant, & juſta fuerit querela, non ſatis amicum eſt, aliis, injuriam paſſis, non ſuccurrere, hac forte cauſa, quod injuria ad Provinciam, quae diſſentit, non pertineat, vel alia quacunque, longe deteriori. Societas jus quodammodo fraternitatis in ſe habet, & inde eſt, quod etiam in hoc Foedere Socii ſibi invicem promiſerint defenſionem mutuam, ex qua utique promiſſione tenerentur, ſi juſta ſit Sociorum cauſa, niſi eam obligationem mox tolleret libera cujusque Provinciae in bello gerundo voluntas. Multa ſic ſatis ſunt juſta, quae non ſatis ſunt amica.

CAPUT XXIV.

De Repreſſaliis nonnulla, & an earum quoque jus ſit penes ſingulas Provincias?

R*epreſſaliarum* nomen ſervo, quia nullum aliud magis aptum occurrit, quod rem ipſam ſignificet. Alii utuntur voce *pignorationis*, alii *clarigationis*, ſed neutram convenire ſatis eſt manifeſtum. Operam ludunt, qui rem, apud Romanos incognitam, Latino vocabulo conantur exprimere. Apud Romanos foederati & liberi libertatem ſuam, rerumque ſuarum dominium aeque, atque apud ſe, retinebant, eademque Romanis apud foederatos & liberos contingebant, ſi, ut par eſt, Proculo

lo credas in *l.* 7. *pr. ff. de Capt. & poſtl. rev.* Diſplicuit igitur ibi, ſalvo amici nomine, hoſtem agere, & bona amicorum terra marique occupare. Cum autem ejus improbitatis in toto Jure Romano nec vola exſtet, nec veſtigium, quomodo explicabimus, & quomodo, ſi res ita tulerit, obſervabimus, quod inter Hiſpanos & Belgas Foederatos convenit, non tantum §. 11. Induciarum 9. Apr. 1609. ſed & §. 22. Pacis Monaſterienſis 30. Jan. 1648.? Verba utrobique haec ſunt: *dat geen brieven van Marque of Repreſſalien ſullen geaccordeert worden, ten zy met kenniſſe van ſaken, in de welke ſulks is toegelaten by de KEISERLYKE WETTEN EN CONSTITUTIEN, en na de ordre geſtelt by de ſelve.* Sed tantum abeſt, ut formam, ſecundum quam licitae eſſent Repreſſaliae, conſtituerint Leges Caeſareae, ut res ipſa plane fuerit incognita, ſi nempe per *leges Caeſareas* intelligamus *Juſtinianaeas*, ut vulgo intelligimus, ubi de partibus agitur, nullius Imperio ſubjectis. Ut viros ſapientiſſimos, qui hiſce pactis ſcribendis praefuerunt, ab ignorantia abſolvam, nihil habeo, quod dicam, niſi forte in *d.* §§. 11. & 22. per *leges Caeſareas* eſſe intelligendum *Jus commune*, quo vulgo utimur. Sive leges Caeſareas dicas, ſive Jus Juſtinianaeum, idem dicis. Ut autem obtinuit, Jus Juſtinianaeum appellari *Jus commune*, ita viciſſim Jus commune, genere quodam reciprocationis, appellabitur *Jus Caeſareum.* Nihil quidem aliud nunc ſuccurrit, quo defendam illas locutiones, &, ſi ſic intelligas, earum ſententia erit, Repreſſalias non eſſe largiendas niſi cum plena cauſae cognitione, nec in his cauſis perſoniſve, quae vulgo a Repreſſaliis habentur immunes, nec niſi ſervato eo ordine, quem uſus recepit. Is ordo eſt, ne Repreſſaliae concedan-

dantur, niſi palam denegata juſtitia. Unde & in §. 31. d. Induc. & §. 60. d. Pac. inter eosdem Hiſpanos & Belgas Foederatos convenit, ſi quid citra mandatum Regis, Archiducum aut Ordinum contra ea, quae ibi placuerant, fuiſſent commiſſa, non ideo mox pacem rumpendam, neque ad arma veniendum eſſe, *maar ſal wel toegelaten weſen, IN GEVALLE VAN OPENBARE WEIGERING VAN JUSTITIE, hem te voorſien, gelyk gebruykelyk is, by Brieven van Marque of Repreſſalien.* Atque hoc eſt Jus commune, quo diu uſae ſunt Gentes, &, denegata juſtitia, adhuc utuntur, quodque convenit receptae ſententiae eorum, qui *de Repreſſaliis* commentati ſunt. Interim obſerva, Repreſſaliis locum non eſſe, niſi in Pace, & tamen ſcribere Mornacium ad *Auth. Sed omnino C. Ne uxor pro marit.* ut iis locus ſit, bellum deſiderari. Perperam.

Denegatam igitur juſtitiam Repreſſaliae ſolent excipere, eas enim accipimus pro licentia, a Principe conceſſa, occupandi aliorum perſonas bonaque, ob vim & injuriam, antea ſuis ſubditis illatam, & negatam de eo facinore juſtitiam; quo ſic manu reparetur damnum, quod manu datum, nec a Magiſtratu cöercitum eſt. Ne quis autem temere de juſtitia denegata conqueratur, variis Gentium Pactis proſpectum eſt. Unde non niſi ſub modo Repreſſaliarum uſus placuit in §. 24. Pacis inter Anglos & Ordines Generales 5. Apr. 1654. (1) eo enim §. convenit, Repreſſaliae ne concederentur, niſi Princeps, cujus ſubditus ſe laeſum putat, prius adeat Principem, cujus ſubditus laeſiſſe exiſtimatur, & is intra tres menſes non curet, laeſo jus dici. Quod inter eosdem re-

(1) *Plac. II.* 4. 28. 2. 2.

repetitum eſt §. 31. Pacis 31. Jul. 1667. (2) Saepe & diligentius ea de re agitur, nam poſtquam §. 17. Pact. Commerc. inter Regem Galliae & Ordines Generales 27. Apr. 1662. (3) conveniſſet, ne ullus eſſet Repreſſaliarum uſus, niſi denegata juſtitia, mox additur, hanc denegatam non cenſeri, niſi libellus, quo Repreſſaliae petuntur, etiam porrigatur Legato ejus Principis, contra cujus ſubditos iis uti conſtitutum eſt, ut nempe is inquirere poſſet, an preces veritate nitantur, &, ſi nitantur, curare, ut intra quatuor menſes laeſo jus dicatur. Sic, manente Pace, ipſius Principis eſt judicium de jure vel injuria querelae, & ſic Princeps, qui judicavit, litem ſuam facit. Utile ſane eſt ejusmodi Pactis Repreſſaliarum uſum reſtringere, in totum enim tollere, eorum, qui non uni Principi ſubſunt, improbitas non patitur. Convenit quidem in §. 9. Pactorum inter Imperatorem Marocorum & Ordines Generales 24. Sept. 1710. (4) nullas Repreſſalias vel Imperatorem Marocanum vel Ordines Generales eſſe daturos, verum invicem Jus & Juſtitiam adminiſtratum iri, ſed cui bono ejusmodi conventio, quid enim ſi non adminiſtretur? utique tunc alter Princeps ad Repreſſalias recurret, & ajet, earum uſum, rebus ita exigentibus, neceſſarium eſſe coepiſſe. Si convenerit, jus eſſe reddendum, pacti fides eſt ſervanda, ſed non minus jus exteris eſt reddendum, etiamſi de eo nihil quicquam convenerit, & in utraque ſpecie Repreſſaliis locus non eſt, niſi denegata prius juſtitia. Ut quoque in totum tollerentur, diceres eſſe ſententiam §. 16. d. Pac. inter Anglos & Ordi-

(2) *Plac. III.* 1. 13. 28.
(3) *Ibidem II. Append.* p. 2909.
(4) *Ibidem II. Append.* p. 2261.

dines Generales 5. Apr. 1654. quia ibi convenit, ſi quis aliquid contra eam Pacem commiſiſſet, ſolum eum, qui commiſit, puniendum eſſe, ac jus ea de re dictum iri intra certum tempus, *d.* §. 16. praefinitum, ſed non tam facile, ſi quid ejusmodi incidat, facto explicatur, quam conventione exprimitur, quid enim ſi non puniatur, vel ea, quae vi ablata ſunt, non reſtituantur? Repreſſalias tunc ſuccedere poſſe, ipſa contrahentium mens eſt in ſequenti §. 24. ubi, ut jam expoſui, praeſcribunt modum, quem in concedendis Repreſſaliis ſervari volunt. Poſtquam autem Repreſſaliae invaluere, & hae, & ſecuta mox bella, ſola nunc ſunt remedia Principum, qui ſui juris ſunt, injuſtas coërcendi manus, judiciis enim experiri non poſſunt, & aliorum Principum judicio ſe ſubmittere non aliud eſt, certe eſſe putant, quam Majeſtatem ſuam turpiter proſtituere.

Repreſſalias concedere ſolius Principis eſſe videtur, egreditur enim ea res legitimam Magiſtratus poteſtatem, & ſic nunc ubique ſervatur, etiam in Gallia, ubi olim Repreſſaliarum diplomata ab ipſis Curiis Superioribus impetrabantur. In Belgio quum ſingulae olim Urbes ſua bella geſſerint, etiam ſingulae Repreſſalias exercebant. Exſtat antiqua Amſterdammenſium lex (5), qua continetur, ſi cui civi Amſterdammenſi extra Principis ſui Imperium damnum daretur, ſive manu, ſive etiam, quod obſervari velim, injuſto judicio, civis querelam ſuam deferret ad Magiſtratum Amſterdammenſem, qui ea de re ſcriberet ad Magiſtratum loci, ubi damnum datum eſt, & ſi, accepto reſponſo, etiam tunc Magiſtratus Amſterdammenſis judicaret, injuriam civi ſuo eſſe fac-

(5) *Handveſten van Amſterdam* 1663. p. 283.

factam, ea ei judicis auctoritate reſarciretur ab ipſis illius Principis ſubditis, eorumve bonis, qui quaeve in territorio Amſterdammenſi deprehenderentur. Ait lex, *ſive injuſto judicio*, ut ſic non ſufficiat jus dixiſſe, niſi recte dicatur, de quo ipſe Magiſtratus judicaret, nam aliorum judicio ea res ſubmitti non ſolet. Pacta Gentium ſimpliciter ajunt, non eſſe dandas Repreſſalias niſi *ob denegatam juſtitiam*, ſed & juſtitiam denegari Principes, quorum ea res eſt, facile interpretabuntur, ſi perperam fuerit judicatum, & perperam judicatum cenſebunt, quicquid ſibi non placet. Interea vides, meras eſſe Repreſſalias, quas lex Amſterdammenſis deſcribit. Reperi & alia complura Repreſſaliarum exempla, ab Urbibus & Oppidis exercita. Sed veſtigia haec ſunt antiquae Hollandorum libertatis, quando quaeque Ordinum membra magis ſui juris erant, quam nunc ipſi Ordines: ipſi enim Ordines ſingularum Provinciarum, quamvis ſui juris quique, etiam poſt Foedus Utrechtanum, non tamen generaliter & promiſcue Repreſſalias dare poſſunt. Quin nullo plane modo dare poſſe, forte quis dixerit, quia ſunt belli quaedam ſpecies, belli autem occaſionem praebere exteris Principibus, ſingulis Provinciis nominatim interdixit §. 17. d. Foed.

Attamen, ſi me audias, eo caſu, quo ſingulae Provinciae recte bellum gerunt, etiam recte Repreſſalias concedunt, & contra. Pendet igitur id ab eo jure, de quo *Capite proximo* prolixe diſputabam. Quae ibi dixi, hic non repeto, ſed ſi haec ad Repreſſalias transferre non graveris, ſatis apparet, earum jus non eſſe penes ſingulas Provincias in cauſa communi Foederati Belgii, neque enim tunc licet exercere, niſi omnes Provinciae conſenſerint. Quominus autem ſingulae Provinciae in

cau-

cauſa ſua, dummodo juſta ſit, recte exerceant, nec rationem, nec auctoritatem novi. Belli cauſam non praebet, qui, nolentibus ceteris, injuriam, civibus ſuis illatam, ipſe vindicat. Singulis Provinciis id jus eſſe ademptum, quaere, quantum potes, ſed non invenies.

Ex his nunc intelliges, injuſte olim Zelandos contendiſſe, ſe pro cauſa communi, invitis etiam aliis Foederatis, Repreſſalias dare poſſe (6), injuſte etiam eosdem Zelandos fuiſſe minitatos, ſi Ordines Generales Repreſſalias negare pergerent Americanae Societati adverſus Lyſitanos, ſe eſſe daturos (7). Adde tertiam Zelandorum injuriam in hac cauſa: Cum ſaepe Ordines Generales Middelburgenſibus quibusdam Repreſſalias negaſſent contra Bremenſes, quia ipſi Middelburgenſes ſua ipſorum mora litem, apud Bremenſes pendentem, trahebant, atque ita Repreſſaliis locus nondum ullus erat, Zelandiae Ordines 21. Mart. 1659. decreverunt, denuo urgeretur apud Ordines Generales, Repreſſalias dare vellent, *en dat by proviſie verleent wiert arreſt in de Provincie van Zeeland op al dat daar gevonden wierd, aankomende die van Bremen* (8). Quod decretum duplici cauſa mihi videtur iniquum, altera, quod ex ſententia Curiae Hollandicae ipſi Middelburgenſes litem, Bremae inchöatam ibi, ut dixi, traxerant, altera, quod Bremenſes non tantum non negaſſent juſtitiam, ſed etiam deinde ſecundum Middelburgenſes jus dixiſſent, adverſariis, citra culpam Bremenſium, ad Cameram Spirenſem appellantibus. Hollandi etiam anno 1665. cau-

(6) Apud Aitzema *L. XLII.* p. 455.
(7) Apud eundem *L. XXIX.* p. 717.
(8) Prolixe haec ſunt apud eundem *L. XL.* p. 1083. & *L. XLII.* p. 278.

cauſam communem ſoli vindicarunt auctoritate ſua, ob injuriam, Ordinibus Generalibus magis, quam ſibi factam. Angli Scribam Legati Ordinum Generalium in Anglia in carcerem conjecerant. Hollandi, jure retorſionis, Scribam quoque Legati Anglici apud Ordines Generales in publico apprehendunt & carceri mancipant (9). Alii aliarum Provinciarum Ordines, & cum maxime Zelandi, Hollandis propterea indignati, ajebant, ſingulis Provinciis jus fas non eſſe decernere de injuria, Ordinibus Generalibus facta, idque ipſis inconſultis, & non conſentientibus. Et ſic quoque ipſe putarem, vellem modo, Zelandos meos tunc non fuiſſe immemores eorum, quae in contrariam ſententiam ipſi antea defenderant.

(9) Apud Aitzema *L. XLV.* p. 1017. & *L. XLVI.* p. 167.

CAPUT XXV.

Variae Quaeſtiunculae.

I. Quum Ordines Generales promiſiſſent, ſe milites ſuos eſſe dimiſſuros ex Arce *Lieroort*, quae eſt in Ooſt-Friſia, non dimiſere, ſed Arcem tenuere occupatam, hac ſcilicet ratione, ne Hiſpani eam invaderent, & contra ſe uterentur. Male, & contra Mauritii Orangii, Ooſt-Friſiis quidem parum amici, in hac tamen cauſa animoſi, ſententiam. Etiam id improbarunt Ordinum Generalium Conſiliarii anno 1621. & ſaepius deinceps, ut haec omnia narrat Aitzema (1). Sunt

(1) *L. II.* p. 312. & multis ſeqq.

Sunt tamen, qui JCtorum nomen ferunt, qui ejusmodi injurias eunt probatum, inter quos vellem ne eſſet Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 2. §. 10. Patior eſſe Zoucheum, qui ſua tamen ex Grotio deſcripſit, *Parte II. de Jure Feciali Sect.* 5. *Q.* 10. & patior eſſe Buddeum, ut hunc etiam addam, *Philoſoph. Pract. C. V. Sect.* 6. §. *ult.* Ut, quod ajunt, probent, ſimiles aliorum rapinas adferunt, ac ſi juvaret exemplum, litem quod lite reſolvit. Neque omnino idem eſt, quod addunt de vulgari navium, quae dicitur, *angariatione*, naves enim, in alterius Principis Imperio inventae, quodammodo ſubditae ſunt, eaeque *angariantur* ex recepta palam conſuetudine, qua Civitates & Imperia continentur. Alienas Ditiones, Urbes, Arces invadere vel retinere nullibi, niſi per injuriam, receptum eſt.

II. Rex Hiſpaniarum fundum pignori dederat pro pecunia, quam mutuam ſumpſerat a quodam & Regis & Ordinum Generalium amico. Fundum illum bello occupant Ordines Generales. Reſponſum eſt *Conſil. Holl. T. III. Conſil.* 1. pignus eſſe exſtinctum. Perperam, neque enim Ordines occuparunt, niſi quod Regis erat, hoc eſt, dominium, ut ipſe habebat, & imperium. Ipſe autem Rex fundum non habuit, niſi pignori obligatum, & ſic quoque occuparunt Ordines. Si partem fundi Rex Ordinibus vendidiſſet, utique creditor pignus retinuiſſet in toto, tam contra Regem venditorem, quam Ordines emptores, quia res tranſit cum jure pignoris, quod creditori amico ſemper ſalvum eſt. Nunc totum fundum occupant Ordines, & in rem ſuam publicant. Recte, modo meminerimus, nihil potuiſſe vel occupare vel publicare, niſi quod Regis erat, non quod erat amici ſui. Si ad hoſtem quoque pertinuiſſet pig-

nus, jure belli quoque occupatum, atque ita exſtinctum eſſet.

III. Quaeſitum eſt de rebus, quae ab hoſtibus derelictae vel redemptae ſunt, & praeſertim de navibus mercibusque, an nempe iis, qui pecuniam trajectitiam dederunt, vel naves mercesque aſſecurarunt, in derelictas vel ab hoſte redemptas naves mercesque, aliquid, an nihil juris ſuperſit? Et ſunt *Conſil. B. T. I. Conſil.* 52. qui volunt, ſi navim hoſtis dereliquerit, vel eam dominus redemerit, quia in hoſtium poteſtatem redacta erat, quaſi totam eſſe deſiiſſe, &, ſi redempta ſit, pro nova eſſe habendam, adeoque creditores pecuniae trajectitiae & aſſecuratores in ſolidum teneri, ſic ut nihil juris iis ſuperſit in navim, ſic reverſam. In eandem ſententiam reſponſum eſt *Conſil. B. T. III. Conſil.* 248. Quod nec aequum, nec juſtum mihi videtur, quia illi creditores non tenentur niſi ad damnum datum, atque ita non niſi ad expenſas ſervatae, vel ad lytrum redemptae navis. Philippus II. Hiſpaniarum Rex in §. 27. Legum de Aſſecurationibus 20. Jan. 1570. (²) vetat, ne cum piratis de lytro ageretur, concedit igitur, ut cum veris hoſtibus agatur, non alia, opinor, ſententia, quam ut oſtenderet, aſſecuratores ad lytrum, neque ultra, teneri, fruſtra alioquin id conſtitueret, ubi de legibus aſſecurationis omnis ſermo eſt. Veriſſime dixit Pomponius, *redemptionem facultatem redeundi praeſtare, non Jus poſtliminii mutare l.* 20. §. *ult. ff. de Capt. & poſtlim. reverſ.* Poſtrema etiam clauſula inſtrumenti aſſecuratorii, quo vulgo utuntur mercatores, ſatis ſignificat, redemptionem quoque permitti, ſed non minus in rem aſ-

(2) *Plac.* I. 2. 7. 1. 5.

ſecuratorum, quam ipſius domini. Tantum igitur damni datum intelligimus, quantum ex nave vel mercibus periit, vel in lytrum expenſum eſt. Sane ſi navis capta jam fuerit in portum deducta & publicata, redemptionem, deinde ſecutam, pro nova emptione eſſe habendam facile largior, & ita quoque reſponſum eſt *Conſil. B. T. I. Conſil.* 11.

IV. Ordines Generales juſſerant, milites ſui, qui tenebant Arcem *Reyd* in Agro Juliacenſi, parerent domino Arcis, Florentio van den Boetſeler. Dominus Praefecto Arcis exhibet illud Ordinum mandatum, & Arcem Hiſpanis appropinquantibus dedi imperat. Dedit Praefectus 30. Aug. 1621. Sed Mauritius Orangius, plenus irarum, eum capite punivit 14. Sept. 1621. quaſi parendi mandatum ad res Politicas, non Militares pertineret (3). Dubito, an recte: nam, cum ea Arx ad Ordines Generales non pertineret, mandato illo nihil actum videtur, quam ut jus domini, receptis quamvis militibus, ſervaretur ſartum tectumque, defenſuris Arcem militibus, ut domino videretur, ne ſcilicet iisdem difficultatibus involveretur dominus, quibus Ooſt-Friſiae Comes quod ad Arcem *Lieroort*, de qua dixi *hoc Cap.* §. 1.

V. Eo tempore, quo de deditione tractatur, licere munitiones perficere exiſtimat Albericus Gentilis *de Jure belli L. II. C.* 18. & ex eo Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 10. *Q.* 10. Sed aliter olim viſum eſt Ferdinando, qui, recepto Rhegio, ob eam rem Gallos e moenibus praecipitavit, ut ex Jovio memorat Gentilis *d. loc.* Et cum Hiſpani Bergas obſiderent, & pactae eſſent

(3) Sic refert Aitzema *A. I.* p. 111-113.

ſent induciae ad caeſos ſepeliendos, & interim Hispani opera ſua perficerent, conſcenſisque munimentis ſuis inſpectarent munitiones Urbis, contra uſum formamque belli inducias eſſe ruptas 19. Aug. 1622. Belgae quiritati ſunt (4). Attamen anno 1664. ad *Bylerſchans* obſervatum eſt ab utraque parte, atque ſi armorum induciae non impedirent, quominus opera & munitiones exſtruere & perficere liceret (5). Sed magis eſt, ut, pactis induciis, omnia in alterius necem ſuſpendantur, haec enim pactorum ſententia videtur, &, ſi ultra pergas, vix eſt, ut res certam definitionem poſſit accipere.

VI. Cum Epiſcopus Monaſterienſis anno 1665. & 1666. quaedam loca in Tranſiſulania occupaſſet, vaſtaſſet, expilaſſet, nec multo clementius ibi egiſſent Franci, qui Ordinibus Generalibus auxilio venerant, Tranſiſulani, ut omnia illa ſibi repararentur, Ordines Generales adeunt, ſed eorum Conſiliarii, ea de re ſententiam rogati, 15. Oct. 1666. reſponderunt, nihil horum reparari oportere, *als de ſchade in hare gemeene middelen en Verpondingen geleden na proportie van de tyd, dat de plaatſen van de vyand geoccupeert ſyn geweeſt*, reliqua fato imputanda, & belli eſſe calamitates, quas ſoli ferunt, quibus accidunt (6). Deinde iidem Conſiliarii, mutata nonnihil ſententia, etiam aliorum quorundam rationem eſſe habendam cenſuerunt, praecipue exactionum, quibus incendia hoſtium erant redempta (7), & ſecundum hanc poſteriorem ſententiam Hollandiae quoque

(4) Ita eſt apud Aitzema *L. I.* p. 279.
(5) Apud eundem *L. XLIV.* p. 61.
(6) Haec habet Aitzema *L. XLVI.* p. 372.
(7) Idem *L. XLVI.* p. 381, 383. & 384.

que Ordines ſuffragium ſuum dixerunt 22. Febr. 1667. (8) Perperam, utique quod ad exactiones ob redempta incendia. Fateor per exactiones iſtas ab igne vindicata fuiſſe illa Tranſiſulanorum loca, ſed id injuſte imputatur ceteris Foederatis, quibus nullus ab incendio metus: neque enim quiſquam adeo eſt male conſultus, ut credat, totam Claſſem contributuram, ſi vel una navis, ut ſe ipſam ſervaret, jactum fecerit.

VII. Singulae Provinciae, ſi pro ſua cauſa recte bellum gerant, pro ſua etiam recte pacem pangunt. Quin & quicunque quaecunque foedera recte ineunt de his rebus, quae ſui juris ſunt. De antiquiſſimis quidem temporibus nulla eſt dubitatio. Singulae Civitates tunc recte bellum gerebant, & ideo quoque recte pacem pangebant. Exſtat ejusmodi pax inter Utrechtanos & Muydenſes & Weespenſes facta 1. Jul. 1463. (9) Alia exempla habet Grotius *Apolog. C. I.* & longe plura Ordines Hollandiae in Libello (10) de ſecludendo Orangio *Part. I. C.* 5. Vetat quidem §. 10. Foederis Utrechtani, ne quae Provinciae, Urbes, membra foedus ineant cum finitimis Principibus, niſi conſenſu reliquorum Foederatorum, ſed quemadmodum ille §. 10. ſit intelligendus, recte explicatur *d. C.* 5. Hollandiae etiam Ordines 17. Jul. 1584. decreverunt (11), ageretur inter ſe, Zelandos & Utrechtanos de Foedere, quod erat, augendo vel alio conſtituendo. Et 21. Sept. 1662. Ordinum Hollandiae & Zelandiae delegati inter alia pacti ſunt (12), eos Ordi-

(8) Aitzema *L. XLVII.* p. 179.
(9) *Handveſten van Weeſp* p. m. 17. & ſeqq.
(10) *Reſolutien van Conſideratien ten tyde van de Wit* p. 32. & ſeqq.
(11) Grotii *Apolog. C.* 19. p. m. 242. & 243.
(12) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 628.

dines non paſſuros, ut Ordines Generales quicquam de magiſterio utriusque militiae ſtatuerent, niſi omnibus conſentientibus. Quam plurima ſunt Pacta, ſeparatim inter Provincias invicem facta, & inter unam ex his & vicinas Civitates vicinosve Principes, quae omnia optimo jure ſubſiſtunt, ſi modo facta ſint de rebus, quarum poteſtas ad paciſcentes pertinet. His adde, quae dixi ſupra *C.* 23. *&* 24. & quae dicam *L. II. C.* 4.

VIII. Si hoſti, in hoſticum venturo, ſecuritas data ſit, an a creditoribus conveniri detinerique poſſit, dubitari video. Et poſſe, inferior judex, & Curia Hollandiae anno 1588. & ex appellatione Senatus Supremus 18. Sept. 1590. judicarunt (13). Recte, hoſti enim, qua hoſti, datur ſecuritas, id eſt, ut ea ei proſit, ne quid hoſtile patiatur, non hoſtes autem etiam pro debito conveniuntur & detinentur. At ſi hoſtes conveniri poſſint, juſtum non eſt, eorum actiones contra nos praecludere, ut plenius disputavi *hoc Libro C.* 7.

IX. Securitas, quae in bello datur, non alio fine datur, quam ut tuto in hoſticum venire & ibi degere liceat. Unde miror, JCtos dubitare, an is, cui per hosticum transeundi ſecuritas data eſt, in ſuo territorio capi poſſit jure belli? Agitata ea res eſt in cauſa Marchionis Meſſarani, qui ab Hiſpanis acceperat ſecuritatem e Caſtro ſuo abeundi Venetias, ſed, dum moratur, capto ab Hiſpanis Caſtro, & ipſe captus erat. Quaerebatur, an ſecuritas ei prodeſſet citra ullum redemptionis pretium? Bellus, qui ipſe Judex in ea cauſa ſedit, nihil auſus eſt definire, ut ipſe refert *de Re militari Part. IX. T. Unic. n.* 15. *& ſeqq.* nec quicquam etiam, pro more ſuo,

(13) *Deciſion. misc.* 170.

ſuo, definit Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect. 9. Q.* 19. Menochius autem *de Arbitr. Judic. Quaeſt. L. II. Cent.* 4. *Caſu* 336. *n.* 19. *& ſeqq.* diſtinguit, utrum Marchio jam itineri fuerit accinctus, nec ne; ſi fuerit, ſecuritatem prodeſſe, ſin autem, non prodeſſe. Dubitatio Belli & Zouchei aeque inepta mihi videtur, quam diſtinctio Menochii. Invaſo & capto ab Hiſpanis Marchionis agro & Caſtro, & ipſe jure optimo captus eſt, quia ſecuritatem in hoſtico, non in ſuo territorio impetraverat Marchio, neque enim pacem vel inducias pepigerat, ſed tranſitum duntaxat per Ditionem Mediolanenſem Venetias verſus ſecurum. Quicquid extra eam cauſam erat, ex jure belli definiendum eſt.

X. Ut iniquum eſt, Principem invitum ad bellum cogere, ita & ad pacem. Cum tamen Ordines Generales ſibi a Francis metuerent, & Franciae quoque magnitudo luminibus Anglicis videretur officere, Angliae & Sueciae Reges, itemque Ordines Generales 23. Jan. 1668. iniverunt Foedus, quo inter alia cautum eſt, ut Hiſpani, quos inter & Francos bellum erat, quasdam conditiones, illo Foedere praeſcriptas, tenerentur accipere, &, iis acceptis, ſi Franciae Rex pergeret Regi Hiſpaniae bellum facere, ſe armis interceſſuros, cöactis ſic ad pacem Franciae & Hiſpaniae Regibus (14). Rurſus, cum publice non expediret, Sueciae Regem etiam Daniam habere, Sueciae Regem cum Dano pacem facere coëgerunt Franci, Angli & Ordines Generales 21. Maj. 1659. (15) erepto ſic Daniae Rege mediis ex fauci-

(14) Uberrime haec omnia exſtant apud Aitzema *L. XLVIII.* p. 11. & ſeqq. p. 31. & ſeqq. p. 748. 943. & p. 1127--1162.
(15) Apud eundem *L. XXXIX.* p. 407.

cibus Orci, in quas ſe praecipitaverat, vicino potentiore in ſe concitato. His injuriis praetexitur ſtudium conſervandae pacis, quod & ipſum praetexitur injuriis, longe adhuc majoribus, quae potiſſimum ab aliquot retro annis invaluerunt, quum nempe Principes mutuis Pactis de aliorum Principum Regnis & Ditionibus ex animi ſententia ſtatuunt, atque ſi de re ſua ſtatuerent. Has injurias peperit, & adhuc parit *Ratio*, quam vocant, *Status*, quam ipſe definio,

> *Monſtrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum.*

Huic monſtro ſi ſemel cedas, ſemelque tibi indulgeas, aliena non alio loco habere, quam tua, jam fruſtra eſt omnis Disputatio de Jure Gentium & Publico.

FINIS LIBRI PRIMI.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK,

JURISCONSULTI & PRAESIDIS,

QUAESTIONUM JURIS PUBLICI

LIBER SECUNDUS,

DE REBUS VARII ARGUMENTI.

CAPUT I.

Comitum poteſtatem in Belgio Foederato non ceſſaſſe niſi poſt 26. *Jul.* 1581.

Claudius Civilis apud Tacitum *L. IV. Hiſtor. C.* 14. ut Batavos ad rebellionem contra Romanos excitaret, dixiſſe fertur: *victoriae rationem non reddi.* Si non victoriae, minus profecto mutati Imperii ratio exigenda eſt, nam, ne exigatur, neceſſario poſtulat Gentium tranquillitas & beata quies. Non diſputo igitur, quo jure Comitum poteſtas ſublata ſit, conſtat utique ſublatam eſſe 26. Jul. 1581. tunc enim Ordines Foederati Belgii Philippum II.

Hiſpaniarum Regem, *ipſo jure* (hoc verbo utuntur) Imperio ſuo excidiſſe edixerunt (1), narratis prolixe rationibus abrogati Imperii. Neſcias fere, quid ſibi velit illud *ipſo jure*, utrum nempe *ipſo facto*, quod ſententia videbatur velle, Imperium ſuum perdidiſſe crediderint Ordines, ſtatim ſcilicet atque privilegia ſua violaverit, quemadmodum de Regnis, ſub ea conditione delatis, JCti exiſtimant; & fere contineri videtur verbis jurisjurandi (2), quod 25. Oct. 1555. Ordinibus Philippus praeſtitit; ſed ita futurum eſt, ut cunctae Leges, Formae, Conſtitutiones, Praerogativae, non duntaxat quas poſt diem 26. Jul. anni 1581. Philippus II. dedit, ſed & dudum antea, ſint nullae & plane irritae, conqueruntur enim Ordines in eo Edicto, per aliquot decennia jam tunc jura ſua fuiſſe violata: utimur autem, & utimur absque ullo ſcrupulo variis Philippi Legibus & Formis, per illa decennia latis & datis, quarum tamen ſic futura eſſet vis nulla.

Ut ſemel aliquid certi ſtatuamus, ut oportet in re tam gravi, omnino dicendum eſt, ab anno tantum 1581. & praeciſe a die tantum 26. Jul. Philippi legitimum Imperium in Belgio Foederato ceſſaſſe, non modo quia id ipſum Edictum anni 1581. in poſterum duntaxat ei Imperium abrogat (*voortaan*, ajunt Ordines) ſed & quod antea, ut legitimus Comes, fuerit habitus, & cuncta ejus, ut Principis, nomine explicata & rata habita, ut apparet ex Rebus, a Curia Holandiae judicatis 5. Nov. 1579. 21. Maj. & 19. Oct. 1580. (3) & ex nummis, proxime antea in Belgio Foederato cuſis cum in-

(1) Paſſim exſtat id Edictum, etiam *Plac. I.* 1. 1. 3.
(2) Eſt in Oldenburger's *Theſaur. Rerumpubl.* Part. III. p. 510.
(3) Inter *Deciſiones Mixtas* 50. 71. & 158.

inſignibus Philippi II. & ex precibus tunc temporis pro ejus ſalute publice fuſis, & ex Legibus, ut modo dicebam, a Philippo, tanquam legitimo Comite, non tantum latis, ſed palam receptis. Igitur Ordinum illud *ipſo jure*, ſi quid ſignificet, de quo dubitem, nihil aliud videtur ſignificare, niſi efficaciam omnigenae abdicationis.

Neque iis, quae diximus, obſtat, quod & antea contra Hiſpanos bella geſſerint Ordines, nam eo tamen usque ipſi Comiti erat parcitum. Aliud eſt Principi Imperium abrogare, aliud adverſus ejus Praeſides, quamvis ab ipſo conſtitutos, bellum gerere, quod plura ſub Hiſpaniarum Regibus bellorum Civilium exempla declarant. Anno 47. Saeculi XVI. itemque anno 47. Saeculi XVII. Neapolitanos, ſalva erga Hiſpaniarum Reges fide, adverſus Proreges ſuos, a quibus ſe, ut a Gubernatoribus Belgae, opprimi querebantur, arma ſumpſiſſe conſtat, advocato etiam Gallorum, Hiſpaniarum Regis hoſtium, auxilio. Neque alius fuit ab initio Meſſanorum motus anno 1675. & antea Panormitanorum.

Haec ipſa controverſia, ex quo ſcilicet tempore Philippi Imperium ceſſaſſe cenſendum ſit, inter Dynaſtam Orangium & Amſterdammenſes anno 1689. ingentibus animis fuit agitata, cum quaereretur de Privilegio quodam, quod Philippus II. Amſterdammenſibus dederat 3. Febr. 1581. Amſterdammenſes id Privilegium defendebant, Orangius oppugnabat. Puto, recte defenſum, & male oppugnatum eſſe. Libellus (4) quidam Anonymi, anno 1690. ea de re editus, & pro Orangio conſcriptus,

(4) Inſcriptus, *Juſtificatie van de ſwevende Proceduren tuſſchen de Prince van Orange en Amſterdam.*

tus, in manus meas pervenit, quo haec ſequentia contra illud Privilegium adferuntur: Foedere nempe Utrechtano anni 1579. Imperium Philippo fuiſſe abrogatum, id liquere ex Legibus, quas ipſi Ordines tulerunt annis 1579. & 1580. & inde eſſe, quod Ordines Hollandiae in Edicto de Forma Judiciorum in Oppidis & agris 1. Apr. 1580. palam dixerint, ſe *Gravionatum* repraeſentare: *de Ridderſchap, Edelen en Steden van Holland, repraeſenterende de Staten en Graafſchappe van den zelven Lande.* Potuiſſet Anonymus addere aliud eorundem Ordinum Edictum, quo eodem 1. Apr. 1580. *Leges*, ut vocant (5), *Politicas* praeſcripſerunt, & ampliatam Curiae Hollandicae Formam 22. Dec. 1579. quemadmodum & Formam, qua Curia utitur in cauſis minoris momenti, ejusdem diei & Conſulis (6); in quibus omnibus, omiſſo tamen Gravionatus vocabulo, idem Ordinum titulus exhibetur. Nec tantum, quod Ordines Leges tulerint, ſed &, pergit Anonymus, quod iidem Ordines Hollandiae in §. 1. d. Formae ampliatae derogaverint §. 8. Formae Judiciariae, quam Carolus V. Curiae Hollandicae dedit 22. Aug. 1531. Tandem ait, ultimam Comitis Legem eſſe latam 21. Febr. 1564. neque enim poſteriorem exſtare.

Sed haec, quamvis Auctorem ejus Libelli moverint, me tamen non movent. Foedere Utrechtano non magis, quam Gandavenſi, Philippo II. Imperium eſt abrogatum, Gandavenſi autem eſſe abrogatum illi Scriptori nondum in mentem venerat, etſi venerit Conringio *de Republ. Belg. n.* 29. *&* 30. Sed perperam, contra-

(5) *De Politicque Ordonnantie.*
(6) *Inſtructie voor den Hove van Holland in kleine ſaken.*

trarium quippe ex utroque Foedere apparet, & ex aliis quam plurimis, quae nunc non exſequor. Veriſſimum ſane eſt, quod Conſiliarii Ordinum Hollandiae dixerunt in quodam Reſponſo ad Ordines Friſiae 27. Jun. 1663. (7). *Dat by de Unie de Coning van Spaigne nog erkent, immers gepraeſupponeert werd te weſen Hertog, Grave en Heere reſpective van deſe Provincien, als kennelyk zynde, dat den zelven Coning daar van, by de geſamentlyke Provincien van de Unie eerſt verklaart is vervallen te weſen in den Jare* 1581. *gelyk dan ook by het* 5. *art. van de Unie de Domeinen van de Provincien nog genoemt werden de DOMEINEN VAN DE CONINGLYKE MAJESTEIT.* Si dicas, utroque Foedere bellum decerni contra Hiſpanos, jam ſupra reſponſum eſt. Licuit vero per §. 15. LL. Mariae Burgundae 14. Mart. 1476. Ordinibus tam inter ſe, quam cum aliarum Provinciarum Ordinibus conſulere & coïre. Sic illa ſimpliciter, ſed addita, ne contra Gravionem conſulant, clauſula Joannes Bavarus in §. 14. Privilegii, quod Dordrechtanis dedit 20. Jun. 1418. (8) ex quo Joannis Privilegio forte defendi poterit ſententia Curiae Hollandiae, qua 1482. Scultetum & Conſulem quemdam Dordrechtanum, quod cenſuiſſent, Urbes eſſe convocandas, ut peregrini milites ex Hollandia expellerentur, ad gladium damnavit. Hugo Grotius *Conſil. Holl. T. III. Conſil.* 226. *n.* 86. aliique, qui Grotium ſimpliciter ſequuntur, hanc Curiae ſententiam, ut valde injuſtam, non ſine opprobrio exagitant, etiam ideo, quod contra Hollandorum Privilegia eſſet, externum militem ibi eſſe, ſed ejus rei ratio & auctoritas me plane fugit.

Prae-

(7) *In de Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 685.
(8) Van der Eyck *Handveſten van Zuyd-Holland* p. 151.

Praeterea ad Leges Ordinum provocat Auctor ejus, quem dixi, Libelli. At vero Ordines tempore Gravionum Leges ferre potuiſſe, & revera tuliſſe, plurima earum exempla demonſtrant. Sunt etiam ultimorum Comitum Conſtitutiones, interque has Edictum ipſius Philippi II. factum 2. Mart. 1557. (9) quibus ſubditi jubentur obedire Legibus, quas Ordines eſſent laturi. Quod autem 1. Apr. 1580. in *Praefatione* Formae Judiciariae quod ad Oppida & agros Ordines Hollandiae ajunt, ſe *Gravionatum* repraeſentare, id, ſi de ipſo Gravione intelligendum eſſet, non aliter intelligerem, quam quod Gravionem, tunc abſentem, referrent, cujus nomine totiens, ut Leges ferrent, conſtitutum & probatum erat; nunc nihil ajunt, quam ſe repraeſentare Ordines *Comitatus* Hollandiae, quod eſt veriſſimum. Strenue ad illa Edicti verba nugatur Commentator quidam auris Batavae. Ipſi quoque Ordines antiquam aliquam Comitis Legem potuiſſent abrogare, ſalvo ejus, ſi abrogatio diſpliceret, interdicto, hic autem in *d.* §. 1. Ampliatae Formae 1579. ne abrogatio quidem ulla eſt, verum interpretatio duntaxat, quam JCto vel Judici nemo negaverit unquam. Quod idem Diſputator tandem ait, Leges Philippi tantum fuiſſe receptas ad uſque 21. Febr. 1564. plane ridiculum & ſupra refutatum eſt, quin & mox, ubi de aliis & poſterioribus Philippi Legibus dicam, plenius refutabitur. Sed non noverat homo lepidus alias Leges Philippi, quam quae occurrunt in Farragine illa Legum miſcellarum, quae a prima Lege appellatur *de Inſtructie van den Hove van Holland*. In ea farragine poſtrema Philippi lex eſt Edictum de fidejuſſoribus

(9) *Repertor. Cur. Holl.* p. 91. B.

bus ante excuſſas hypothecas non conveniendis, editum 21. Febr. 1564. nec ultra ſapiebat Anonymus.

Generaliter igitur in omni Foederato Belgio Comitis poteſtas ceſſavit a die 26. Jul. anni 1581. Hollandiae vero Ordines 19. Apr. ejusdem anni abolendum Philippi nomen jam decreverant, fide ejus Vaſallis illisque, qui munera publica adminiſtrabant, exſolutis, & adactis in verba ſua, ut Decreto Ordinum (10) ejus diei continetur. Nihilominus tamen quibusdam in locis Philippo, poſt abdicationem Ordinum, reverentia, Comiti debita, remanſit, & in Zelandia etiam poſt annum 1581. Magiſtratus erant in fide Regis Hiſpaniarum, cujus rei admonendos eſſe Zelandos Hollandiae Ordines decreverunt 9. Apr. 1582. (11)

Etiam utilitas publica exigit, ut vera ſint, quae modo diſputavimus. Quod enim Romae de ratis habendis Barbarii Philippi judiciis, quum legitimus Praetor haberetur, traditum eſt in *l.* 3. *ff. de Offic. Praet.* multo magis in ipſis Principibus eſt obſervandum, etiam tunc, cum nullo jure Imperium invaſerint, ut latius exſequar infra C. 25. §. 3. Cuncta Philippi Regis nomine acta geſta ſunt, fere ad abdicationem usque, & quid dicemus? omnia, quae edixit, quae decrevit, nullius fore momenti? ego non dixerim. Sic Gubernator & Curia Hollandiae 15. Maj. 1574. promulgarunt Edictum de naufragiis (12), factum, ut habet ſubſcriptio, *apud Regem referente Gubernatore.* Nempe, quamvis Orangium abſentem jam anno 1568. Dux Albanus Majeſtatis damnaſſet,

(10) Extat agter de *Deductie van Holland over de Seclusie van den Prince van Orange.*

(11) *Ibidem.*

(12) *Plac. II. Append.* p. 2117.

naſſet, palam tamen erga Regem, qua Comitem Hollandiae, priſtina remanſit reverentia, hoc colore, atque ſi omnia illa, quae perperam perpetrata erant, ignaro Rege eſſent perpetrata. Eodem fere modo factum eſt diploma de inſtituenda Academia Leidenſi 6. Jan. 1574. (13) ficto nomine ſolius Philippi II. & hoc inſerto, *by advis van onſen lieven Neve, Ridder van onſe Ordre, Willem Prince van Orange.* Dilectus Wilelmus Regi, ut dilecta erat ipſa Urbs Leida, cui ſcilicet privilegii loco dabatur Academiam ibi habere, quod Duci Albano fortiter reſtitiſſet; & tamen Orangius, ipſe ille Orangius, in *Praefatione Legum Academicarum* de ipſo illo Rege ſic ait, *den Coning van Spanjen, onſen Genadigen Heere*, adhuc clemens, adhuc gratioſus ipſe Rex, quamvis in ipſo illo diplomate anni 1574. Orangius Ducem Albanum, & omnes, qui ab ejus partibus ſtabant, pronunciaſſet hoſtes, *vyanden van den Lande van Holland en Zeeland.* Atque ita Orangius, ſolius Philippi II. nomine, bona Pontificiorum Eccleſiaſtica in Hollandia & Zelandia publicavit, Edicto in eam rem edito 17 Apr. 1577. (14.) non minus ridicule, quam quod ejusdem Philippi nomine 7 Dec. 1577. Joannem Auſtriacum, quique ejus partes ſequerentur, hoſtium numero eſſe habendos, publice edixit. (15)

Sed innumera, fere dixerim, ſunt Edicta, poſt damnationem Orangii ad uſque annum 1581. nomine Philippi II. facta & edita, quorum & pleriſque inſertum, ut in diplomate Academiae Leidenſis, *met advis van onſen lieven Neve, den Prince van Orange*, & haec omnia dice-

(13) *Plac. III.* 3. 7. 1.
(14) *Ibidem II. Append.* p. 2143.
(15) *Ibidem* p. 2147.

dicemus eſſe nulla & irrita? utique poſt Foedus Gandavenſe vel Utrechtanum? ſic multa ſubverterentur ex his, de quorum auctoritate nec Orangius, nec Comes Rennenbergenſis, nec ipſi Ordines dubitarunt unquam. Quinimo non aliter Orangius Utrechtanum Foedus probavit 3 Maj. 1579. & Comes Rennenbergenſis 11. Jun. 1579. (16) *als voor ſeker agtende, dat in het zelve de Overheid, en de authoriteit der hoogheid van den Eerts-Hertoge niet verkort nog vermindert word.* Per *Overheid* intelligo Comitem Philippum, Hiſpaniarum Regem, per *authoriteit der hoogheid van den Eerts-Hertoge*, Defenſorem Matthiam, nam & in ea ipſa probatione Comitis Rennenbergenſis Orangius appellatur *Lieutenant Generaal van den Eerts-Hertoge Matthias, Gouverneur Generaal van de Nederlanden.*

Ex hisce apparet, cum quaereretur de privilegio teſtandi de Feudis Zelandicis, quod Philippus II. dederat 17. Jun. 1580. recte reſponſum eſſe *Conſil. H. T. II. Conſil.* 46. *dat te meermaal verſtaan is, dat teſtamenten, gemaakt uyt Kragte van Octroyen, van den Coning van Spangien, als Grave van Holland verkregen na de Pacificatie van Gend, maar eer de Staten hem abandonneerden, effect ſorteren zouden, als wel en te regt gemaakt zynde*, & ſimul apparet, privilegium illud Amſterdammenſium 3. Febr. 1581. de quo hic quaerimus, plena auctoritate juris eſſe cenſendum. Satis etiam ex iis ipſis conſtat, omnino fruſtra Scriptores quosdam exteros dubitaſſe de auctoritate Academiae Leidenſis, utpote a non Principe inſtitutae. Sane poſt pacem Monaſte-

(16) Utriuſque probationes exſtant poſt *Foedus Utrechtanum*, *Plac. I.* 1. 3. 2.

naſterienſem ea de re dubitare, ut ſunt qui dubitarunt, ineptum prorſus eſt.

CAPUT II.

Ex conſilio non fraudulento neminem Reipublicae obligari, nec etiam quemquam recte puniri, quod mandatum Principis ſui exſequutus ſit.

Sunt Politicorum filii, qui conſilii datorem ex eventu puniunt. Digni profecto, quibus omnia eveniant peſſime! Inter hos etiam eſt, qui ſcripſit *Diſquiſitiones Politicas*, ſive Boxhornius, ſive quis alius, nam latere voluit Auctor; ſed, quisquis fuerit, in eo me adſentientem non habebit. Probat ille *Caſu XIV.* iniquiſſimum Arcadum judicium, quod nempe ſummo ſupplicio affecerint, qui Thebanis auxilii adverſus Alexandrum M. mittendi auctores fuerant. Male, inquit, illi conſuluerant, nec doli tantum, ſed & temeritatis luenda poena eſt. De temeritate quod ait, ait ex eventu, &, quicquid ſit, nemo utique tenetur praeſtare niſi bonam fidem. Quod aliis temeritas, aliis fortitudo eſt, & qui ex eventu ſolent judicare, ſaepe virtutes & vitia commutant. Et, ſi tu temerarium putes conſilium, cur ſequeris? Sane, qui temerarium conſilium ſequuntur, nihilo ipſis auctoribus ſunt prudentiores. Arcadum, qui auxilium Thebanis mittendum ſuaſerant, nullus arguebatur dolus, & hoc ſufficiebat. In omnibus publicis privatiſque cauſis valere debet illud Ulpiani in *l.* 47. *ff. de R. J. Conſilii non fraudulenti nulla obligatio eſt*, etiam tunc, quum conſilium ei, cui datur, non expediat, ut recte

recte addit Gajus in *l.* 2. §. *ult. ff. Mandat.* Si quis rebus in arduis conſilium deſideret, plures ſunt, qui dare poſſunt, ſed nemo unus eventum praeſtiterit; ſi & hunc exigas, ecquis erit, qui conſilio ſuo tibi adeſſe velit? vel duo, vel nemo.

Secundum haec, ſi quis bona fide de Republica conſulat, non modo ei impune eſt, quando res ſecius cadit, ſed & omne damnum, quod ex conſilio ſuo patitur, ei a Republica reſarciendum eſt. Atque ita in Foedere, quod inter varias Hollandiæ Urbes pro Wilelmo Bavaro factum eſt anno 1351 (1) nominatim cautum eſt, ut ſi qua earum Urbium, aut ex incolis quiſpiam, pro eo Gravione quid faciens vel conſulens, damnum pateretur, id inter omnes eſſet commune. Ordines etiam Hollandiae 19. Jul. & 3. Aug. 1663. (2) praefati, de Republica libera eſſe oportere Ordinum ſuffragia, porro decreverunt, ſi cui ex Comitiis Ordinum Hollandiae, eorumve Conſiliariorum, aut Ordinum Miniſtris, eorumve viduabus, liberis heredibusque, ſive vi, ſive per ſpeciem juris, adverſi quid acciderit, illatum corpori, famae bonisque illorum, ob conſilium de ſtatu Reipublicae defendendo, vel ob Decretum, factum de quolibet negotio, vel ob exſequutionem ejusmodi Decreti, ex cujuſcunque demum id factum eſſet conſilio, omni modo id damnum illi illisve Ordines reſarcirent, atque ſi ipſis Ordinibus accidiſſet, ſubducta plane perſona ejus, qui damnum paſſus eſſet, *ſonder dat aan de zelve zal konnen obſteren eenigen laps van tyd of praeſcriptie van jaren, om hare actien en prae-*

(1) *Plac. III.* 1. 1. 3.
(2) Exſtat Decretum *Ibidem III.* 1. 3. 5. & in de *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 696. & apud Aitzema *L. XLIII.* p. 686. & 687.

praetenſien, dewelke zy luiden dienthalven ſouden mogen hebben, te inſtitueren en te vervolgen; quibus verbis actionem aeternam dari manifeſtum eſt, ad inſtar accuſationis de laeſa Republica, quam eſſe quoque aeternam JCti Graeci ſcribunt, & fere omnes Latini conſentiunt.

Probo aequitatem illius Decreti, quia veriſſimum eſt, id, quod factum eſt, non tam eos, qui conſuluerunt, quam totum per ſingula membra Collegium feciſſe videri, ſed non aeque probo, quod Ordines clauſula, ei Decreto nominatim ſubjecta, expreſſerint, ad futura duntaxat negotia pertinere, neque ullam ex eo de praeteritis actionem eſſe, nam ea clauſula additur ſub finem Decreti, non ut editum eſt in Libris vulgatis Edictorum & Decretorum (3), ſed ut editum eſt in *de Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit*, & apud Aitzema. Id, inquam, non probo, quia Decretum, quantumcunque eſt, non legem aliquam novam, ſed Jus commune complectitur, ut mox dicam latius.

Recte etiam ait Decretum, ei quoque eſſe ſubveniendum, qui damnum patitur *ob executionem* ejus, quod Ordines juſſerint: nihil enim verius eſt, quam eum, qui Principis ſui mandatum exſequitur, non modo non puniendum, ſed & ei reſarciendum eſſe, quicquid nomine mandati abeſt. In omni mandato id obtinet ſecundum notiſſima Juris Romani Decreta, quae referre pudet. Atque inde, cum rurſus ea de re ageretur apud Ordines Hollandiae anno 1667. facta eſt propoſitio in eandem plane ſententiam, quam Ordines 15. Dec. ejusdem anni, conſultationis ergo, ad Supremum Senatum & Curiam Hollandiae transmiſerunt, & ſecundum quam utraque

(3) *Het Groot Plakaat-boek.*

que Curia reſpondit anno 1668. (4) optime, ſi quid judico. Peſſime igitur conſultus eſt, qui *Disquiſit. Polit. Caſu IX.* impenſe probat, quod Magnus Largitionum Comes, qui ſub Juliano, ex ejus mandato, templum Beriſtiorum incenderat, mox ſub Joviano damnatus ſit, ut templum ſua ipſius pecunia reſtitueret. Sane peſſimi rerum arbitri ſunt, qui facta ab eventu aeſtimant. Quod Juliano placuit, Joviano potuit displicere, ſed ejus Principis, qui imperat, juſſa capeſſere fas eſt. Comes templum incendit, ſed incendere juſſerat Julianus. Etiam Jure Barbarico mandatum Principis excuſat. Qui juſſu Regis occidit, impune occidit, ut eſt in *Capitul. Caroli M. C.* 215. *quia*, inquit, *lex & juſſio Dominica occidit eum, & ipſe non potuit contradicere. Princeps vero & Succeſſores ejus defendant eum, & totam progeniem ejus, ne ob hoc pereat, aut malum patiatur.* Specie auctoritatis publicae fallere vel falli omnino impium eſt.

Rationes, quae contra Magnum Largitionum Comitem adferuntur, apud me nihil quicquam valent. Si dicas, in ſe ipſo, ex natura rei non licere templum incendere, me Judice erras, poteſt enim quam maxime, quia Principis eſt, neque alius eſt quispiam, cui magis rerum publicarum tribuas dominium. Si is, de quo agitur, Principem ad rem ſuam perdendam incitaverit, referre putem, an dolo malo incitaverit, an, quod egit, bona mente egerit? neque enim promiſcue heredi actionem dandum eſt in Titium, quod forte defuncto donationis, Maevio faciendae, auctor fuerit, nam quamvis *donare & perdere* fere pari paſſu ambulent *l. 7. pr. ff. de Donat.* bona mente tamen con-

(4) Habet haec Aitzema *L. XLVII.* p. 363. & ſeqq. & *L. XLVIII.* p. 334. & ſeqq.

conſilium donandi intervenire potuit, cum in ipſa donatione plus ſaepe lucri ſit, quam damni. Sed hoc ab eventu pendet. Si porro dicas, tanti non eſſe Principem, ut ad uſque templi incendium ejus pareas mandato, etiam ſic falleris. Ut te ipſum ſerves, hominem occidi permittis, quid ergo metuis perdere templum jubentis Domini? *Principis indignationem exitii praenuncium* qui dixit, vere dixit, & apud Tacitum *L. IV. Hiſtor. C.* 42. Curtius Montanus *tolerandas* cenſet *iſtorum defenſiones, qui perdere alios, quam periclitari ipſi maluerunt.* Noli praeterea objicere, quod objecit Disquiſitor ille Politicus, reſciſſis Principis Actis id etiam mandatum reſcindi, nihil igitur eſſe, quo ſe tueri poſſit, quicquid enim fecit mandatarius, fecit ex mandato, quod tunc erat, & tunc ſubſiſtebat, eo autem tempore, quo mandatum non erat, nihil quicquam fecit, & iniquiſſimum eſt, ſi ei imputes, quod vates non fuerit. Scio, in delictis mandatum non excuſare, neque mandatum eſſe niſi rei licitae, ſed haec in cauſis privatis valent, apud Principem autem mandatorem nihil habendum eſt pro illicito, etiamſi illicitum ſit, alioquin nulla Summi Imperii ratio conſtare poterit. Si Princeps bellum gerendum decreverit, & ad milites conſcribendos, armamentaria inſtruenda, commeatum parandum, & id genus alia, mandata ſua dederit, an hi, quibus cura earum rerum demandata eſt, prius deliberabunt, bellum juſtum ſit, nec ne, & parebunt, ſi juſtum, non parebunt, ſi injuſtum putent? Vides, ſic omnem Imperii auctoritatem convelli, nec Principi amplius jubendum, ſed cum ſubditis ſuis disputandum eſſe.

Ex his facile efficies, quaecunque in Hollandia annis 1618. & 1619. contra Barneveldium, Hoogerbeetſium &

& Grotium acta & judicata ſunt, non alio jure niti, quam quod Praetor reddere dicitur, etiam cum inique decernit. Excute omnia capita, quae illis crimini imputata ſunt, & reperies, non aliam fere ob cauſam damnatos eſſe, quam ob conſilium Reipublicae vel Magiſtratibus ſuis datum, vel ob exſequutionem eorum, quae illis ab Ordinibus vel Magiſtratibus mandata erant, procul ab omni dolo malo. Ipſo jure igitur ſinguli habebant actionem mandati adverſus mandantes ſuos, ad reſarciendum damnum, ſibi datum, quatenus reſarciri poterat, nam contra Barneveldii maximam capitis diminutionem nulla erat reſtitutio, ſed Grotius, homo prudentiſſimus, qui Syndicus atque ita mandatarius erat Magiſtratus Rotterdammenſis, tempeſtatem praevidens, inſuper ſibi proſpexerat cautione indemnitatis, a Magiſtratu ſibi datae. Ex qua cautione Magiſtratus Rotterdammenſis a Curia Hollandiae 3. Nov. 1651. fiduciaria ſententia damnatus eſt viduae Hugonis Grotii ſolvere ſalarium Syndici annuum, uſque dum ei alibi alia ſtatio obvenerat; quam ſententiam Supremus Senatus, ut ex Actis comperi, non tantum definitiva ſententia probavit 21. Dec. 1652. ſed & ſimul Magiſtratum damnavit in omne id, quod ex cauſa mandati & geſti olim muneris Grotio aberat. Heredes quidem Grotii & illis ſententiis, & omni Grotii hereditati, ut & uxoris ejus, atque omnium aliorum quocunque nomine renunciarunt 6. Dec. 1662. probantibus eam renunciationem Ordinibus Hollandiae Decreto ſuo 9. Dec. 1662. (5). Sed ne puta, gratis renunciatum eſſe, quemadmodum enim illis heredibus ſubvenerint Ordines, malim te legere apud Aitzema

(5) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 646.

ma *L. XLIII. Hiſtor. p.* 685. quam ex me audire. Idem *eodem loco* ſcribit, etiam heredibus occiſi Barneveldii fuiſſe ſubventum, ſed id alibi fruſtra quaeſivi. Sane cum heredes Hoogerbeetſii ab Ordinibus Hollandiae petiiſſent, ut ipſi Ordines de ſua cauſa cognoſcere vellent, aut ſibi integrum eſſet de ea apud Judicem experiri, decretum eſt 20. Dec. 1663. (6) ut tribus ſtirpibus Hoogerbeetſii conſtituerentur tres reditus annui, quorum quisque eſſet 1066. Carolinorum; hoc addito, ita ſe decernere, quia & Leidenſes Hoogerbeetſio ſpecialem indemnitatem promiſerant, & praeterea, id Decretum nulli omnino praejudicio fore judiciis & ſententiis, annis 1618. & 1619. actis latisque, quietis enim publicae intereſſe, ut haec omnia ſarta tectaque maneant. Neſcio, an non praeſtitiſſet publicam iniquitatem publice reſcindere; nulla certe ratio eſt, cur Ordines aequiſſimum ſuum Edictum maluerint promiſſae indemnitati, quam Juri communi adſcribere, nam & ſine indemnitate promiſſa mandatarii ex cauſa mandati indemnes ſunt ſervandi, nec quisquam, qui JCtus eſt, ea de re dubitaverit.

(6) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 771. & 772. & Aitzema *L. XLIII.* p. 685.

CAPUT III.

Qui recte Legatos mittant.

Inter Scriptores Juris Publici fere convenit, ejus duntaxat eſſe Legatos mittere, qui Summum Imperium habet. Vulgo utique Princeps vel Populus, qui ſui juris

ris eſt, Legatos mittit ad alium Principem vel Populum, qui non minus eſt ſui juris, & inter hos jura Legatorum perfecte conſtant, ſed non aeque conſtant, ſi ſubditi forte vel rebelles ad Principes ſuos Legatos mittant. Coeptante apud Belgas rebellione contra Hiſpanos, duos ex Belgis Nobiles, Joannem Montigniacum, & Joannem, Marchionem Bergarum ad Zomam, anno 1566. ad Regem Philippum in Hiſpaniam miſerunt Margareta Parmenſis & Ordines Generales (1). Rex eos, cum in Belgium remitti non expediret, in Hiſpania retinuit, quemadmodum & anno 1634. ibi retentus eſt Dux Aarſchotanus, eo quoque, qua Legatus, miſſus (2). Duo autem priores non tantum retenti, ſed & juſſu Regis interempti gladio vel veneno, publicatis etiam bonis, ut non tantum fama nunciavit, ſed & Ordines teſtantur in Edicto, quo 26. Jul. 1581. Regis Imperium Comitatenſe abrogarunt. Regem eo ipſo jura Legatorum violaſſe vulgus Belgarum jactitavit, quin & Ordines in d. Edicto id factum ajunt pugnare *tegen alle gemeene Regten, ook onder de wreedſte en tyrannigſte Princen altyd onverbrekelyk onderhouden.* Unde & hanc quoque inter Imperii abrogati cauſas memorant.

Sed recte Wicquefort animadvertit *en ſon Ambaſſadeur L. I. Sect.* 2. *p. m.* 38. quamvis id Philippi factum non ſit laudandum, pro tam injuſto tamen & improbo non eſſe habendum, atque habent illi, qui ſolo partium ſtudio aguntur transvorſum: neque enim duo illi Nobiles ullo Legatorum jure uti potuere, ſi jus ſtrictum aequi-

(1) Grotii *Annales L. I.* p. m. 29.
(2) Aitzema *L. XIV.* p. 542. & 543.

aequitati praeferas, ut praetulit Philippus. Non aliam ob cauſam poteſtati ejus, ad quem miſſi ſunt, Legati obnoxii non ſunt, quam ne, dum officio ſuo funguntur, conditionem mutent, & alteri Principi ſubjiciantur, cum alterius, & ſaepe adverſarii, vicem repraeſentant. Quorum nihil omnino erat in iſtis quaſi Provincialibus Legatis, qui aeque, atque ante legationem, Philippo ſubditi erant, quique non repraeſentabant niſi Margaretam, aeque Philippo ſubditam, vel ceteros Belgas, non minus ſubditos, ſi non, ut Philippo equidem videbatur, rebelles. Retenti autem fuerunt in Hiſpania, ne, quod jam tentarant, effugerent in Galliam, & ſic in Belgium reverterentur, res novas molituri. Quia tamen bona fide, & conſentiente Margareta, advenerant, a caede abſtinere aequiſſimum erat. Ceteroquin ſubditos & rebelles jure Legatorum non uti, etiam Grotius docet *L. II. de Jure B. & P. C.* 18. §. 2. *n.* 1. & ex eo Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect.* 9. *Q.* 16. niſi tamen Princeps ſubditorum & rebellium conditionem remiſerit, conceſſeritque cum iis agere, ut cum externo & ſui juris Populo, quemadmodum in §. 1. Induciarum inter Hiſpanos & Ordines Generales 9. Apr. 1609. expreſſum eſt, cum Ordinibus agere Regem, atque cum Populo ſui juris.

Ut legatio pleno jure utrimque conſiſtat, ſtatus utrimque liber deſideratur, qui ſi ab una duntaxat parte liber ſit, ab ea miſſi tantum jure Legatorum utuntur, ab alia miſſi ad externum Principem, habentur pro nunciis, ad ſuum, pro ſubditis, ſic ut in eos Princeps exercere poſſit id jus, quod in reliquos ſubditos exercet. Quum contra Romanos rebelles Batavi ad Petilium Cerealem miſiſſent Legatum cum literis, nullo iis reſponſo dato,

quibus

quibus neque legationis jus erat, ipſum Legatum Romam miſit Cerealis, puniendum ſcilicet, ſi & ipſe reus deprehenderetur, ut haec habet Tacitus *L. IV. Hiſtor. C.* 75. Et Ludovicus Bavarus anno 1327. Piſanorum, qui ipſum in Urbem ſuam recipere detrectabant, Legatos, ad introitum redimendum miſſos, comprehendi juſſit, ut eſt apud Burgundum *Hiſtor. Bavar. L. II. p. m.* 102.

Sciſſa in factiones Republica, intereſſe putem, penes quam partem ſtet rei agendi poteſtas, ſi penes unam, ut ante ſtetit, nec aliorum, ad res agendas, deſideretur conſenſus, etiam haec ſola recte Legatos mittit, & his competit, quicquid veris Legatis. Eo jure cenſendi, quos a Vitellio ad Veſpaſianum miſſos Tacitus memorat *L. III. Hiſtor. C.* 80. Unde recte de his Legatis ſuperdicit Tacitus: *ni dato a Duce praeſidio defenſi forent, ſacrum etiam in exteras Gentes Legatorum jus, ante ipſa Patriae moenia, civilis rabies uſque in exitium temeraſſet.* Vitellium enim & Senatum, a quibus illi legati erant, Veſpaſiano non ſubditos, ſed, antequam vincerentur, ſui juris Principes fuiſſe, negari non poterat. Longe aliter, atque ſi Veſpaſianus ad Vitellium Legatos miſiſſet, qui nullo jure Legatorum praerogativas ſibi adrogare potuiſſent, quum nulli alii fuiſſent, quam rebellium nuncii.

Ceterum qui Summam Poteſtatem deſiderant in iis, qui Legatos mittunt, non ſolent diſtinguere, nec etiam diſtinguendum eſt, an eorum Imperia ex juſto titulo, an ex ſola injuria originem traxerint, ſufficit enim, quod ad illos, ad quos Legati mittuntur, Suprema Poteſtate utantur. Recte Paſchalius dixit in *Legato C.* 12. *Pauciſſima Regna Dominatusque memorari poſſunt, quorum initiis*

 libera

libera Gentium ſuffragia cauſam dederint, quale fuit Dejocis, primi Regnatoris Medorum. Plura Imperia vis enixa eſt, quam electio. Et mox: *Prima fere fundamenta Imperiorum ſunt turbae & factiones.* Nec abſimile eſt illud Carneadis apud Lactantium *L. V. Divin. Inſtit. C.* 16. *Omnibus Populis, qui florerent Imperio, & Romanis quoque ipſis, qui totius Orbis potirentur, ſi juſti velint eſſe, hoc eſt, ſi aliena reſtituant, ad caſas eſſe redeundum.* In cauſis publicis utique expedit, *uti poſſidetis, ita poſſideatis*; alioquin omnium Imperiorum origines eſſent excutiendae, juſtae nempe ſint, nec ne, & ſic demum pronunciandum, qui Legatos mittunt, jure an injuria mittant. Quod valde eſſet inutile, & Gentium tranquillitati turbandae inſignem cauſam praeberet.

Simpliciter autem ego non auſim dicere, ut ſunt qui dicunt, neminem recte Legatos mittere, niſi qui Summum Imperium habet, ſic enim actum eſſet de Legatis Provincialibus, Municipalibus, aliiſque, quorum magna ſeges & olim fuit, & nunc eſt. Dixerim potius, omnes recte Legatos mittere ejus rei ergo, cujus agendae poteſtatem habent, ſed pro mittentis dignitate alio atque alio jure cenſeri, & alium atque alium iis honorem haberi. Si Princeps ſui juris mittat, miſſi habentur pleno jure Legatorum, ſi mittat alius, ejus, ad quem miſſi ſunt, arbitrio tota res relinquitur, ſed id non perimit ipſum legandi jus, ſi penes eum, qui legat, rei, propter quam legat, agendae poteſtas ſit. Aliquando & victarum Brabantiae Urbium Legati apud Ordines Generales auditi ſunt, exhibitis *Credentiae*, quas vocant, *Literis.* Quod ipſum & tentarunt Senatus militaris Legati, ſed tam hi, quam Praefecti Urbium militares, ut & victa-

victarum in Brabantia & Flandria Urbium Magiſtratus non per Legatos Ordines adire, ſed per libellum Ordinibus ſupplicare juſſi ſunt menſe Decembri anni 1645. (3) Mittunt & Legatos Deputati Ordinum Gelriae ex §. 38. eorum Formae (4), mittit & in India utraque Societas Indica Foederati Belgii, quin & Francica ex §. 27. Privilegii ſui 31. Maj. 1664. (5) & qui non alii?

Scio, Eliſabetham, Anglorum Reginam, cum pecuniam, a Rege Hiſpaniarum ad Ducem Albanum miſſam, anno 1569. occupaſſet, noluiſſe agere cum Albani Legato, utpote miſſo a non Principe (6), ſed ſatis eo ipſo Regina oſtendit, frivola ſe exceptione uti, quam ſuum cuique reddere maluiſſe. Huic exemplo & aliud addidit Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 4. *Q.* 7. de duobus nempe Nobilium Genuenſium Legatis ad Philippum, Hiſpaniarum Regem, miſſis, at, reclamante apud Genuenſes contraria factione, non admiſſis. Sed hos recuſare potuit Philippus, non quia, qui miſerant, alterius Imperio erant ſubjecti, ſed quia, cum ad factiones perventum eſt, de Republica conſtituere nequit pars Reipublicae, niſi, ut antea dicebam, penes eam ſolam adhuc ſubſiſtat τὸ κύϱιον, alioquin niſi ſimul conſulant & decernant, quibus ſimul conſulendi & decernendi poteſtas competit, irritum eſt omnino, quicquid ſeparatim agitur. Secundum haec ex §. 1. Arbitrii Ordinum Hollandiae (7) reſciſſa ſunt omnia, quae tempore diſſi-

(3) Aitzema *L. XXV.* p. 194.
(4) Exſtat apud eundem *LXXIII.* p. 623.
(5) Apud eundem *L. XLIV.* p. 572.
(6) Sic refert Strada *de Bello Belg. Dec. I. L.* 7. p. m. 479.
(7) Exſtat *in eorundem Decreto* 21. *Sept.* 1657. *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 381.

diſſidii ab 8. Apr. 1654. duae factiones Ordinum Tranſiſulaniae, praetexto Tranſiſulaniae Ordinum nomine, altera in alterius praejudicium, fecerant. Diſtinctio, quae placuit Grotio *L. II. de Jure B. & P. C.* 18. §. 2. *n.* 3. de magnitudine nempe factionum, & an fere aequales ſint, huic rei definiendae minus apta eſt, neque enim ea, ut mihi quidem videtur, quicquam ad rem pertinet, ſed ſola rei agendae poteſtas. Minus quoque aptum eſt exemplum, quod Grotius attulit de Vitellii Legatis, cum, ut jam monui, penes Vitellium & Senatum tunc ſteterit ſumma rei Romanae poteſtas. Recte igitur diſtinctionem Grotii rejecit Wicquefort *en ſon Ambaſſadeur L. I. Sect.* 2. vel utique recte reſtrinxit ad ea, quae utraque factio invicem habet diſcutienda, hoc eſt, ad ea, quorum penes ſingulas factiones poteſtas eſt.

CAPUT IV.

An ſingulae Provinciae Foederati Belgii Legatos poſſint mittere, vel accipere?

Reſpublica Achaeorum, ex ſeptem Civitatibus conflata, multa olim habuit ad inſtar Reipublicae Foederati Belgii. Jacobus Gothofredus *Oratione*, quam *Achaicam* inſcripſit, inter Leges Achaici Foederis etiam hanc refert: *ne cui Achaici Concilii Civitati ſeorſim Legatos ad externa mittere fas eſſet*, & exiſtimat, ſalva ea Lege, ſemper bona fide in commune fuiſſe conſultum, ea autem labefactata, labefactatam quoque fuiſſe Achaeorum Rempublicam. Achaici Foederis ſocios ſeparatim

paratim jus legationis non habuiſſe ex eo eſt, quod apud Achaeos ſummum Imperium in omnibus & per omnia ſteterit penes commune Concilium, & quod perfecta legatio non cenſeatur, niſi ex ſummo Imperio. Sed haec non recte transferas ad ſeptem Civitates Belgii Foederati, quarum ſingulae ſummum Imperium retinuere, exceptis nonnullis rebus, ſine quibus cauſa Foederis explicari non poterat. Regula eſt, ab Hollandis ſaepius inculcata reliquis Foederatis, & oppido veriſſima, ſingulas Provincias eſſe ſui juris, niſi quatenus in Foedere ei juri fuerit renunciatum. Cautum quidem eſt §. 10. Foederis Utrechtani, ne quae Provinciae, Urbes, Membra Foedus inire vellent cum finitimis Principibus, niſi conſenſu aliorum Foederatorum, ſed id omnino intelligendum eſt de iis, quae ad cauſam communem ſocietatis pertinent, hactenus enim juri ſuo renunciarunt, non autem de iis, quae ſingulae Provinciae ſibi reſervarunt ſalva & integra. Quod in Foederibus, idem in Legatis obtinet, utrorumque enim par eſt cauſa.

Igitur rudi Minerva dictum eſt, quod dixit Huberus *de Jure Civit. L. III. Sect.* 4. *C.* 2. *n.* 5. Gentes liberas Belgarum recte Legatos mittere. Recte ſane mittunt Ordines Generales, & hi vulgo mittunt, quia res, ob quas mittunt, omnium Sociorum fere ſunt communes, ſed an ſingulae Provinciae, ob res quaeque ſuas, recte mittant, id vero eſt, de quo cum maxime quaeritur. Si me audias, tota haec res pendet a Foedere, ut, ſi rei agendae poteſtas ad ſolam Provinciam pertineat, utique illa Provincia ea de re recte ſeparatim paciſcatur cum externis Principibus, & ad hos ea ipſa de re recte Legatos mittat, ſin autem pertineat, ut vulgo pertinet, ad Ordines Generales, & commune Belgii Foederati

 bonum,

bonum, aliud omnino juris ſit, neque enim commune bonum curant, niſi ſoli Ordines Generales.

Magnis animis haec res agitata fuit anno 1654. Ordines Hollandiae 4. Maj. 1654. (1) ad pacem obtinendam, ſeparatim Anglis promiſerunt, ſe Wilelmi II. poſteris nullum Imperium terra marive in Hollandia collaturos, neque pro iis, ut Ordines Generales conferant, apud eos ſe ſuffragium dicturos. Contra eam pactionem ad ravim uſque declamarunt Zelandi, Friſii, Groningani, libellis aliquot in eam rem editis, quibus tandem Ordines Hollandiae juſto volumine reſponderunt (2). Vides autem, duas eſſe partes ejus Decreti, quod Wilelmi II. poſteros excludit. Prima pars excludit a dignitatibus, quas Hollandi, ſecunda a dignitatibus, quas Ordines Generales conferre poterant, quantum nempe attinebat ad ſuffragium Hollandiae. Ut utramque Decreti partem defendant Hollandi, magno apparatu id agunt, ut oſtendant, rem, de qua cum Anglis pacti ſunt, omnino eſſe poteſtatis ſuae, & licere cum ſibi, tum aliis Provinciis de rebus, quae ad ſe pertinent, & Legatos mittere, & Foedera inire, prolatis *Parte I. C.* 5. ejus Reſponſionis quam plurimis exemplis, ex quibus conſtare putant, ſingulas Provincias, etiam proxime poſt Foedus Utrechtanum, eo jure fuiſſe uſas. Non diſputo, an omnia exempla, quae ibi exſtant, ſatis apta ſint in hanc rem, & an ſatis ſubſiſtant & componi poſſint cum *d.* §. 10. ejus

(1) By de *Acte van Seeluſie rakende het employ van den Heere Prince van Orange.*

(2) Ea reſponſio vocatur *Deductie of Declaratie van de Heeren Staten van Holland tot juſtificatie van de Acte van Secluſie.* Exſtat ſeparatim Belgice & Latine, & iterum Belgice *in de Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 30-206.

ejus Foederis, nam fatendum eſt, naſcente Republica, multa tumultuarie magis, quam legitime geſta eſſe, ſed tamen mihi perſuaſum eſt, cum *d.* §. 10. ſatis ſubſiſtere & componi poſſe illud Decretum 4. Maj. 1654. quia utrumque, quod Anglis ibi promiſſum eſt, revera pependit a ſola poteſtate Hollandorum. De prima parte Decreti nemo unus dubitaverit, ſed cur dubites de ſecunda? nihil enim quicquam Hollandi parte ſecunda obligarunt, quam ſuffragium ſuum, & libera eſſe quarumque Provinciarum ſuffragia apud Ordines Generales, qui contradicat, nemo eſt.

Quamvis autem ea ratione ſatis juſtum videatur d. Decretum 4. Maj. 1654. pars tamen ejus ſecunda non eſt ſatis amica. Haec diſtinctio, quam & ſaepe alias obtinere ſupra dixi *L. I. C.* 23. *in fin.* etiam hic eſt obſervanda: nam, ut de re, quae ad libertatem pertinet, libere dicam, incivile, nec ſatis amicum eſt, ignaris & inconſultis ſociis de cauſa Societatis ſeparatim deliberare, & alteri Principi ſuffragium ſuum obligare. Ordines quoque Friſiae in Decreto 24. Jun. 1654. (3) id ipſum Hollandis objiciunt, ſed, quod addunt, manifeſte eo peccari adverſus Foedus, manifeſte verum non eſt. Reſpondent quidem Ordines Hollandiae *d. Parte I. C.* 2. *n.* 3. ſui juris eſſe ſuffragium ſuum, & ſic omnino eſt, ſed tamen, ut dixi, illud jus fraternitatis, quod quodammodo in Societate eſt, vix admittit, ut ſocius, ne audito quidem ſocio, ſuffragium ſuum obliget. Etiam Hollandiae Ordinum quaeque membra liberum ſuffragium habent, & tamen Nobiles aut Urbes in rebus, ad Rempublicam pertinentibus, ſuffragium ſuum cuiquam addi-

(3) *In de Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 144.

addicere adeo diſplicuit, ut neque Legatos de rebus, quae apud Ordines Hollandiae tractantur, accipere poſſe placuerit. Anno utique praecedenti 1653. 2. Aug. (4) Ordines Hollandiae decreverant, ſi Ordines Generales aut ſingularum Provinciarum ad Nobiles aut Urbes Hollandiae aliquos mitterent *over ſaken, den gemeenen ſtaat der Landen betreffende, of daar toe reflexie hebbende*, ne Nobiles Urbesque iis auditorium praeberent, ſed continuo ad Ordines Hollandiae remitterent, idque, ut nominatim additur, ut in ipſis Comitiis libere conſulere & ſuffragium dicere liceret. Quam ſententiam Ordines ajunt in d. Decreto ſe latius eſſe exſequutos Libro ſingulari (5) quem anno 1651. ediderunt adverſus libellum, inſcriptum *Redenen en motiven, die ſyne Hoogheid den Heere Prince van Orange bewogen hebben* &c. In eo autem Libro ſingulari toti ſunt Ordines, ut probent, non tantum injuſtas eſſe ejusmodi legationes, ſed & tollere ſingularum Provinciarum jura, & cum maxime libertatem ſententiae dicendae in Ordinum Comitiis.

Sed ego non auſim tam large haec admittere, ſi lex non intercederet. Qui recte Legatos mittunt, etiam recte accipiunt, ut autem mittendorum, ita & accipiendorum Legatorum jus ab rei, de qua agitur, faciendae poteſtate dependet. Igitur, ut ante dicebam, ſingulae Provinciae quod ad ea, quae ſui juris ſuaeque poteſtatis ſunt, publice Legatos mittunt & accipiunt, ſed non aeque quod ad ea, quae ad commune Foedus pertinent, neque enim ejus leges patiuntur, ut, ſalva forma legationis, ſinguli ſocii ſeparatim audiant, qui de re omnium

(4) *In de Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 1.

(5) Ille liber ſingularis vocatur *Waragtig en nodig Berigt van de Staten van Holland*, & exſtat apud Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 486.

nium communi verba ſunt facturi. Atque ita neque ſingula cujusque Provinciae membra, quod ad formam publicam attinet, recte Legatos accipiunt de rebus, quae apud ipſos Ordines ejus Provinciae ſunt agendae. Sed haec non prohibent, quominus Legati ad Ordines Generales miſſi, aut eorum aliqui, cum ſingulis Provinciis, earumve membris ſermones caedant de re publica, nam ut ſuum ſingularum Provinciarum, ſic & ſuum ſingulorum membrorum liberum eſt ſuffragium, nec niſi de re poteſtatis ſuae agunt, qui de ſuffragio ſuo cum Legatis agunt. Nolim, ut obligent, vel propter τὸ πρέπον, quod inter ſocios ſervare oportet, ſed ſi velint, cur non poſſint, nulla ratio eſt. Privatim utique licet colloqui de rebus publicis, & licet ea audire, per quae quis doctior & melior ad publica conſilia accedat, quin &, ſi ita videatur, licebit ſuffragium ſuum addicere, ut in munerum collatione paſſim obtinet, & ſine fraude cujusquam eſt. Si haec neges, defende, ſi potes, illud Hollandiae Decretum 4. Maj. 1654.

Patior Legatos privatim audiri, non patior publice audiri, niſi ab his, ad quos ea res pertinet. Sed aliter atque aliter in Belgio Foederato ea res eſt accepta & ſervata. Friſiorum Ordines anno 1587. Legationem Comitis Leiceſtrii ad ſingula Friſiorum Ordinum membra ſeparatim factam, ut novam, & non niſi diſcordiis fovendis aptam, improbarunt (6). Et Amſterdammenſes Ordinum Generalium Legatos, anno 1639. ad ſe miſſos, inauditos dimiſerunt (7), cujus repulſae rationes Hollandiae Ordinibus reddiderunt eodem anno 1639 (8). Rur-

(6) Memoratur in eodem *Berigt* p. 507. & 508.
(7) Aitzema *Hiſtor. L. XIX.* p. 177. & 197. & in eodem *Berigt* p. 509.
(8) Earum mentio eſt in Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 58.

Rurſus, quum tot milites, quot ceteris Provinciis placebat, Hollandi alere nollent, Ordines Generales 5. & 6. Jun. 1650 (9), praeter Gelros (10), & contradicentibus Hollandis (11), legationem ad Urbes Hollandiae miſerunt, quae ab aliis recepta fuit, ab aliis repulſam tulit inaudita (12). Amſterdammenſes, quod ne quidem Orangium, qui etiam inter Legatos erat, tanquam Gubernatorem Hollandiae, in concilium Urbis ſuae admittere voluerant, ad Orangii expoſtulationem, ea de re factam 30. Jun. 1650. (13) apud Ordines Hollandiae prolixe ſe defenderunt (14), & ii, qui ad cauſae cognitionem ab Ordinibus delegati erant, reſponderunt quoque, non placere ejusmodi legationes a Magiſtratibus recipi (15). Quae & ipſorum Ordinum ſententia fuit, longe lateque diſputata in eo, quem dixi, Libro ſingulari, quo Orangii libellum, anno mox ſequenti, publice oppugnarunt.

Sed haec quidem acta geſta ſunt ante annum 1653. eo autem anno 2 Aug. ut alia occaſione ante commemoravi, ſpeciali Decreto improbata fuit legatio Ordinum Generalium aut ſingularum Provinciarum ad ſingula Ordinum Hollandiae membra, atque ſi libertatem ſententiae, in ipſis Comitiis dicendae, impediret. Sed an haec tantopere jactata ſuffragiorum libertas ſatis conveniat cum eorundem Ordinum Decreto, quo ſequenti anno 1654.

(9) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 9. & 10.
(10) Idem *ibidem* p. 11. & apud eundem in eodem *Berigt* p. 507.
(11) *Ibidem* d. pagg. 11. & 507.
(12) Rem totam habet Aitzema *H. L.* p. 13-37.
(13) Idem *ibidem* p. 37. & ſeq.
(14) Idem *ibidem* p. 56. & ſeqq.
(15) Idem *ibidem* p. 40-45.

1654. ſuffragium ſuum Anglis obligarunt, judicent, quibus jus liberi ſuffragii eſt.

Hactenus autem nihil cautum erat de externorum Principum Legatis, id vero poſtea acceſſit: quum enim anno 1662. Hiſpanorum Legato, differenti de pacto mutuae defenſionis cum Rege ſuo ineundo, Magiſtratus Dordrechtanus auditorium praebuiſſet, Ordines Hollandiae Decreto ſuo 28. Sept. 1662. (16) illud Decretum 2. Aug. 1654. etiam eo porrexerunt, nam, improbato illo Dordrechtanorum facto, decreverunt, ne Nobiles aut Urbes ſeparatim *aan eenige Miniſters audientie vergunnen zouden over ſaken, den gemeenen ſtaat van den Lande betreffende, of daar toe reflexie hebbende, en waar op de deliberatie ſpecteert tot haar Ed. Gr. Mog. Staats gewyſe Vergadering*, ſed eos Legatos continuo remitterent ad ipſos Ordines, *om niet gepraeoccupert te werden*, apud Ordines enim ea tractari. Quod verum eſt ex §. 1. Formae, quam Ordines Hollandiae Comitiis ſuis praeſcripſerunt 19. Febr. 1585. (17) ſed non minus verum eſt, etiam apud ipſos Urbium Magiſtratus ea tractari, quod ad ſuffragium ſuum.

Ceterum id Decretum 28. Sept. 1662. intelligendum eſt de auditorio Legatis *publice* praebendo, id enim ne quidem ſingulis Provinciis licet, ſi de cauſa communi omnium Foederatorum agatur, ſed cave exiſtimes, per illud Decretum iis, qui ipſi Nobiles vel Urbium Magiſtratus, vel eorum ad Comitia delegati ſunt, non licere externorum Principum Legatos *privatim* audire, aut cum iis ſermones commutare de ſalute Reipublicae, neque

(16) *Plac. III.* 1. 1. 34. & in *de Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 643.

(17) *Plac. I.* 1. 3. 1.

que enim ulla lege id eſt prohibitum, vel, ſalva Reipublicae dignitate, prohiberi poteſt, modo, quae celanda ſunt, celent, nec temere pronuncient de his, quae non ſunt poteſtatis ſuae, ſervato etiam decoro, quod in ſocietate ſervari convenit. Probe recordor, Amſterdammenſibus, quorum Delegati cum Galliarum Regis Legato ſermones de Republica habuerant, eo nomine crimen Majeſtatis fuiſſe objectum, eorumque inſtrumenta Hagae Batavorum domi ſuae fuiſſe obſignata, ſed quam nullo jure, ſatis oſtendit epiſtula Amſterdammenſium ad Urbes Hollandiae ſcripta 19. Febr. 1684. (18) & ad ipſos Ordines Hollandiae 8. Mart. ejusdem anni (19). Sed Hollandorum libertati tunc imminebat Orangius, ipſe Amſterdammenſium accuſator, qui & alia occaſione alios Magiſtratus, ob eandem cauſam, criminis reos egit, & ut punirentur, auctoritate ſua effecit. Laeſa ſcilicet erat Majeſtas Orangia, ſi quis contra hiscere auderet, quominus ex ejus ſolius nutu penderet Respublica, tantum enim Magiſtratibus faciebat reliqui, quantum Bibulo Caeſar. Di meliora piis! Tempore autem liberae Reipublicae cum Legatis Principum privatim colloqui, ad promovendam boni publici ſalutem, ſemper ſine fraude fuit, & adhuc eſt.

(18) *Hollandſche Mercurius* 1684. p. 31. & in Libro, *Conſideration van Staats-zaken* p. 31.
(19) *Ibidem* 1684. p. 64. & in *eodem Libro* p. 77.

CA-

CAPUT V.

Qui recte Legati mittantur.

UT non omnes recte Legatos mittunt, ita non omnes Legati recte mittuntur: *non enim omnes admitti praecipit Gentium Jus, ſed vetat ſine cauſa rejici*, ut veriſſime dixit Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 3. *n.* 1. Cauſam rejiciendi triplicem ille ſtatuit, ex eo, qui mittit; ex eo, qui mittitur; ex eo, ob quod mittitur. De media nunc agimus, & ex ea Theodorum ἄθεον repulit Lyſimachus, ut ex Diogene Laertio ibi narrat Grotius. Sed quemadmodum Principes fere ſtudent, ut Principibus, ad quos mittunt, gratioſos mittant, id e re ſua eſſe rati, ſic ii, ad quos mittuntur, fere quoscunque Legatos accipiunt, etiam viles & minus dignos, neque id minus e re ſua eſſe putant, non modo ne Principem mittentem offendant, ſed & ne major Legati dignatio & auctoritas rebus agendis impedimento ſit. Vel ſic tamen non recipit Princeps viles animas, ſi in ſuam contumeliam miſſas interpretetur.

Unde quaeri video, an exuli, ſi Legatus mittatur, Legatorum jura competant? Exulem intelligo, qui mittitur ad eum, a quo exulat, cuique, ad tempus vel quandocunque reverſuro capitis aliave poena ſtatuta eſt. Ipſe Princeps poteſt exulem ſuum, ſententiam paſſum, reſtituere, poteſt & exulem ex alieno Imperio rebus ſuis adhibere, & utrosque Legatos mittere, ut ſunt exempla Legatorum exulum apud Paſchalium *in Legato C. XIX*. Sed de his non quaero, verum de illis, qui re-

 deunt

deunt ad Principem, a quo proſcripti erant, decreta quoque in reverſuros poena. Veteres quidem Juris Magiſtri etiam ejusmodi exulibus videntur jura Legatorum tribuere, ut didici ex Bertachino (1), eamque ſententiam tuetur *Cocus* quidam apud Zoucheum *de Jure Feciali Parte II. Sect. 4. Q. 19.* Sed ego tam difficilis ſtomachi ſum, ut eam ſententiam concoquere non poſſim, neque etiam concoxit Albericus Gentilis *L. II. de Legationibus C.* 10. neque Zoucheus *d. loc.* Conſtat utique inter eos, qui de Legatis ſcripſerunt, Principem non teneri omnem Legatum recipere, & quae juſtior cauſa rejiciendi Legati, quam ſi is mittatur ad Principem, qui, antea ſubditus, ejus forte Majeſtatem laeſit? quae major contumelia eſſe poteſt, quam mittere hominem, qui vel ipſum Principem, vel ejus ſubditos indigno facinore aggreſſus, & ob id proſcriptus eſt? is homo Principis oculis obverſabitur, & cum eo ejusve concilio aget de ſumma utriusque Reïpublicae. Noli ſic ſapere, & alteri Principi in ſuo Imperio legem adeo iniquam ſcribere. Quare Princeps ejusmodi exulem aut arcebit a finibus ſuis, aut, ſi jam intraverit, jubebit quantocyus iis excedere. Ut tamen plectatur poena, reverſuro ſtatuta, bona fides, quae inter Principes exuberare debet, vix patitur. Quin & ideo id improbraverim, quod haec res inter JCtos dubia ſit, & quod in re dubia contra non ſubditum nihil durius ſit ſtatuendum. Non tamen auſim damnare Principem, qui jure ſuo, licet ſummo, uti velit, nam recte imputatum clementiae Romanorum apud Tacitum *L. I. Annal. C.* 57. quod pepercerint Segimun-

(1) Voce *Ambaſiator*, prope finem.

gimundo Legato, qui antea ad rebelles profugerat. Haec juris & aequi pugna.

Quidam, qui in officio fuerat Societatis Indicae Orientalis, & in India damnatus, ut lingua ejus perforaretur, fugit in Angliam, & ab Rege huc mittitur ad componendas controverſias, quae inter Regem & Societatem Indicam intercedebant. Simulac autem ille anno 1636. Hagam Batavorum advenerat, ad preces Societatis Indicae, carceri mancipatur, ſed tamen mox dimiſſus eſt ([2]). Eo ſcilicet tempore, quo Rex Angliae ſic ſatis jam offenſus erat, & hujus Reipublicae intererat, ne magis offenderetur. Prudentius noſtra memoria Regis Angliae ad Regem Franciae Legatus, antequam anno 1697. in Franciam abiret, ab Rege Franciae petiit & obtinuit, ut liceret quibusdam, ex Francia ob Religionem profugis, inter Comites ſuos eſſe, nam, niſi id petiiſſet & obtinuiſſet, eos forte, ut reverſos exules, habuiſſet Rex Franciae.

Quaeſitum eſt, an & mulieribus Legatis uti jus fasque ſit? Hanc quaeſtionem tractat Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect.* 4. *Q.* 9. & Kirchneri negantis, & Paſchalii ajentis ſententiam, eorumque in utramque partem rationes adducit, ipſe, pro more ſuo, nihil definiens. Sane, quod ex Jure Romano in hanc rem adfertur, ſatis eſt inutile, feminas nempe non recte poſtulare *l.* 1. §. 5. *ff. de Poſtul.* & quibus jus poſtulandi non eſt, neque legatione fungi poſſe *l.* 4. §. 1. *ff. de Legation.* & quod generaliter definitum eſt in *l.* 2. *pr. ff. de R. J.* feminas ab omnibus officiis civilibus vel publicis removeri, nam de ſuis ſubditis Princeps ſtatuit pro arbitrio

(2) Aitzema *L. XVI.* p. 277. & 278.

arbitrio ſuo, de alienis non etiam. Ad haec ſatis probavi *Libro ſingulari de Foro Legatorum C. VI.* quicquid Jure Romano traditur de Provincialibus & Municipalibus Legatis, de quibus ſolis fere ibi ſermo eſt, non recte transferri ad Legatos, quibus nunc utuntur diverſi Principes, qui ſui Juris ſunt, horum enim cauſa non ex Jure Civili, ſed ex ſolo Jure Gentium eſt aeſtimanda. Unde nec ad eos pertinent alia Juris Romani Decreta de feminis aliisve a publicis officiis arcendis. Vis exemplum? Romae ad Rempublicam adminiſtrandam ante viceſimum quintum aetatis annum nemo admittebatur, ex definitione Ulpiani in *l.* 8. *ff. de Muner. & honor.* Sed quis hodie Principi legem ponat, ne Legato minore utatur? Quin nec ratio Juris Romani ſemper hic obtinet; ſi omnes feminae ad poſtulandum admitterentur, ſaepe incideremus in Cajas Afranias, ſed ſatis cavebit Princeps, ne his Legatis utatur.

Ut in omni argumento, quod de Jure Gentium eſt; ita & hic ratio & uſus utramque paginam faciunt. Ratio utique feminas a legationibus non arcet, in feminis enim reperies, quicquid in Legatis jure deſideraveris. Non equidem cum Platone in omnibus & per omnia viris feminas aequaverim, ſcio utriusque ſexus virtutes eſſe proprias, ſcio eſſe communes. Infeliciter feminis arma tribuuntur, nam rarius in muliere, quam viro, eſt invictum animi robur, quod in rebus adverſis maximo praeſidio eſt. Lenitas, clementia, miſericordia propriae fere mulierum virtutes ſunt, ſed hae in bello, etiam feliciſſimo, ſaepe periculoſae. Quod vi & poteſtate agendum eſt, virorum proprium eſt; at in legationibus manu res non agitur, ſed ingenio, induſtria, promptitudine, minis, blanditiis, quae omnia & in feminas cadunt;

dunt, ſaepe & magis, quam in viros. Eruditio quidem propriam virorum gloriam conſtituit, ſed in Legatis quis hanc exigat? Ut olim legationibus functi ſunt, ſic & hodie funguntur, qui ne quidem Linguae Latinae, Eruditorum vernaculae, periti ſunt, qui rem Populi tractarunt nunquam, quin vel nihil quicquam, niſi ſola forte arma, vel ſolas forte res ludicras. Cedo, cedo, ſi potes, qua parte viri mulieribus potiores ſint, in his nempe, quae in Legatis deſideramus? ingenium, induſtria, & reliqua, quae modo dicebam, utriusque ſexus communia ſunt.

Falleris, ſi putes, ſolos eſſe, qui ſapiunt, viros. Apud Celtas mulieres adhiberi conſultationibus de bello ac pace, Plutarchus ſcripſit in Libello de *Virtutibus Mulierum n.* 6. &, ſi Celtae quoque Germani, nihil mirum, quod Tacitus *de Moribus Germanorum C.* 8. Germanos ajat *nec feminarum conſilia aſpernari, nec reſponſa negligere.* Plura feminarum in rem publicam egregia conſilia & facinora laudat Connanus *Comment. Jur. Civil. L. I. C.* 8. *n.* 4. Sed ne mulieribus, ſatis ut plurimum criſtatis, criſtas videar erigere, plura non addo; rogo potius, ſi permittas privatis res ſuas, per quemcunque voluerint, explicare, quo jure id Principibus negaveris? Imo, inquies, indecorum eſt, feminas legationes obire, atque ita ſe virorum immiſcere conſortiis. Audio, at quaero, an magis decorum ſit, feminas Regnum obtinere? ſi id patiaris, ut patiuntur multae Gentes, cur non etiam pateris ad Reginam feminam, feminam in legationem mitti? Sola igitur ratione conſulta vix eſt, ut mulieres a legationibus obeundis excludas.

Sed vero ſi ratio mulieribus non obſtet, forte uſus

obſtabit, nam & ex uſu Jus Gentium aeſtimandum eſt. At noli credere. Non repetam exempla, quae in hanc rem congeſſit Paſchalius in *Legato C. XX.* & quae plena fide probant, tam apud Graecos, quam Romanos, bene utique moratos Populos, feminis legationes fuiſſe mandatas. Non, inquam, haec repetam, addam potius, matres quoque Archivorum, qui ad Thebas ceciderant, pro liberorum cadaveribus cum Adraſto legationem obiviſſe ad Theſeum, ut eſt in Euripidis *Supplem. vſ.* 173. Amazones denique, ſi unquam fuerint, quales Legatos miſiſſe credendae? Quod ſalva ſexus muliebris verecundia olim licuit, non animadverto, quamobrem hodie non liceret. Recordor etiam Regem Daniae anno 1700. viduam quamdam Amſterdammenſem, ejusque filium, rebus ſuis, Amſterdami agendis, praepoſuiſſe eo titulo, quo minoris commatis Legati vulgo audiunt, & *Agentes* appellant, neque ulla ratio eſt, cur in majoribus Legatis obtinere non poſſit, quod in minoribus obtinet. Minus frequentari mulierum legationes res certa eſt, ſed non minus certa, etiam olim minus fuiſſe frequentatas. Sed plus minusve ſint fuerintve frequentatae, jus Principis non tollit, ejus igitur voluntas, etiam in hac cauſa, ſuprema lex eſto.

CAPUT VI.

Legati quid rerum olim egerint, & nunc agant, cum publice audiuntur.

Nolim enarrare cerimonias, quibus olim Legati accepti ſunt, aut nunc excipiuntur, vel ante adventum, cum iis obviam itur, vel ipſo adventus ſui tempore,

pore, vel tunc, cum publicum iis auditorium praebetur. Certum eſt, majorem minoremve iis honorem haberi pro Principis mittentis dignitate, & pro ipſius Legati varia conditione, magni enim refert, in exhibendis cerimoniis, cujus commatis ſit ipſe Legatus. Unde &, priusquam publice audiatur, edere oportet Codicillos ſuos, *Credentialen* appellant, & ita etiam Ordines Generales decreverunt 19. Aug. 1658. (1) De illis honoribus multi multa ſcripſerunt, ſed quia omnes Principes non ſervant eosdem honores, quin & ſaepe mutant, ſaepe etiam, ob ſumptuum magnitudinem, prorſus negligunt, iis quisquiliis recenſendis non placet bonas horas perdere. Varia etiam in hanc rem exſtant Ordinum Generalium Decreta, quae nec ipſa commemoro; quamvis me non lateat, ejusmodi nugas apud ipſos Legatos ejus eſſe pretii, ut quanto quis earum ſit peritior, tanto habeatur doctior & melior. Sed miſſis his frivolis plus ſcire attinet, in auditoriis publicis an & quid rerum ſeriarum olim egerint Legati, & nunc agant. Lege autem Gabinia apud Romanos cautum erat, *ut ex K. Febr. uſque ad K. Mart. Legatis Senatus quotidie daretur.* Plerumque Conſules in Senatum introducebant Legatos, qui ibi mandata ſua exponebant, & per Senatores, percontandi arte peritos, interrogabantur de iis, quae expoſuerant, & apud Senatum agenda erant. Mox Legatis Senatu excedere juſſis, de his omnibus deliberatum & itum eſt in ſuffragia, & quod Senatui placuiſſet, ejus nomine Legatis, denuo admiſſis, respondebat Princeps Senatus, quemadmodum haec omnia narrat & idoneis teſtimoniis probat Zamoſcius *de Senatu Romano L.* II.

(1) *Plac. III.* 1. 2. 73

II. p. m. 179. *& ſeqq.* & in *Theſauro* Graevii *T. I. p.* 1015.

Quum autem Romae Legatis Senatus dabatur, nihil eorum, quae ipſi poſtulabant, antea editum fuiſſe comperi apud quemquam Auctorem rerum Romanarum, etiamſi tantum non incontinenti fere reſponſa ferrent Legati. Apud Achaeos alia lex erat, ne ſcilicet Legatis auditorium daretur, niſi id, de quo apud Concilium acturi erant, ſcripto prius edidiſſent, quam legem etiam adverſus Romanorum Legatos conſtanter fuiſſe exercitam lego apud Polybium *Excerpt. Legat. C. XLIX. n.* 6. & *C. XLVII.* & apud Jacobum Gothofredum *Oratione Achaica p. m.* 91. Periculoſum nempe videbatur, rudes ſaepe & imparatos animos Legatorum orationibus permittere, & ſic anſam praebere, ne quid forte perſuadeant in detrimentum Reipublicae. At vero, ut nunc ſunt mores, antea nihil quicquam editur eorum, quae Legatus dicturus vel petiturus eſt, neque etiam, ut edatur, ulla ratio eſt, quia Legatis ſtatim responderi nunquam ſolet. In auditoriis publicis apud Principes aut concilium Reipublicae nihil rerum ſeriarum hodie agitur, quicquid ibi ex Legatis audis, nihil fere aliud eſt, quam ſua Majeſtas, Serenitas, Celſitudo, Dominus meus, fecit mihi honorem, me ad Majeſtatem, Serenitatem, Celſitudinem veſtram mittendi, ut ſignificarem, quam prolixe ſit amicus veſter, Uxorem ſe duxiſſe, filium filiamve ſibi eſſe natum natamve, ut & veſtra Majeſtas, Serenitas, Celſitudo hujus gaudii eſſet particeps, vel uxorem ſuam, aliquemve ex liberis ſuis deceſſiſſe, ut veſtra Majeſtas, Serenitas, Celſitudo ejus fato indoleret, & hiſce fere ſimiles nugas, vulgi ſermonibus jam diu tritas, atque ideo fere indignas, ut lippis

&

& tonſoribus confabulandi argumentum praebeant. Qualis autem Legati oratio, ejusdem ſarinae ſolet eſſe responſio, nec quicquam praeterea agitur in tanti momenti auditoriis, & ſic aliquando tota legationis cauſa abſolvitur. Si quid autem rerum ſeriarum agendum ſit, ſolet Legatus porrigere libellum, quem *Memorie* appellant, & ejus cognitio remittitur ad Principum Miniſtros, aliosve a Republica in hanc cauſam Delegatos, qui cum Legatis longe lateque disputant, & poſt multas licitationes & temporis moras vel re infecta diſcedunt, vel cum Legatis tranſigunt, & ſic ad Principem referunt.

Quaeſitum eſt & de loco, quo illae diſputationes & licitationes ſint habendae. Et ex Ordinum Generalium cerimoniali Decreto 26. Nov. 1639. (2) & ex alio eorundem Ordinum ſimili Decreto 7. Febr. 1657. (3) deliberationes cum externis Principum Legatis fiunt in loco publico, ſi quid ipſi habeant, quod proponant, ſin autem Ordines, in Legatorum aedibus. Addit vero d. Decretum 7. Febr. 1657. Legatos Galliae, Hispaniae, Angliae, Daniae hoc jure uti, ut, quamvis ipſi quid habeant, quod proponant, cum iis tamen agatur in eorum aedibus. Scio & cum Suaeciae Legato actum eſſe domi ſuae anno 1684. ſed ob morbum. Quin & illi ipſi Legati, qui, ut ita dicam, jus habent revocandi domum, ſolent tamen, honoris cauſa, ipſos Ordinum Delegatos adire in loco publico, niſi de jure praecedentiae quaeſtio incidat cum aliis aliorum Principum Legatis, quibuscum ſimul deliberandum eſt. Ceterum non

(2) Apud Aitzema *L. XIX* p. 247. *& ſeqq.*
(3) *Plac. III.* 1. 2. 36. *§. Wort.*

non omnes cujuscunque commatis Legati illos Ordinum Generalium Delegatos adeunt, ſed qui & quas ob cauſas, & qui rurſus per libellum ſupplicare debeant, non uſquequaque definitum reperi.

Quoniam igitur, ut dixi, hodie nihil ſolidae rei agitur cum Legatis primo illo congreſſu, ſed tralaticiis cerimoniis omnia abſolvuntur, ſatis animadvertis, publica ejusmodi auditoria vel a parte Legatorum, vel a parte eorum, ad quos legati ſunt, nullam ſcientiam, nullam induſtriam deſiderare. Atque inde eſt, quod ea nunc celebrentur apud quoscumque, ſine ullo ſexus vel aetatis diſcrimine, promiſcue enim Legati audiuntur apud viros, mulieres, pueros, puellas, quin vel apud ipſos infantes, in cunis adhuc vagientes. Alia olim rerum facies. Cūm Nero audiendis Armeniorum Legatis praeſideret, & Agrippina, mater Principis, ipſa quoque ſuggeſtum aſcenſura metueretur, praeſentiſſimae infamiae pavore attoniti haeſere Romanorum animi, tanquam extremum ſubituri dedecus, niſi Senecae artibus, ſpecie honoris, depulſa fuiſſet intempeſtiva mulieris ambitio, ut haec retulit Tacitus *L. XIII. Annal. C.* 5. & juſtus utique Romanorum metus, cum & alia occaſione ſuggeſtum aſcenderit ambitioſa mulier, ut auctor eſt idem Tacitus *L. XII. Annal. C.* 5. Unde & Nero poſt necatam matrem, apud eundem Tacitum *L. XIV. Annal. C.* 11. ad Senatum inter alia ſcribit, Agrippinam conſortium Imperii adfectaſſe, dedecus Senatus & Populi procuraſſe, & ſe magno labore effeciſſe, *ne Gentibus externis reſponſa daret.* Sed hi quidem Romanorum mores, qui, ut vides, Legatos, ad viros miſſos, a feminis audiri ſummum dedecus exiſtimabant. Nunc autem, exſtinctis fere ubique Gentium animi magni vir-

virtutibus, viri patiuntur, ut feminae, non multum apud ſe potuiſſe contentae, tantum non palam imperium ſibi adrogent. Quum Ordinum Generalium Legato apud Angliae Regem anno 1644. auditorium praeberetur, etiam Regis uxor cum marito ſuo audiendae legationi praeſedit (4). Alioquin moris eſt, etiam apud eas Gentes, quae mulierum Imperia non patiuntur, ut Regum uxores ſeparatim Legatis praebeant auditoria, in quibus orari ſolet Domina, ut auctoritate ſua apud virum ſuum cauſae, de qua agendum eſt, favere velit. Et habent illae commendationes ſuum pondus, quin ſaepe rem totam faciunt, apud eos praeſertim Principes, qui, dum ſubditis imperant, uxoribus parent.

Sed ejus apud uxores auditorii ſaltem aliqua ratio conſtat, quod autem Legati etiam nunc accedant ad pueros Principum, bimulos forte vel trimulos, & ad ejusdem aetatis puellas, ejus ratio me plane fugit. Apud eos tamen easve orationem habent ſeparatam, an de nucibus vel pyris, vel qua alia re ludicra agant, non ſatis mihi conſtat, hoc ſatis conſtat, Legatos ſaepe incondito infantium vagitu fuiſſe exceptos & ſic dimiſſos. Principes quidem Romani etiam paſſi ſunt, ut filii ſui Legatorum auditoriis intereſſent, ſic enim ſignificat Claudianus *de Conſulatu VI. Honorii vſ.* 69-72. at non alia cauſa, quam ut Imperio adminiſtrando aſſueſcerent, vel ſpectatores eſſent ſolemnis apparatus, quo Legatos excipi moris erat, ſed hos ad illos unquam verba feciſſe, vel eorum gratiam prenſaſſe, non memini me legere. Quamvis autem ipſis Principibus ea res indecora ſit, ita tamen in legem tranſiit, ut has ſolemnitates omittere prope nefas

(4) Aitzema *L. XXIV.* p. 729.

ſas habeatur. Mea aetate Leopoldi, Imperatoris Germanici, Legato dictum erat certo die auditorium apud Ludovicum XIV. Franciae Regem, ſed cum pridie forte Legato excidiſſet, apud Delphinatium Dynaſtae pueros ſe auditorium non eſſe petiturum, etiam apud Regem ei auditorium negatum eſt, quamquam proxime Francicus Legatus apud Leopoldum neque auditorium petiiſſet apud Carolum Auſtrium, Leopoldi filium. Legatus tamen Imperatoris morem mori gerere neceſſe habuit, & quum 1. Dec. 1699. quod primum habuit, apud Regem haberet auditorium, habuit & apud pueros iſtos. Audio tamen, poſtea conveniſſe, ut eodem jure cenſeretur Carolus Auſtrius, & apud hunc quoque auditorium peteret Francicus Legatus.

CAPUT VII.

An valeat, quod Legatus egit contra arcanum mandatum?

Falleris, ſi putes, Legatum eſſe aliud quicquam, quam mandatarium Principis ſui. Ut revera ſunt *Procuratores*, ſic & olim appellabantur, & eorum mandata, quae nunc *Volmagten* dicuntur, olim apud Belgas dicebantur *Procuratien*. Ita ſane audit mandatum, quod Ordines Generales Legatis ſuis, ad pacem Hispanicam pangendam profecturis, dederunt 22. Mart. 1646. (1) Si igitur regulas mandati ſequamur, Principi contra Legatum non duntaxat competet legationis, male geſtae, actio, ſed &, ſi mandati fines exceſſerit,

(1) *Plac.* I. 1. 2. 3.

ſerit, Principem mandantem non obligabit. Sed nemo de his recte judicaverit, qui non edoctus eſt, quae mandata Legatis dari ſoleant. Et quidem, ſi Legatus mittatur ad res ſerias agendas, duplex fere ejus mandatum eſt, alterum, quod exhibet Principi, ad quem mittitur, & nunc obtinuit vocari *een Volmagt of Credentiaal*, alterum, quod non exhibet, & vocatur *een Inſtructie*. Primum mandatum eſt publicum, quia communicatur cum iis, quibuscum agendum eſt, & fere nihil continet, quam agendi poteſtatem; ſecundum, quia non communicatur, arcanum eſt, & praecipua continet legationis capita, & quemadmodum de iis licitandum ſit; rerum agendarum formam recte dixeris. Poteſtas autem eorum, quae Legati agunt, ex utriusque mandati amplitudine aeſtimanda eſt. Vulgaris & apud alios Principes, & apud Ordines Generales, primi mandati formula eſt, id, quod cum illis Legatis actum erit, ita valiturum, atque ſi cum ipſis Principibus eſſet actum, idque omni modo ratum ſeſe eſſe habituros. Secundi mandati nulla formula eſt, naſcitur enim ex variis cauſarum figuris, & aliud atque aliud datur pro re nata.

Unde belle quaeritur, an valeat, quod Legatus egit ex ejusmodi publico & generali mandato, & quod ipſum tamen adverſatur mandato ejus arcano? valere putat Gentilis *de Jure Belli L. III. C.* 14. ne ſcilicet decipiatur Princeps, quocum actum eſt. Ipſe quoque Grotius eadem ſententia videtur uti *L. II. de Jure B. & P.* C. 11. §. 12. *In generali*, inquit, *praepoſitione accidere poteſt, ut nos obliget, qui praepoſitus eſt, agendo contra voluntatem noſtram, ſibi ſoli ſignificatam, quia hi diſtincti ſunt actus volendi: unus, quo nos obligamus, ratum*

 habi-

habituros, quicquid ille in tali negotiorum genere fecerit; alter, quo illum nobis obligamus, ut non agat niſi ex praeſcripto, ſibi, non aliis, cognito. Quod ipſum idem repetit, & exemplo actionis inſtitoriae illuſtrat *L. III. C.* 22. §. 4. *n.* 1. Priori autem loco ſuperdicit: *Quod notandum eſt ad ea, quae Legati promittunt pro Regibus ex vi inſtrumenti procuratorii, excedendo arcana mandata.* Vult igitur valere, quod actum eſt cum Legato, etiam contra mandatum arcanum, ſalva adverſus eum actione legationis perperam geſtae. Zoucheus *de Jure Feciali Parte II. Sect.* 4. *Q.* 15. deſcribere contentus, quae Gentilis & Grotius dixerunt, ſuffragium ſuum ipſe non addit; ſed quid refert, cum tanti non ſit? accipe, quid mihi videatur.

Non placet autem ſequi Auctores, qui ita, ut dixi, praeiverunt, nam quod illi ajunt, ex Jure Gentium, quod nunc obtinet, non uſquequaque verum puto: quodcunque enim Legatus contra mandatum agit, male agit, adeoque mandantem obligare nequit, quia hic non obligatur niſi ex conſenſu ſuo, qui nullus eſt, ubi nullum vel contrarium eſt mandatum. Tunc demum adſentior illis Auctoribus, ſi mandatum publicum, quod editur, forte ſit ſpeciale, & praeſcribat leges eorum, quae agenda ſunt, nam ſi tunc ſecundum eas actum ſit, Princeps ex voluntate ſua obligatur, neque ei proderit, ſi arcanum mandatum, quod forte poſtea dedit, publico adverſetur, quia in publico utique fictus conſenſus eſt, & fictus conſenſus veri poteſtatem habet, ut eleganti exemplo Ulpianus demonſtrat in *l.* 1. §. 1. *ff. de Pignorat. act.* Nemo praeſumendus eſt, duo mandata, ſibi invicem contraria, dediſſe, &, ſi dederit, in dolo malo eſt, & ejus poenas ipſe luat. Sed rarum eſt, quod publica mandata

data ſint ſpecialia, rarius, quod arcanum mandatum publico ſit contrarium, rariſſimum vero, quod Legatus arcanum poſterius ſpernat, & ex publico priori rem agat.

Verum ſi ea tranſeamus, quae, ut ait *l. 6. ff. de LL.* Legiſlatores tranſire ſolent, vulgo habebimus Legatum, munitum mandato publico, quod generale, & arcano, quod ſpeciale eſt. Quantacunque autem Legatus praeditus fuerit poteſtate, etiam ampliſſima, ex mandato ſcilicet publico & generali, non tamen, ſi me audias, Principem ſuum obligabit, ſi mandati arcani & ſpecialis limites ſit egreſſus. Conſtat etiam Jure Romano mandata generalia non ſemper ſufficere ad omnia, ex arbitrio mandatarii, agenda, ſed, ex mente mandantis, habere exceptiones tacitas, quemadmodum eſt in tranſactione, de qua Paulus agit in *l. 60. ff. de Procurat. Et ideo*, inquit, *ſi poſtea is, qui mandavit, transactionem ratam non habuit, non poſſe eum repelli ab actionibus exercendis.* Tantundem dicerem in Legato, nam utcunque mandatum publicum ſit generale, quia generale eſt, ex mente mandantis refertur ad ea, quae ſpecialiter mandata ſunt; utque adeo haec videatur publici mandati tacita exceptio. Ajes fortaſſe, eam exceptionem, ut valeat, publicandam eſſe, ut de inſtitore praeſcribit *l.* 11. §. 2. *ff. de Inſt. act.* Sed aliud eſt in inſtitore, aliud in Legato. Qui inſtitorem praeponit, ex ipſa praepoſitione tenetur, ſi de re, cui praepoſitus eſt, cum eo fuerit contractum, ſed qui Legatum mittit, non tenetur, niſi is mandata, quae Princeps dedit, vel in poſterum daturus eſt, bona fide ſit exſequutus. Mandata illa generalia, ut nunc ſunt Gentium mores, nihil fere, ut dixi, praebent, quam poteſtatem agendi, mini-

nime

nime vero agendi ex arbitrio contra ipſa Principis mandata ſecretiora. Ut haec ſollicite exſequantur, omnibus legationibus tacite ineſt, & inde fortaſſe, qui Legatos mittunt, mandatis publicis inſerere ſolent, eos, quos mittunt, eſſe homines aptos, peritos, probos, fidos, quaſi ſic data poteſtate probe recte contrahendi & paciſcendi, *probe recte*, inquam, hoc eſt, ex mandato, neque amplius. Probi & fidi non ſunt, qui mandata ſua excedunt, &, ſi excedant, forte recte quis dixerit, Legatos ipſo Jure legatione cecidiſſe. Huc referri poteſt illa pars Decreti, qua Ordines Generales 10. Aug. 1651. (2) ſtatuerunt, ſi Legatus donum munus acceperit, ipſo facto omnibus dignitatibus & beneficiis caderet. Si cadat, neque amplius erit Legatus, quaſi revocato mandato, cum fides ejus dono munere corrupta eſſe praeſumatur.

Quinimo non erraverit, qui omnia, quae cum Legatis acta geſta ſunt ex generali mandato, ſine ratihabitione Principum nihil hodie valere exiſtimet. Valent illa quod ad formam, ſed quod ad materiem vim nullam habent, niſi ratihabitionum acceſſerit auctoritas. Etiam in aliis quibusdam cauſis mandata generalia, absque ratihabitionibus, non ſufficere probavit Bodinus *de Republ. L. III. C.* 2. certe in cauſa legationum non ſufficere, ſatis indicant quotidianae ratihabitionum promiſſiones, mandatis generalibus inſeri ſolitae: neque enim quisquam eſt Principum, qui ſatis tutum putat cum Legatis egiſſe, niſi ſecutis ab utraque parte iſtis ratihabitionibus. Atque ita ſemper licet reſcindere acta, ſi contra vel praeter mentem contrahentium quaedam iis fuerint

(2) *Plac. III.* 1. 12. 6.

rint inſerta. Attamen Wicquefort *en ſon Ambaſſadeur L. II. Sect.* 15. diſputat, illas ratihabitiones minime eſſe neceſſarias. *Comme*, ait, *les Loix Civiles obligent le particulier à ratifier ce que ſon mandataire a fait en vertu de ſa procuration, ainſi le Droit des Gens oblige le Prince à ratifier ce que ſon Miniſtre a fait en vertu de ſon pouvoir: ſur tout, ſi le pouvoir eſt plein & abſolu, ſans clauſe & ſans condition, qui le limite ou le reſtreigne*, & mox objurgat nonnullos Principes, qui foedera & pacta, a Legatis ſuis inita, noluerunt habere rata. Sed mores Gentium, qui olim fuerunt, & nunc ſunt, ſollicite diſtinguendum eſt, nam moribus cenſetur praecipua pars Juris Gentium. Apud Romanos Senatus Populusque rata habebat foedera, quae Conſules cum exteris iniverant, ſed inita ab his, qui mandatum contrahendi & paciscendi nullum habebant, & ita eſt apud Polybium *L. I. Hiſtor. C.* 62. *&* 63. & *L. III. C.* 21. *&* 29. & *L. VI. C.* 12. *&* 13. & *L. XV. C.* 1. *&* 18. & *L. XVII. C.* 9. & apud eundem *Excerpt. Legat. C. VI.* §. 5. & *C. VII.* & *XXI.* & *XXIV.* & *XXV.* §. 7. Sic, inquam, erat, ubi nullum contrahendi & paciſcendi intercedebat mandatum, ſin autem interceſſerat, ut apud Livium *L. XXX. C.* 43. quum Senatus decrevit, *ut P. Scipio pacem cum Populo Carthaginenſi, quibus legibus ei videretur, faceret*, nulla opus fuit ratihabitione, neque tunc poſt pacem factam, neque alias in ſimili cauſa, ea uſos eſſe Romanos mihi compertum eſt.

Sed quod olim obtinuit, nunc non obtinet, ut mores Gentium ſaepe ſolent mutari, nam poſtquam ratihabitionum uſus invaluit, inter Gentes tantum non omnes receptum eſt, ne foedera & pacta, a Legatis inita, valerent, niſi ea probaverint Principes, quorum res agitur.

tur. Ipſe Wicquefort *eodem Opere L. I. Sect.* 16. neceſſitatem ratihabitionum ſatis agnoſcit hisce verbis: *Que les pouvoirs, quelque amples & abſolus qu'ils ſoyent, ayent tousjours quelque relation aux ordres ſecrets, qu'on leur donne, qui peuvent être changés & alterés, & qui le ſont ſouvent, ſelon les conjonctures & les revolutions des affaires.* Non tamen negaverim, ſi Legatus publicum mandatum, quod forte ſpeciale eſt, vel arcanum, quod ſemper eſt ſpeciale, examuſſim ſequutus, foedera & pacta ineat, juſti Principis eſſe ea probare, &, niſi probaverit, malae fidei reum eſſe, ſimulque Legatum exponere ludibrio; ſin autem mandatum exceſſerit, vel foederibus & pactis nova quaedam ſint inſerta, de quibus nihil mandatum erat, optimo jure poterit Princeps vel differre ratihabitionem, vel plane negare. Secundum haec damnaverim vel probaverim negatas ratihabitiones, de quibus prolixe agit Wicquefort *d. L. II. Sect.* 15. In ſingulis cauſis, quas ipſe ibi recenſet, ego nolim judex ſedere, nam plurimum facti habent, quod me latet, & forte ipſum latuit. Non immerito autem nunc Gentibus placuit ratihabitio, cum mandata publica, ut modo dicebam, vix unquam ſint ſpecialia, & arcana Legatus in ſcriniis ſuis ſervare ſoleat, neque adeo de his quicquam reſcire poſſint, quibuscum actum eſt.

Ex his, quae hactenus diſputata ſunt, judicare licet de cauſa quadam, quae anno 1667. Regem Sueciae cum Ordinibus Generalibus commiſit. Legatus Suecicus antea litis cujusdam nomine ab Ordinibus pactus erat 140000. Imperiales, & ſic renunciaverat ei liti, & locis quibusdam in Guinea, ut & juri ad ea loca amplius navigandi. Quum eo anno 1667. rurſus ea de re ageretur inter Ordines Generales & alios Regis Sueciae

Lega-

Legatos, hi ei transactioni ſtare recuſabant, cauſati, illum Legatum contra ſecretum Regis mandatum ita transegiſſe. Ad haec Ordines Generales: ad ſe haec non pertinere, habere Regem contra Legatum actionem legationis male geſtae, ſe cum Legato, qui generali Regis mandato erat inſtructus, contraxiſſe, & ſuarum partium non eſſe ſecreta ejus mandata excutere. Sed quum Rex ratam non habuiſſet Legati ſui transactionem, Regis cauſa videbatur juſtior. Obtinuerunt tamen Ordines Generales in §. 5. Pacti inter Regem Sueciae & Ordines Generales 28. Jul. 1667. (3).

(3) Omnia illa habet Aitzema *L. XLVII.* p. 447. 487. 491. 496. & 497.

Caput VIII.

An Legatis donum munus accipere liceat? & alia ejusdem argumenti.

Vides ex inſcriptione *Capitis*, ſermonem non eſſe de donis muneribus, quae Princeps mittit Principi ad conciliandam ſibi ejus amicitiam, haec enim omni jure licita, & olim & nunc etiam frequentata ſunt inter Gentes, cum maxime Orientales; ſed an ipſis Legatis dona munera accipere liceat, id vero eſt, de quo nunc quaero. Sane Legatis advenientibus, commorantibus & abeuntibus munera olim fuiſſe data, & ab his ſine fraude accepta, prolixe teſtantur Annales. De advenientibus apud Perſas dixit AElianus *L. I. Hiſtor. C.* 22. de aliis alii.

Apud ipſos Romanos, qui quam maxime integritati

hominum ſuorum ſtudebant, atque ideo & Praeſides & Proconſules ſuos a donis arcebant, non reperi legem, quae Legatis interdixit donum munus accipere. Spreta quidem ab iis ſaepe munera comperi, nec aliter exſpectaſſes a progenie maſculi Populi, ſed de ipſa interdictione fruſtra legem quaero. Legati Romani ad Ptolemaeum Regem *munera, quae ab eo privatim acceperant, in aerarium, & quidem prius, quam ad Senatum legationem referrent, detulerunt: de publico ſcilicet miniſterio nihil cuiquam, praeter laudem bene adminiſtrati officii, accedere debere judicantes.* Id Legatorum factum dictumque memorat Valerius *L. IV. C.* 3. *Exemp. Rom.* 9. Sed quid ad haec Senatus Populusque Romanus? audi Valerium, *eodem loco: Data*, inquit, *ſunt Legatis, quae in aerarium repoſuerant, non ſolum Patrum Conſcriptorum Decreto, ſed etiam Populi permiſſu, eaque Legatis Quaeſtores prompte unicuique diſtribuerunt.* Vides magni animi exemplum ab utraque parte, ſed nullam vides mentionem legis, quae Legatos a donis prohibuiſſet, quin, ſi haec exſtitiſſet, Valerius id factum non retuliſſet inter magni animi exempla. Satis ſcio, Lege Julia Repetundarum etiam eum teneri, qui pecuniam accipit *in legatione l.* 1. *pr. ff. de Leg. Jul. Repetund.* Sed qui accipit, ut praevaricator, quo magis vel minus quid ex officio ſuo faciat, nam ad eum ſolum pertinet Lex Julia, non ad eum, cujus dolus malus non arguitur, & forte ex more accipit, quod ex more datur. Neque etiam apud Graecos legem novi, quae Legatis dono munere interdixit: ſolos Corinthios excipio, quorum νόμος ὐκ εἴα δῶρα λαμβάνειν παρὰ Δυνάςυ πρεσβεύοντας, *lex non permittebat, a Principe dona capere*

pere Legatos, ut auctor eſt Plutarchus *Apophtegm. Regg. & Impp.* in voce Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου.

Quae dona Legati accipere & retinere poſſint vel non poſſint, ut olim inter omnes Gentes non convenit, ſic nec hodie convenit. Apud pleraſque autem nunc obtinet, ut Legati abeuntes dona accipiant, majora vel minora pro dignitate Principis vel Legati, vel pro officiis magis minusve praeſtitis, vel ſi qua alia ratione magis minusve gratioſi fuerint Principi, apud quem legatione functi ſunt. Isque mos adeo invaluit, ut Veneti indignentur, ſi Legatus ad ſe redeat ſine ullo munere, utque a Duce Sabaudiae pacto extorquere voluerint, ut munus, quod Legato ſuo abeunti non dederat, adhuc mitteret, ut narrat Wicquefort *en ſon Ambaſſadeur L. I. Sect.* 30.

Alia & Corinthiacae ſimilis lex eſt, quam Ordines Generales ſanciverunt 10. Aug. 1651. (1) eo enim die decreverunt, ne quis Legatus ſuus ullum donum munus, etſi minimum, quovis modo accipere vellet, poſita, ſi quis contra fecerit, infamiae & arbitraria poena, ipſo denique facto dignitatibus ſuis caderet, neque ad alias unquam admitteretur. Id Decretum non ſine convicio increpat Wicquefort *d. L. I. Sect.* 30. etiam ideo, quod munera, quae dantur, nunc dari ſoleant Legatis abeuntibus, nec abeuntes, finito jam officio, poſſint praevaricari, & cauſam Principis ſui prodere. Sed ea ratio apud me parum valet, quis enim negaverit, Legatos, dum officio ſuo funguntur, ob ſpem majoris doni, poſſe vel magis vel minus officium ſuum facere? Id facile largior, ſi nihil detur, quam quod quibuscunque aliis dari moris

(1) *Plac. III.* 1. 12. 6. & apud Aitzema *L. XLI.* p. 18.

moris eſt, auſterae ruſticitatis videri ea dona adſpernari; atque ita Principis, qui offert, bonam fidem ſugillare. Quapropter & anno 1660. agitatum fuit apud Ordines Generales de mutandis aliquatenus verbis d. Decreti 10. Aug. 1651, manente tamen ejus ſententia, & manente ſententia jurisjurandi, quod in id Decretum praeſtatur. Qua de re Ordines Hollandiae 9. Oct. 1660. decreverunt (2), ſuo nomine apud Ordines Generales ſuffragium diceretur, nihil quicquam mutari placere. Attamen gratiam ejus Decreti 1651. ſaepe eſſe factam memorat aliud Ordinum Decretum anni 1675. de quo mox dicam. Privilegia haec erant, quibus gaudebant Legati potentes & gratioſi, alii non gaudebant. Erant etiam, qui, quod lex vetabat, ſibi tamen ſumebant, ut ille Ordinum Generalium ad Moſchos Legatus, qui anno 1666. Imperatori valedicens, ſine ullo privilegio varia munera accepit (3). Ut autem auſterae, quam dixi, ruſticitati, & ſimul illis privilegiis, & temerariis Legatorum auſis obviam iretur, rigor ejus Decreti 10. Aug. 1651. anno 1675. nonnihil mitigatus eſt, Ordines quippe Generales 29. Apr. d. anni 1675. decreverunt (4), liceret Legatis ſuis ea accipere, quae reliquis Legatis tranſeuntibus & abeuntibus ex more praeſtantur a Principibus, per quorum Imperium tranſeunt, vel a quibus, finita legatione, abeunt, dummodo reverſi ea dona exhibeant Ordinibus Foederati Belgii, probato, quod ad cetera dona, d. Decreto 10. Aug. 1651. & ne jurisjurandi, in id praeſtiti, ulla in poſterum fieret gratia. Etiam Veneti Legati, domum reverſi, dona ad Senatum defe-

(2) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 507.
(3) Aitzema *L. XLV.* p. 1191.
(4) *Plac. III.* 1, 12. 7.

deferunt, qui, ut ait Wicquefort *d. loc.* ſerio deliberat, an reſtituenda ſint Legatis, an vero convertenda in uſum Reipublicae, ut aliquando fit; hic autem fere dicis gratia exhibentur, neque enim puto exſtare exemplum, quo non mox ipſis Legatis ſunt reddita.

Quod Legatis interdictum eſt, idem & eorum comitibus interdictum puto; quare nec hi recte dona capient, quae Legatis capere non licet, cenſendos enim eſſe pari jure, quo Legati cenſentur, ſatis videor probaſſe *Libro ſingulari de Foro Legatorum C. XV.* Sane Lege Julia Repetundarum non tantum Judices, ſed & eorum comites continentur *l.* 5. *ff.* & *l.* 1. *C. de Leg. Jul. Repetund.* Et quamvis nihil nominatim de comitibus cautum ſit in d. Edd. 10. Aug. 1651. & 29. Apr. 1675. ſententia tamen legis contineri non eſt ambigendum. Conſtat utique aliunde, prohibitionem donorum, factam iis, qui in publico miniſterio ſunt, etiam ad eorum comites eſſe porrigendam, non tantum Jure Romano, ut ſic vidimus, ſed & Patrio. Ita ſane palam eſt in Edicto Ordinum Hollandiae 24. Mart. 1644. (5) quo Senatoribus utriusque Curiae interdictum eſt donum munus accipere. Quod magnam rationem habet, poſſunt enim & ipſi Comites praevaricari, poſſunt & eos, in quorum miniſterio ſunt, ad praevaricationem ſollicitare, poſſunt cum iis dona partiri, & quis omnes nequitiae latebras dixerit? Officia igitur Legatorum non recte capient dona, ipſis Legatis capere vetita. Aliter tamen viſum eſt Legatis Ordinum Generalium, a Rege Galliarum abeuntibus 27. Maj. 1662. (6) Recuſabant illi dona, a Rege

(5) *Nader ampliatie van de Inſtructien van beide de Hoven*, in medio.
(6) Aitzema *L. XLII.* p. 331. & 332.

ge ſibi oblata, ob rigorem d. Decreti 10. Aug. 1651 ſed Officia ſua accipere paſſi ſunt dona, a Rege ipſis oblata. Atque ita quoque viſum eſt alii Ordinum Generalium ad Regem Franciae Legato 1. Jun. 1678 (7).

Antiqua multorum querela fuit (8), ſolam, quae donis & pecunia exercetur, ambitionem legibus coërceri, ceteros modos non coërceri. Sed quod de donis, quibus Judices corrumpuntur, ſtatutum eſt, etiam ad dignitates, quae a Collegiis non conferuntur, porrexit Curia Hollandiae §. 15. Formae (9), quam ſibi praeſcripſit anno 1670. ſed quae ab Ordinibus Hollandiae probata non eſt. Si quicquid ea Forma continetur, aeque placuiſſet Ordinibus, probata fuiſſet dudum, nihil enim intereſt, oblata pecunia, an oblata dignitate corrumpas, qui miniſterio publico funguntur. Ipſa munerum prohibitione etiam dignitates ab eo, ad quem miſſi ſunt Legati, prohibitas eſſe accipere nemo probus negaverit. Quam in rem notandum eſt Hermolai Barbari fatum, cui Patriarchatus Aquilejenſis, inconſulto Senatu ſuſceptus, quum Reipublicae Venetae ad Pontificem Maximum eſſet Legatus, exitio fuiſſe tradit Joannes Pierius Valerianus *de Literatorum infelicitate*, & ex eo Voſſius in *Addit.* ad *L. III. de Hiſtoricis Latinis C.* 8. & Thomas Pope Blount in *Hermolao Barbaro.*

Hac ipſa de re anno 1660. hic incidit ejusmodi ſpecies: Unius ex Ordinum Generalium ad Angliae Regem Legatis filio Rex contulerat beneficium 14000. vel 15000. florenorum. Pater, ut hoc comperit, ad Ordines Hollandiae ſcripſit, ſignificare vellent, filiusne ſuus

(7) *Hollandſche Mercurius* 1678. p. 120.
(8) Apud Aitzema *L. XXXI.* p. 279 281.
(9) Extat ſeparatim.

ſiuus per illud Decretum 10. Aug. 1651. retinere poſſet? ſi non, ſe a legatione porro obeunda excuſare vellent, interim, dum deliberarent, ſe legatione eſſe abſtenturum. Ad quae Ordines Hollandiae 9. Dec. 1660. Decreto ſuo complexi ſunt (10), quia filius ille jam dudum, etiam ante legationem patris, apud Regem fuerat gratioſus, id beneficium filii, non patris contemplatione collatum videri, etiam ideo, quod ſe ignaro datum fuiſſe filio parens epiſtula, ad Ordines data, ſignificaverat, non igitur id adverſari d. Decreto 10. Aug. 1651. quare curaretur, Ordines quoque Generales idem decernerent. Sed Friſii, rigidus Populus, aliter ſuffragium dixerunt 15. Febr. 1661. (10) rati nempe, huic beneficio omnino adverſari d. Decretum 10. Aug. 1651. Quod, ſi contemplatione patris datum fuerit, veriſſimum eſſe puto, etiam ubi nulla eſt *l. 79. ff. de Acq. vel omitt. hered.* Sin autem datum fuerit ſola affectione filii, aliud diceret Papinianus in *l.* 28. *pr. ff. de Teſtam. tut.* Utque ita jus in facto verſetur, ſed in facto, quod fere pendet a ſecreto animi. Facillimum utique eſt eludere d. Decreta 10. Aug. 1651. & 29. Apr. 1675. ſi nimium indulgeamus ejusmodi cauſis donationum, fingi enim poſſunt quam plurimae, & vera, quae movit, cauſa interim poteſt latere.

Quae Legatorum noſtrorum, quod ad dona, conditio eſt, ea quoque ſit oportet eorum, qui a nobis ſpecialiter delegantur, ut apud nos cum aliorum Principum Legatis agant & contrahant. Aliter tamen ſapuerunt Ordines

(10) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 511. & 512. vide & Aitzema *L. XL.* p. 903. & 909.
(11) Idem Aitzema *L. XLI.* p. 50.

Ordines Generales 7. Oct. 1636. ut ex eorum Decreto ([12]) ejusdem diei apparet. Reſipuerunt autem 2. Febr. 1651. tunc enim decreverunt ([13]), ejusmodi Delegati jurarent, neque ante, neque pendente, neque abſoluto tractatu, ullo modo ullum donum munus ſe accepturos, &, ſi offerretur, continuo id ſe bona fide Ordinibus Generalibus ſignificaturos, contra facientibus infamiae & arbitaria poena ſtatuta.

Priſca Gens Interpretum tumultuoſe disputat, an, quod Legatis donatur, ſibi retineant, an vertant in rem Principis, qui eos miſit? Et fere cauſam definiunt ex qualitate doni muneris, nam *ſi*, inquiunt, *donatur unus leo*, ad Principem pertinet, *ſi veſtes*, olim enim & veſtes Legatis donari ſolitas ſcribit AElianus *d. L. I. C.* 22. ſi, inquam, veſtes, ipſis Legatis addicunt. Si his Disputationibus intereſſe velis, utile erit conſuluiſſe Bertachini *Repertorium*, verbo *Ambaſiator n.* 14. Ceterum hodie, ubi nulla eſt in contrarium lex, munera, quae Legati accipiunt, ſibi ſolis retinent. Apud Venetos, ut dixi, Senatus, quotiescunque res incidit, de ea deliberat. Deliberant & Ordines Generales, ſed, ut Veneti plerumque, ſic hi ſemper Legatis, ut ſibi habeant, permittunt. Sane ex mente donantis ipſis Legatis cedunt, neque enim aliis data intelligi ipſa munerum conditio ſatis indicat, indicat & modus conferendi illa munuscula, quoties nempe Legatus recedit ab eo Principe, apud quem proxime legationis officio functus eſt, in praemium rei bene geſtae.

Non intercedo, ſi ipſis Legatis donatum fuerit, & res

(12) Aitzema *L. XVI.* p. 322.
(13) Sententiam Decreti refert Aitzema *H. L.* p. 253. & 254.

res modum non excedat, ſi vero donatum fuerit iis, qui in Collegium, ut Principem repraeſentent, delegantur, an hi delegati ſibi capere poſſint, eſt, cur dubites. Cum tamen anno 1663. Moſchorum Imperator Ordinibus Generalibus munus pellium Siberiarum miſiſſet, illi, qui tunc erant in Ordinum Generalium Collegio, ea de re non dubitarunt, ſed id munus, ut ſibi retinerent, inter ſe partiti ſunt ex Decreto in hanc rem facto 12. Maj. 1663. (14) Et cum Petrus, alius Moſchorum Imperator, noſtra memoria, ſimile munus pellium iisdem Ordinibus per Legatos ſuos obtuliſſet, non tantum acceperunt, ſed & menſe Octobri 1697. inter ſe partiti ſunt. Cum denique haud ita pridem Princeps Tripolitanus ſeptem equos Arabicos iisdem Ordinibus Generalibus dono miſiſſet, Ordines 18. Mart. 1735. decreverunt, inter ſeptem Provinciarum Delegatos ſorte dividerentur. Quamvis autem haec ita placuerint, neſcio tamen, an ſatis jure ſubſiſtant: nam quod Ordinibus Generalibus donatur, Principi donatum intelligeres, neque adeo illis perſonis, quae non niſi pro tempore Principem repraeſentant. Nunc hi, nunc alii eo munere funguntur, nec erga perſonas, ſibi plerumque ignotas, ulla Principis donantis affectio praeſumi poterit. Quod Principi relinquitur, perſonae relictum non intelligi, Gajus nos docuerit in *l. 56. ff. de Legat. II.* nam Principe defuncto, antequam dies legati cedat, ſucceſſori legatum tribuit. Et minus forte probabis, quod Ordinibus Generalibus placuit, ſi tibi ſuccurrat, donationes, quas illi faciunt, facere ex aerario publico: contemplatione autem unius ejusdemque officii donationem accipe-

(14) Idem Aitzema *Hiſtor. L. XLIII.* p. 749.

accipere in rem privatam, & facere de publico, habet neſcio quid injuſti, certe non convenit regulae Juris in *l.* 10. *ff. de R. J.* Abſtine commodo, ſi damnum metuis, ipſa Juris Gentium, non ſola Ulpiani vox eſt in *l.* 23. §. 1. *ff. Pro Soc.* Tune ferres procuratorem tuum, qui donationum, quas faciebat, pretia tibi imputaret, remunerationes autem, quas percipiebat ab his, in quos de aere tuo munera contulerat, ſibi retineret ſoli? ſi ferres, benignus eſſes. Ne vero ſis ſollicitus, quid ſtatuendum eſſet de iis, quae Ordinibus Generalibus donantur, ſi non dividerentur, & diviſa in rem cujusque privatam cederent. Poſſem varie tuae ſollicitudini occurrere, ſed patere, ut quaeram, an majus ſit opprobrium publice vendere, quam privatim? nonnulli ſane Ordinum Generalium Delegati equos illos Arabicos quantocyus vendiderunt, pretio in rem ſuam verſo, ſatis ſcilicet gnari, quaecunque Ordines Generales ſolent dono mittere Barbaris in Africa, continuo etiam vendi ſine ullo Ordinum opprobrio. Quisque de re ſua ſtatuit ex animi ſui ſententia, ſive eam donationis, ſive alio quocunque titulo quaeſiverit.

CAPUT IX.

Quaedam de praerogativa ordinis inter Legatos, & inter Principem minorem praeſentem & majoris abſentis Legatum.

Legati, ſi ejusdem commatis ſint, ſervant inter ſe eundem honorem, quem habent Principes, qui eos miſerunt, ſed de praerogativa ordinis inter ipſos Prin-

Principes non ſatis conſtat. Multis retro ſeculis ea de re certatum eſt, ſed cum nullus ſit Judex competens inter diverſos Principes, nec de honoratiore loco in arbitros ſoleant compromittere, adhuc fere incertiores ſumus, quam dudum. Neque etiam certiores nos reddunt tot numero Auctores, qui vel ex profeſſo, vel ex occaſione *de jure praecedentiae*, quam vocant, inter ipſos Principes, aliosve aliorum ordinum homines ſatis multa ſcripſerunt, nam excute omnia, & reperies, ſic ſatis eſſe incertum, ecquid proprie controverſiam de praerogativa ordinis definire oporteat. Si tamen ſcire deſideres, quid alii, in eo argumento occupati, dixerint & ſenſerint, ingentem eorum catalogum exhibebit Jacobus Gothofredus *de Jure Praecedentiae* in προθεωρίᾳ, quibus addere licet, in Libris *de Legato*, Chriſtophorum Varſevicium variis locis, Carolum Paſchalium *C. XXXVIII. & XXXIX.* Wicquefortium *L. I. Sect.* 24. & 25. & Zoucheum *de Jure Fecial. Part. II. Sect.* 4. *Q.* 1-5. & quos non alios? Sed quum nulla ullorum hominum hic valeat auctoritas, & quum ipſi Principes, apud quos de praerogativa aliorum Principum, eorumve Legatorum, quaeſtiones incidunt, eas non ſoleant definire, noli a me exſpectare, ut ipſe definiam. Neque etiam, ſi velim, poſſem, quamvis adhibeam omnes regulas, quas adhibuit Jacobus Gothofredus *Diatriba de Jure Praecedentiae*, quamvis valde dubitem, an id argumentum ullis regulis comprehendi & explicari poſſit. Alius Princeps provocabit ad majorem Gentis vel Generis ſui antiquitatem, alius ad majores Imperii fines, alius ad majores vires, alius ad digniorem, qua utitur, appellationem, alius ad alia, at vero, ſi tollas conſuetudinem, & inde natam praeſcriptionem, quae & inter Gentes jus facit, cedo alias

regulas, de quibus inter Gentes convenit, &, ſi non conveniat, cedo auctoritatem, qua eas obtinere liceat.

Poſt abdicationem Caroli V. inter Reges Franciae & Hiſpaniae de praerogativa ordinis ſaepe certatum, & magnis utrimque animis in eo certamine perſtitum eſt. Quid Venetiis, quid in Concilio Tridentino, quid Romae inter utrorumque Legatos acciderit, prolixe narrat Wicquefort *d. L. I. de ſon Ambaſſadeur C.* 24. neque ea hic repeto, addo potius, pertinaciam tuendae inter eos praerogativae ſaepe in inſaniam abiviſſe. Franciae & Hiſpaniae Regum Legati, hic in carruca penſili, a duobus equis tracta, ille in alia, a ſex equis tracta, 11. Aug. 1657. Hagae Batavorum in proxylo ſibi obviam facti, hora poſt meridiem ſexta, neuter via cedit. Poſt inconditos clamores certamen fere cernitur ingens. Franci, praeter gladios, bombardas enchiridias proferunt; ſed intervenientibus Optimatibus quibusdam Hollandis, qui ibidem forte ambulabant, induciae fiunt. Tractatur ad uſque horam nonam, circumſtantibus militibus, qui ad Aulam excubias agere ſolent, & ab iis, qui intervenerant, huc evocati erant; ſed neque tunc quisquam retro aut via cedit. Tandem Hiſpanico Legato ſepta proxyli aperiuntur, per quae dextrum latus, quod habebat, retinendo, juxta Galli latus excedit (1).

Inter alios eorundem Regum Legatos & aliud funeſtius quid accidit, quod controverſiae de praerogativa ordinis finiendae cauſam praebuiſſe, Galli exiſtimant. Quum 10. Oct. 1661. Londini publice reciperetur Sueciae Legatus, & Legatorum Galliae & Hiſpaniae carrucae

(1) Aitzema *L. XXXVII.* p. 975. & 976. *Hollandſche Mercurius* 1657. p. 92. & 93. Amelot de la Houſſaye *dans ſes Memoires*, verbo, *Ambaſſadeurs* p. m. 78. & ſeqq.

cae penſiles eſſent invitatae, ut cerimoniis receptionis intereſſe vellent, utra alteram praecedere oporteret, inter Gallos & Hiſpanos, qui ibi aderant, non tantum diſputatum, ſed & ſtrenue pugnatum eſt, non ſine multorum ab utraque parte caede & ſanguine, vincentibus tamen Hiſpanis. Rex Galliae aegerrime id factum tulit, & bellum Hiſpanis minitatus eſt. Hiſpaniae Rex, cujus tunc intererat amicitiam cum Francis ſartam tectam ſervare, ad Regem Franciae Legatum miſit, qui ejus indignationem leniret, ſignificavit certe, Regem Hiſpaniae Legatum ſuum, qui Londini fuerat, domum revocaſſe, & praeterea teſtatus eſt, placere Regi ſuo, in poſterum ejus Legati abſtinerent publicis cerimoniis, quibus intereſſent Legati Franci. Quum ea teſtatio eſſet facta 24. Mart. 1662. praeſentibus multorum Principum Legatis, ex ea Rex Galliae effecit, Hiſpanos tunc ſibi praerogativam ordinis ceſſiſſe, Legatos enim, qui aderant, ſic compellavit: *Vous avez ouy la declaration, que l'Ambaſſadeur d'Eſpagne m'a faite, je vous prie de l'écrire à vos maitres, afin qu'ils ſçachent, que le Roy Catholique a donné ordre a tous ſes Ambaſſadeurs de ceder le rang aux miens en toutes occaſions* (2). Sed recte Wicquefort animadvertit *d. L. I. Sect.* 24. *princ.* ex ea Regis Hiſpanici teſtatione, id effici non poſſe, nec alios etiam Principes effeciſſe, ejusque rei fortiſſimum argumentum eſſe, quod apud Imperatorem Germanicum, ut olim, ita & nunc Hiſpanicus Legatus Francicum praecedat. Sane nihil quicquam tunc fecit Hiſpanus, niſi quod & Philippus II. Tridenti, Legato ſuo abire juſſo,

(2) Aitzema *L. XLII.* p. 293. & ſeqq. ubi habes ipſa Acta, & Wicquefort *L. I. de ſon Ambaſſadeur Sect.* 24. p. m. 721. & ſeqq.

juſſo, priusquam Legatus Francicus adveniret, ut eſt apud Paulum Sarpium *Concil. Trident. L. VI. p. m.* 459. Imperavit ſcilicet Hiſpanus Legatis ſuis, & nihil aliud imperavit, quam ut omni modo publice caverent, ne occaſio ſit majoris tumultus faciendi. Quantopere inter hos & aliorum Principum Legatos etiam alias de honoratione loco tumultuatum ſit, aliquot exemplis probavit Amelot de la Houſſaye *dans ſes Memoires*, verbo *Ambaſſadeurs*.

Sed non tantum inter majores Principes, verum & minores, de hac ordinis praerogativa ad ravim uſque vociferantur & inſaniunt. Inter Principes Italos cum maxime turbatum eſt; ſi horum turbis intereſſe velis, plus ſatis tibi ſatisfaciet Wicquefort *d. L. I. C.* 25. Ego intereſſe nolim niſi arbiter, & cum nihil ſuccurrat, ex quo motos fluctus tuto componam, vel arbiter ſententiam dicam, duntaxat vim fieri veto, & quemque Principem res ſuas ſibi habere jubeo. Sed quo minor eſt auctoritas, qua nitaris, eo major inſania eſt, de lana caprina tantas animis caeleſtibus eſſe iras. Inter Legatos, qua mandatarios, eadem contentio eſt, quae inter Principes mandantes. Duos Italorum Principum Legatos, Pragae ſibi invicem obviam factos, ne alter alteri via cederet, per totum fere diem ſupra pontem quemdam, omnium riſui expoſitos conſtitiſſe ex Varſevicio refert Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect.* 4. *Q.* 1. alia aliorum ludibria tranſeo.

Disputari video, an ſuperioris Principis, ſed abſentis, Legatus praecedat inferiorem Principem, ſed praeſentem? Et Legatum praecedere exiſtimat Paſchalius in *Legato C. XXXVIII. & C. XXXIX.* Legato enim eundem honorem habendum, qui habetur Principi, a

quo

quo miſſus eſt, atque ita minorem Principem majoris Legato cedere, ſi ſimul concurrant in alieno Imperio, praeponendum tamen Principem inferiorem, ad quem majoris Legatus miſſus eſt, in ſuo territorio, ex jure ſcilicet ſummi Imperii. Nec de poſteriore ſpecie quisquam dubitaverit; ſed ego apud exteros etiam Principem inferiorem, modo Supremam Poteſtatem habeat, majoris Principis Legato praetulerim, & praeferunt quoque Jacobus Gothofredus *de Jure praecedentiae Part. I. C. 7. n.* 47. & alii quam plurimi, in *Notis ibidem* laudati. Eadem etiam ſententia utitur Wicquefort, magnus alioquin Legatorum patronus, *d. L. I. C.* 26. *p. m.* 765. & 766. Nec ſcio inter Scriptores eſſe, qui contradicat, excepto Paſchalio. Ipſi Legati ſaepe contradixerunt, & inde jurgium inter Ducem Holſatiae & Angliae Legatum 13. Apr. 1664. (3) Quin & alius Angliae Legatus, etiam, quod indignius erat, apud ipſos Ordines Generales, ſe illis exaequavit, juſte indignantibus propterea Ordinibus 9. Febr. 1665. (4) Inter Dynaſtam Orangium & Legatum Franciae ſaepe quoque rixatum eſt de praerogativa ordinis (5). Sed magnam rationem habet, ut Legatus, quantaecunque ſit dignitatis, cedat Principi praeſenti, qui plane ſui juris eſt, & inde Electores praeſentes abſentium Legatis praeferuntur ex Caroli IV. *Aurea Bulla T. XXV.* & inde quoque in Comitiis Norimbergenſibus anno 1542. Caroli V. Imperatoris Legatis Ferdinandus Auſtrius praelatus memo-

(3) *Hollandſche Mercurius* 1664. p. 64.

(4) Aitzema *L. XLV* p. 716.

(5) *Hollandſche Mercurius* 1664. p. 97. & Aitzema *L. XLV.* p. 558-560. *ubi & libellus contra Legatum.* Adde & Amelot de la Houſſaye *dans ſes Memoires, verbo* Ambaſſadeurs p. m. 81. & 82.

memoratur. (6) Princeps etiam Nieuburgenſis Legato Brandeburgico antepoſitus eſt anno 1629. (7) Et ſane, ſi Legatum mandatario compares, ut potes & debes, quis Nobilis, nedum Princeps, mandatario, forte viliſſimo, primas dabit, quia hic a Principe, forte majore, mandatum habet vel ad negotia vel ad lites? Rurſus, ſi legationem comparare placeat locationi conductioni operarum, quis eundem honorem famulo exhibendum judicabit, qui exhibetur domino? Abſit comparationis invidia, neque enim eſt, unde efficias, quemque famulum dominum ſuum minus repraeſentare, quam Legatum, a quo miſſus eſt, Principem ſuum. Dominorum dignitas famulis inter ſe locum potiorem dabit, ſed inter dominum & alterius domini, etiam majoris, famulum nulla utique eſt comparatio.

Plane ubi ordinarium quoddam eſt ipſorum Principum Collegium, ejus, qui abeſt, procurator eundem, quem ipſe praeſens haberet, tuebitur locum. Secundum haec non alium haberent locum ipſi Provinciarum Ordines, in Ordinum Generalium Comitiis praeſentes, quam nunc habent eorum Delegati inter ceteros Delegatos, atque ita Gelriae Delegati praecederent ipſos Ordines Hollandiae, ſi comitiis Ordinum Generalium intereſſe vellent. Sic & totus alicujus Urbis Magiſtratus, ſi, ut poteſt, ita vellet adeſſe Collegio Ordinum Hollandiae, non alium ibi locum occuparet, quam nunc occupant eorum Delegati inter alios Delegatos. Quicunque delegantur in Collegium, ibi tuentur delegantium ſuorum praerogativam, idque & ratio ſuadet, ne qua confuſio oriatur, & uſus ubi-

(6) Apud Jac. Gothofredum *de Jure praeced.* Part. I. C. 7. n. 47. in Notis, & apud Zoucheum *de Jure Fecial.* Part. II. Sect. 4. Q. 4.

(7) Aitzema *L. XLV.* p. 159.

ubique, ni fallor, Gentium probavit. Sed ubi in locum exterum actor dimittitur, res quasque, ut expediet, curaturus, non animadverto, ut ipſe, qui domi ſuae ſubditus eſt, aliis Principibus, qui perfecte ſui juris ſunt, dignitate & ordine poſſit antecedere.

Sed & ulterius evagatur ineptia. Etiam inſtrumenta Legati eo honore, quo ipſe Legatus cenſetur, ſunt, qui cenſenda putant. Rheda penſilis, quae Comitem Straatman, Imperatoris Germanici Legatum, Ryswicum, ubi anno 1697. de pace inter Foederatos & Gallos agebatur, vexerat, & vacua Hagam rediit. Quumque tunc forte Legatis Ordinum Generalium, eodem tendentibus, obviam eſſet facta, me praeſente & adſpectante, via cedere noluit. Legati mittunt ad Comitem, ut mandaret, rheda via cederet, & id confeſtim mandat. Sunt tamen, qui illud mandatum humanitati magis, quam juri tribuunt. Mirum ſane, quod non & calceis dignioris Principis Legati majorem honorem deberi credant, quam ipſi Principi, qui minor eſt.

CAPUT X.

De ſervanda fide pactorum publicorum, & an quae eorum tacitae exceptiones?

Pacta privatorum tuetur Jus Civile, pacta Principum bona fides. Hanc ſi tollas, tollis mutua inter Principes commercia, quae oriuntur e pactis expreſſis, quin & tollis ipſum Jus Gentium, quod oritur e pactis tacitis & praeſumptis, quae ratio & uſus inducunt. Ne haec omnia tollas, fidem pactorum eſſe ſervandam, etiam illi

facile largientur, qui non didicerunt niſi fidem fallere, ſed regulam ſervandae fidei ſexcentis exceptionibus tantum non eludunt. An autem pacta publica ſemper & ubique ſint ſervanda, moleſta in primis eſt disputatio. De antiquis Parthis Juſtinus dixit *L. XLI. Hiſtor. C.* 3. *fides dictis promiſſisque nulla, niſi quatenus expedit*; & generaliter de Genere humano Seneca *de Tranquill. animi C. XV. Vix unquam, niſi cum expedit, fides.* Id ipſum licere Principibus inculcat nequitiae Magiſter in *Principe C. VIII.* cum ait, omnem rationem expediendae ſalutis publicae honeſtam eſſe, modo honeſti ſpeciem prae ſe ferat. At vero eam ſententiam, dudum exploſam, excepit alia, verecundior quidem nonnihil, ſed neſcio, an juſtior. Haec pactis omnibus ineſſe credit clauſulam ſalutarem, *rebus ſic ſtantibus*, atque adeo a pactis recedi poſſe I. Si qua nova cauſa, ſatis idonea, obveniat. II. Si res eo deducta ſit, unde incipere non poſſet. III. Si ipſa pactorum ratio ceſſet. IV. Si neceſſitas ac utilitas Reipublicae aliud flagitent. Exſtat *de* illis *exceptionibus tacitis in pactis publicis Diatribe* Chriſtiani Otthonis a Boekelen, doctior ſane & elegantior, quam a Juvene ejus aetatis exſpectaſſes. Sed quamvis adhibeas eas cautiones, quibus exceptiones ſuas circumſcribit Boekelen, vix tamen vel ita cavebis a Machiavelliſmo, ſi his perfidiae latebris ſemel adrepas prurientibus Principum auribus & animis.

Poſtrema utique exceptio, quae ex neceſſitate atque utilitate Reipublicae fidem fallere permittit, quid, obſecro, aliud eſt, quam *ratio*, quam vocant, *ſtatus*, bellua illa multorum capitum, cui nemo fere Princeps eſt, qui reſiſtat? & quid tres priores exceptiones niſi totidem ruptae fidei velamenta? Quisquis una ex his omnibus

nibus utitur, mox exiſtimat, a pactis recedi poſſe, ſi eorum ſervata fides, rebus mutatis, in Reipublicae detrimentum vergat, & qui ſic exiſtimat, incedit per ignes ſuppoſitos cineri doloſo: id enim ſi ſemel largiaris, nulla omnino cauſa eſt, ob quam non impune fallas fidem datam. At, inquies, cum in eo ſtatu Respublica eſſet, id pactum conducebat, ideoque tunc inivi, nunc autem, mutata rerum facie, pactum nocet; ceſſat igitur paciſcendi cauſa; neque adeo, ex eventu, putandus ſum in id conſenſiſſe. Quicquid paciſcitur Princeps, paciſcitur ad utilitatem Reipublicae ſuae, & ex hac ejus mente obligatur, ſi ſecus res cadat, non obligatur, quia revera non conſenſit, deficiente autem conſenſu deficit ipſa obligatio.

Si ita diſputes, diſputas ſubtilius, quam verius, & ſimul quaecunque Acta, quacunque libuerit occaſione, reſcindes: nulla enim pactio ſine conſenſu eſt, conſenſus nullus ſine cauſa conſentiendi, mutatio voluntatis nulla, quae cauſam non habet eam, quae tempore contrariae voluntatis non adfuit. Ita fiet, promiſſionem quamcunque non obligare, niſi quae ex eventu utilis ſit. Ita, ſi bellum utilius ſit, pax facta diſplicebit. Ita emptor mercium, imminuto earum pretio, emptionem reſcindet, mutata voluntate ob mutatum pretium. Sed & ita fiet, ut obligatio, quae omni jure cogat, in rebus cum publicis, tum privatis, omnino nulla ſit.

Inter diverſas quidem Gentes, quae ſui juris ſunt, nihil eſt, quod jure cogat, ſilent enim leges, & ex legibus ſola vis cogendi, ſed ut inter Gentes promiſſis ſtetur, ſuadet bona fides & utilitas publica, & utrique tantundem tribuendum, quantum obligationi validiſſimae, & ſane nulla eſt validior, quam quae nititur ſola animi

 magni-

magnitudine. Haec virtus, omnium princeps, in primis Principem ornat & commendat, & hac exſtincta, cuncta ab imis turbari neceſſe eſt. Quis Princeps contraxerit cum Principe, cujus Punica fides innotuit? Quid valebunt pacta de mutuis commerciis, de auxiliis praeſtandis, de permutatione & redemptione captivorum? haec alioquin etiam inter hoſtes valent, ſed quid rei eſt hoſtem fallere, ſi & amicum fallas?

Quin & in ipſa Societate Civili, ſi adeo moroſum te praebeas, contradices forte omni obligationi, nam, ſi dixero, obligationi civili parendum eſſe, quia lex jubet, mox rogabis, cur legi parendum ſit, & ejus rei certam demonſtrationem deſiderabis. Si dixero, ſuum cuique eſſe tribuendum, quia dominus eſt, quia ſic in Civitate habetur, mox rogabis, cur ſic habeatur, & in originem dominii inquires. Titio, ajes, non magis eum fundum natura dedit, quam Maevio, ſi occupavit Titius, quia occupavit rem communem, urgebis, Titium ſine facto Maevii ei non potuiſſe eripere ſuam partem. Ad ſummum forte concedes, quamdiu fundum naturaliter poſſidet Titius, Maevium ejus occupandi jus non habere, quod tantundem juris, quantum Maevio, etiam Titio competat, & in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis, quod etiam nihil moveatur, niſi a potiori, quodque ideo, ubi par eſt cauſa ejus, qui petit, & ejus, qui defendit, nihil oporteat innovari. Sed quid ſi nec hoc concedas, verum ad diviſionem provoces? Profecto, ſi ita philoſopheris, vix quicquam erit certum in dominiis & obligationibus, omni denique juſtitiae cauſa.

Craſſius igitur hanc rem tractandum eſt, nam poſtquam lex certos dominii acquirendi modos praeſcripſit,

hos

hos ſequemur, quia ſine legibus nulla Civitas ſubſiſtit, &, ut iis pareamus, jubet ipſa utilitas, juſti prope mater & aequi. Atque haec ipſa utilitas diverſos Principes obligat ad fidem ſervandam, etiamſi ſileant leges, neque enim Imperia ſine Principe, neque Princeps ſine pactis, neque pacta ſine fide intelliguntur. Promittendum, quia placet, & ſervandum, quia promiſſum eſt. At, inquies, promiſſi praeſtatio Reipublicae detrimentum, ſaepe & perniciem ſecum trahet. Eſto, forte & tunc utile erit fidem ſervare. Lapſam Rempublicam Civium fortitudo Fortunaeque benignitas reſtituere poſſunt, ſed fides animam imitatur, unde exiit ſemel, nunquam revertitur. In publicis privatisque cauſis veriſſimum eſt, quod dixit Cicero *L. II. de Offic. prope fin. Nulla res vehementius Rempublicam continet, quam fides.* Promiſſum igitur, ſi me audias, etiam tunc ſervandum, cum id ſervari Reipublicae non expediat, imo periculoſum ſit. Ita ipſe ſentio, & ita quoque ſenſit Cyriacus Lentulus in *Auguſto p. m.* 292. *& ſeqq.* ubi eandem ſententiam rationibus, & cum maxime exemplis maſcule defendit.

Non tamen rejecerim omnes exceptiones tacitas, ſunt enim, quas omnium Gentium conſenſus probavit, ut, ſi Foederato Principi, *qui bello petitur*, auxilia promiſero, ea non praeſtem, ſi ille ipſe Princeps nullo jure cauſam belli praebuerit, de qua exceptione dixi ſupra *L. I. C. 9.* Non, inquam, rejecerim omnes exceptiones tacitas, ſed neque admiſerim omnes pactorum exceptiones & reſtrictiones, quas difficili cura admiſit Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 16. §. 32. *& ſeqq.* & ex quibus ſuas exceptiones tacitas fere adornavit Boekelen *d. Diatribe.* Neque etiam admiſerim, quod placet aliis,

magis

magis quidem, ut videtur, religioſis, ſed non minus improbis, qui nempe pacta publica violari quidem poſſe negant, ſed, ſi damnoſa ſint Reipublicae, fraude eludi poſſe facile patiuntur. Hac ſententia utitur Auctor *Disquiſitionum Politicarum Caſu XXII.* Sed quia eam rationibus tueri non poteſt, unice tuetur ſcelerum exemplis.

Scio & alios Juris publici Magiſtros iisdem fere veſtigiis inſiſtere, ſed hos Duces ſi ſequamur, omnes Principes mox intelligent, quam facile ſit non tantum fallere, ſed & falli. Quod ne fiat, omni modo cavendum eſt, & hinc praecludendae excuſationes, quibus perfidiam ſuam tegunt improbi Principes. Veteres Romani ſatis ſciebant, intereſſe inter debitorem, *qui pecuniam, quam a creditore acceperat, libidine aut alea abſumpſit, & eum, qui incendio, aut latrocinio, aut aliquo caſu triſtiore aliena cum ſuis perdidit*, & tamen, inquit Seneca *L. VII. de Benefic. C. 16. nullam excuſationem receperunt, ut homines ſcirent, fidem utique praeſtandam.* Hoc ſuperdicto: *Satius enim erat a paucis etiam juſtam excuſationem non recipi, quam ab omnibus aliquam tentari.* Atque ita cum pactis publicis comparatum eſt, ut fere ſatius ſit, nullam exceptionem accipere, quam earum numerum in tantum augere, ut regulam, quae fidem datam praeſtare jubet, tantum non evertant.

Quid igitur dicemus? una forte vel altera exceptio ſuffecerit. Juſta utique erit, ſi per eum ipſum Principem, cui promiſi, ſteterit, quominus promiſſum praeſtem, ut in ſpecie, quam modo attigi, & *d. L. I. C. 9.* latius enarrata eſt, quamvis forte quis dixerit, non tam hanc eſſe exceptionem, quam uſu receptam pactorum interpretationem, ſed nihil refert, quo nomine appelles;

les; ſi exceptionem dicas, alteram addo, Principem ſcilicet non ultra obligari, quam in quantum facere poteſt, &, an poſſit, permittendum alterius Principis, qua boni viri, arbitrio. Quemadmodum privatis, qui, ut cum Seneca loquar, *aliquo caſu triſtiore aliena cum ſuis perdiderunt*, largimur id *beneficium*, quod *competentiae* vocari obtinet, multo utique magis id Principibus largiemur, ſi bona fide agant. Ab his omnis vis & coäctio abeſſe debet, quum enim vis inferri nequeat niſi ſolis armis, quid proderit Principem armis aggredi, ut praeſtet, quod praeſtare non poteſt? Si nihilominus cogas, conſtituiſti eum debellare ob cauſam non juſtam. Sed an Princeps pactis ſtare poſſit vel non poſſit, & an per alium Principem ſteterit, quominus promiſſum praeſtetur, non permitto eorum, qui pacti ſunt, arbitrio, neque enim poſſunt judices ſedere in cauſa ſua, at aliorum, qui neutrarum partium ſunt, deſidero arbitrium, ut & olim in cauſis publicis ad aliorum judicium decurſum eſſe intelliges ex Grotio eo loco, quem adducebam ſupra *d. L. I. C. 9. vſ. Qui.*

Deſcripſi rudi penicillo ſententiam meam de argumento, quod non unius belli cauſa fuit. Si hanc cum cura edolare, & aliorum ſententiis occurrere vellem, librum ſcriberem, cum maxime ſi adderem, quemadmodum olim Principes ea in re verſati ſint, & adhuc verſentur. Humani generis ea labes eſt, ut *violare fidem, non ſervare pacta vix quisquam ſit, qui religioni ſibi ducat, modo id utile eſſe intellexerit*, verba ſunt Buddei, ſi haec deſcribi permittas, *Elem. Philoſoph. Pract. Parte II. C.* 3. §. 21. Sic forte, inquies, viles animae, ſed non Principes, qui altius ſpirant. Audi, quid de his ipſe ille Buddeus ajat *d. C.* 3. §. 30. *Pacta violare crimen eſt in*

privatae ſortis homine; in Principibus aut iis, qui rerum ſummae praeſunt, frangere foedera pars prudentiae eſt. Horreſco referens, ſed tamen eſſe veriſſimum, ut probem, per mille poſſem currere exempla. Quia vero, quae his libris ago, cuncta fere refero ad Rempublicam Foederati Belgii, ſcire attinet, quid ei hac parte ſederit.

Opportune autem hic ſuccurrit, quod Ordines Generales anno 1595. Eliſabetham, Anglorum Reginam, monuerunt, fidem anno 1585. ſibi datam, ſervaret, ſi exiſtimationi ſuae conſultum vellet. Cui ſatis abſurdiſſime Mulier reſpondit: *bonae fidei eſſe Principum contractus, neque eos iis teneri, ſi in detrimentum publicum cedant*, & reliqua ejuſdem farinae, ut haec narrat Camdenus in *Eliſabetha Part. IV. p. m. 649.* & ex eo totidem verbis Boekelen *d. Opuſculo p. m.* 174. Rem ipſam quoque habet Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect. 4. Q.* 25. Honeſta & religioſa Ordinum Generalium oratio, ſed non minus religioſos dixeris Ordines Hollandiae, nam quum prodiiſſet liber, cujus inſcriptio erat, *Aanwyſing der Heilſame Politicque gronden en Maximen van de Republicq van Holland en Weſt-Vrieſland*, cujusque Auctor defendebat, pacta publica eatenus duntaxat eſſe ſervanda, quatenus expedit, mox eum Librum damnarunt, Edicto in ham rem facto 28. Maj. 1669. (1) eoque palam teſtati ſunt, periculoſam, abominandam & deteſtabilem eſſe ſententiam, fidem datam non ulterius obligare, quam id patitur bonum publicum, & ab ea hanc Rempublicam, quae ſummam ſui gloriam ponit in religioſa Foederum obſervatione, ſemper

(1) *Plac. III.* 3. 4. 11.

per abhorruiſſe, & adhuc abhorrere. Verba profecto optima, bene, ſi res tam bonae ſemper; an autem ſemper tam bonae, conſtitueram excutere ſingulari *Capite*, & excurrere per omnes aetates hujus Reipublicae, facto initio ab eo Foedere, quo circa primam infantiam Reipublicae inter Eliſabetham, Angliae Reginam, & Ordines Generales inter alia convenerat, ut Reginae Legatus Concilio Status hic perpetuo intereſſet, de quo pacto disputat *Disquiſitio Politica d. Caſu XXII.* an recte, ipſe videris. Conſtitueram, inquam, ab eo Foedere initium facere, & ſic tandem pervenire ad Foedus, inter Imperatorem Germanorum & Ordines Generales de praeſtandis mutuo auxiliis initum 20. Febr. 1732. de cujus obſervatione haud ita pridem acerrime quaeſitum, at nihil definitum eſt. Sed prudentiae erit haec omnia omittere, hoc duntaxat ſuperdicto: omnium Rerumpublicarum hanc fere indolem eſſe, ut neque grandem perfidiam iis recte objeceris, neque ſingularem animi magnitudinem ab iis facile exſpectaveris.

CAPUT XI.

An peregrini ab adminiſtratione Reipublicae ſint arcendi?

Peregrinos intelligo, non qui re ipſa adhuc peregrini ſunt, atque ita ſub alio Principe habitant, nam quis eos arceſſat ad capeſſendos alibi honores? ſed eos, qui origine quidem peregrini ſunt, in noſtrum tamen Imperium conceſſerunt, eo tranſlata rerum ac fortunarum ſuarum ſede. De his quaero, conſulta prius ratione, deinde

deinde lege, an apud nos muneribus & honoribus fungi poſſint. Et, conſulta quidem ratione, non animadverto, ſi linguae, ſi legum, ſi morum, ſi univerſae denique Reipublicae, in quam tranſierunt, ſatis periti ſint, cur ab ejus adminiſtratione ſint arcendi. Arcent tamen eos plerique Juris Publici Magiſtri, ſed ob rationes, quae me non moverint. In indigenis ajunt majorem, in peregrinis minorem Civitatis amorem praeſumi, ſed quis ſiniſtre praeſumat de eo, qui totus cum omni familia, cum omni fortuna in noſtram Civitatem conceſſit, cujusque adeo ſalus ab ipſa ſalute publica pendet? quis perperam conſulat Reipublicae, ut, ea perdita, ejus ipſius res & fortuna perdantur? At ratio & lex ditiorem & digniorem quemque ad Rempublicam adminiſtrandam invitant. Probe novi, ſed in peregrinis hae dotes forte magis pellucebunt, quam in indigenis. Quod ſi ſit, ego utique peregrinum ditiorem & digniorem praetulerim indigenae minus diti & minus digno, nec eſt, quod aegre ferat indigena, ſi, qui opibus & virtute vincit, etiam honore vincat. Noſſe debet Rempublicam, qui eam recte adminiſtraverit, largior, ſed ejus peritia ſaepe magis peregrini cenſentur, quam ipſi indigenae, qui cum lacte materno ſe hanc peritiam imbibiſſe rati, fugiunt induſtriam, quae Reipublicae addiſcendae neceſſaria eſt. Nihil ego deſideraverim, niſi ut is, qui Magiſtratu fungitur, Tros Tyriusve fuat, praeſtet bonam fidem, cum diligentia & peritia conjunctam. Sed tantum abeſt, ut in Rebuspublicis, quae peregrinos ab omnibus dignitatibus plane excludunt, adhibeantur indigenae, ex omni parte idonei, ut, delectu habito, quod ad munera, in ipſos collata, ſerio potius cogitandum ſit *de his, quae ut indignis auferuntur.* Adeo Parentum Propinquos

pinquiorumve dignatio vel potentia omnes alias bene gerendae Reipublicae rationes exſtinxit.

Non tamen omnes peregrinos promiscue admiſerim, ſed, ex ipſa ratione, repulerim eos, a quibus metus eſt, ne ſalus publica periclitetur. Quod tunc maxime obtinet, ubi alter Populus alterius Populi libertati imminet, & per honores peregrinorum cuncta ad ſe trahit. Eaque ratione anno fere 1400. Trevirenſes, qui Gallorum patrocinium agnoverant, veriti, ne per hos libertas ſua ſalva eſſe poſſet, facto Decreto Gallos ceterosque peregrinos a dignitatibus arcuerunt, ut eſt in *Disquiſitionibus Politicis Caſu XLVII.* Et, ſi verum amamus, non alia fuit ratio, cur Hollandi Zelandique variis privilegiis, a Gravionibus ſibi datis, obtinuerunt, ne cui extero ad honores pateret aditus, quod ſcilicet Hollandis Zelandisque jam ex arbitrio dominari coeperant Principes Burgundi & Auſtriaci, &, ut facilius dominari poſſent, Burgundos & Auſtriacos muneribus adhibebant. Non ſane ſibi metuebant Hollandi Zelandique ab aliis peregrinis, qui ab ipſis meritisque ſuis ad honores promoverentur, ſed, impetratis privilegiis, cunctos arcere placuit, quia ſolos Burgundos & Auſtriacos excludere res fuiſſet oppido invidioſa apud Principes, a quibus privilegia illa erant impetranda. Atque ita, invidiae vitandae ergo, generale quoque fuit Trevirenſium Decretum, de quo modo dicebam, quamvis revera ſolos Gallos tangeret.

Non aliam utique ob cauſam, quam dixi, impetrata fuiſſe illa de arcendis peregrinis privilegia, affatim docet hiſtoria eorum temporum. Huc refero, quod a maximis dignitatibus uſque ad Scultetum peregrinos excluſerit Maria Burgundae in §. 4. Legum, quas Hollandis

Zelandisque dedit 14. Mart. 1476. (1) refero & alia anteriora privilegia, quae recenſuit Merula *Praxi Civili L. IV. T. 9. C.* 1. Sed praeter haec generalia, erant & adhuc ſunt ſpecialia privilegia, quae Magiſtratus Urbium ſibi impetrarunt, quibusque libertati ſuae adhuc magis proſpectum exiſtimabant. Secundum haec quibusdam in Urbibus neque omnes Hollandi Zelandique ad Magiſtratum vel Conſulatum admittuntur, ſed duntaxat, qui certo terrarum tractu nati ſunt, vel in ipſa Urbe, de qua agitur, ut de Bithynicis Civitatibus memorat Plinius *L. X. Epiſtol.* 115. vel qui nuptiis vel aliquot annorum habitatione Civitatem ſunt nacti, vel quae alia ſunt ſingularia privilegia, a Gravionibus prece vel pretio extorta, ut omni modo peregrini excluderentur.

Rationem habuerunt illa privilegia eo tempore, quo data ſunt, nunc nullam habent, quamvis etiam nunc ea ſervent Hollandi Zelandique: nullus enim hodie ab ullis peregrinis metus, nulla Burgundorum, Auſtriacorum vel Hispanorum adverſus Rempublicam machinatio. Neque etiam multi peregrini admitterentur, etſi lege non eſſent excluſi, quum, ſublatis Comitibus, apud ipſos Hollandos Zelandosque nunc ſit rerum ſumma. Quin ſi vel multi admitterentur, non tamen ab his metuendum, cum non ſit Princeps peregrinus, qui in rem ſuam Reipublicae obtrudat, & per eos res novas moliatur. Peregrini etiam, ſi vel promiſcue admitterentur, non eſſent ex uno eodemque loco, utque ita ceſſet metus, qui olim fuit, ne forte conſpiraturi eſſent in unius ejusdemque Principis gratiam. Quum, ut olim Comites, ſic poſtea Gubernatores, Reipublicae libertati imminerent,

(1) *Plac. II.* 5. 1. ſ. 2.

rent, etiam peregrini in hanc rem adhibiti ſunt, &, quae Gubernatorum auctoritas erat, ſaepe fruſtra iis ſunt objectae Leges Patriae.

Quod autem Trevirenſes eo, quod dixi, Decreto etiam Gallos, qui tempore facti Decreti in dignitate erant, ea ſpoliaverint, omnino diſplicet. Dignitas ne quaeratur, recte ſtatuitur, ut quaeſita absque crimine auferatur, non ſine injuria. Benignius propter utilitatem publicam ad Plinium reſcripſit Trajanus (2), ne e Senatu Civitatis Bithynicae ejiceret Cives alienos, quamvis contra legem adſcriptos. Et benignius Carolus V. in privilegio, Hollandis dato 7. Maj. 1555. (3) quum enim eo, ut mox plenius dicam, quibusdam peregrinis dignitatibus in Hollandia fungendis interdixiſſet, iis tamen, qui dignitatibus tunc fungebantur, vim fieri vetuit. Benignius etiam Hollandi, qui, quum anno 1658. Syndicos, Scribas, aliosque Miniſtros, quos Urbes adducunt ad Comitia Ordinum Hollandiae, peregrinos eſſe vetuiſſent, ſimul tamen ſanciverunt, ut, qui tunc eſſent peregrini, officium ſuum retinerent §. 7. Decreti Ordinum Holl. 14. Maj. 1658. (4) In tranſitu noto, quod notari meretur, id Decretum duntaxat loqui de Syndicis, Scribis, aliisque Urbium Miniſtris, ſic enim cautum eſt §. 1. quid ergo dicemus de ipſorum Ordinum Syndico, Scriba vel Scribis, aliisve Miniſtris? Eadem plane, ſi non major in his, ſi peregrini ſint, arcendis ratio eſt. Sed, ut dixi, nulla ratio eſt, neque enim Barne-

(2) Apud Plinium *L. X. Epiſt.* 116.
(3) *Plac. II. Append. Edict. Carol. V. n.* 15. p. 2072. *& Plac. III.* 1. 1. 20.
(4) *Plac. III.* 1. 3. 4.

Barneveld deterius Syndici munus geſſit, quam alius quisquam.

Ceterum generalia illa de omnibus peregrinis excludendis privilegia ipſis poſtea Hollandis displicuerunt, mitigato enim eorum rigore, ſucceſſit jus quaſi talionis: nam ecce petentibus Hollandiae Ordinibus Carolus V. 7. Maj. 1555. conceſſit, neminem, extra Hollandiam natum, *ubi Hollandi excluduntur*, neminemve extra Belgium natum, aut Belgicae linguae imperitum, ad ullam dignitatem in Hollandia admittendum, exceptis Gubernatoribus & Equitibus aurei Velleris. Quod privilegium confirmavit Philippus II. Hispan. Rex 17. Dec. 1556. (5) Vides, peregrinos excludi, ſed jure talionis, vides Belgas omnes in Belgio admitti, & vides, Belgis duntaxat admiſſis, Auſtriacos & Hispanos, a quibus tunc metus erat, adhuc excludi, ſed excludi inter ceteros. Ut ut autem ſana ratio nullum peregrinum, niſi periculoſum, arceat, iniquum tamen non eſt, ut etiam illi ex cauſa peregrinitatis arceantur, qui inde oriundi ſunt, ubi noſtrates lege vel more Civitatis arceantur. Idque ſervari jubetur Decreto Ordinum Hollandiae 19. Apr. 1631. aliisque quam plurimis, quae mihi, Acta Ordinum evolventi, occurrerunt. Habet & de his quaedam Grotius *Apolog. C. XIII.* & Groenewegen *de LL. abrog. ad l. ult. C. de Crimine Sacrileg.* ſed nec ſatis diligenter, nec laudatis auctoritatibus.

Igitur peregrini, qui Hollandos non excludunt, neque in Hollandia ab honoribus excluduntur. Haec eſto regula, ſed ab hac excipe Syndicos & Scribas, quos Magiſtratus Urbium Comitiis Ordinum intereſſe volunt, hi

(5) *Repert Curiae Holl.* p. 86. B.

ii enim, origine peregrini, ſemper excluduntur ex d. Decreto 1658. nec quicquam refert, ubi nati ſint, & an ibi Hollandi excludantur, nec ne. Addo aliam exceptionem, quam ſuggerunt varia Urbium privilegia, quae ſupra compendio commemorabam. Haec privilegia tollere, ut in Comitum poteſtate non fuit, ſic nec eſt in poteſtate Ordinum. Fac igitur, privilegia arcere a Magiſtratu vel Conſulatu, qui non certo tractu Hollandiae, vel in ipſa Urbe, de qua agitur, natus eſt, utique ibi ſecundum ea non admittemus peregrinum, licet natum, ubi Hollandi non excluduntur, nam jus generale, quod ex lege talionis eſt, quodque Ordinibus Hollandiae poſtea placuit, anteriora Urbium privilegia non abrogare & ratio docet, & Juſtinianus conſtituit in §. 4. *Conſtitutionis II. de Confirmando Codice.*

Sed quid dicemus de iis, quibus Ordines Hollandiae nativitatis peregrinae gratiam faciunt, conceſſis diplomatibus, quae vocantur *Brieven van Naturaliſatie?* Scribunt Hollandi (6), haec diplomata, ſimpliciter conceſſa, nihil quicquam praebere niſi jus ſubditi, ut ſcilicet peregrinus habeatur pro ſubdito, & apud nos forum ſortiatur, non vero prodeſſe ad honores, niſi ſpecialiter hoc iis ſit inſertum. Frequentiſſima ſunt ejusmodi diplomata, ſed cui bono, dicat Caſſius? Sane mihi videntur exigui plane uſus, ſi leges, quas dixi, revocemus in memoriam. Si ea diplomata, ſimpliciter conceſſa, non praebeant niſi jus ſubditi & fori, utique quisque peregrinus & advena id nanciſcitur, ubi a Magiſtratu Urbis, in quam Penates ſuos tranſtulit, in numerum Civium eſt receptus, quemadmodum Magiſtratus ſingularum

(6) Van Zurck *Cod. Bat.* Verbo *Naturaliſatie* §. 2. & in not. ad §. 1.

larum Urbium quosque peregrinos & advenas ſic recipiunt quotidie. In hanc rem igitur privilegio Ordinum opus non eſt. Si diploma conceſſum ſit ad honores, ad honores proderit, ſed & peregrinis, etiam ſine diplomate, eos capeſſere licet, modo nati ſint in eo Imperio, ubi noſtrates non excluduntur. Sin ajas, privilegia tamen Urbium plurimos arcere, vel non natos in iis ipſis Urbibus, vel non natos certo terrarum tractu, largior, ſed ea diplomata peregrinis non plus praeſtabunt, quam ipſis Hollandis, ibi non natis. Quae igitur privilegia ipſos Hollandos excludunt, etiam excludent peregrinos, cum Ordinum nec mens, nec etiam poteſtas ſit, conceſſis illis diplomatibus, tollere privilegia Urbium. Si quid video, illa diplomata, ſimpliciter conceſſa, nihil quicquam tribuunt, quod non Magiſtratus dare poſſit, ſin autem ad honores concedantur, duplicem praebent uſum; alterum, ut etiam illi peregrini ad honores admittantur, qui ibi nati ſunt, ubi noſtrates arcentur, nam legis ſuae gratiam facere poſſunt Ordines; alterum, ut Syndici & Scribae, qui ex cauſa peregrinitatis plane arcentur ex d. Decreto anni 1658. conceſſis illis diplomatibus, nunc liceat eſſe Syndicis & Scribis. An alium praebeant uſum diplomata ad honores, nondum potui animadvertere, id autem ſatis animadverti, ſaepius nullam, quam aliquam ſubeſſe cauſam implorandi haec diplomata, &, quod legis eſt, perperam gratiae tribui. Varia exempla ad manum ſunt, quibus id oſtendere poſſim, ſed res tanti non eſt.

CAPUT XII.

Imperium & Jurisdictio an poſſint mandari?

Ad Jus publicum pertinet quaeſtio, an & quemadmodum Magiſtratus & Judices Imperium & Jurisdictionem, ſibi datum datamve, aliis mandare poſſint? Conſtat, Jure Romano Imperium, quod in gladii poteſtate conſiſtebat, & *merum* appellabatur, mandari non potuiſſe, ſed potuiſſe Jurisdictionem, & illud Imperium, quod Jurisdictioni cohaerebat, & *mixtum* dici obtinuit *l.* 1. *pr. &* §. 1. *ff. de Offic. ejus cui mand. eſt jurisd.* Rationem differentiae dedit Papinianus in *d. l.* 1. quod nempe mandata Jurisdictione non transferantur, quae ſpecialiter Lege, vel SCto, vel Conſtitutione Principum tribuuntur, ut eſt in mero Imperio, ſed ea tantum, quae Magiſtratibus competunt jure ſuo. At vero, inquies, etiam Jurisdictio, quae Magiſtratibus competit, ex Lege aliqua deſcendit, & ejus partes Lege definitae ſunt, & ſic rationem rationis deſiderabis. Si dixero, merum Imperium verſari circa res majoris, mixtum circa res minoris momenti, non loquar, ut Papinianus loquutus eſt. Sed hoc jam non agimus, & ne hoc quidem, cur Romanis, ſecus ac plerisque Gentibus, placuerit, Jurisdictionem mandari poſſe. An propter nimiam negotiorum molem, quibus Magiſtratus Urbani & Provinciales ſaepe obruebantur? an propter morbum aliamve cauſam ſonticam, qua forte impediebantur officio ſuo ſupereſſe? an propter ignaviam, cui ſic conſulere poterant Magiſtratus? an propter imperitiam, translata

ſic Jurisdictione in eos, qui plus ſapiebant? Non erraverit forte, qui has ſimilesve cauſas mandandae Jurisdictioni originem praebuiſſe credat, & ſimul credat, inde quoque eſſe, quod Magiſtratus Romani & judices dederint, & adſeſſores adhibuerint. Quemadmodum autem a judice dato vel a mandatario Jurisdictionis fuerit appellatum, prolixe exſequutus ſum. *L. VI. Obſerv. C.* 23.

Sed, his miſſis, nihil puto eſſe verius, ſi Leges Patrias conſulamus, quam omnes Magiſtratus & Judices, ſive a Principe creatos, ſive ab his, quibus Princeps eorum creandorum poteſtatem dedit, per ſe fungi officio ſuo, & ipſos ex formula jurisjurandi, antea praeſtiti, cognoſcere & judicare de omni cauſa, tam criminali, quam civili. Sane nullum officium Magiſtratumve mandari permittit Philippus II. in §. 8. Edict. de Crimin. 5. Jul. 1570. & hoc jure utimur, ut mox per ſpecies utriusque Jurisdictionis oſtendam.

Quid igitur eſt, quod ſcripſit Gudelinus *de Jure Noviſſimo L. V. C.* 13. *in fin.* & exſcripſit Groenewegen *de LL. abrog. ad l.* 3. *ff. de Jurisd.*? *Quod* nempe *hodie poteſtas gladii non meri Imperii ſit, verum pars ordinariae Jurisdictionis, atque etiam mandata Jurisdictione tranſeat, & per vicarios, non ſecus quam ceterae partes Jurisdictionis, exerceatur.* Sed, ſi reliqua Gudelini addidiſſet Groenewegen, mox apparuiſſet, haec eum referre ad Toparchas aliosque, qui vice ſacra Judices creant, at ſi vel ad eos referas, ne ſic quidem res ſalva eſt: nam illi Toparchae, ſecundum codicillos inveſtiturae, *non judicandi, ſed tantummodo Judices creandi poteſtatem habent, nec ſubdelegare, ſed potius vice Principis Judices creare videntur*, ut ipſe Groenewegen recte

recte animadvertit ad *l. ult. ff. de Offic. ejus cui mand. eſt juriſd.* Illi Toparchae nec judicant, nec ipſi judicare poſſunt, &, cum agimus de mandata Jurisdictione, agimus de eo, qui ipſe, ſi velit, juris dicundi officio fungitur, ſed, ſi nolit, in alium Jurisdictionem, ſibi propriam, transferre poteſt. Summae igitur imprudentiae eſt dicere, poſſe quem hodie mandare Jurisdictionem, id eſt, ſua vice alium ſufficere, qui jus dicat, quod alioquin ipſe mandans fuiſſet dicturus.

Omnes Magiſtratus & Judices hodie ſunt quaſi mandatarii Jurisdictionis, ipſe Princeps, vel qui ejus vice fungitur, quaſi mandans. Utque manifeſtum eſt, mandatam ſibi Jurisdictionem alteri mandari non poſſe *l. ult. pr. ff. de Offic. ejus cui mand. eſt juriſd.* ſic nec poſſunt Magiſtratus vel Judices, electa eorum, qui ipſi officiis ſuis fungantur, fide & induſtria. Et, ut de criminibus primum exordiar, tantum abeſt, ut ii, qui jurati de his judicant, aliis non juratis Jurisdictione ſua poſſint cedere, ut ne ii quidem id poſſint, qui Accuſatorum partibus, quocunque nomine, funguntur, quorumque adeo officium abſolvitur ſolis criminum perſequutionibus. Quare jubentur illi Accuſatores ibi habitare, ubi jura Principis tuentur, & prohibentur alios ſubſtituere, quos vulgo vicarios ſive *Stadhouders* appellamus. Ita generaliter conſtituit Philippus II. in *d.* §. 8. Edicti de Crimin. anni 1570. Et ita olim quoque fuit: nam ait §. 40. *LL.* quas anno 1299. Hollandis & Friſiis dedit Joannes I. (1) *In onſen vryen Ambagte, daer wy Schouts-ambagt verleent hebben, die Schout, die van ons is, en mag niemant onder hem ſetten.* Secundum haec quoque Ordines Hollandiae,

(1) *In de Handveſten van Enchuyſen* p. m. 3. A.

landiae, petente Magiſtratu Heusdano, decreverunt 17. Jul. 1662. ([2]) ne quis eſſet Heusdanus *Droſt, Caſtelein en Dykgraaf*, niſi qui in Urbe Heusdana fixum domicilium haberet, ut ſic per ſe officio ſuo fungeretur. Scio, earum prohibitionum ſaepe gratiam eſſe factam, & adhuc fieri, ſive palam, dato in hanc rem privilegio, ſive clam, per ſolam diſſimulationem, ſed ipſos Judices, qui de criminibus judicant, unquam vicaria opera fuiſſe uſos, vel in eam rem privilegium impetraſſe, non memini me uſpiam legere,

De cauſis civilibus ſive pecuniariis idem puto dicendum. Atque ideo, cum in §. 33. Edicti Ordinum Hollandiae 20. Dec. 1595. *op het Slachturven* ([3]), Heemradii de cauſis, ibi memoratis, judicare juſſi eſſent, & hi ſua Jurisdictione ceſſiſſent Scabinis, recte reſponſum eſt *Conſil. B. T. IV. Conſil.* 164. *n.* 1. *&* 2. Scabinos de iis cauſis judicare non poſſe, Principem enim ſolum Judices facere, & ejus ſolius eſſe Jurisdictionem dare, augere, minuere: neminem igitur Jurisdictionem, ſibi datam, ad alium transferre poſſe, ad inſtar ſcilicet mandatarii Jurisdictionis apud Romanos. Non eſt hodie quisquam, ſi accurate loquamur, qui Jurisdictionem propriam exerceat, quicunque exercent, exercent Jurisdictionem Principis, neque adeo alteri recte mandant, quod ſuum non eſt. Ad haec qui eligit Magiſtratum vel Judicem, creditur elegiſſe hominem, de cujus peritia, induſtria, probitate certus eſt vel eſſe debet, quique Spartam, quam nactus eſt, ornare poſſit. Sin autem hanc transferat ad alium, longe forte deteriorem, Principem, ſecu-

(2) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 786.
(3) *Plac. I.* 2. 43. 1. 3.

ſecurius cogitantem, fallit, & bono publico peſſime conſulit. Ne dicam, aliud eſſe, juratum fungi munere ſuo, ut jurati funguntur omnes, quibus data eſt Jurisdictio, aliud, non juratum fungi, ut fungerentur mandatarii Jurisdictionis. Unde, cum in locis, quae ab Hispanis occupaverant Ordines Generales, uſu invaluiſſet, ut per alium officio ſuo fungi liceret, relatum eſt apud Aitzema (4), Ordines anno 1645. decreviſſe, etiam in iis locis quisque per ſe fungeretur officio ſuo, ſive Politico, ſive Militari, ſive Eccleſiaſtico, niſi forte ex ſpeciali cauſa privilegium impetraſſet. Quamvis autem in rebus Politicis ab eo Decreto ſaepe receſſum fuerit, & adhuc recedatur, non comperi tamen, unquam eſſe receſſum quod ad eos, quibus juris dicundi provincia ibi mandata eſt.

Sane ſi Judicibus in Hollandia & Zelandia liceret Jurisdictionem, ſibi datam, alteri mandare, utique & liceret Senatoribus utriusque Curiae, quae Hollandiae, Zelandiae Friſiaeque nomine Hagae Batavorum jus dicit. Sed tantum abeſt, ut iis id liceat, ut Comes Leiceſtranus 28. Jul. 1586. ſpeciali privilegio (5) Senatoribus Supremae Curiae conceſſerit, ſi legitimo minor numerus ſupereſſet, unum pluresve Senatores, non unde vellent, ſed ex Curia Hollandiae adſciſcerent. Ordinibus Hollandiae id privilegium tribuit Groenewegen *de LL. abrog. ad Tit. C. Qui pro ſua jurisd. judic. dare darive poſſ.* ſed perperam.

Noli autem putare, ex mandata Jurisdictione eſſe, quod majorum apud Nos Urbium Magiſtratus variarum rerum,

(4) *L. XXV.* p. 193. & 194.
(5) *Formul. T. I. C.* 50. p. m. 678. & 679.

rerum, quarum alioquin cognitio ad Scabinos pertineret; alios & fere minores Judices conſtituant, ut in cauſis minoris momenti, in cauſis matrimonialibus, maritimis, & id genus aliis, quos Judices appellare ſolent *Commiſſariſſen*, noli, inquam, putare, id eſſe ex mandata Jurisdictione, nam ejus rei poteſtatem ab Ordinibus fere petiiſſe videas Magiſtratus, petierunt certe Amſterdammenſes, cum alias, tum etiam 17. Jul. 1612. (6) Sed quid ſi ex abundanti petierint? ut ſe ex abundanti petere ajebant Amſterdammenſes d. 17. Jul. 1612. poſſe enim ſe ſuo jure ejusmodi Judices minores conſtituere. Eſto, nec ipſe ab ea ſententia ſum alienus, ſed non alia ratione, quam quod omnes omnium Urbium Magiſtratus creandorum Judicum poteſtatem habeant ab Ordinibus, & inde creënt ſive majores, qui dicuntur *Schepenen*, ſive minores, qui *Commiſſariſſen*, ut e re Urbium ſuarum eſſe videtur, non vero ea ratione, quod Magiſtratus mandatam ſibi Jurisdictionem alteri mandare poſſit, quamvis & ea ratione uſi ſint Amſterdammenſes d. 17. Jul. 1612. Non ſatis recte, nam quia omnes, qui ad Magiſtratum alicujus Urbis pertinent, ipſi non judicant, ſic nec aliis Jurisdictione ſua cedere dici poſſunt. Deinde illos minores Judices non eſſe Scabinorum mandatarios, inde apparet, quod ipſi ſuam, non vero Scabinorum Jurisdictionem exerceant, ab illis enim minoribus Judicibus appellatur ad ipſos Scabinos, non ad eos, qui Scabinis ſuperiores ſunt, ut eſt in omni mandata Jurisdictione, quemadmodum expoſui *d. L. VI. Obſerv. C.* 23.

Ad mandatam quoque Jurisdictionem pertinere dixeris, quod,

(6) *Plac. I.* 2. 7. 2. 2.

quod, cum de magnae quantitatis fideicommiſſo lis penderet apud Scabinos Amſterdammenſes, hi, ut ſe extricarent moleſtiis longae & difficillimae litis, ſententia interlocutoria, 1. Febr. 1729. lata, juſſerint, ut cauſa peroraretur coram tribus Advocatis, a ſe in hanc rem delegatis, qui poſt cauſam peroratam & lecta litis inſtrumenta, ſententiam ſuam Scabinis reſcriberent. Titius, ſimulac id reſcivit, libello adit Scabinos, queſtus, hanc interlocutionem non convenire Formae judicii, quam ſibi Amſterdammenſes praeſcripſerunt 27. Apr. 1656. nam ex §. 8. *Capitis VI.* ad arbitros non remitti niſi cauſas, in quibus agitur de redditione rationum, & has duntaxat remitti ad tentandam transactionem, quae ſi non ſucceſſerit, etiam eas cauſas Scabinos definire, ceterum deſiderare *d.* §. 8. ut cauſae, quae juris ſunt, ut erat haec cauſa, apud ipſos Scabinos perorentur, rogare igitur ſe, ut id fieri liceat, vel ſaltem ut poſt cauſam, coram Advocatis illis peroratam, lis non finiretur, niſi & apud Judices, in hanc rem electos & juratos, rurſus perorata & inſtrumenta litis ab his lecta eſſent. Quum Scabini illum libellum cum indignatione rejeciſſent, Titius ab interlocutoria illa ſententia appellationem tentat ad Curiam Hollandiae, ſed Mandatum appellationis ei negatum eſt 7. Apr. 1729. Ab ea negatione implorat Mandatum appellationis a Senatu Supremo, quod ne Senatus largiri vellet, per epiſtulam 6. Maj. 1729. datam, petunt Scabini Amſterdammenſes, rati, quicquid eſſent interloquuti, id ad ſolam ipſorum cognitionem & jurisdictionem pertinere, nec utriusque Curiae eſſe, ei rei ſeſe immiſcere. Senatores Supremi Senatus, auditis prolixe partibus, etiam de more apud Amſterdammenſes recepto, non quidem ſolemniter ſententias ſuas dicebant, ſed tamen ad unum

omnes ſignificabant, integrum eſſe Judicibus, medio-critatis ſuae ſibi conſciis, non tantum in Oppidis & Pagis, ſed & in Urbe Hollandiae principe, peritiores conſulere, at vero ſic integrum eſſe, ut apud ipſos Judices, in hanc rem electos & juratos, plene audiantur partes, & ſuam quisque cauſam, adhibitis Pragmaticis, defendat, atque ita in Hollandia ubique locorum ſervari. Quare exiſtimabant, cauſam, de qua agebatur, apud ipſos Scabinos eſſe perorandam, ut & deſiderat *d.* §. 8. non apud eos, qui Adſeſſorum vice fungebantur, id enim omnino ſapere mandatam jurisdictionem, quae legibus & moribus exolevit. Si liceat Scabinis Amſterdammenſibus, licere & omnibus in Hollandia Judicibus cauſas ad arbitros remittere, & jubere, ut apud illos perorentur, transmiſſa ad ſe, quam pronuncient, ſententia, promptiſſimo ſane imperitiae vel deſidiae velamento. Videbatur igitur Senatus proclivior ad largiendum Mandatum appellationis, idque etiam, permittente Senatu, ſignificavi Syndico Urbis Amſterdammenſis, qui me ob eam rem adivit. Sed Maevia, de mente Senatus certior facta, interlocutoriae, quam dixi, Sententiae renunciavit. Qua renunciatione audita negatum quoque eſt Mandatum appellationis 22. Sept. 1729. Prolixius hanc cauſam enarravi, ne aliis in poſterum ſit praejudicio.

Mandatae igitur Jurisdictioni apud Nos leges moresque repugnant, ſed non definio, an non praeſtaret mandare Jurisdictionem, quam exercere, ſi, qui exercere tenetur, ad judicandum non magis aptus ſit, quam aſinus ad lyram, ſi bipedum ſit imperitiſſimus, ſi ignaviſſimus, nam ſola probitate Judicis officium non abſolvitur, ut ſunt, qui ſibi perſuadent. Judices minores poſ-

ſunt

ſunt & ſolent peritiores conſulere, ſed de majoribus quid fiet? hi ſibi reputant dedecori, non tantum peritiores conſulere, ſed & eos praeëuntes ſequi. Solius Principis eſt, qui fere majores Judices creät, etiam hac parte conſulere, ne quid Reſpublica detrimenti capiat.

Caput XIII.

An ob debitum Univerſitatis ſingula membra conveniri & damnari poſſint?

Recte diſputat Seneca *L. VI. de Benefic. C.* 20. quae Univerſitas debet, a ſingulis non deberi niſi pro portione ſua. Totum igitur debitum a ſingulis non recte exigitur, nec etiam, quae reciprocationis ratio eſt, creditum Univerſitatis ſinguli recte exigunt. Si utrumque a JCto, quam Philoſopho audire mavis, accipe haec Ulpiani in *l.* 7. §. 1. *ff. Quod cujusque Univerſ. nom. Si quid*, ait, *Univerſitati debeatur, ſingulis non debetur, nec, quod debet Univerſitas, ſinguli debent.* Quicquid Univerſitas mutuum dedit vel accepit, aes ſuum vel alienum eſt ipſius Univerſitatis, & quia ſingulos pro parte ſua agere vel conveniri difficillimum explicatu eſt, nulli permittitur experiri, niſi ei, cui lex permittit *l.* 3. *ff. Eod.* Syndico ſcilicet Univerſitatis, per quem, quod communiter agi fierique oporteat, agatur, fiat *l.* 1. §. 1. *Eod.* Ille repraeſentat arcam communem, & ſi quid ei debeatur, exigit, & ſi quid ea debet, ille convenitur, nam a ſingulis membris exigere, quicquid nomine publico eſt contractum, durum eſſet & avarum.

Secundum haec in Sententia, a Curia Hollandiae 19.

Nov. 1441. contra Enchuſanos lata (1), nominatim additum eſt, ne ea executioni daretur contra cives & incolas Enchuſanos, ad quos ea res non pertinebat. Et Philippus Burgundus in Diplomate, quod 12. Oct. 1464. dedit (2), actionem contra Civitates Hollandiae Borealis, adverſus Enchuſanos executioni mandatam, ſuspendit, convocarique juſſit omnes, ut ab omnibus pro rata debitum exigeretur. Philippus etiam II. Hiſpan. Rex, in §. 11. Edicti, quod pro Flandris edidit 12. Jan. 1586. (3) agricolas pro debito Univerſitatum conveniri vetuit, pro toto nempe, ſingulos enim conveniri permiſit pro parte ſua, *zoo veel hun contingent, quote en portie bedragen zal.* Quod non aliter probo, quam ubi arca communis non eſt. Et quum Admiralitas Hollandiae Borealis ad Supremum Senatum in jus vocata, & ibi damnata eſſet in cauſa pecuniaria, unus quidem ex ea Judex, ut ſatisfaceret Sententiae, arreſto detentus, ſed anno 1659. dimiſſus eſt (4): de qua in jus vocatione etiam poſtea acriter eſt disputatum (5). Memini etiam, me Praeſide, Conſulem Harderovicenum, ob debitum ipſius Urbis, arreſto eſſe detentum, ſed repulſo Adverſario, Sententia Supremi Senatus dimiſſum 30. Jun. 1730. cum alias ob cauſas, tum etiam ob *d. l.* 7. §. 1. *ff. Quod cujusque Univerſ. nom.* Atque haec probant, quod Univerſitas debet, ſingulos non debere. Id vero eſt certiſſimum, quod ſinguli debent, ad Univerſitatem non pertinere, neque adeo ab ea exigendum eſſe.

Priva-

(1) *Deceſ. mixt.* 119.
(2) *Handveſten van Enchuyſen* p. 121.
(3) Exſtat ſeparatim inter *Collectanea mea.*
(4) Aitzema *Hiſtor. L. XXXIX.* p. 601.
(5) Idem *eodem Libro* p. 1084. & 1085.

Privata arca expungit debitum privatum, publica publicum. Multo minus tenebitur Univerſitas, ſi quid delinquat, qui membrum Univerſitatis eſt. Unde Ordinum Generalium Conſiliarii 22. Jul. 1666. recte responderunt Ordinibus Generalibus, ob delictum monachi perperam apud Senatum Brabantinum arreſto detenta eſſe bona ipſius Monaſterii (6).

Quamvis autem haec ita ſint, & jure ſubſiſtant, vereor tamen, ne per injuriam vel imperitiam ſemper & ubique ita obtinuerint. Non loquor de ea ſpecie, qua privatus pro Univerſitatis debito, per modum Repreſſaliarum, detentus & damnatus eſt, nam quia Repreſſaliis non eſt locus, niſi denegata juſtitia, ea ſpecies huc non pertinet. Loquor de ea ſpecie, qua contra Univerſitatem experiundi poteſtas eſt, & vel ſic, quod Univerſitas debebat, ſingulis ſaepe extortum eſt. Si ob ſalutem publicam tale quid fiat, defendi quodammodo poteſt, ſi haec non verſetur, omnino improbum eſt. Salus utique publica Ordinibus Hollandiae cordi & curae fuit, cum in notiſſimo illo Edicto, quod de exactione tributorum editum eſt ult. Mart. 1588. palam ſanciverint, pro non ſolutis tributis Urbium, Pagorum Collegiorumque, etiam ſingula membra & quosque incolas eorum locorum conveniri, & ab iis tributa exigi poſſe. Atque ea ipſa ratio effecit, ut & eorum, quae ſinguli debent, etiam contra Univerſitatem ſit actio ex Decreto eorundem Ordinum 16. Jul. 1657. (7) eo quippe jubentur Magiſtratus Pagorum Fiſco ſolvere milleſimam bonorum, quam incolae debent, ſecundum catalogum, ea de re factum. Et ſic adhuc

(6) Aitzema *Hiſtor. L. XLVI.* p. 665.
(7) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 373.

adhuc ſervatur in exactione centeſimae & ducenteſimae, etiamſi nulla Magiſtratuum in exigendo culpa arguatur. Sed haec, inquam, in cauſa publica, ob favorem Fiſci, & ſi quid ex iniquo habeant ea exempla, contra ſingulos utilitate publica rependitur. Etiam Jure Romano, in ſimili cauſa, ſimile quid placuiſſe, indicat. *l.* 7. *vſ. Qui ſi C. de Exactor. tribut.* At vero generaliter in quacunque cauſa ſaepe obtinuit, ut pro debito Civitatis privatus quisque fuerit detentus & damnatus. Quin ne id fieret, impetratis privilegiis ei injuriae aliquando occurſum eſt. Ejusmodi eſt privilegium, quod Philippus Burgundus Dordrechtanis dedit anno 1424. ([8]) iis largiens *vry geley, om niet gearreſteert te werden voor Stads ſchulden, voor den tyd van vier jaren.* Et cum ei, qui Urbi Brunswycenſi pecuniam crediderat, non ſatisfieret, ſecundum eum morem, quamvis peſſimum, Ordines Generales 9. Nov. 1640. decreverunt, creditor arreſto includeret civium Brunswycenſium bona, ubicunque reperta, ut refert & ſimul recte damnat Aitzema ([9]). Ipſa quoque Hollandiae Curia, mea memoria, Monachum quemdam ex Monaſterio prope Gandavum, ob aes alienum ipſius Monaſterii, Hagae Batavorum arreſto detinuit, &, quod Monaſterium debebat, ſolvere damnavit. Quam Sententiam ego nolim facere meam, quamvis non ignorem, quam plurimos eſſe Juris Interpretes, qui ſic ſapiant. Ita ſane ſapit Peckius *de Jure ſiſtendi C. IV. n.* 17. ita & alii. Sed plures, quae contradicant, auctoritates poſſem adducere, ſi non nauſearem ad ſterquilinia Doctorum, ſine ſolida ratione juris id,

(8) Oudenhoven *Zuyd-Holland* p. 610.
(9) *Hiſtor. L. XX.* p. 126.

id, de quo agitur, vel ajentium vel negantium.

Ceterum JCti, qui ex ratione & lege didicerunt ſapere, adhuc putant eſſe ſequendam regulam *d. l.* 7. §. 1. *ff. Quod cujusque Univerſ. nom.* ſingulos nempe non debere, quod debet Univerſitas, ſed ſunt (10), qui hanc exceptionem addunt: *niſi Univerſitas ſe ipſam AC CIVES SUOS nominatim obligavit.* Conſentio, ſit ita paciſcatur ipſe Princeps, ex dominio eminenti, quod habet in ſubditos eorumque bona; diſſentio, ſi ita paciſcantur Magiſtratus ſingularum Urbium, vel Curatores alterius cujusque Univerſitatis, ſine conſenſu Principis, nam ea eorum poteſtas non eſt, ut contra Decreta juris ſingula Civitatis vel Univerſitatis membra, eorumque bona, in ſolidum obligare poſſint. Niſi igitur a Principe impetraverint privilegium, quo id facere liceat, vel omnium membrorum in hanc rem conſenſum adhibuerint, adhuc ſtabimus *d. l.* 7. §. 1. Principis imperium eo uſque, ut dixi, porrigo, & neſcio, an quisquam alius de eo dubitaverit. Recte itaque Ordines Foederati Belgii, ex mandato vel ratihabitione ſingularum Provinciarum in §. 23. Foederis Utrecht. 23. Jan. 1579. inter ſe pacti ſunt, ſi qui Ordines in id Foedus quid commiſiſſent, eorum Ordinum ſubditi, eorumque bona pro eo ubique locorum caperentur & exigerentur. Succeſſit deinde ſpecialis Conſtitutio, a quibusdam Gubernatoribus & plerisque Provinciis Foederati Belgii facta 13. Jul. 1579. (11) qua illud ipſum placuit, ſi nempe Ordines tributa, in quae conſenſere, non ſufferant. Atque id anno 1586. ſuis accidiſſe Hollandi commemorant in

(10) Buſius & Groenewegen ad *d. l.* 7. §. 1.

(11) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 671. & ſeqq.

in §. 4. Reſponſi ad Leyceſtrium 4. Oct. 1587. (12) & aliis quoque Provinciis ſaepe idem accidiſſe uſque ad annum 1639. Conſiliarii Ordinum Generalium prolixe expoſuerunt in epiſtula, ad eos Ordines ſcripta 14. Dec. 1716. (13)

Optime conſultum eſſet rationibus Reipublicae, ſi etiam poſt annum 1639. ii Conſiliarii non ceſſaſſent tributa exigere ſecundum illam Conſtitutionem, vel Ordines ſingularum Provinciarum ei exactioni non reſtitiſſent, ut, ex fide data, reſiſtere non debebant. Sed ceſſatum eſt ab eo anno 1639. maximo Reipublicae detrimento. Quod cum animadverterent Ordines Hollandiae, 2. Maj. 1663. decreverunt (14) curaretur apud Ordines Generales, ut *d.* §. 23. Foederis Utrecht. & ea Conſtitutio 13. Jul. 1579. denuo in uſum revocarentur. Sed quum plurimi Ordinum ſint reliquatores, nunquam, credo, id obtinebitur apud Ordines Generales, & minus adhuc apud ſingulas Provincias. Praeſtitiſſet forte exercere *d.* §. 23. & d. Conſtitutionem, quam rogare, ut de novo quid ſanciretur, neque enim liquet, abrogatum eſſe id jus, quo Reſpublica ex mutuo pacto conſtanter uſa eſt, & ſine quo, ſi verum amamus, vix eſt, ut ipſa Reſpublica ſalva eſſe poſſit. Tantum quoque temporis non effluxerat ab anno 1639. ut non uſu abolitam poſſis credere illam Conſtitutionem anni 1579. Sed quid prodeſſet voluntas exercendi ejus juris, ſi, rupta pactorum fide, reniterentur Ordines ſingularum Provinciarum,

(12) Exſtat ſeparatim inter *Collectanea mea* hac inſcriptione: *Antwoorde van de Ridderſchap, Edelen en meeſte Steden van Holland op de Remonſtrantie van den Grave van Leyceſter.*

(13) Separatim, & inter *Acta Ordinum.*

(14) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* d. p. 671.

ſum, &, quo magis reliquatores ſunt, eo magis reniterentur. Juſtus ſic metus erat, ne ipſi illi Ordines, eorumve apud Ordines Generales delegati, pro debito Provinciae ſuae exigerentur. Nemo quoque Ordinum pateretur ſubditos ſuos in ſua Provincia exigi, quin nec alios ex alia Provincia, ne ſibi ſcilicet ſuisque ſimile quid accideret in ea Provincia, cujus ſubditus apud ſe exigeretur. Et quis exigeret Ordines reliquatores? Conſiliarii, inquies, Ordinum Generalium, quibus cura Aerarii publici, & ipſa quoque exactio tributorum, in quae conſenſerunt Ordines, demandata eſt. At illi in ſingulis Provinciis neque Imperium habent, neque Jurisdictionem ullam, & arma viroſque adhibere, invitis Ordinibus, nunc non licet. Quoquo igitur te vertas, ſi reluctentur Ordines, difficilis, quin potius nulla eſt tributorum executio, & nulla erit in poſterum, niſi ſinguli Ordines jure exigendi, ſecundum illam Conſtitutionem 13. Jul. 1579. cedant Conſiliariis Ordinum Generalium, ſed, cum haec Conſtitutio ob has, quas dixi, rationes ſenſim ſine ſenſu exoleverit, & nunc majus, quam olim, ſit aes alienum, quod ſingulae Provinciae arcae communi debent, ea ceſſio magis ſperanda, quam exſpectanda eſt. De jure exigendi tributa, in quae conſenſum eſt ab Ordinibus, exſtant tres elegantes epiſtulae (15), quas Conſiliarii Ordinum Generalium ad eosdem Ordines ſcripſerunt 14. Dec. 1716. & 18. & 27. Jan. 1717. grandes quidem, non tamen verboſae, ut & exſtat nova executionis formula, a delegatis Ordinum Generalium, eorumque Conſiliariorum compoſita 12. Apr. 1721.

(15) Separatim & inter *Acta Ordinum.*

1721. (16) & eodem die ad ſingulas Provincias tranſmiſſa. Sed quamvis ea formula ſic ſatis juſta ſit, ut tamen ab Ordinibus probaretur, nondum obtineri potuit. Nihil igitur adhuc ea in re profectum eſt.

Interea vides, Ordines ſingularum Provinciarum pro debito communi cujusque Provinciae obligaſſe ſubditos ſuos, eorumque bona in ſolidum. Et recte, quia Ordines, quod ad tributa, vel erant ſui juris, vel utique prae ſe ferebant. Sane Principi id licere, nemo diffitebitur, niſi qui neſcit, quae ſit ratio ſummi Imperii. Sed quod Principi licet, non continuo licebit Curatoribus alterius cujusque Univerſitatis, ut ſunt Magiſtratus ſingularum Urbium. Et tamen his idem licere, ex facto ſe respondiſſe memorat Buſius ad *d. l.* 7. §. 1. *ff. Quod cujusque Univerſ. nom.* & ſic quoque alius, de jure conſultus, respondet *Conſil. Holl. T. II. Conſil.* 84. Quin & Judices Leidenſes 1. Sept. 1578. & ex appellatione Curia Hollandiae 5. Nov. 1579. (17) quemdam, pro debito Civitatis detentum, in ſolidum damnarunt, non alia ratione, quam quod Magiſtratus, Univerſitatis nomine, obligationem contraxerat. Similiter eadem Curia judicavit anno 1588. & etiam, in cauſa appellationis, Senatus Supremus 18. Sept. 1590. (18) Sed puto vitioſa eſſe illa Reſponſa, & vitioſas quoque eſſe illas Sententias, quia Magiſtratus ſuo jure non recte obligat Cives ſuos, & privata eorum bona. Et ſic etiam alii rectius responderunt *Conſil. B. T. IV. Conſil.* 57. *Suo*, inquam, *jure*, nam ſi Princeps id iis conceſſerit, aliud dicerem, quia ex ejus auctoritate obligatio tunc cenſenda

(16) Rurſus ſeparatim & inter *Acta Ordinum.*
(17) *Deciſ. mixt.* 71.
(18) *Ibidem Deciſ.* 170.

da eſt. Aliud quoque dicerem, ſi Cives, in hanc rem coäcti, ejusmodi obligationi conſenſerint, ſic enim naſcitur ſponſio Civitatis, & ex ea ſponſione ſinguli obligantur. Atque id ipſum eſt, quod non obſcure indicant Conſultores *d. Conſil. B. T. IV. Conſil.* 57.

CAPUT XIV.

An liceat Urbes, earumque moenia exſtruere, reficere, extendere, munire ſine conſenſu Principis?

Muros exſtruere non licet ſine auctoritate Principis, adeo ut neque apud Praeſidem ſit ejus rei poteſtas inconſulto Principe, ut eſt apud Modeſtinum in *l.* 6. *ff. de Oper. publ.* de reliquis Operibus publicis tantundem dicit in *d. l.* 6. Quod ſic intelligendum, ſi ſumptu publico exſtruantur *l.* 3. §. 1. *ff. Eod.* alioquin ſub quibusdam cautionibus permittit *d. l.* 3. *pr.* Quae *moenium*, eadem & aliorum *Operum publicorum* eſt ratio: unde & apud varios Auctores promiſcua eſt earum vocum ſignificatio, ut obſervavit Salmaſius ad *Hiſtor. Aug. Scriptores* in *Commodo C.* 17. Atque inde templum, ut in Colonia Tarraconnenſi ſtrueretur Auguſto, non niſi petentibus Hiſpanis conceſſum eſſe ſcribit Tacitus *L. I. Annal. C.* 78. & Pruſenſibus a Trajano data poteſtas exſtruendi novum balneum, ut refert Plinius *L. X. Epiſt.* 24. & 25. Nec aliter obtinuit apud antiquos Hollandos. Quare Philippus Burgundus Weſterwoudanis Curiam exſtruere permiſit 29. Nov. 1444. (1) Idemque

(1) *Handveſten van Weſtwoude* p. 37.

que idem permiſit τοῖς in Sybekarſpel en Benningbroek 27. Sept. 1462. (2) Exſtat etiam privilegium Philippi II. Hiſpan. Regis, quo Alkmarianis 4. Nov. 1557. novam Zugoſtaſiam habere conceſſit (3). De novis Eccleſiis exſtruendis varia quoque ſunt Hollandiae Graviorum privilegia, quae nunc non recenſeo.

Sed haec quidem de Operibus novis, ſemel enim exſtructa, ſine conſenſu Principis, reficere licere, ecquis dubitare auſit? Aedes labantes Deorum, muros Urbium, ruinam minitantes, reficere, fulcire, & quovis modo tueri, ad Magiſtratuum curam cum maxime pertinet. Quemadmodum olim Aediles Romani, quemadmodum alibi alii Magiſtratus, varie appellati, Opera publica ſarta tecta conſervarint, & adhuc conſervent, non eſt, qui ignorat, ullus. Eam Magiſtratuum eſſe curam ſola ratio perſuaſerit, ſed, ſi auctoritatem deſideres, ecce Impp. in *l.* 5. *C. de Oper. publ.* poſtquam negaverant, ſumptu publico Opera nova, ſine auctoritate ſua, exſtrui oportere, nominatim addunt: *ea tamen inſtaurandi, quae jam deformibus ruinis intercidiſſe dicuntur, univerſis licentiam damus.* De muris tamen contradicere diceres Ulpianum in *l.* 9. §. 4. *ff. de Diviſ. rer. & qual.* cum ait, *muros Municipales nec REFICERE licere ſine Principis aut Praeſidis auctoritate.* Scrupulum habet ille locus, ſed vulgo non animadverſum, quaeſivi ejus Interpretem idoneum, at non inveni. Quidni muros, qui collabuntur, reficere liceret ſine auctoritate Principis vel Praeſidis? Cave exiſtimes, in *muris* vel in *muris Municipalibus* eſſe hic aliquid, quod ſingu-

larem

(2) *Handveſten van Sybekarſpel en Benningbroek* p. 44.
(3) *Handveſten van Alkmaar* p. 45.

ſarem notionem deſideret. Quid igitur? ego per *muros reficere* in *d. l.* 9. §. 4. potius intellexerim muros, ex qua cauſa antea dejectos, rurſus exſtruere: ut licuerit quidem muros labantes *reparare*, καταρτίζειν, ſed non licuerit deſtructos *de novo facere*, ἀνανεῶν, absque auctoritate Principis aut Praeſidis. Vox ἀνανεώσεως hic eſt cum in Baſilicis, tum in Scholiis, & *inſtaurationem* ſignificat. Fac igitur muros auctoritate Principis dirutos, vel ex Pacto cum alio Principe, qualia Pacta inter finitimos Principes ſaepe intercedunt, vel jure victoriae, ut muri Hieroſolymorum diruti apud Tacitum *L. V. Hiſtor. C.* 9. vel in modum poenae, contra Urbes rebelles exercitae, eos non licebit ἀνανεῶν, *rurſus exſtruere*, niſi adhibito Principis aut Praeſidis conſenſu.

Sic interpretor *reficere* in *d. l.* 9. §. 4. & ſic, quod Ulpianus dixit, rationem habet, quam alioquin non haberet. Exemplum, ex recentiori hiſtoria, praebeant Alkmariani noſtri in Hollandia Boreali. Hi a Philippo Burgundo, ob rebellionem, olim damnati ſunt, ne portas vel munitiones habere vellent. Cum tamen invadi metuerentur, Curia Hollandiae 8. Jul. 1445. (4) ejusdem Philippi nomine, Magiſtratui conceſſit, Urbem ſuam portis claudere & munire liceret, manente tamen condemnatione, ut nempe rurſus tollerentur portae & munitiones, ſimulac imperatum eſſet. Quod autem de Praeſide ait *d. l.* 9. §. 4. forte accipiendum eſt de eo caſu, quo id Alkmarianis permiſit Curia Hollandiae (quae & ipſa putat ſe Praeſidis officio fungi) ſi ſcilicet hoſtium metus urgeat, ceteroquin ea res Praeſidis poteſtatem excedit, ut modo dicebam ex *d. l.* 6. *ff. de Oper. publ.* Atque

(4) *Handveſten van Alkmaar* p. 22.

que illa Philippi Burgundi ſententia contra Alkmariam, tanquam Urbem rebellem, lata mihi videtur cauſam dediſſe, quod in Edicto Caroli V. 11. Oct. 1531. (5) & in alio ejusdem 18. Jan. 1549. (6) §. 12. ea, quae clauſis Urbibus ibi tribuuntur, nominatim quoque porrigantur ad Hagam & *Alkmariam*, & ipſa *Alkmaria* poſt Hagam commemoretur. Ut ſic non tam jure ſuo, quam precario Haga & Alkmaria jura Urbium exerceant, neque ſcio, an meliore jure nunc Alkmaria exerceat, cum abolitam eſſe illam Philippi ſententiam nondum comperim. Hoc comperi, Alkmariam, non ſecus atque alias Hollandiae Urbes, jura Urbium perfecte exercere.

Sane extendere & proferre Urbium & Oppidorum moenia, injuſſu Principis, Magiſtratibus non licet; idque & in Hollandia obſervari JCti Hollandi ſcribunt (7). Duplex ejus rei mihi videtur eſſe ratio, altera, quod non recte proferamus moenia, quin ſimul occupemus privatorum fundos, moenibus vicinos, quod Magiſtratuum poteſtatem longe lateque excedit; altera, quod ſolius Principis ſit curare, ne vetera Urbis munimenta, prolatis moenibus, abſorbeantur, ſin autem, exſtruantur nova ad arcendos, ſi ingruant, hoſtes vel latrones. Privilegiis igitur Principum in hanc rem opus eſt, quemadmodum & haec in Hollandia variarum Urbium Magiſtratus imploraſſe & impetraſſe, ex Actis publicis conſtat. Sic Albertus Bavarus Amſterdammenſibus anno 1386. poteſtatem dedit (8), ſi neceſſitas poſtularet, *de vryheid van haar Stede te mogen meeren en uytſetten tot bön-*

(5) *Plac. I.* 2. 47.
(6) *Ibidem II. Append.* p. 2060.
(7) Van Leeuwen ad Peckium *de Arreſtis* C. VI. n. 6.
(8) *Handveſten van Amſterdam Edit.* 1663. p. 6.

honderd garden toe. Unde & Statutis Amſterdammenſium continetur (9): *zoo wes huyſinge en erve die Raden hebben willen ter Stede behoef, of ter Kerken behoef, dat zullen die Raden van der Stede hebben tot 's Geregts ſeggen.* Etiam recentiora quaedam privilegia Amſterdammenſes in hanc ipſam rem obtinuerunt ab Ordinibus Hollandiae, ut 10. Maj. 1594. (10) & 7. Aug. 1609. (11) quo poſtremo privilegio generaliter & indiſtincte id iis permiſſum eſt. Idem Albertus Bavarus Leidenſibus quoque 15. Jun. 1386. privilegium dedit (12), ut iis occupare liceret privatorum fundos extra Urbem, ad eam ſcilicet muniendam & cingendam, ſed ſimpliciter ad extendendam Ordines Hollandiae 6. Maj. 1611. (13) Unde & Legum Leidenſium §. 47. idem iisdem fere verbis continetur, quod Statuto Amſterdammenſi, cujus verba ſic ſic exhibui. Alkmariano Magiſtratui Ordines Hollandiae idem permiſere 17. Mart. 1598. (14) & id ipſum quoque habet §. 44. Conſuetudinum Alkmar. (15). Atque ille ipſe Albertus Bavarus, qui Amſterdammenſibus & Leidenſibus priora illa privilegia dedit, Weespenſibus etiam anno 1491. conceſſit (16), *der Stede vryheid te mogen meeren en langen* 50. *Roeden.* Quum tamen Harlemenſes anno 1671. Urbem ſuam extenderent, nullam ullius privilegii mentionem factam vidi (17).

An

(9) *Handveſten van Amſterdam Edit.* 1663. p. 197. n. 7.
(10) *Ibidem* p. 98. n. 3.
(11) *Ibidem* p. 104. n. 9.
(12) Van Leeuwen ad Peckium *de Arreſtis* d. C. VI. n. 6.
(13) *Plac. Holl. T. I.* p. 371.
(14) *Handveſten van Alkmaar* p. 69.
(15) *Ibidem* p. 77. A.
(16) *Handveſten van Weesp* p. 3.
(17) *Hollandſche Mercurius* 1671. p. 121-125.

An inconſulto & invito Principe Arces exſtruere vel Urbes munire liceat, non uſquequaque videtur conſtare. In Mandato criminali, quo Dynaſta Orangius 19. Jan. 1567. (18) ad tribunal Ducis Albani vocatus eſt, inter alia ei objectum, quod Comiti Brederodio Vianae muniendae auctor fuiſſet. Cui Orangius Apologia ſua, anno 1568. edita (19), respondit, in Belgio ſemper licuiſſe Toparchis loca ſua munire, & quam plurima ejusmodi munitionum exempla exſtare. De Viana nihil definio, quia haec tunc & deinceps, donec ab Hollandis empta eſt, ſui juris eſſe dicebatur, ſed quod Orangius ait de univerſo Belgio, forte referendum ad antiquiora tempora, quibus ipſa Hollandia erat ſciſſa in diverſa Imperiola, quae ſingula erant ſui juris, & proprio Marte bellum gerebant, atque ita & ſe muniebant contra vicinos ingruentes. Poſtquam autem haec Imperiola coäluerunt & in unum Principem conceſſerunt, ego non auſim, injuſſu ejus Principis, Magiſtratibus & Toparchis tribuere poteſtatem muniendi Urbes vel alia quaecunque loca. Quid enim ſi muniant adverſus ipſum Principem? id utique nullo jure licet, & de eo conſtituere ſolius Principis eſt. Vix etiam fiunt munitiones, niſi occupatis privatorum aedibus vel fundis, atque haec occupare ſolius quoque Principis eſt, vel, ut ſupra dicebam, Magiſtratus ex ſolo Principis privilegio.

Inde eſſe opinor, quod apud Romanos in Provinciis non licuerit niſi proprios fundos muro cingere *l.* 10. *C. de Aedific. priv.* & quod & his tantum fas ſit poſſidere Caſtella, quibus adſcripta ſunt, neutiquam vero privatis

(18) Bor *Nederl. Oorlogen*, *Append. van Authentique Stukken T. I.* p. m. 15.
(19) Idem *Ibidem* p. m. 11.

tis *l.* 2. *C. de Fund. limitr.* & quod Magiſtratus ſaepe prece, ſaepe & pretio ab Imperatoribus obtinuerint poteſtatem Urbes ſuas muniendi. Judaei certe, *per avaritiam Claudianorum temporum, empto jure muniendi, muros ſtruxere in pace, tanquam ad bellum*, ut auctor eſt Tacitus *L. V. Hiſtor. C.* 12. Et inde eſt, quod Ludovicus Bavarus Imper. IV. anno 1322. Godefrido, Comiti Chiniacenſi, ſingulari privilegio, in rei fortiter geſtae praemium, permiſerit Arcem condere intra fines Imperii ([20]). Huc quoque refero, quod Stephanus, Anglorum Rex, Nobilibus in Anglia, per modum privilegii, conceſſerit Caſtella exſtruere, quibus tamen deinde adverſus ipſum Regem uſi ſunt. Quo periculo cautior factus Henricus II. illa, permiſſu Stephani, exſtructa Caſtella, iterum evertit ([21]). His convenit privilegium, quod Wilelmus Bavarus 15. Maj. 1355. Dordrechtanis dedit in haec verba ([22]): *dat niemand binnen onſen Lande van Zuyd-Holland Veſten ofte Borgten maken mag, voorder dan twee Roeden voeten dicke, t'en ware op die palen of op die kant van onſen Lande, en dat by onſen wille, en tot onſer behoef.* Cui privilegio ſimillimae ſunt *d. l.* 10. *C. de Aedific. priv.* & *d. l.* 2. *C. de Fund. limitr.* quod nempe liceat proprios fundos muro cingere, ſed non habere Caſtella in uſum privatum. Quum vero, ut jam indicavi, extenſiones & munitiones Urbium ſaepiſſime occupent privatorum aedes & fundos, jus illud occupandi, ſoluto ex arbitrio boni viri pretio, privilegiis, quae Magiſtratus impetrant, fere inſertum eſt, ut privilegio Leidenſium 15. Jun. 1386. & Amſterdammenſium

(20) Apud Burgundum *Hiſtor. Bavar. L. I.* p. 16.
(21) In *Floro Anglico* p. 21. 22. & 27.
(22) Oudenhoven *Zuyd-Holland* p. 414.

ſium 10. Maj. 1594. cujus utriusque ſupra memini. Si privilegio indigeant Urbes, quae jus ſuffragii habent in Comitiis Ordinum, ecquid judicabis de iis, quae jus ſuffragii non habent? ſaepe tamen & de harum munimentis tumultuoſe turbatum eſt, ſed haec omnia commemorare longum eſſet.

CAPUT XV.

De Dominio eminenti nonnulla, & de refundendo pretio eorum, quae jure ejus dominii occupantur.

Illa poteſtas, qua Princeps ſupra ſubditos eminet, *dominium eminens* vel *ſupereminens* appellant Scriptores Juris Publici, ſequuti Grotium, qui ita praeïvit *L. I. de Jure B. & P. C.* 3. §. *6. n.* 2. & *L. II. C.* 14. §. 7. & 8. Adſentior tamen Thomaſio ad Huberum *de Jure Civitatis L. I. Sect.* 3. *C.* 6. *n.* 38. exiſtimanti, rectius dici *Imperium eminens*, quam *dominium eminens*: nam quicquid ejus juris exercent Principes, proficiſcitur a ſuprema eorum poteſtate. Unde Seneca, cum hoc jus exprimeret, *poteſtatis* voce uſus eſt *L. VII. de Benefic. C.* 4. *Ad Reges*, inquit, *poteſtas omnium pertinet, ad ſingulos proprietas.* Poteſtas illa eminens porrigitur ad perſonas & bona ſubditorum, & facile largientur omnes, ea ſublata, Civitatem ſalvam eſſe non poſſe. Ex ea poteſtate bellum indicitur, pax pangitur, foedera ineuntur, tributa & vectigalia imperantur, ſubditi eorumque bona, etiam in ſolidum, obligantur, quin & occupantur res ſingulorum, ſi ita viſum fuerit Principi. De ea Principis poteſtate nemo, qui ſapit, dubitavit unquam,

ſed

ſed de finibus ejus regundis omnis diſputatio eſt. Si fingas Principem, cui, quod libet, licet, fruſtra diſputamus, ſed de eo agimus, qui bono publico conſulit, & eorum, quae decernit & imperat, rationem reddere poſſet, ſi deberet. Juſtus Princeps ipſe Imperio ſuo terminum ſtatuit, nec extimeſcit aliorum de finibus ejus regundis judicium. Priusquam autem hos recte regas, recenſendae omnes ſpecies Imperii eminentis, de ſingulis deliberandum & caute pronunciandum eſt. An id praeſtiterit Jacobus Andreas Cruſius, Reipublicae Mindenſis Syndicus, *Tractatu Hiſtorico-Politico-Juridico de Praeeminenti Dominio Principis & Reipublicae in ſubditos, eorum bona ac jus quaeſitum*, malim te ibi legere, quam ex me intelligere. Exſtat ille libellus inter ejus *Opuſcula varia*, quae Mindae prodierunt anno 1668. Si exeuterem, quaecunque ille dixit, modum, quem mihi praeſcripſi, excederem, & ſimul Augiae ſtabulum purgarem.

De ea ſpecie duntaxat agere conſtitui, qua Princeps, ex Imperio eminenti, ſubditis aufert jus quaeſitum, ſive id conſiſtat in re mobili, ſive immobili, ſive in actione. Id Principi licere inter omnes conſtat, ſed non aeque conſtat, ex qua cauſa liceat. Pufendorfius *L. VIII. de Jure Nat. & Gent. C.* 5. §. 7. ubi de eo jure Principis agit, exiſtimavit, *dominio eminenti locum non eſſe, niſi Reipublicae NECESSITAS requiſiverit*, ita tamen, ut poſtremum neceſſitatis gradum non deſideret. Grotius ſola *utilitate* contentus eſt *L. II. de Jure B. & P. C.* 14. §. 7. nam, ut jus quaeſitum ſubditis auferatur *ex vi ſupereminentis dominii*, *primum*, inquit, *requiritur, UTILITAS publica*, *deinde*, *ut*, *ſi fieri poteſt*, *compenſatio fiat ei*, *qui ſuum amiſit*, *ex communi*. Et mox

§. 6. *Subditorum jus ei dominio ſubeſt, quatenus publica UTILITAS deſiderat.* Sane veriſſimum eſt, ex utraque cauſa, tam neceſſitatis, quam utilitatis id jus & olim exercuiſſe Principes, & nunc paſſim exercere. Sed & ſaepe utilitas in neceſſitatem incidit, ut non facile hanc ab illa diſtinxeris; quodque alius utilitatem, alius neceſſitatem appellabit. Ipſe non intercedo, nec ſcio quemquam intercedere, quominus Princeps ex utraque cauſa eo jure uti poſſit. Quia autem res eſt invidiae plena, jus quaeſitum cuiquam hominum auferre, oportet Principi ſemper ſuccurrat,

Non modo quid liceat; ſed quid feciſſe decebit.

Succurrat & modeſtia Auguſti, qui, ut narrat Suetonius in *ejus Vita C.* 56. *forum anguſtius fecit, non auſus extorquere poſſeſſoribus proximas domos.* Succurrat etiam moderatio Senatus Romani, qui, cum Reſpublica ſolvendo non eſſet, maluit agros publicos vendere, quam Creditoribus ſuo die non ſolvere penſiones, quas debebat, ut eſt apud Livium *L. XXXI. C.* 13. Denique ſuccurrat, eo jure Imperii eminentis prudentiſſime utendum, non temere abutendum eſſe, temere autem abuti Principem, ſi non idonea ratio in hanc rem cogat, & ſi plus auferat, quam omnino neceſſarium eſt vel utile in rem publicam. Sin autem urgeat ratio idonea, quicquid aufert, auferet quam minimo ſubditorum detrimento, & ſoluto, ex arca communi, pretio. Qui aliter in animum induxerit ſuum, praedo potius eſt, quam Princeps.

Quod dixi de ratione idonea, interpretationem deſideraret, ſi jam non intelligeres, quicquid ejus rei eſt, ad neceſſitatem vel utilitatem publicam eſſe redigendum. Si, ut Grotius ait, id jus exercere liceat ex utilitate publi-

publica, multo magis licebit ex neceſſitate publica, ſalus enim populi ſuprema lex eſt. Viae publicae utique neceſſariae ſunt, cum ſine his nec commeare, nec commercia frequentare liceat. Quid igitur, ſi via publica vel fluminis impetu vel ruina amiſſa ſit? Vicinum proximum viam praeſtare debere, ex Caſſio ſcribit Javolenus in *l.* 14. §. 1. *ff. Quemadmodum ſervit. amitt.* Tantum fundo vicini proximi detrahetur, quantum ad viam ſufficit, idque exigit neceſſitas publica. Sed utilitatis publicae appellatio quouſque porrigetur? procul dubio ejus rei arbitrium penes ipſum Principem eſt, ſed quaerimus, quouſque, ſalvo viri boni officio, porrigere poſſit? nolim commemorare mille ſpecies utilitatis publicae, quae incidere poſſint, & de ſingulis ire in conſilium, ſuffecerit quasdam indicare, de quibus inter omnes conſtat, & ab his disce reliquas. Poteſtas eminens utique exerceri poteſt ad occupanda ea, ſine quibus Opera publica, templa forte & fora, exſtrui non poſſunt. Atque inde eſt, quod privati, etiam inviti, ad ejusmodi Opera, domos ſuas teneantur vendere *l. 9. C. de Oper. publ.* Si id noluerit Auguſtus, ejus modeſtiae tribuendum eſt. Nulla Civitas eſt, quae non Opera publica deſiderat, & ſi ad haec exſtruenda liceat privatorum domos occupare, multo magis licebit per eorum fundos canales fodere, ad uſum navium, & ad extendenda vel munienda Urbium Oppidorumque moenia privatorum aedes diruere, agros vindicare, &, quicquid obſtat, amovere. Ex iis ſane cauſis non tantum ipſe Princeps recte exercet jus Imperii eminentis, ſed & eo, datis privilegiis, recte cedit Urbium Oppidorumque Magiſtratibus, ut declarant exempla, quae attuli *Capite proximo.* Haec autem omnia an ad neceſſitatem, an ad utilitatem publicam referas,

ras, nihil quicquam ad me, qui ex utraque cauſa Principi id jus largior; tricentur de eo alii, quibus placet verbis ludere, nam, ut dixi, in re ipſa conſentiunt omnes. Munimenta utique exſtruimus, non tantum appropinquante hoſte, ſed & media pace, & utroque tempore pari jure licet. Etiam media pace id exigit neceſſitas Reipublicae tuendae, quia tumultuaria munimenta, quae appropinquante hoſte fiunt, ei repellendo non ſolent ſufficere.

Sed, ut factorum, ita & judiciorum magna eſt diverſitas. Quod aliis neceſſarium, aliis ne quidem utile videbitur. Fac, Principis libertatem periclitari, ſi non exerceat Imperium eminens? & ſic ipſi ſedere, aliis non ſedere? In Zelandia haud ita pridem haec res magnis animis acta, neque inter Provincias Foederati Belgii adhuc transacta eſt. Zelandiae Ordines ex hereditate Wilelmi III. Dynaſtae Orangii, jus aliquod Feudale, quod ipſe habuerat in Veram & Vliſſingam, occuparunt, Decreto in hanc rem facto 17. Nov. 1732. (1) Verebantur ſcilicet Ordines, ne Wilelmi heredis heres, ſi Vaſallus eſſet, exercendo illud jus Feudale, libertati ſuae obreperet. Ille contra cenſebat, & quum pretium, quod Ordines pro abolito eo jure ei numerare parati erant, nollet accipere, depoſitum eſt. Interim poſſident Zelandi, quo exitu, dicat, qui vates eſt. Zelandorum partes ſequuntur Hollandi, & ex Foederatis alii. Alii rurſus de injuria Zelandorum prolixe queruntur, & in utramque ſententiam exſtant libelli, ſatis animoſe conſcripti. Prudentiae erit, ne hic exponam, an in ea cauſa ratio ejus juris occupandi ſatis fuerit idonea, nec ne, neque

(1) Exſtat ſeparatim & inter *Acta Ordinum*.

neque etiam caperet hic locus, quicquid eſt ejus argumenti.

Qui, ut Imperium eminens exerceri poſſit, neceſſitatem vel utilitatem publicam deſiderat, ut ipſe deſidero, reliquas cauſas, ſine exceptione omnes, excludit. An igitur, ut ſubditus re ſua carere tenetur ex utraque, quam dixi, cauſa, ita quoque tenebitur; ex cauſa voluptatis vel amoenitatis publicae, vel etiam ex cauſa ſolius ornatus publici? non putaverim, neque etiam putavit Senatus Romanus in cauſa M. Licinii Craſſi, nolentis per fundum ſuum derivari aquaeductum, quem moliebantur Praetores, quique non aliam, quam voluptatis & ornatus cauſam habere dicebatur. Rationes in utramque partem & Decretum Senatus retulit Auctor *Disquiſitionum Politicarum Caſu XXXI.* Ita quidem cenſuit Senatus Romanus, ſed alia ſententia uſus eſt Wilelmus I. Dynaſta Orangius, in Diplomate, ſub nomine Philippi II. Hiſpaniarum Regis, edito de inſtitutione Academiae Leidenſis 6. Jan. 1574. (2) eo quippe conceſſit Magiſtratui Leidenſi aedes, aliaque loca publica privatave, ſoluto dominis privatis pretio, quocunque tempore deſtruere & occupare, non modo ad Academiae exſtructionem, ſed & ad ornamentum aut Studioſorum voluptatem, *tot cieraat der zelve, en de recreatien der Studenten eenigſints dienlyk, behoudelyk dat zy luiden gehouden worden de particuliere eigenaars of beſitters van de private huyſen alleenlyk te vergenoegen tot ſchattinge van Schepenen.* Hac Juris publici prudentia ego non uterer, nec uſus eſt Senatus Romanus in cauſa Craſſi, nec etiam uſus fuiſſet Auguſtus, non auſus, ut dixi, dominis

(2) *Plac. III.* 3. 7. 1.

nis extorquere domos, ubi longe major erat ratio.

Ex quacunque autem cauſa res vel actiones ſubditorum ad bonum publicum occupantur vel deſtruuntur, aequum & juſtum eſt, quod addit Grotius *d. loc.* pretium dominis e publico eſſe reſarciendum. Atque ita Tiberius ſubvenit Pio Aurelio Senatori, queſto, mole publicae viae, ductuque aquarum, labefactas aedes ſuas, ut memorat Tacitus *L. I. Annal. C.* 75. Et in *d. l.* 9. *C. de Oper. publ.* definitum eſt, ſi qua domus ad Opus publicum diruatur, ad quam ſummam ejus pretium aeſtimare poſſit Magiſtratus, ſin autem major ſumma impendenda ſit, ipſius Principis eſſe aeſtimationem. Quin omnibus fere Privilegiis & Conſuetudinibus, *Capite praeced.* enumeratis, inſertum eſt, ſi Magiſtratus ad neceſſitatem vel utilitatem publicam privatorum aedificia vel praedia occupaverit, dominis pretium eſſe refundendum aeſtimatione Judicum, vel boni viri arbitratu; plane ut in diplomate Wilelmi I. cujus ſic memini.

Tantundem dicerem, ſi, ad hoſtem arcendum, aedificia ſuburbana comburantur vel proſternantur, & ita quoque judicavit Curia Friſiae 17. Maj. 1611. (3). Perperam contradicitur ex *l.* 49. §. 1. *ff. ad L. Aquil.* quia nihil ait ille §. 1. quam ceſſare Aquiliam in ea ſpecie, ubi damnum non eſt datum *injuria*, & id habet rationem, cum Aquilia ſit poenalis; Aquilia igitur excluditur, deſtructis ob bonum publicum privatorum rebus, ſed non excluditur actio in factum ad verum rerum deſtructarum pretium.

Quare nec indiſtincte probarem aliam ejusdem Curiae Friſicae ſententiam, latam 20. Dec. 1623. (4) qua pretium

(3.) Apud Sande *Deciſ. Friſic. L. V.* 7. 3.
(4) Apud eundem *L. V.* 7. 4.

tium pomarii ſuburbani, ne hoſtis in eo lateret, exſtirpati, negavit dominis, eaedem namque rationes, quae militant pro pretio domus combuſtae, militant quoque pro pretio exſtirpati pomarii. Sed hoc ſolo forte juſta eſt d. ſententia 1623. quod pomarium, de quo agebatur, tunc temporis pertinuerit ad eum, qui deſerta Patria ad hoſtes tranſierat. Scio Peckium ad *C.* 18. *&* *C.* 79. *de Reg. Jur. in VI.* ubi ea ratio ſingularis non erat, ſic tamen ſapuiſſe, & in alia cauſa reſpondiſſe, ut judicavit Curia Friſiae d. 20. Dec. 1623. Scio & hanc ſententiam probaſſe Cruſium *de Dominio praeëminenti Principis C.* 5. quod nempe, qui aedificia vel pomaria ſuburbana exſtruunt, verſentur in re illicita, atque ita damnum, quod ſentiunt, ſua culpa ſentiant. Sed ego Legem non novi, quae generaliter prohibeat aedificia ſuburbana exſtruere, nam *l.* 14. *C. de Oper. publ.* ad quam provocari video, eſt de *parapetaſiis*, hoc eſt, de iis, quae Operibus publicis annexa & affixa ſunt, ut recte explicavit Jacobus Gothofredus ad *l.* 39. *C. Theod. d. Tit.* Haec exſtrui vetantur propter metum incendii, aliasque rationes, quas ibi, ſi commodum eſt, leges.

Si qua vero Lege vetitum ſit prope Urbem aedificare, & tamen aedificatum ſit, aedificia, quandocunque placuerit, recte deſtruuntur, non modo non refuſo pretio, ſed & commiſſa poena, contra facientibus ſtatuta, ut palam cautum eſt §. 79. LL. Leidens. Et cum Alkmariani petiiſſent, aedificia intra 200. perticas a munimentis ſuis ne exſtruerentur, & exſtructa tollerentur, Carolus V. conſtituit 15. Sept. 1528. (5) ne quis exſtrueret intra 100. perticas, ſed, quae exſtructa eſſent, manerent.

(5) *Handveſten van Alkmaar* p. 32. *&* 33.

rent. Rurſus Wilelmus I. Dynaſta Orangius, 26. Oct. 1573. conſtituit (6), ne quis intra 600. perticas a moenibus Alkmarianis aedificia exſtrueret, ſin autem, Magiſtratui, quando videretur, liceret deſtruere. Si deſtructio pendeat ab arbitrio Magiſtratus, neque praeſcriptio in hac cauſa proderit, quemadmodum neque hanc in ſimilibus prodeſſe, ſatis intelligimus ex *l. 6. C. de Oper. publ.* Quin & ſaepe permittuntur exſtructiones prope Urbem, ſed ea lege, ut aedificatores eas teneantur tollere ſuo ſumptu, ſimulac Magiſtratus juſſerit; & ſic eſt in privilegio quodam, quod Philippus II. Amſterdammenſibus dedit anno 1556. (7) idque apprime convenit antiquis Amſterdammenſium Statutis 22. Apr. 1399. & ult. Mart. 1401. Huc etiam pertinet privilegium Schoonhovenſium 14. Mart. 1549. (8) ex quo pretium arborum, quae exſtirpandae erant, ſolvitur iis dominis, qui tunc arbores habebant prope molas aquarias, ſed qui poſtea plantarent, eorum ſumptu eruerentur, addita etiam contra facientibus poena.

Atque haec quidem in hiſce cauſis. Sed quidni generaliter ſtatuamus, omne damnum, quod privati ferunt pro neceſſitate vel utilitate communi, commune, & proinde ex arca publica reſarciendum eſſe? Ita ſane reſponſum eſt *Conſil. B. T. I. Conſil.* 182. *in fin.* Sed quum anno 1672. ruptis aggeribus aqua in Hollandiam eſſet immiſſa ad arcendos hoſtes, metuebat ille Conſultor, ne Ordines damnum, agris datum, non reſarcirent, quia, inquit, agris ad munitiones captis, nullum dominis pretium refunditur. Res ipſa vera eſt, ratio minus vera. De-

(6) *Handveſten van Alkmaar* p. 60. & 61.
(7) Hooft *Nederl. Hiſtor. L. II.* p. 63. & 64.
(8) *Plac. II.* 5. 9. 1. 98.

De damno, per aquam immiſſam dato, non fruſtra metuit, non modo, quod ne tantum quidem Ordinum fuerit in loculis, unde aquae illud damnum reſarcirent, ſed quod id damnum videatur damnum belli vulgare, ut ſi placuerit ibi potius, quam alibi cum hoſte confligere, caſtra metari, & quae ſunt id genus alia. Damnum, quod oritur ex calamitate belli, oportet, ut omnes ſubditi aequo animo ferant, nec ejus ulla unquam fit reſtitutio. Sed quod ait Conſultor, non refundi pretium agrorum, qui muniendi ergo capiuntur, fortaſſe verum eſt fervente bello, quamdiu legibus ſilentium imponunt arma, aut cum munitiones fiunt tumultuariae, & ad tempus, ſed cum exſtruuntur in perpetuum, id verum eſſe nondum potui animadvertere. Repugnant leges, quas *hoc & praecedenti Capite* attuli, repugnant mores, hic & alibi Gentium recepti. Hispani certe anno 1667. agris quorundam prope Bruxellas, muniendi cauſa, captis, publice edixerunt (9), quantum damni quisque cepiſſet, ex Aerario publico reciperet. Recordor & Francos anno 1699. Argentorati idem edixiſſe. Sed ubique exemplorum abunde eſt.

(9) Aitzema *Hiſtor. L. XLVII.* p. 635.

CAPUT XVI.

Ut ſolius Principis eſt crimina remittere, ſic ejus ſolius eſſe videri, criminum impunitatespublice promittere.

Ne ulla crimina remitterentur, publicae Disciplinae vigor exigebat, ſed hunc, ob bene merita forte, aliasve cauſas, ſaepe ſubegit Reipublicae utilitas, quam nec

nec moroſe nimis aſpernatus eſt Populus Romanus, virtutis alioquin verae cuſtos rigidusque ſatelles. Sed turpiſſime deinde Gentes, tantum non omnes, eo jure ſunt abuſae. In Belgio ſane olim in perniciosſam Reipublicae frequentiam abivit remiſſionum licentia, inde fere nata, quod quam plurimi id jus exercuerint, ut obſervat & ſimul increpat Philippus II. Hispan. Rex, in §§. 15. 20. & 24. Edicti de Criminibus 5. Jul. 1570. Exercuerunt utique varii Toparchae, quin & Abbatiſſa Rynsburgenſis, etiam 29. Aug. 1560. (1) Quod autem plurimi exercuerint, tribuo diverſis Ditiunculis, ex quibus olim Belgium, & ipſa Hollandia conſtabat, & quarum pleraeque ſui juris erant; ſed poſtquam hae in unum Principem ceſſere, ejus ſolius eſſe videbatur ea exercere, quae ſupra Leges ſunt, & ad jura Supremae Poteſtatis pertinent. Unde & Philippus II. in *d.* §§. 20. *&* 24. Ed. de Crim. 1570. generaliter conſtituit, ne cuiquam liceret crimina remittere, niſi Comiti, Gubernatori Generali, vel denique ei, cui id ſpecialiter conceſſum eſſet.

Sed ex quo Principatus Hollandiae & Zelandiae ad ipſos Ordines ex aſſe pervenit, eorum eſt crimina remittere, & diplomata in hanc rem largiri, atque ita etiam utrique Ordines invicem pacti ſunt 11. Jul. 1674. (2) An autem & quemadmodum olim Ordines hanc remittendi poteſtatem cum Dynaſtis Orangiis, qua utriusque Provinciae Gubernatoribus, communicaverint, & an hi, ſecundum Codicillos ſuos, eam exercuerint, non vacat nunc inquirere, contentus monere, exſtinctis Gubernа-

(1) Pars *Catti Batav. aborig.* p. 402.
(2) In §. 34. *van het nader Proviſioneel Accord.*

bernatoribus, praeter ſolos Ordines in Hollandia & Zelandia neminem eſſe, qui ullius delicti gratiam cuiquam facere poſſit. Et ideo videntur errare Magiſtratus, qui, cum juris duntaxat habeant exercitionem, imprudenter quandoque ſeſe in Principem erigunt. Huc pertinet, quod de Magiſtratu quodam relatum eſt (3), eum poenam mortis, antea decretam, mutaſſe, & reum duntaxat ad triremes damnaſſe, nam qui poenam mitiorem ſtatuit, quam Leges imperant, delicti gratiam facit, idque ſolius Principis eſt. Huc quoque refero, quod Magiſtratus Groninganus anno 1662. propoſito Amneſtiae Edicto, ſeditioſis quibusdam poenam remiſerit, nam Amneſtia non recte proficiſcitur niſi a Summa Poteſtate, & ideo etiam Groningae & Omlandiae Ordinum delegati Judices illam Amneſtiam, utpote a non Principe profectam, anno 1663. inſuper habuerunt (4).

Sed an dicemus, Magiſtratuum quoque poteſtatem excedere, ſi ad detegendos forte facinoroſos impunitatem promittant conſciis & ſociis delicti? non excedere tam extra, quam intra Hollandiam ſcribi video (5). Et poſtquam JCti auctoritate ſua ſic praeiverunt, facile ſequuti ſunt Judices, majores minoresque, hanc poteſtatem ſibi promiſcue adrogantes. Curia ſane Hollandiae, cum Enchuſae adverſus Rempublicam ingens concitata eſſet ſeditio, 22. Oct. 1653. edixit (6), ſi quis ex ſeditioſis detegeret illos & illos, haberet praemium 2000. florenorum, & inſuper impunitatem delicti, ſi ejus fuiſſet parti-

(3) *Conſil. Holl. III. Amſterd. Append.* p. 10.
(4) Aitzema *Hiſtor. L. XLIII.* p. 714.
(5) Valdaura *Obſerv V.* C. 1. §. 6. n. 187. & Bort *Tractaat Crimineel* T. XII. 1. n. 28.
(6) *Hollandſche Mercurius* 1653. p. 90. & 91.

particeps. Rurſus cum quidam criminis reus, ope quorundam, ex carcere evaſiſſet, eadem Curia 19. Mart. 1660. edixit (7), tantum eſſet ejus, qui reum detegeret, praemium pecuniarium, &, ſi delicti eſſet ſocius, impunitas. Etiam mea memoria, in cauſa libelli famoſi, eadem Curia menſe Novembri 1695. conſciis & ſociis delicti, praeter alia nonnulla, impunitatem quoque promiſit. Sexcenta forte Curiae in hanc ſententiam Edicta exſtant. Quin ipſi Urbium Magiſtratus haec exempla ſequuntur; atque ita Magiſtratus Amſterdammenſis Edicto 16. Aug. 1650. propoſito (8), praemium pecuniarium ſtatuit, ſi quis detegeret auctorem vel impreſſorem libelli famoſi, in Amſterdammenſes compoſiti, promiſſa etiam impreſſori impunitate, ſi auctorem intra octiduum indicaret. Ipſe Magiſtratus Haganus Edicto contra quosdam ſicarios edito 21. Oct. 1699. impunitatem quoque videtur inſeruiſſe; *videtur*, inquam, promiſit enim nomen delatoris, etſi criminis ſocii, celatum iri, nomen certe ejus, qui in exemplum punitur, celari nequit. Alia ejusmodi exempla publicae Ephemerides quotidie ſuggerunt.

Dubito tamen, an haec ullo jure ullave ratione defendi poſſint. Ego ſane didici, omnem delicti gratiam, ex quacunque demum cauſa fiat, proficiſci oportere a ſolo Principe, is & is ſolus eſt, qui gratiam facere poteſt, ſive ex aliqua cauſa, ſive ex nulla. Magiſtratus gratiam facere non poteſt, ne quidem ſi is, de quo agitur, patriam ſervarit. Judicis poteſtas non conſiſtit niſi in jure dicundo, atque ita abſolvitur ſolo exercitio Legum,

(7) *Hollandſche Mercurius* 1660. p. 31.
(8) *Ibidem* 1650. p. 40. & 41.

gum, in quas juravit. Unde & Ordines Hollandiae 27. Sept. 1668. decreverunt (9), ne qui Judices in poſterum ſententiis ſuis insererent, *praefererende gratie voor rigeur van juſtitie*; cui ſimile quid in Francia eſſe obſervatum refert, & ſimul damnat Mornacius ad *l.* 11. *ff. de Juriſdict.* Non me latet, auctorem *Authenticae*, *Hodie C. de Judic.* de obſervatione Legum neſcio quam differentiam ſtatuere inter majores minoresque Judices, ſed illam *Authenticam*, ſine ulla auctoritate, eſſe confictam, dudum ab aliis eſt animadverſum. Apud nos utique omnes omnino Judices, etiam utriusque Curiae Senatores, ex formula jurisjurandi, in hanc rem praeſtiti, Legibus obligantur. Et ſecundum haec, cum quaeſtio incidiſſet de Senatu Supremo & Curia Hollandiae, Hugo Grotius recte dixit (10), non poſſe niſi abſolvere & condemnare, Ordines autem, ex majore Poteſtate, poſſe uti aliis quibuscunque remediis, quae tranquillitati publicae magis conducunt. Qui impunitatem promittit & praeſtat, abrogat Leges, quae facinoroſos punire jubent, ex cauſa enim privilegium largitur; quod ſi Judici liceat ex cauſa detecti facinoris, cur non & ex alia licebit? Poterit Judex indicii praemium promittere, ſed pecuniarium, aliudve, quod ejus poteſtatem non excedit. Crimina autem remittere ſolus poteſt Princeps ex quacunque, quae eum movet, cauſa, ſed ex nulla Magiſtratus, niſi praevia Principis auctoritate, quam, ſi ſapit, implorabit, &, ad indicandos facinoroſos, haud difficulter impetrabit.

Si qua vero Lex ſit, quae ipſa, ob difficultatem indicii,

(9) *Plac. III.* 1. 2. 44.

(10) *Conſil. Holl. T. III.* Conſ. 226. n. 98.

dicii, conſciis & ſociis criminum impunitatem pollicetur, ne quidem praevia auctoritate Principis Magiſtratus indigebit, neque enim tunc intercedo, quominus publice hoc impunitatis praemio invitet & excitet quoscunque delatores, quibus forte ea Lex non innotuit. In cauſa furti crimen remittitur furi, ſi furem detegat ex §. 6. Edicti Ordinum Hollandiae 19. Mart. 1614. facile igitur patior, ut Magiſtratus hanc impunitatem, quae ex Lege eſt, publice aedicat, & pecuniaria quoque indicii praemia addat. In binis Decretis Ordinum Hollandiae, 28. Nov. 1733. & 1. Jul. 1735. factis contra varios libros famoſos (11), quibus non tantum privati, ſed cum maxime Proceres praecipuae dignationis acerbe traducebantur, praemium pecuniarium, primo Decreto 2000. altero 4000. florenorum promittitur iis, qui auctores vel impreſſores eorum librorum indicaturi eſſent, & ſimul additur indemnitas, ſi, qui indicarent, eodem crimine ſe polluiſſent. Neſcio, cur Ordines, haec decreviſſe contenti, non etiam publice edixerint, hoc ſcio, ſecundum haec Magiſtratus potuiſſe publice promittere, quod privatim decretum erat: nam ſine promulgatione quemadmodum haec praemia innoteſcerent Populo? Edicta tamen in hanc rem a Magiſtratibus facta vel propoſita eſſe non comperi, Curia ſane Hollandiae nihil quicquam edixit, forte quod Ordines curam exſequutionis mandaverint Advocato Fiſci aliisque in Hollandia Accuſatoribus publicis, quorum non eſt publice quid edicere, ſed ſolius Curiae & Magiſtratuum, quibus tamen ea cura d. Decretis mandata non erat.

Si non praecedat vel ſequatur Principis auctoritas, quae

(11) Appellabantur *Keur-Digten.*

quae indemnitati robur addat, vel indemnitas ex ipſa lege non deſcendat, puto nullas eſſe impunitates, vel ab utraque Curia, vel a Magiſtratibus Urbium promiſſas. Quam in rem obſervari velim hoc exemplum: Cum Amſterdami enorme & in hisce Regionibus inauditum facinus eſſet perpetratum, Magiſtratus Amſterdammenſis, ſine praevia auctoritate Ordinum, propoſito Edicto, praemium pecuniarium promiſerat, ſi quis ejus facinoris auctores indicaſſet, promiſerat & impunitatem, ſi, qui indicaſſet, flagitii eſſet particeps. Sed quia metuebat Magiſtratus, ne valeret impunitas, a non Principe promiſſa, mox adiit Ordines Hollandiae, petiitque, Ordines eam promiſſionem ex Summa Poteſtate confirmare vellent. Ordines autem facto Decreto 3 Mart. 1661. (12) jure Principis illam habuerunt ratam, quoniam, inquiunt, periculum fuerat in mora, neque tempore Edicti propoſiti Ordines erant congregati, ſatis eo ipſo ſignificantes, quicquid eſt ejus juris, ad ſe ſolos pertinere. Et memini Magiſtratum Amſterdammenſem menſe Februario anni 1696. Edictum promulgare, quo 6000. florenorum praemium conſtituerunt ei, qui auctorem ſeditionis, proxime Amſterdami agitatae, detuliſſet, hoc addito, operam datum iri, ſi & delator inter eos auctores fuiſſet, id ei impune foret. Vides, quae Amſterdammenſium fuerit ſententia annis 1661. & 1696. alia & forte melior, quam quae fuerat anno 1650. & de qua ſupra dixi. Sed noli dubitare, cum ipſi Ordines poſteriorem ſententiam probaverint d. Decreto 3 Mart. 1661.

Reſipuerunt deinde & alii nonnulli Magiſtratus. Haganus certe, multum mutatus ab eo, qui fuerat d. anno

(12) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 517. & 518.

no 1699. cum multis perſonis graſſantibus exemplo opus eſſet, anno 1724. ab Ordinibus Hollandiae petiit, ut praeter indicii praemium pecuniarium, ſibi quoque liceret impunitatem promittere conſciis & ſociis eorum maleficiorum, quae tunc frequentabantur. Quibus precibus annuerunt Ordines Decreto ſuo 15. Mart. 1724. (13) cui & inſertum, ut eandem indemnitatem etiam Curia Hollandiae, ex auctoritate Ordinum, promitteret, ne forte putes, utramque Curiam id jure ſuo facere poſſe. Admiralitas quoque Amſterdammenſis anno ſequenti 1725. ab iisdem Ordinibus petiit, liceret Magiſtratui Amſterdammenſi impunitatem promittere quod ad eos, qui incendium Operum publicorum ibi moliti erant, ſi ſocios ejus criminis deferrent; quod & ipſum conceſſum eſt Decreto 28. Jan. 1725. (14) Et quum Conſiliarii Ordinum Hollandiae, Ordinibus non coäctis, Ballivio Kennemerlandiae permiſiſſent, impunitatem liceret promittere iis, qui publicanis quibusdam mortem erant minitati, ſi conſcios & participes delicti detuliſſent, Ordines Decreto ſuo 14. Maj. 1727. (15) eam indemnitatis promiſſionem juſſerunt eſſe ratam. Ad haec ipſi illi Ordines 22. Jul. 1729. (16) Rotterdammenſibus & Ballivio Schielandiae indemnitatis promittendae poteſtatem dederunt, ſi quis, criminis ſocius, detuliſſet fures & effractores aedium & hortorum in Schielandia, & ſimul decreverunt, conſuleretur Curia Hollandiae, an non expediret, in ſimilibus delictis eandem poteſtatem dare omnibus Magiſtratibus quod ad agrum, ſibi ſubjectum.

Curia

(13) Exſtat inter *Acta Ordinum Hollandiae.*
(14) *Ibidem.*
(15) *Ibidem.*
(16) Decretum in hanc rem exſtat *ibidem.*

Curia conſulta reſpondit 12. Aug. 1729. Sed quid reſponderit, & an quicquam ejus rei ſequutum ſit, ex Actis Ordinum non potui animadvertere. Satis autem haec exempla declarant, quam prolixe errent Magiſtratus, qui proprio Marte promittunt impunitatem, quam praeſtare non poſſunt.

CAPUT XVII.

Judices extra territorium ſuum non recte exilium indicere, niſi ex privilegio Principis.

Non tantum promiſſione indemnitatis Judices ſaepe egrediuntur notiſſimos Jurisdictionis ſuae terminos, ut modo probabam, ſed multo etiam frequentius indictone exilii, ut nunc probabo. Optandum ſane eſſet, ut omnes exilii indictiones ubique Gentium ceſſarent, nam, ſi verum amamus, quae eas defendat, nulla ratio eſt. Ut quis certo loco interdicatur, ubi forte metus eſt, ne ob potentiam, per conſanguineos vel amicos, quos ibi habet, res novas moliatur, rationem habet, ſic enim praeſtat eum alibi, quam ibi, commorari, ſed nullam habet, ut quosque facinoroſos ex Imperio vel territorio meo expellam, ne ibi in poſterum delinquant, & tamen patiar eos delinquere in alieno vel Imperio vel territorio. Ego hominem nequam ejicio ex mea Ditione, qui ſic abit in Ditionem vicini Principis vel Judicis, nam alicubi morandum eſt, dum vivit, & civis mundi eſt, & rurſus vicinus Princeps vel Judex hominem nequam ejicit ex ſua Ditione, qui ſic ſecedit in meam, ubi degat. Ita uterque hominem nequam expulit, ſed & uterque alium recepit. Quin fortaſſe unum ejicio, & ex

ex vicino Imperio vel territorio, quod meo longe majus eſt, tres recipio. Quod utique inutile eſt, & contra cognationem, quam inter omnes Gentes ipſa natura conſtituit, ſi nempe, quod in una Civitate delictum eſt, delictum quoque ſit in altera. Praeſtaret ejusmodi facinoroſos ergaſtulis includere, quam, quia ab his mihi metus eſt, aliis obtrudere.

Sed quia hoc jure utimur, quaeſitum eſt, an Judex ex ſuo duntaxat territorio, an & ex toto Principis ſui Imperio exilium ſtatuere poſſit? & poſſe ex toto, multis, qui JCti nomen ferunt, viſum eſt, eaque ſententia, quamvis ratione & auctoritate Juris deſtituatur, pleriſque (1) tamen Hollandis placere potuit. Illuſtre ſane exemplum auris Batavae! Nec JCti tantum, ſed & Judices ita ſapiunt. Judices certe Hagani 24. Jun. 1679. quemdam, per contumaciam abſentem, qui alium, ut inde moreretur, vulneraverat, ex tota Hollandia relegarunt, revertenti capitis ſupplicio ſtatuto (2). Et ſic quoque Judices fori Academici, quod Leidae eſt, anno 1679. Studioſum quemdam inter alia damnarunt, non tantum ex Univerſitate exularet, ſed & ex tota Hollandia (3). Sed, ut omnis jurisdictio, ſic & omnis interdictio, extra territorium exercita, nullius plane momenti eſt. Tu putas, tibi paritum iri, ſi extra territorium jus dicas? non putat Paulus in *l. ult. ff. de Jurisdict.* Sed forte putabis, ſi non Magiſtratus alieni territorii, ex quo relegaſti, tibi pareat, pariturum certe ipſum facino-

(1) Van Leeuwen ad §. 3. *Conſuetud. Rynland.* & *ad* §. 3. *Edict. de Crimin. anni* 1570. Cabeljaauw *in Bello Jurid.* Caſu 25. Conſil. 2. Van Zurk *Cod. Batav. Verbo*, Ballingen, in not. ad §. 2.

(2) Sententia exſtat in *Bello Jurid.* d. Caſu 25. in fin.

(3) *Hollandſche Mercurius* 1679. p. 278. & 279.

cinoroſum. Falleris, Magiſtratus alieni territorii te contemnet, & ipſe facinoroſus ridebit albis dentibus, uterque, quod poteſtatem tuam porrigas, ubi omnino nulla eſt. Sed quid ex ratione diſputamus, ubi ipſa juris auctoritas praeſto eſt? ecce enim Juris Romani regula eſt, Reſcripto D. Fratrum probata in *l.* 7. §. 10. *ff. de Interd. & releg. Interdicere quis ea Provincia poteſt, quam regit, alia non poteſt*, niſi, ut ibi additur, & mox plenius dicam, aliud Principi placuerit. Id ipſum & in Belgio obtinere, palam ſignificat Philippus II. Hiſpan. Rex, in §. 63. Edicti de Criminibus 5. Jul. 1570.

Hollandi, qui diſſentiunt, ſuaviter philoſophantur. Ajunt nempe, quemque Judicem, qui reum in exilium damnat, nomine & auctoritate Ordinum ſententiam dicere, & cum horum in univerſam Hollandiam ſit Poteſtas, etiam recte ex univerſa Hollandia relegare. Digna ipſorum acumine ſubtilitas! Omnes Judices ab Ordinibus jus dicunt; optime, ſed ſi alter in alterius territorio jus dicat, repulſam laturus eſt procul omni dubio. Competit jurisdictio ab Ordinibus, ſed ſingulis Judicibus in eo territorio, quod iis adſignatum eſt, ultra non competit. Quod cum in ceteris rebus ſit certiſſimum, de ſolo exilio cur nugas agunt? probent, ſi poſſint, in cauſa exilii Judicibus in Hollandia majus imperium eſſe tributum, quam in aliis quibuscunque cauſis. Apud Mediolanenſes quidam relegatus ex una Civitate cenſetur quoque relegatus ex toto Ducatu, quemadmodum teſtatur Julius Clarus *L. V.* §. *Final. Quaeſt.* 71. *n.* 11. ſed in Hollandia id verum eſſe probabunt nunquam. Provocant quidem ad nonnullas Leges, ſed eas mox ipſe recenſebo, ut oſtendam, quae ibi ſtatuuntur, non pro regula, at

pro exceptionibus eſſe habenda.

Nempe ut apud Romanos quibusdam permittebatur etiam extra territorium ſuum relegare, ut Praeſidibus Syriarum & Daciarum *l.* 7. §. 14. *ff. de Interd. & releg.* ſic & olim, & hodie Magiſtratibus nonnullis indultum eſt, ſive generaliter in omnibus omnino cauſis, ſive ſpecialiter in atrocioribus & magis frequentatis, ut etiam ultra quam jus dicunt, relegare vel deportare liceat; ſed haec eſſe ex privilegio ipſius Principis, exempla ſequentia ſatis ſuperque perſuadebunt. Philippus Burgundus diplomate ſuo 14. Sept. 1447. Judicibus Hornanis permiſit (4), *die rebellen, die daar toen waren, die werf om deſer ſake wille, drie jaar te bannen uyt Holland en Vrieſland.* Et Carolus Audax privilegio, quod 2. Sept. 1462. Enchuſanis (5), & eodem die Hornanis (6), & Grootebroekanis (7) dedit, iisdem largitus eſt, ut quosdam, ibi commemoratos, in exilium dare poſſent, *niet alleen uyt die Steden en haar vrydom, maar ook uyt het Ooſter-balliuſchap van Weſt-Vrieſland.* Sed haec quidem ſunt privilegia temporalia, quaeque unice pertinent ad noxios, de quibus ibi agitur, alia autem exſtant privilegia generalia & perpetua, quibus Magiſtratibus nonnullis datum eſt, ut etiam extra fines territorii ſui quoscunque noxios poſſint proſcribere. De Leidenſibus memoratur (8) Alberti Bavari privilegium, quo iis anno 1343. conceſſiſſe dicitur, ut, quibus ipſi Urbe ſua interdixiſſent, vel in perpetuum, vel ad tempus, univerſo Comitis

(4) *Handveſten van Hoorn* p. 91. & 92.
(5) *Handveſten van Enchuyſen* p. 33. & 34.
(6) *Handveſten van Hoorn* p. 95. & 96.
(7) *Handveſten van Grootebroek* p. 24. & 25.
(8) Apud Matthaeum *de Criminibus L. XLVIII.* T. 20. C. 3. n. 7.

mitis Imperio interdictum eſſet. Quod ſi ſit, inutile videbatur Philippi Burgundi privilegium, quo 14. Jul. 1434. iisdem permiſit (9), ut non duntaxat ex ſuo territorio, ſed & ex tota Rynlandia & territorio Hagano exilium poſſent ſtatuere. Quod poſterius privilegium confirmavit Carolus V. 19. Jul. 1541. (10) Utile eſt privilegia augere & extendere, ſed reſtringere non licet, niſi in modum poenae. De re ipſa interim conſtat. De Amſterdammenſibus haec obſervavi. Quum eorum territorium olim valde eſſet anguſtum, Albertus Bavarus anno 1387. iis conceſſit (11), ut illud porrigere liceret ad uſque centum perticas. Deinde Maximilianus & Philippus 6. Febr. 1488. Amſterdammenſibus privilegium dederunt (12), *voor ſonderlinge gratie* (ſic enim habent verba) ut facinoroſos in exilium dare poſſent ultra perticas mille & centum extra Urbem ſuam, mille perticis ſic additis priori privilegio. Tandem Amſterdammenſes ab Imperatore Carolo V. petierunt, ut ſibi liceret facinoroſos in exilium damnare ad uſque tria milliaria, ſed non obtinuerunt niſi ad unum milliare, idque ex ſpeciali gratia, ut rurſus habet Caroli privilegium 6. Febr. 1544. (13) An quae ſimilia aliarum in Hollandia Urbium privilegia exſtent, nec ſcio, nec ſcire multum intereſt.

Moneo autem, ne in animum tuum inducas, ut nonnulli (14) induxere in ſuum, illa Urbium privilegia duntaxat eſſe intelligenda de iis, quos proprie *interdictos* appel-

(9) Exſtat id privilegium apud van Leeuwen ad §. 3. *Conſuet. Rynland.*
(10) *Repertor. Curiae Holl.* p. 42. A. & B.
(11) *Handveſten van Amſterdam* 1663. p. 6.
(12) *Ibidem* p. 42.
(13) *Ibidem* p, 62.
(14) Van Leeuwen & alii, quos dixi *n.* 1.

appellamus, & quidem ejusmodi interdictos, quibus, ne forte turbas excitent, non Judices, ſed Conſules vel Magiſtratus Urbium imperant, ut, ſalva exiſtimatione, ex Hollandia, aut quo alio territorio, abeſſe velint, omnino enim loquuntur illa privilegia de facinoroſis, in quos ſola Judicum, non Conſulum vel Magiſtratuum eſt poteſtas. Deinde, quaecunque privilegia ipſe vidi, concepta ſunt de exilio, proprie ſic dicto, *van bannen, ballingen en banniſſementen*, quae utique ab interdictione differunt. Interdictio illa Conſulum vel Magiſtratuum potius eſt coërcitio, ut ita dicam, civilis, ob metum vel ſuſpicionem delicti, quam poena criminalis, ob ipſum delictum. Excute illa Urbium privilegia, & miraberis, homunciones, male conſultos, tantum ineptire potuiſſe, ut ſententiae ſuae, alioquin labanti, ſuccurrant, id eſt, ut Judicibus maneat integra ex univerſa Hollandia deportandi facultas.

Regula igitur eſt, neminem extra territorium ſuum cuiquam noxio exilium indicere poſſe, eamque regulam tam in Provinciali, quam inferiori Judice probavit Philippus II. in *d.* §. 63. Edict. de Crimin. Habuimus jam aliquot exceptiones ex ſpeciali privilegio, alias ſuggerunt aliae Leges, maxime in atrocioribus & magis frequentatis delictis. Atque ita in Majeſtate laeſa & haereſi quibuscunque Judicibus, quorum ea de re jurisdictio eſt, ſi rei per contumaciam abſentes eſſent, ex toto, quod Rex Hiſpaniarum habebat, Belgio deportandi facultatem dedit ipſe ille Philippus II. in *d.* §. 63. & addit, ſiquidem exilii poenam ex toto Belgio alicui delicto Lex ſtatuerit, omnes Judices, qui merum imperium habent, ex toto Belgio deportare poſſe. Et recte, quoniam illud exilium non tam ex poteſtate Judicis, quam ex genera-

nerali Legis imperio valet. Perpetuo quoque uſu receptum eſt, ut Judicis poteſtas, in decernendo exilio, comitetur poteſtatem Legis in adſignandis exilii finibus; plane ut Judex recte impunitatem criminis promittit, ſi haec ex ipſa Lege deſcendat, quemadmodum id exſequutus ſum *Capite praeced.*

Quae hactenus dixi, ad tempora Gravionum pertinent. Ex quo autem Summum Imperium in Hollandia penes ſolos Ordines fuit, etiam hi Magiſtratibus & Judicibus in nonnullis cauſis poteſtatem dederunt, vel, ob turbas, interdicendi tota Hollandia, vel, ob crimina, extra eam deportandi. Exſtat Ordinum Hollandiae Edictum, factum 17 Apr. 1585. (15) & ſaepiſſime deinceps repetitum (16), quo, quiqui a Magiſtratu Urbe ſua erant interdicti, etiam in univerſa Hollandia morari vetabantur. Sed id non aliter intelligo, quam ſi interdictio fieret ex cauſa, quae ad univerſam Hollandiam pertinebat; qualis iſtis temporibus erat metus Hispanorum, qui non unam duntaxat Urbem, ſed totum Belgium afflaverat. In primis vero in hanc rem notanda ſunt Ordinum Hollandiae Edicta, contra fures, vagabundos & validos mendicantes compoſita & edita 16. Dec. 1595. (17) & 19. Mart. 1614. & 4. Mart. 1630. & 12. Maj. 1649. (18) in quorum §§. 17. 8. & 18. omnibus Judicibus, qui merum imperium habent, ſpecialiter conceditur, ejusmodi fures, vagabundos & validos men-

(15) Bort *Tractaat Crimineel* Tit. XI. Part. 9. n. 19. & *Plac. Holl.* Part. I. p. 513. Exſtat & Decretum ejusdem diei in eandem ſententiam *ibidem* p. 512. quod tamen ab Edicto nonnihil diverſum eſt.

(16) Etiam 24. *Jun.* 1598. *Plac. Holl.* Part. I. p. 515. & 516. Adde & Grotii *Apolog* C. 12.

(17) *Plac. I.* 1. 20. 1. n. 5.

(18) Exſtant *ibidem* n. 6. & 7.

mendicantes deportare poſſent ex univerſa Hollandia. Dixi *ſpecialiter*; ne forte credas, quod argumento eorum §§. male ſanis quibusdam in mentem venit, id ipſum in Hollandia eſſe jus generale de quibuslibet delictis, refutat enim eos clauſula finalis, omnibus illis §§. nominatim addita, *daar toe wy de zelve* (Regters) *by deſen ſpecialyk authoriſeren, ſonder dat 't zelve getrokken zal worden in conſequentie;* ut nempe diſcamus, de exceptione ſermonem eſſe, non de regula. Quia autem Ordines Zelandiae eandem clauſulam inſeruerunt Edictis, quae & ipſi compoſuerunt contra fures, vagabundos & validos mendicantes 19. Jul. 1607. & 16. & 17. Sept. 1614. (19) ſatis intelligimus, in Zelandia idem jus eſſe, quod in Hollandia obtinet in deportatione, extra territorium non porrigenda, niſi ex ſpeciali auctoritate ipſorum Ordinum. Tandem Ordines Hollandiae in Edicto, contra Venerem maſculam facto 31. Jul. 1730. (20) omnibus omnino Judicibus, quorum de criminibus jurisdictio eſt, poteſtatem dedere, tota Hollandia interdicendi iis, qui ob ſuſpicionem Veneris maſculae abeſſent, nec ad judicium vocati abſentiam ſuam purgarent. Non addunt quidem, id ſpeciale eſſe in eo crimine, & in ea, quam dixi, ſpecie, ſed res ipſa id ſatis ſuperque arguit.

Pro exceptione quoque habendum, quod continetur §. 3. *Conſuetud. Rynland.* Ballivium nempe Rynlandiae eſſe in *antiqua poſſeſſione* homicidas ceterosque delinquentes in exilium damnandi extra fines totius Hollandiae. Quod an ex aliquo privilegio ſit, nondum comperi;

(19) *Ibidem Plac. Zeland.* n. 1. 2. & 3.
(20) Extat ſeparatim & inter *Acta Ordinum.*

peri; niſi forte ea illius §. 3. mens ſit, ſolere Judices Rynlandicos ejusmodi exilia extra univerſam Hollandiam ſententiarum ſuarum formulis inſerere, absque ulla definitione, jure id fiat, an injuria. Quod autem ajunt §§. 10. & 17. *Tit. IV. Conſuetud. Middelburg.* Judices Middelburgenſes quoscunque reos in exilium dare poſſe non tantum ex tota Zelandia, ſed & Hollandia & Friſia, omnino petitum eſt ex privilegio Wilelmi Bavari ult. Maj. 1355. quod & ab aliis (21) obſervatum eſt. Ubi ceſſant illa privilegia, auctoritas Principis eſt imploranda, ſi placeat exilium extra fines territorii porrigere. Atque ita Judices Utrechtani 12. Maj. 1682. quemdam ex tota Ditione Utrechtana deportarunt, ſed poſtquam iis, ut id facere liceret, ſpecialem poteſtatem dederant Ordines Utrechtani 15. Apr. 1682. (22) An & quo jure Curia Hollandiae ex Ditione Utrechtana, & rurſus Curia Utrechtana ex Hollandia deportet, latius intelliges ex iis, quae dicam *C. XXV.* §. 2.

(21) Verſluys *in Not. ad d.* §. 10. *T. IV. Conſuetud. Middelburg.*
(22) *Bello Jurid.* Caſu 84.

CAPUT XVIII.

An jus Religionis, ut olim fuit, ita nunc quoque ſit penes ſingulas Provincias?

Quia Jus publicum etiam in Sacris conſiſtit, ut admonet Ulpianus in *l.* 1. §. 2. *ff. de Juſt. & jur.* inde recte efficitur, Sacrorum quoque curam ad eum pertinere, ad quem pertinet ſumma totius Reipublicae

poteſtas. Scio, de eo argumento integris Libris eſſe diſputatum in utramque partem, alios pro Principe, alios pro Eccleſia ſuffragium dediſſe, quin & eſſe, qui inter Jovem & Caeſarem imperium diviſerint, ſed quicquid illi dixerunt, dixerunt de Religione jam conſtituta, de conſtituenda autem & verum eſt, & utile, eum, qui rerum Civilium imperio potitur, etiam Sacrorum eſſe potentem.

Quum inter Ordines Foederati Belgii de conſtituenda Republica ageretur, & in cauſa Religionis non una omnium eſſet ſententia, non viſum eſt ſufficere, ſi invicem conveniret, ut convenit §. 1. Foederis Utrechtani 29. Jan. 1579. nulli Provinciae jus fas eſſe, rebus alterius Provinciae ſe immiſcere, niſi nominatim adderetur § 13. ejusdem Foederis, ſingulas Provincias, in cauſa Religionis, ſui juris eſſe, atque adeo, ut ſibi videretur, de ea poſſe decernere: expreſſum enim eſt *d.* §. 13. Hollandi Zelandique ſervarent, quod inter eos de Religione placuerat (reſpicit id ad pactionem, (1) qua 25. Apr. 1576. inter eos jam convenerat de ſervanda Religione, quam vocant, *Euangelica*) reliquae vero Provinciae de cauſa Religionis prorſus ſtatuerent ex animi ſui ſententia. Et tanquam ne ſic quidem ſingulis Provinciis ſatis proſpectum eſſet de libertate Religionis, mox 1 Febr. 1579. (2) acceſſit Ordinum interpretatio ad *d.* § 13. qua palam cautum eſt, *dat de meening niet is, dat d'eene Provincie of Stad hem 't ſait van de andere in 't point van de Religie zal onderwinden.* Unde apparet, quam caecutiat ille, qui ſcripſit

(1) *Unie en Verbond tuſſchen de Staten en Steden van Holland en Zeeland* Parte II. §. 15.

(2) *Plac. I.* 1. 1. 2. p. 17.

ſcripſit (3), ex Foedere Utrechtano etiam de Religione non ſtatuere ſingulas Provincias, ſed omnes Foederatas ſimul paribus ſuffragiis.

Hanc libertatem Religionis penes ſingulas Provincias ad uſque annum 1618. & 1619. ſtetiſſe integram & illibatam ex publicis monumentis adeo ſolide probatum ivit Grotius *Apolog. C.* 2. ut fere neſcias, qua fronte Judices delegati Ordinum Generalium anno 1619. auſi fuerint ſententiis ſuis, quibus Barneveldium, eundem Grotium & alios ad mortem vel perpetuos carceres damnarunt, hanc principem damnandi cauſam inſerere, quod exiſtimaverint, & publice profeſſi ſint id ipſum, quod tam rotunde ait illa interpretatio 1. Febr. 1579. & quod ipſi Ordines Hollandiae proxime antea, nempe 5. Aug. 1617. palam teſtati ſunt (4), quodque uſu perpetuo ad ea uſque tempora fuerat obſervatum. Invenio equidem in §. 11. eorum, de quibus inter Provincias ageretur 21. Maj. 1587. fuiſſe ſuggeſtum, deliberarent Foederati Ordines, num, quia jam omnes Provinciae Religionem Euangelicam receperant, placeret conſtitui, ne ea, niſi unanimi Foederatorum conſenſu, mutaretur, & etiam Ordinibus Hollandiae 14. Jun. 1583. placuiſſe, conſtitueretur, ut ſola, quae tunc palam exercebatur, Euangelica Religio defenderetur, neque ulla alia publice admitteretur in Provinciis, quae tunc erant in Foedere (5). Sed generalem ea de re legem vel conventionem inter omnes Provincias eſſe factam, nec

(3) Matthaeus *de Criminibus* ad L. XLVIII. FF. T. 2. C. 5. n. 1.

(4) Declaratio Ordinum in hanc rem exſtat in *de Handveſten van de Graven van Holland* n. 39.

(5) Propoſitio illa, & Decretum Ordinum Hollandiae, poſt ſequutum, exſtant *Plac. II. Append.* p. 2157. & ſeqq. ubi & utrique temporis numeri ſcribuntur, ut exhibui, ſed vitium eſſe in numeris res ipſa loquitur.

nec ipſe reperi, nec reperit quoque Grotius *d. Cap.* 2. Et, quum facta non ſit, recte etiam inde efficit Grotius, neque ipſos Hollandos obligare d. Decretum 14. Jun. 1583. cum ſcilicet aliarum Provinciarum conſenſus defecerit. Puto tamen, id ipſum eſſe Decretum, ex quo finxit rerum noſtrarum peregrinus Scriptor (6), anno 1585. unanimi Provinciarum conſenſu placuiſſe, ne qua alia Religio, quam Euangelica, in Foederato Belgio publice doceretur. Quamvis autem exſtaret ejusmodi lex aut conventio generalis, ea profecto unice pertineret ad defendendam Religionem Euangelicam, & arcendam Romanam, neque adeo quicquam prodeſſet iis, qui anno 1619. ſubverſo Arminianiſmo, tot eminentia papaverum capita decuſſere, aeque enim Arminianismum, atque Calvinianismum, ad Religionem Euangelicam pertinere, & utrumque aeque in Hollandia tunc temporis fuiſſe receptum & Grotius adſtruxit *Apolog. C.* 3. & ipſi Ordines Hollandiae ſignificarunt in d. Decreto 5. Aug. 1617.

Plus ſcire attinet, an & quatenus ſingulae Provinciae receſſerint a jure Summae Poteſtatis circa Sacra, Foedere Utrechtano tam ſolemniter ſibi reſervatae? Ab Eccleſiaſticis ſaepe quidem tentatum eſt, ut non niſi una Religio, & ſolus quidem Calvinianismus, in omnibus Provinciis doceretur & admitteretur, ſed ante annum 1651. legem aut pactionem ea de re generalem inter Ordines Foederati Belgii interceſſiſſe, non potui animadvertere. Poſtquam uſu invaluiſſet Calvinianismus, continuo quidem Pontificiorum leges Eccleſiaſticae ſunt abrogatae, nec major fuit veterum Conciliorum auctoritas, ſed eorum omnium loco nihil quicquam ſucceſſit, quod publica aucto-

(6) W. Temple *Aanmerkingen over de Nederl. Provincien* C. 5.

auctoritate valebat. Apud Calvinianos, jam ſuperiores, protinus ceſſare debebant jura veteris Eccleſiae, quum Romanam Religionem, Doctrinae antiquitate & univerſae Eccleſiae Decretis ſubnixam, hoc fere ſolo oppugnarint, nullam plane eſſe eorum, quae homines conſtituerunt, auctoritatem. Unde & §. 7. *Confeſſionis Belgicae*, ubi agitur de antiquiſſimis Eccleſiae moribus & Conciliis, haec leguntur: *omnes homines eſſe mendaces ex ſe ipſis, ipſaque vanitate vaniores.* Sed cum ventum eſt ad verum, facile etiam Calviniani intellexerunt, eam eſſe Religionis conditionem, ut absque Decretis hominum conſiſtere nullo modo poſſit. Laboratum igitur eſt de Legibus & Canonibus Eccleſiaſticis. Prodiit *Confeſſio* illa *Belgica*, prodiit & *Catecheſis Palatina*, ſed neque hae publica omnium Provinciarum auctoritate probatae, niſi poſt annum 1651. Prodierunt Synodorum Canones quam plurimi, prodierunt & in Hollandia Leges Eccleſiaſticae, partim a Secularibus, partim ab Eccleſiaſticis compoſitae, ſed quid refert ea omnia recenſere? de eorum auctoritate & olim fuit, & nunc eſt prolixa disputatio. Sufficit in rem noſtram, ab omnibus omnium Provinciarum Ordinibus nihil eorum publice eſſe receptum & habitum pro norma fidei, quam ſubditi ſequerentur.

Tandem poſt duas Synodos Dordrechtanas, alteram anni 1574. alteram anni 1578. ſucceſſit & tertia, habita 1618. & 1619. quae probavit illam, quam dixi, *Confeſſionem Belgicam*, & *Catecheſin Palatinam*, &, damnato Arminianiſmo, pura puta conſtituit Religionis Calvinianae dogmata. Sed nec hujus Synodi omnia Decreta ab omnibus Provinciis ſtatim arrepta ac probata ſunt, quinimo Friſii Leges Eccleſiaſticas, ibi conditas, non

tan-

tantum rejecerunt, ſed & 10. Jul. 1622. decreverunt (7), qui eas obtrudere vellent, habendos eſſe pro perturbatoribus quietis publicae. Tandem vero molliora Calvinianis affulſere tempora anno 1651. Certe relatum eſt in §. 2. Libelli, qui dicitur *de nadere Unie*, inter Foederatos Ordines tunc placuiſſe, quaeque Provincia defenderet Calvinianismum, ut ejus capita anno 1619. Dordrechti conſtituta erant. Sed illud poſterius Foedus, quod Hagae Batavorum initum eſſet 21. Aug. 1651. quodque ibi publice editum eſt annis 1651. & 1652. nullam omnino habet auctoritatem juris, eſt enim, ſi me audias, farrago quaedam, conſcripta ab homine, neſcio quo, & compoſita ex ſententiis, a ſingulis Provinciis tunc dictis in extraordinariis Ordinum Generalium Comitiis. Miror ſane Editoris impudentiam, qui in cauſa, adeo recenti, lectori fucum facere voluit. Complecteretur illud Foedus, ut auctor fingit, §§. 33. ſed nullum ejusmodi Foedus exſtat inter Acta Ordinum Generalium, certe a me & ab aliis, qui invenire debebant, fruſtra quaeſitum eſt. Comperi autem, omnes illos §§. 33. partim bene, partim male eſſe deſcriptos ex illis, quas dixi, ſingularum Provinciarum ſententiis, etiam his, de quibus inter omnes non convenerat. Dubiam ejus libelli fidem etiam alius olfecit (8), & tamen dudum eſt, ex quo ille ſtellio homines, etiam rerum publicarum peritos, ludificatus eſt.

Sed apage illum libellum. Ex ipſis nihilominus fontibus operae pretium erit audire ipſorum Ordinum ſententias, & inde diſcere, quid tandem placuerit in re tam gra-

(7) Decretum exſtat poſt *Praefationem* Grotii *Apolog.*
(8) Auctor van het *Publieq Gebed* Parte *III.* Sect. 7.

gravi, qua ſingularum Provinciarum poteſtas in cauſa Religionis primum, ut opinor, imminuta eſt. Ordines Hollandiae in Epiſtula, qua anno 1650. ſingularum Provinciarum Ordines ad Comitia extraordinaria vocarunt, & in propoſitione eorum, quae agenda erant, palam ſignificarunt, ſe defenſuros Religionem *Reformatam*, quam vocant, ut Dordrechti ſtabilita erat (9). Gelri §. 23. eorum, quae ipſi in Comitiis 20. Januar. 1651. propoſuerunt, ajunt, ſibi placere, Religio Reformata, ut recepta & Dordrechti anno 1619. elucidata eſt, in omnibus Foederatis Provinciis & locis ſubditis, & apud Socios (*gëaſſocieerde Landen*) ſervaretur, & poteſtate publica (*met magt van 't Land*) defenderetur (10). Idemque Zelandi teſtati ſunt 22. Januar. 1651. (11) & Utrechtani ſine die & Conſule (12), & Friſii 27. Januar. 1651. (13) & Groningani eodem 27. Januar. 1651. (14) & ita, praeëuntibus Hollandis, in Comitiis illis extraordinariis Ordinum Generalium decretum eſt d. 27. Januar. 1651. (15) Additum vero, iisdem fere verbis, quibus id propoſuerant Utrechtani, ut ea defenſio fieret in quaque Provincia ab ejus Provinciae Ordinibus, *elks in den haren*, & in Ordinum Generalium Imperio ab Ordinibus Generalibus. Cur additum ſit, *elks in den haren*, forte intelliges, ſi memineris, eo tempore adhuc ſuperfuiſſe, quos nondum ceperat oblivio annorum 1618. & 1619.

Di-

(9) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 102. & 130.
(10) Idem *ibidem* p. 137. & ſeqq.
(11) Idem *ibidem* p. 144.
(12) Idem *ibidem* p. 169.
(13) Idem *ibidem* p. 158. & ſeqq.
(14) Idem *ibidem* p. 163.
(15) Idem *ibidem* p. 156. & 157.

Ss

Diceres, ſic tandem definitam eſſe cauſam Religionis, ſed eſt, qui putat ([16]), Ordines illo 27. Januar. 1651. duntaxat *declaraſſe* non etiam *promiſiſſe*, ſe Calvinianismum eſſe defenſuros, at vero haec mera cavillatio eſt; ei tamen cauſam praebuit aliud quid, quod ipſe ille narrat, ſed hic omitto, quia in Actis Ordinum de eo nihil comperi. Quicquid autem ejus rei ſit, perſuaſiſſimum mihi eſt, &, ni fallor, aliis quoque erit, non aliam Ordinum Foederatorum fuiſſe mentem, quam id Decretum 27. Januar. 1651. habere pro mutua promiſſione, invicem facta de defendendo Calvinianismo, absque eo enim nihil quicquam actum eſſet.

Ceterum alia quaeſtio eſt, quamvis Ordines Foederati ſibi invicem promiſerint, Calvinianismum ſe eſſe tuituros, an tamen aliis, in cauſa aliorum, jus fas ſit aeſtimare & judicare, ſi qua Provincia recte tueatur Calvinianismum, nec ne, &, ſi non tueatur, an reliquae Provinciae vi & vi armata uti poſſint, quo fides promiſſionis praeſtetur? Et adhuc puto dicendum, ejus rei arbitrium penes ſingulas Provincias eſſe, non autem penes ceteros Foederatos, atque ita id Decretum non eſſe habendum niſi pro lege, quae dicitur, *imperfecta*, ſive pro ſponſione inter amicos, cujus fides ex viri boni officio praeſtanda, non autem jure exigenda eſt. Quin ipſi Ordines, cum ajunt, *elks in den haren*, manifeſte ſignificant, Ordinum Generalium alteriusve Provinciae poteſtatem in Religione defendenda neutiquam placere. Neque eſt, ut dicas, in eo Decreto gradum quemdam eſſe, quosque nempe Ordines in ſua Provincia Religionem eſſe defenſuros, eosque aliarum Provinciarum Ordinibus prae-

(16) Auctor van het *Publicq Gebed* Part. III. Sect. 7.

praeferendos, ſed iis id negligentibus, vel Calvinianiſmum, ut aliis videtur, non defendentibus, aliarum Provinciarum Ordinibus locum fieri: nam eam non fuiſſe Ordinum ſententiam, inde apparet, quod Friſii, Tranſiſulani, Groningani & Zutphanienſes (17), & ſeparatim deinde Tranſiſulani 7 Febr. 1651. teſtati ſint (18), ſibi videri, id Decretum 27. Januar. 1651. non ſufficere, ſed ſanctiones eſſe conſtituendas, quibus obviam iretur Provinciis, quae fidem ejus Decreti non ſervarent, non enim ſufficere, quod Ordines promittant, ſe id Decretum eſſe obſervaturos, niſi & coërcitio accedat, ſi pacto non ſtetur; verum ea de re nihil quicquam conſtitutum invenio, & inutiliter quoque conſtitueretur, quum nulli Provinciae, quin nec pluribus ſimul, in aliam aliasve competat imperium, & diligenter ſingulae curaturae ſint, ne in vim, ſibi faciendam, conſentiant. Latiſſimus etiam turbarum pateret campus, ſi de modo defenſionis invicem diſſentirent.

Sic igitur habeamus: defenſionem Calvinianiſmi eſſe promiſſam illo 27. Januar. 1651. ſed ſine poena, ſi promiſſis non pareatur, hanc promiſſionem eſſe praeſtandam, cum inter bonos bene agier oporteat, ſed, ut praeſtetur, vim adhibendam non eſſe, de modo defenſionis nihil definitum, at eum cujusque Provinciae arbitrio eſſe relictum. Quapropter non auſim dicere, ut nonnemo dixit (19), ſingulas Provincias etiam poſt id Decretum, in cauſa Religionis manſiſſe ſui juris, plane ut erant antea, dixerim potius, manſiſſe, quatenus eo Decreto, quod ſeptem capita continet, a jure ſuo non re-

(17) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 155.
(18) Idem *ibidem* p. 228. & 229.
(19) Auctor van het *Publicq Gebed* d. Part. III. Sect. 7.

receſſerint. Nec mihi liquet, alio pacto poſtea receſſum, vel quicquam inter Foederatos eſſe conſtitutum, quod ſingularum Provinciarum jus ultra minuerit. Propoſuerunt quidem Groningani 9. Oct. 1663. ([20]) quo cauſa Calvinianismi magis tuta eſſet, placeretne decerni, omnes, qui in Ordinum Generalium Collegium mittuntur, jurarent, ſe Calvinianismum eſſe tuituros, ſed nihil decretum eſt. Ordinum quidem Hollandiae in illud Collegium Delegati jurant ([21]), ſe Calvinianismum, ut nunc eſt, eſſe tuituros, ſed quod ad Ditionem Ordinum Generalium, nominatim enim jurijurando additur, ſe non permiſſuros, quod ad ſingulas Provincias, ut quicquam in iis de Religione ſtatuant Ordines Generales, *ſonder my*, ait jurans, *eenigſints ontrent het ſtuk van de Religie, over of in de ſtemmende Provincien eenige de minſte diſpoſitie aan te matigen, of ook te gedoogen, dat by of op de naam van haar Hoog Mog: zulks in eenige Provincie, of eenig Lid van de zelve ondernomen werde.* Non reperi etiam, ab omnibus Provinciis ullam Ordinibus Generalibus poteſtatem eſſe datam in cauſa Religionis, quamvis repererim, eos ſaepiſſime fuiſſe aditos ab Eccleſiaſticis, ſi nempe his minus placerent ſuae Provinciae Ordines; ſed ne id Synodorum in Hollandia Deputati facere vellent, Ordines Hollandiae decreverunt 25. Sept. 1670. ([22]) Verum equidem eſt, aliquando Ordines Generales nonnulla conſtituiſſe, quae ad Religionem in Belgio Foederato pertinent, ſed non minus verum, quod ajunt Ordines Hollandiae in §§. 132. 133. 134.

(20) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 765.

(21) Id jusjurandum exſtat poſt §. 19. *eorum Formae* 23. *Jul.* 1669. *Plac. III.* 1. 3. 2.

(22) *Plac. III.* 1. 1. 38.

134. & 135. Deductionis de jure Militiae 17. Mart. 1657. ([23]) ea non eſſe conſtituta niſi unanimi omnium Provinciarum conſenſu, nec valere in ea Provincia, cujus Ordines in haec non conſenſiſſent.

([23]) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 329.

CAPUT XIX.

Optimo jure Ordines Hollandiae 13. *Mart.* 1663. *Eccleſiaſtis praeſcripſiſſe novam orandi formulam cum pro ſe, tum pro aliis Magiſtratibus.*

Ex iis, quae *Capite praecedenti* dicta & diſputata ſunt, facili, imo nullo negotio explicari & definiri poteſt quaeſtio, quae ante aliquot annos non tantum Eccleſiam, ſed & Rempublicam, ultra quam exſpectaſſes, turbavit & concuſſit. Quum apud Ordines Hollandiae 9. Dec. 1662. propoſita eſſet nova formula, ſecundum quam Eccleſiaſtae ad Deum preces funderent primum pro Ordinibus Hollandiae, qua Summa in Hollandia Poteſtate, deinde pro reliquis Foederati Belgii Ordinibus, mox pro Ordinibus Generalibus & eorum Conſiliariis, tandem pro Conſiliariis Ordinum Hollandiae, & Magiſtratibus majoribus minoribusque, hanc formulam Ordines Decreto 13. Mart. 1663. ([1]) probarunt, ſervarique juſſerunt Epiſtula, ad Magiſtratus Hollandiae ſcripta 21. Mart. 1663. ([2]) &, quum ſatis ab Eccleſiaſtis

([1]) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 658.
([2]) *Ibidem* p. 660.

tis obtemperatum non eſſet, rurſus alia ad eosdem Magiſtratus data 27. Apr. 1663. (3) Si quaeras, an Ordinibus Hollandiae licuerit ejusmodi formulam condere & Eccleſiaſtis praeſcribere, non dubitabis, ſi & tu putes, ut ego puto, ſingularum Provinciarum Ordines in cauſis Eccleſiaſticis manſiſſe ſui juris, quemadmodum erant ex Foedere Utrechtano, ſalvo tamen, quod modo expoſui, Decreto de ſervando Calvinianismo, atque adeo ſalvis Decretis Synodi Dordrechtanae, modo memineris, iis Decretis nuspiam eſſe definitum, qua forma quove ordine pro Ordinibus & Magiſtratibus orandum ſit.

Ut plus dicamus, res ipſa non poſtulat, effecit tamen quorundam contumacia vel ignorantia, ut plus dicendum ſit. Quae ipſi Ordines Hollandiae, eorumve Conſiliarii pro cauſa ſua dixerunt, ego non repetam, nec etiam ea, quae Anonymus quidam (4) integro & ſpiſſo ſatis Libro pro Ordinibus ſcripſit, contentus monere, uno illo, quod modo dicebam, argumento, omnem controverſiam abſolvi & definiri poſſe, cetera vel nihil ad rem pertinere, vel, ſi quid pertineant, aliis quoque rationibus refutari poſſe, quam hactenus refutata ſunt.

Simulac autem nata eſt nova illa formula, plures adverſarios eſt experta. Eccleſiaſtici in Hollandia fere clam, exteri vero palam ſeſe ei oppoſuere : ecce enim Synodus Snecana 16. Jun. 1663. (5) decrevit, mandaretur Emiſſariis ſuis (*Correspondenten* appellant) ad Synodos Zuyd-Hollandiae & Noort-Hollandiae, omni modo id agerent in iisdem Synodis, ut ſtudioſe novae huic formulae iretur obviam. Scin, quare? quia, inquit Synodus

(3) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 662.
(4) Auctor van het *Publicq Gebed.*
(5) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p 676. & 677.

nodus Snecana, alia formula olim uſu recepta erat, & quia aliam illam formulam Synodus Dordrechtana probavit. Si quid valeat prima ratio, metuo Pontificios, quorum ſacra, quamvis uſu olim recepta, rejecimus. Secunda autem ratio aperte falſa eſt, cum, ut dixi, nullam pro Magiſtratibus orandi formulam illa Synodus definiverit, ut nihil quoque ea res pertinebat ad cauſam Calvinianismi. Unde & Ordines Hollandiae, intellecto Patrum Snecanorum Decreto & ipſi decreverunt 17. Jul. 1663. (6) Emiſſarius Friſiae ad Hollandiae Synodos ne admitteretur, niſi ante fuiſſet teſtatus, ſe ea de re nihil eſſe propoſiturum.

Sed & ipſi Friſiae Ordines illam Hollandorum formulam oppugnarunt, facto in hanc rem Decreto 23. Maj. 1663. (7) Eo autem Decreto complexi ſunt & easdem rationes, quas deinde Synodus Snecana ſuas fecit, & alias nonnullas adjecerunt, ſed has tranſeo, quia omnibus illis 27. Jun. 1663. (8) ampliſſime responderunt Ordinum Hollandiae Conſiliarii, eorumdemque Ordinum Delegati apud Ordines Generales. Illud tranſire non poſſum, Friſios in ſuo Decreto non tantum provocare ad antiquam orandi formulam, qualis tamen formula nunquam ulla auctoritate, vel Seculari vel Eccleſiaſtica, probata fuit, ſed &, quod mireris, hanc derivare ex Foedere Utrechtano, cum tamen id Foedus, ut *Capite proximo* dicebam, omnem cauſam Religionis ſoli ſingularum Provinciarum arbitrio reliquerit.

Quod Friſii cauſantur in ſuo Decreto, ex nova formula

(6) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 676-679.
(7) *Ibidem* p. 679 & 680.
(8) *Ibidem* p. 680-696.

mula primum orari pro Ordinibus Hollandiae, qua Summa Hollandiae Poteſtate, deinde pro Ordinibus Generalibus, cum tamen hi illos praecedant, & vicem quoque Principis obtineant, vellem, ne Friſiis excidiſſet. Atque ſi nempe in ſuo territorio quisquam ſit major vel prior ipſo Principe, id eſt, ſingulis cujusque Provinciae Ordinibus. Praecedunt Ordines Generales in rebus, quae ex Foedere ad commune bonum Foederati Belgii pertinent, ut ſi cum externis Principibus, eorumve Legatis agatur, ſed cedunt Ordinibus ſingularum Provinciarum in iis, quae ad ſingulas Provincias pertinent, ut pertinet cura, qua forma, & qua praerogativa ordinis pro Magiſtratibus ſit orandum. Sed non ſolis Friſiis, verum & aliis Foederatis, ut mox audies, id excidit; ſi olim excidiſſet, forte concoquere poſſet, qui non difficilis eſt ſtomachi, nam fuit aliquando tempus, quo nonnullis placuit, Ordines Generales in omnibus Provinciis uno Jove eſſe minores, fuit tempus, quo illi, qui Ordinum Hollandiae Majeſtatem defendebant, hoc ipſo laeſae Majeſtatis damnati ſunt, ac ſi Ordinum Generalium Majeſtatem laeſiſſent, ſed haec quidem anno 1619. acciderunt, concuſſa per factiones Republica. At vero omnes quarumque Provinciarum Ordines, ne dicam omnes homines deinde reſipuerunt, & reſipuerant jam anno 1663. ſatis gnari, mandatarios mandantibus ſuis non eſſe majores, & Ordines Generales, quicquid agunt, paucis exceptis, agere ex ſolo mandato Ordinum, quos repraeſentant. Imprudenter igitur plerique Foederati eo anno 1663. quo jam omnes cordatiores veternum excuſſerant, ad antiquas fabulas reverſi ſunt. Si Ordines Generales, itemque Ordines Hollandiae externo Principi ad-

adventum in Hollandiam gratulentur, utros praecedere oporteat, diſputabo hoc Libro *C.* 25. §. 8.

Ceterum de nova illa precum publicarum formula inter Hollandos & Zelandos quoque actum fuit, ſed an haec juſto certamine illos commiſerit, non potui intelligere ex Decretis Ordinum Hollandiae 3. Aug. & 20. Sept. 1663. (9) Arma tamen utrimque fuiſſe induta, plena fide comperi ex Actis Ordinum Zelandiae 22. Sept. 3. & 13. Nov. 1663. didicique ex iisdem Actis, Zelandos cum maxime turbaſſe, ut turbavit Friſios, quod in nova formula prior locus non fuerit datus Ordinibus Generalibus, ſed Ordinibus Hollandiae. Atque ea ipſa ratione novae huic formulae contradixerunt Gelri, Utrechtani, Tranſiſulani & Groningani, ad quos, ut & ad Friſios exſtat Ordinum Hollandiae grandis Epiſtula, ſcripta 4. Oct. 1663. (10) qua omnem omnium Foederatorum impetum videntur fregiſſe.

Sed Eccleſiaſtici, tam ſubditi, quam exteri quieſcere nondum potuerunt. Subditi quidam, male feriati, cavillabantur, novam illam precum publicarum formulam eſſe praeludium mutandorum quandoque eorum, quae in Synodo Dordrechtana decreta erant. Quamvis autem per nullas conſequentias id inde efficere potuerint, cum de nulla plane formula in ea Synodo actum ſit, Ordines tamen Hollandiae Decreto 18. Sept. 1663. (11) & illa, quam dixi, Epiſtula 4. Oct. 1663. (12) conteſtati ſunt, de mutandis Sacris ſe nihil unquam animo ſuo volviſſe, quin paratos eſſe, Poteſtate publica defendere Re-

(9) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 707. & 712.
(10) *Ibidem* p. 718-733.
(11) *Ibidem* p. 711. & 712.
(12) *Ibidem* p. 728.

Religionem Calvinianam, ut in Synodo Dordrechtana erat conſtituta, & porro uſu recepta. Quoniam vero illa Ordinum conteſtatio nondum videbatur ſufficere ad inhibendas turbas, quae nihilominus metuebantur tam ab exteris, quam ſubditis, ſucceſſit aliud Ordinum Hollandiae Decretum 14. Mart. 1664. (13) quo Inſpectoribus (*Commiſſariſſen Politicq*) qui Ordinum nomine delegati eſſent ad Synodos Zuyd-Hollandiae & Noord-Hollandiae, mandatum eſt, diligenter inquirerent, ſi qui eſſent, ſive ex Hollandis ſive ex Emiſſariis, qui quid contra illam formulam, vel contra quodlibet aliud Hollandiae Ordinum Decretum propoſituri eſſent, & ejus rei ſuſpectos ut a Synodis arcerent, niſi ſe nihil ejusmodi propoſituros ſpopondiſſent, & generaliter illi Inſpectores curarent, ne quidquam in Synodis proponeretur contra illam formulam, ullumve aliud Ordinum Hollandiae Decretum.

Sed ne ſic quidem res erat in vado. Ringebantur quam plurimi, in nova illa formula mentionem non eſſe factam Wilelmi Orangii, quamvis tunc adhuc pueri, & in Hollandia privati, ſed quia nullo jure ringebantur, ut ab aliis (14) abunde eſt probatum, muſſitabant tantum, non auſi palam prodire. Certe in Decretis & Actis publicis, ſive ea ediderint Politici, ſive Eccleſiaſtici, haec ratio expreſſa non eſt. Ut autem, quae magis tecta ſunt, ſolent majores radices agere, ſic manebat alta mente repoſtum illud Ordinum ſilentium, ſpretaeque injuria Gentis Orangiae, apud Eccleſiaſticos praeſertim, quorum plerique tunc Orangio longe plus favebant, quam ipſi Or-

(13) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 772. & 773.
(14) Vide Auctorem van het *Publicq Gebed* Parte I. a C. V. ad C. IX.

Ordines. Quamvis enim, ut recte obſervant Ordines Hollandiae in Decreto 17. Jul. 1663. (15) Eccleſiaſticorum ſit, ſecundum ipſos Canones Synodi Dordrechtanae, ſubditis inculcare reverentiam & obedientiam, Magiſtratibus ſuis debitam, & hac ipſa re aliis praeire, ea tamen quorundam pertinacia fuit, ut, pacatis dudum Politicis, ipſi Ordinibus Hollandiae per integrum adhuc triennium fuerint reluctati. Apparet id ex Decreto eorundem Ordinum 7. Oct. 1666. (16) quo placuit, Eccleſiaſtae, qui eam formulam non ſequeretur, nomen Magiſtratus loci, de quo agebatur, transſcriberet ad Ordines, ut ejus ſtipendium Eccleſiaſticum ceſſaret, quamdiu Ordinibus fuiſſet viſum. Et ſic tandem Eccleſiaſtici, crumenae ſuae non minus ſtudioſi, quam reliqui Mortales, & pecuniae non minus, quam alii, indigentes, ad bonam frugem redierunt omnes. Haud multo poſt Wilelmo Orangio, ejus nominis tertio, rerum rurſus potito, haec formula, uſu nonnihil quidem mutata eſt, ſed poſt ejus mortem revixit, & ea ipſa adhuc placide in Hollandia utuntur Eccleſiaſtae. Dolo utique malo, quod ſciam, non ſolent omittere; cum tamen, ſpatiis excluſi iniquis, aut alias per negligentiam ſaepe eam transmitterent in precibus, poſt orationem ſacram ad Deum fuſis, idque animadvertiſſent Conſiliarii Ordinum Hollandiae, ipſe, tunc Presbyter Eccleſiae Haganae, ab eorum Scriba in hanc rem aditus & rogatus, Eccleſiaſtas Haganos officii ſui amice admonui; teſtati autem tunc ſunt prolixe, dolum malum a ſe abeſſe abſuturumque eſſe, ſcire ſe, ſolam obſequii gloriam ſibi eſſe re-

(15) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 673.
(16) *Ibidem* p. 791. & 792.

relictam, & operam daturos, ne in poſterum hujus formulae obliviſcantur, ut fere nunc oblivisci non ſolent.

Caput XX.

Interpretatio §. 4. *Pacis Monaſterienſis* 30. *Januar.* 1648.

Longum eſſet exponere, quae Pontificiorum fuerit conditio in Belgio Foederato ab initio Reipublicae ad haec uſque tempora. Ne quidem animus eſt commemorare, quae in Imperio Ordinum Generalium, & quae in ſingulis Provinciis contra ſolos Eccleſiaſticos, qui Pontifici Romano adſurgunt, conſtituta & decreta ſunt. In rem noſtram ſufficit ſcire, ut Laicis Pontificiis in Belgio Foederato libere morari ſemper licuit, ita Clericis, etiam ante pacem Monaſterienſem, non licuiſſe. Jeſuitis quidem, qui in Belgio Foederato invenirentur, 600. florenorum mulctam Ordines Generales conſtituerunt in Edictis 26. Febr. 1622. 8. Sept. 1629. & 30. Aug. 1641. (1) ceteris omnibus Eccleſiaſticis Belgio Foederato ſimpliciter interdicto, exceptis duntaxat iis, qui ante annum 1622. hic habitaſſent, dummodo intra dies octo nomina ſua ad Magiſtratum loci, ubi degunt, deferrent, & ſecundum leges Ordinum viverent.

Recte ſe habebant ea Edicta tempore belli Hiſpanici, quo facta ſunt, ſed quaero, an recte ſe habeat Edictum, quod Ordines Generales poſt pacem Monaſterienſem promulgarunt 14. Apr. 1649. (2) quo priora illa Edicta,

(1) *Plac. I.* 1. 4. 1. *Plac. Ordd. General.* 3.
(2) *Ibidem* eodem loco.

ta, quorum ſententiam retuli, repetita & ſervari juſſa ſunt? vel potius quaero, an non ſaeviora illa Edicta reſtringi & temperari debeant quod ad Eccleſiaſticos, qui ex Imperio Regis Hiſpaniarum, Belgio forte tunc Hiſpanico, nunc Auſtriaco, hic adſunt? Quaeſtionem facit §. 4. Pacis Monaſterienſis 30. Jan. 1648. quo inter Regem Hiſpaniarum & Ordines Generales convenit, ut olim quoque convenerat §. 4. Induciarum 9. Apr. 1609. alterius ſubditis & incolis, absque ullo perſonarum discrimine, in alterius Imperium recte licere advenire, ibi manere & agere, & commercia ſua exercere. Verba Belgice ſic habent: *de Onderſaten en inwoonderen van de Landſchappen van de voorſchr. Heeren Koning en Staten . . . . . zullen ook mogen komen en blyven in de Landſchappen de een van de andere, en daar doen hare trafique en commercie in alle verſekertheid, zoo ter Zee, andere Wateren, als te Lande.*

Sane plerique Belgae Foederati videntur crediſſe, ſalva ea pace, duriora illa Edicta explicari non poſſe, atque ita Eccleſiaſticis Pontificiis omnino prodeſſe *d.* §. 4. Gelri (3) quidem, & Hollandi (4), & Friſii (5), & Groningani (6) in extraordinariis Ordinum Generalium Comitiis, proxime poſt illam pacem habitis anno 1650. & 1651. propoſuerunt, exercerentur Ordinum Edicta contra effrenem Eccleſiaſticorum in has Regiones veniendi licentiam, ſed hoc nominatim addito, *quatenus ſalva pace fieri poſſet*, cujus nomine non aliam, quam illam Monaſterienſem, intelligo, & ita quoque, ad-

(3) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 137.
(4) *Ibidem* p. 156. & 157.
(5) *Ibidem* p, 160.
(6) *Ibidem* p. 164.

addita hac ipſa clauſula, Ordines Generales decreverunt 27. Jan. 1651. (7) Quia autem illa clauſula parum certitudinis habebat, idcirco in iisdem Comitiis menſe Aprili 1651. propoſitum eſt, habita ratione eorum, quae tempore induciarum acta geſta erant, certa ei rei forma daretur, ſed traditum invenio, (8) eam non eſſe conſtitutam, verum ad ordinarium Ordinum Generalium Collegium rejectam ejus rei curam, atque adeo tacite ſubſtitum eſſe in illo Decreto 27. Jan. 1651. nihil enim quicquam poſtea definitum eſt.

Nondum igitur extricata res erat. Zelandi, ut extricarent, 22. Jan. 1651. (9) in iisdem extraordinariis Comitiis alia rem adgreſſi ſunt via. Exiſtimarunt illi, non obſtante eo §. 4. omnes Eccleſiaſticos, qui Pontificia Sacra ſequuntur, expelli, nec ullos alios admitti poſſe, quod nempe illi Eccleſiaſtici, utut ex Imperio Hiſpanico advenientes, non eſſent Regis Hiſpaniarum ſubditi, ſed Papae Romani. Addebant, id ipſum Regis Legatos eo tempore, quo pax illa pangebatur, fuiſſe teſtatos, quin etiam Ordines in deliberationibus, quae pacem praeceſſerunt, decreviſſe, nihilominus Edicta, contra Eccleſiaſticos Pontificios facta, effectum eſſe habitura. Quas rationes Synodorum Legati (10) per libellum, iisdem Comitiis porrectum, deinde ſuas fecerunt. At prima ratio apud me parum valet, Eccleſiaſtici utique etiam ſint ſubditi, & pro ſubditis habentur in omnibus Imperiis Pontificiis. Si tamen, qua ſunt Eccleſiaſtici, ſubditos Regis eſſe neges propter jurisdictionem Eccleſiaſticam,

(7) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 217.
(8) *Ibidem* p. 380. & 381.
(9) *Ibidem* p. 145.
(10) *Ibidem* p. 152.

cam, non negabis certe, qui ex Imperio Hiſpanico ad nos advenere, Regis Hiſpaniarum eſſe incolas, *inwoonderen*, pax autem loquitur de ſubditis & incolis, *onderſaten en inwoonderen.* Legatos Regis aliud fuiſſe teſtatos, & Ordines in praeviis deliberationibus modo decreviſſe, etiam poſt pacem factam tuenda eſſe ſaeviora illa Edicta, non comperi, etſi diligenter quaeſiverim, neque adeo de duabus illis rationibus, quae facti ſunt, quicquam habeo, quod dicam, nec etiam de his quicquam dixerunt Gelri, Hollandi, Friſii & Groningani, nec poſtea etiam Tranſiſulani ([11]), quamvis in Pontificios adhuc magis acerbi. Et tamen illae rationes, in cauſa adeo recenti, omnes illos latere non potuerunt. Hoc unum comperi, Ordines, priusquam Legatos ſuos ad pacem pangendam mitterent, ſimpliciter decreviſſe ([12]), ſe tuituros puriora Sacra, publice recepta, ſed aliud eſt Sacra illa tueri, aliud duriora illa Edicta exſequi. Neque etiam animadverto, quid prodeſſet, ſi Legati Regis ante pacem pactam vel tale quid garriviſſent, vel ipſi Ordines decreviſſent. Quid in ipſa pace convenerit, unice quaerendum, & ex ejus legibus, ſi quid inter Principes incidat, definiendum eſt.

Fuit, cum putarem, *d.* §. 4. duntaxat eſſe intelligendum de ejusmodi ſubditis & incolis, qui commercia exercerent, ajunt enim verba finalia, quae exhibui, *en daar doen hare trafique en commercie.* Sed bona fides illam interpretationem reſpuit, nam, quod de mercatura additur, non aliam cauſam habet, quam quod eo plerumque fine alterius ſubditi alterius Principis Imperium frequen-

(11) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 228. & 229.
(12) Idem *Hiſtor. L. XXV.* p. 92. & 93.

quentent, non quod interdicatur alterius ſubditis in alterius Imperium advenire, & ibi forte otiari, philoſophari, & procul negotiis ſecurum agere aevum. Hac igitur ſententia nunc non utor, maxime quum alia, &, ni fallor, verior ſuccurrat. Nempe Clericatus Pontificius, poſtquam emendatior Religio publice recepta fuit, in hisce Regionibus criminis ſpeciem quamdam habebat, neque enim cuiquam hic impune Clerico eſſe licebat, quibusdam Clericis poſita mulcta, & omnibus, ut dixi, advenis Belgio Foederato interdicto, quin & indigenis ſub certo modo. Sic leges moresque ferebant, etiam ante pacem Monaſterienſem; criminoſis autem, ex mente *d.* §. 4. quamvis in alterius Imperio habitarent, in alterius Imperium, ubi criminoſi ſunt, advenire nequaquam licet. Factus eſt *d.* §. 4. belli finiendi ergo inter Regem & Ordines, ut ſic, quemadmodum ibi palam expreſſum eſt, inter utriusque ſubditos ceſſet, quicquid antea hoſtile fuit, ſed non ut ceſſaret perſequutio criminum, quae, etiam extra cauſam belli, leges publicae vindicabant. Quare *d.* §. 4. prodeſſe nequit Eccleſiaſticis, quamquam Hispaniarum Regis ſubditis, quia & ante illam pacem proſcribebantur, & proſcribebantur non tanquam Regis Hispaniarum ſubditi, ſed tanquam Eccleſiaſtici, omnium enim Principum Eccleſiaſticos Pontificios, etiam eorum, quibuscum pax erat, eadem lex arcebat. Unde manifeſtum eſt, antequam Eccleſiaſtici, ut Regis Hispaniarum ſubditi, etiam hic admitterentur, nova opus fuiſſe pactione, ex qua, quos citra belli cauſam lex repellebat, hic adeſſe liceret, cujusmodi pactio nunquam interceſſit. An tu putas, qui non propter bellum, ſed propter crimen aliquod, ex Belgio Foederato relegati deportative in Ditionem Regis Hispaniarum conceſſerant, & ibi,

qua

qua ſubditi vel incolae, aliquamdiu egerant, an, inquam, tu putas, iis, ſi animum revertendi haberent, per *d.* §. 4. in Belgio Foederato eſſe licere? ego non puto. Exemplo res fiet clarior. Omnes Judaeos impia pietate, & in manifeſtam Imperii ſui perniciem Hispani proſcripſerunt, & in aliis etiam Imperiis inclementius habentur, ſed aliter Hollandi, mercator Populus, ſentiunt, apud hos enim Judaei, Gens ad Rempublicam commerciis frequentandam utiliſſima, adeo benigne recepti ſunt, ut utantur iisdem Legibus & Privilegiis, quibus utuntur ceteri Hollandiae ſubditi & incolae. Quaero igitur, an Judaeus ex Hollandia, Judaeorum nutricula, poſt *d.* §. 4. in Hispaniam commeare, ibique libere morari poſſit? Si me audias, non poterit, nam, qua Judaeus, diu ante *d.* §. 4. proſcriptus eſt, nec proſcriptis favet ille §. 4.

Quamvis autem illa, quam dedi, interpretatio *d.* §. 4. videatur veriſſima, dubito tamen, an Ordines Hollandiae ea uti poſſint. Quum enim Judaeos quosdam Hollandos male accepiſſent Hispani, & Judaei ea de re eſſent queſti apud Ordines Hollandiae, hi 12. Jul. 1657. decreverunt ([13]), Judaeos illos, male acceptos, habendos eſſe pro ſubditis & incolis Foederati Belgii, ideoque & gaudere oportere eodem jure & privilegiis, quae ex Pace, cum Hispanis pacta, aut ex Pacto marino, vel ex quibusque aliis Conventionibus, cum aliis Regibus, Rebuspublicis, Principibus, Ordinibus, Urbibusve factis, hujus Reipublicae ſubditis & incolis competunt, addito inſuper mandato, ſui in Ordinum Generalium Collegium Delegati & in hac, & in aliis omnibus cau-

(12) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 372. & 373.

cauſis curarent, Judaei ſecundum id Decretum omnino defenderentur. Si credas, illud Decretum duntaxat pertinere ad bona, non etiam ad perſonas Judaeorum, falleris, nam quod ad bona nullus ab Hiſpanis metus: ecce enim ſeptennio ante id Decretum, anno nempe 1650. Hiſpaniarum Regis Legatus apud Ordines Generales jam erat teſtatus (14), Judaeis, qui in Belgio Foederato eſſent, in Hiſpania liceret res ſuas agere per homines ſuos, & eorum bona non aliter haberentur, quam reliquorum ſubditorum Foederati Belgii, modo ne ipſi in Hiſpaniam venirent.

Igitur amplius deliberandum eſt de juſtitia ejus Decreti 12. Jul. 1657. ſed, dum deliberamus, tenendum eſt, reliquos Ordines Foederati Belgii nunquam ſimile quid decreviſſe, per eos igitur recte ſubſiſtere illam interpretationem *d.* §. 4. &, hac admiſſa, ſatis intelligimus, duriora illa Edicta contra immoderatam Eccleſiaſticorum Pontificiorum multitudinem, in has Regiones irruentem, repeti potuiſſe illo 14. Apr. 1649. & poſtea etiam optimo jure ſaepius fuiſſe repetita. Noviſſimum Ordinum Hollandiae Edictum ea de re promulgatum eſt 21. Sept. 1730. (15) Sed hoc & alia ejusdem argumenti praetereo, contentus probaſſe, nulla ratione *d.* §. 4. pleroſque Ordines Foederati Belgii habuiſſe ſollicitos, atque ſi nempe obſtaret interdictioni Clericorum, huc advenientium ex Imperio Hiſpanico.

(14) Aitzema *Hiſtor. L. XXX.* p. 178.
(15) Exſtat ſeparatim & inter *Acta Ordinum.*

Caput XXI.

Quando & quorum navibus praeſtanda ſit reverentia? & an damnum, quod ob reverentiam non praeſtitam accipitur, commune ſit, ut in jactu?

UT belli occaſio evitetur, tractandum quoque, quando & quorum navibus praeſtanda ſit reverentia? Res tota fere pendet a quaeſtione de dominio maris, nam ſi quod mare ſit in dominio & Imperio alicujus Principis, ejus eſt ibi leges dare, & aliorum, quia ibi ſubditi ſunt, leges accipere. Quare ſi juſſerit Princeps in mari ſuo navibus vel arcibus ſuis reverentiam exhibere, exhibenda erit, ſed ſi ſimile quid juſſerit in mari non ſuo, impune ei non parebitur. De dominio maris quid mihi videatur, expoſui ſingulari *Diſſertatione de Dominio maris*, edita anno 1703. nec adhuc muto ſententiam, Adverſariis enim, quos poſtea nactus ſum, reſpondi repetita ejus libelli editione inter *Opera* mea *minora*, quae Lugduni Batavorum prodierunt anno 1730. Diſtinxi in eo Opuſculo inter mare terrae proximum & mare exterum, mare terrae proximum appellavi, quousque poteſtas e continenti, tormentis forte exploſis, porrigitur, mare exterum, in quod Princeps e terra dominari nequit. Mare proximum ſubjeci dominio Principis, qui in terra imperat, mare exterum exemi omni dominio, niſi domini animo occupatum poſſeſſumque ſit, nam, remiſſa poſſeſſione, exiſtimabam, remitti quoque dominum, & inde efficiebam, nullum mare exterum nunc

eſſe in cujusquam Principis dominio, cum nullum a quoquam Principe poſſideatur. Si vera ſint, quae ibi disputavi, praeſertim *C. II. III. & IV.* his omnino conſequens eſt, qui imperat mari proximo, recte etiam imperare, ut & quemadmodum ibi ſalutetur.

Secundum haec Ordines Hollandiae 16. Maj. 1670. (1) optimo jure decreverunt, in Freto maris Baltici Regis Daniae Arcem *Cronenburg* eſſe ſalutandam, ut Rex Daniae voluiſſet, nec minus recte Ordines Generales 3. Januar. 1671. (2) decreverunt, navium ſuarum Praefecti in mari proximo, quousque tormenta exploduntur, *binnen of onder 't canon van de Forten*, ſalutarent, ut Principi ejus orae videretur, an autem reſalutare vellet, ipſius arbitrio relinquendum, hac addita ratione, quemque enim eſſe dominum in ſuo Imperio, & quemque advenam ibi ſubditum. Quod ſi ſit, ut revera eſt, non recte Philippus II. Hispaniarum Rex, in §. 23. *T. I. Legum Nauticarum* ult. Oct. 1563. (3) etiam in portu alterius Principis vetuit, ſalutandi cauſa, ſubmittere primum apluſtre, in quo Regis Hispaniarum inſignia depicta & expreſſa ſunt. Neque etiam probandum eſt, quod triremis Gallica, anno 1671. Arcem quamdam Genuenſium praetervecta, eam ſalutare noluerit. (4) Haec de mari proximo.

Sed quod ad mare exterum, quod in nullius Principis dominio eſt, nullius quoque eſt reverentiam aliis imperare, & ſalutem, navibus ſuis praeſtandam, exigere, & cum de mari extero quoque loquatur *d.* §. 23. *T. I. LL.*

(1) *Plac. III.* 1. 2. 4.
(2) *Ibidem III.* 1. 2. 5.
(3) *Ibidem I.* 2. 7. 1. 2.
(4) *Hollandſche Mercurius* 1671. p. 114.

LL. Nautic. hactenus, ni fallor, bene ſe habet. Sunt quaedam, quae, tametſi honeſte praeſtentur, inhoneſte tamen petuntur. Inter ea refero, ſi quis minor dignitate majorem, in publico ſibi obviam factum, ſalutet vel non ſalutet, & ſi quae minorum Principum naves in mari extero navibus majorum Principum, quaqua etiam dignitate ſint, ſalutem dicat vel negat. Et ideo Superior Judex in Gallia, reſciſſa Inferioris Judicis ſententia, recte abſolvit & dimiſit navem Hamburgenſem, quae in mari Hispanico navi Gallicae Regiae vela non ſubmiſerat (5).

Attamen per plurimas Principum injurias id ſemper obtinere non licet. Sane quiqui maris alicujus imperium & dominium ſibi adrogant, ut Franci maris Mediterranei, Angli maris Britannici, Veneti maris Adriatici, Genuenſes maris Liguſtici, in iis maribus Majeſtatem ſuam comiter obſervari volunt, & ob reverentiam non praeſtitam vi & vi armata agunt. Exempla non adfero, quia ipſa eorum copia laboramus. Sin autem illis, quas dixi, Gentibus, prae aliis quibuscunque, nihil quicquam juris ſit in illa, quae ſibi adrogant, maria, ut ſatis mihi videor probaſſe *C. V. & VI. d. Diſſertat.* nihil etiam cauſae eſt, ut ab aliis aliorum Principum navibus exigant reverentiam, ſibi in illis maribus praeſtandam. Pactis effici poteſt, ut, quod jure non competit, aliorum concedat metus vel ignavia, & ſic ex Pactis Gens Genti debebit, quod alioquin non debebat, quod & circa velorum demiſſionem recte obſervavit Zentgravius *de Orig. Verit. & Oblig. Jur. Gent. Art.* 7. §. 10. Atque ita in §. 13. Pacis inter Respublicas Angliae & Foederati

(5) Apud Zoucheum *de Jure Feciali* Part. II. Sect. 8. Q. 14.

derati Belgii 28. Apr. 1654. (6) convenit, ut ex antiqua, ut ibi dicitur, conſuetudine, quaecunque naves Foederatorum Belgarum navi Bellicae Regiae in mari Britannico ſubmitterent ſummum apluſtre & ſupparum. Verba, nam de verbis mox disputandum erit, ſic ſe habent: *Dat de Schepen en Vaartuigen der Vereenigde Provincien, zoo wel van Oorloge, als andere, dewelke eenig ſchip van Oorloge van deſe Republicq in de Britanniſche Zeen zullen komen te ontmoeten, de vlagge van de top van de maſt zullen ſtryken, en het mars-zeil laten vallen, invoegen als oyt in vorige tyden gebruykelyk is geweeſt.* Quae ipſa verba etiam deſcripta & repetita ſunt in §. 10. Pacis inter Regem Angliae & Ordines Generales 14. Sept. 1662. (7) & in §. 19. Pacis inter Eosdem 31. Jul. 1667. (8).

Quod ad illam conventionem quaeſitum eſt, an etiam tota Claſſis Ordinum eam reverentiam teneretur exhibere vel uni navi Regis Anglici, quaecumque illa fuerit? Magnis animis ea de re actum & pugnatum eſt annis 1671. & 1672. Cum Claſſis Ordinum menſe Auguſto anni 1671. prope terram Belgicam ſtaret, Carolus II. Rex Angliae in eam immiſit navem quamdam luſoriam, *een Jacht*, tormentis tamen munitam, ut illae naves luſoriae muniri ſolent. Mox navicula illa Regia ab Archithalaſſo Ordinum exegit reverentiam ſecundum ea pacta; quam cum non praeſtaret Archithalaſſus, ejus navem tormentis petiit Anglica (9). Carolus, Ordinibus jam infenſus, ea occaſione arrepta, iis bel-

(6) *Plac. II.* 4. 28. 2. 2.
(7) *Ibidem Append.* p. 2873.
(8) *Ibidem III.* 1. 13. 28.
(9) Sylvius *Vervolg van* Aitzema *L. III.* p. 180. & 181.

bellum indixit menſe Martio anni 1672. eam enim potiſſimum editae indictionis cauſam memorat, reliqua ſane frigidiſſima ſunt. Ordines, prolixo Decreto (10), integram illam indictionem refutarunt, & ad *d.* §§. 13. 10. *&* 19. responderunt, eos pertinere non videri ad totas Ordinum Claſſes. Subſiſto. An non pertinerent, quod naves Ordinum fuerint plures, ſed una tantum Regia? At vero illi §§. loquuntur de navibus Foederatorum Belgarum, numero plurium, & mox de una tantum Regia. Nihil quoque refert, naves noſtrae fuerint bellicae, an aliae, ut expreſſe cautum eſt *d.* §§. Unde effeceris, nec numerum, nec conditionem navium excuſaſſe a praeſtanda reverentia.

Sed velim animadverti, naves illas bellicas conſtituiſſe integram Claſſem, & integras navium Claſſes poſſe comparari, ut & vulgo comparantur, Praeſidiis, Arcibus & Portubus, quibus omnes advenae primum ſolent & debent exhibere reverentiam. Addo, Claſſem, quae ſtat in anchoris, eam maris partem, cui incubat, videri occupaſſe, eatenus nempe, quatenus & quamdiu incubat. Si occupaverit, tranſit in imperium & dominium occupantis, ſecundum ea, quae disputavi *C. III. & IV. de Dominio maris;* domino autem in ſuo ipſius territorio primus ubique terrarum datur honor. Deinde memoratur tunc Ordinum Claſſis ſtetiſſe *onder 't Land*, prope Zelandiam, neque adeo in mari Britannico, ſi qua fides epiſtulae (11), quam Syndicus Ordinum Hollandiae 22. Sept. 1671. de eo facto ſcripſit ad Legatum Ordinum Generalium, qui tunc in Anglia erat. Si non in

(10) Tam indictio, quam refutatio exſtant apud Sylvium *vervolg van* Aitzema *L. III.* p. 193. & ſeqq.
(11) Eam ſeparatim penes me ſervo.

in mari Britannico, ceſſat conventio. Quod ſi prope terram ſteterit Claſſis, dici poterit, recte Archithalaſſum apluſtre & ſupparum non ſubmiſiſſe, quia communi Populorum uſu, quem latius probavi *C. II. de Domin. mar.* marium pars, terrae proxima, ejusdem imperii cenſetur, cujus & terra, in terra autem, hoc eſt, in ipſa Zelandia nullum jus aut Rex Angliae vindicavit unquam, aut conceſſit quisquam. Scio, mea memoria, navem Anglicam, juxta portum Vliſſingenſem, hoſtiliter excepiſſe navem Zelandicam, quod ſe non ſalutaverat, ſed, cum Zelandica ibi, hoc eſt, in Imperio Ordinum Zelandiae, in anchoris ſteterit, ſatis manifeſtum eſt, id fuiſſe iniquiſſimum. His omnibus, quae dixi, accedit, quod in *d.* §§. 13. 10. *&* 19. nihil aliud convenerit, quam vel unam *navem bellicam* Regis Angliae a noſtris navibus in mari Britannico eſſe ſalutandam, navem autem illam luſoriam pro *bellica* eſſe habendam, non ſatis adhuc mihi conſtat, certe earum navium, quas *Jachten* vocamus, ullum in praeliis navalibus eſſe uſum, nec legere, nec audire me memini.

Quomodocunque autem illa Pacta interpreteris, ea, quam dixi, cauſa bellum indicere ſic ſatis eſt iniquum, praeſertim quum Ordines id Claſſis ſuae factum non tantum non probaverint, verum & Legato Regis, ad ſe eam ob rem miſſo, ſignificaverint (12), in poſterum, ſi ita Regi videretur, totas Ordinum Claſſes vel uni navi Regiae vela & inſignia ſua eſſe ſubmiſſuras: invitiſſimos quippe Ordines in id bellum traxit Rex, ipſis Anglis, qui cordatiores erant, cauſam belli ridentibus. Ceterum compoſito eo bello, omnis disputandi cauſa in poſterum prae-

(12) Sylvius *Vervolg van* Aitzema *L. III.* p. 202.

praeciſa eſt, nam in §. 4. Pacis inter Carolum II. Angliae Regem & Ordines Generales 19. Febr. 1674. (13) convenit, quotquot Ordinum ſive ſeparatae ſive conjunctae naves, bellicae aliaeve, Regis Anglorum vel uni navi, quae Regium velum (*jack*) aut apluſtre haberet, obviam factae eſſent, ſupparum (*Top-zeil*) & ſummum apluſtre (*Top-wimpel van de groote maſt*) ſubmitterent & demerent, idque omni in mari, quod Septemtriones (*'t midden van 't punt, geſegt, het Staten land in Noorwegen*) & Promontorium, quod dicitur *Finis Terrae*, interjacet. Atque id jus Regi competere Ordines in *d.* §. 4. teſtantur ſe agnoſcere. Uſu ſcilicet maris & fructu contenti Ordines, aliorum ambitioni, ſibi non damnoſae, haud difficulter cedunt.

Hac occaſione quaero, ſi qua navis, ob reverentiam aliae non praeſtitam, hoſtiliter excepta, patiatur damnum, an id damnum ſit commune, atque ſi jactus eſſet factus? Et refert Weitſen *de Avariis* §. *voorts zoo heb ik* 29. ſic obtinuiſſe anno 1545. cum navis Bellica Regis Franciae navi Zelandicae, quod apluſtre ſuum non ſubmiſerat, ingens damnum dediſſet, & ſic obtinuiſſe, quia id damnum cenſebatur acceptum pro ſalute navis & oneris; quod, inquit Weitſen, deinde ita cautum eſt §. 28. Legum Nauticarum Caroli V. 19. Jul. 1551. (14) Sed ego ea ſententia non utor, neque enim damnum commune eſt, niſi quod accipitur pro ſalute communi, & quod accipitur, ſi neceſſitas urgeat, praeſentiſſimo navis onerisque periculo. Si Francis apluſtre ſuum ſubmiſiſſet navis Zelandica, non minus, opinor, imo magis navis bonaque ſalva fuiſſent, atque

(13) *Plac. III.* 1. 13. 29.
(14) *Ibidem I.* 2. 7. 1. 1.

atque ſi cum Francis pugnatum eſſet. Dices forte, pro dignitate Reipublicae Francis reſtitum fuiſſe, quin & ſine culpa apluſtre ſubmitti non potuiſſe, cum id vergeret in opprobrium Reipublicae. Sed ea ratio valet, ut probes, eum, qui aliam navem aggreſſus eſt, non teneri de damno iis, qui & ipſi in oppugnatione damnum paſſi ſunt, ſi, qui aggreſſus eſt, jure licito aggreſſus ſit; non autem valet, ut probes, ad alterius damnum reparandum etiam alios contribuere oportere, cum non pro iis, ſed pro dignitate Principis pugnatum eſt. Navarchus navis Bellicae recte exigit reverentiam Principi ſuo ex Pactis aut alia ratione debitam, &, niſi exigat, in dolo vel culpa eſt. Navarchus autem navis onerariae aut debet reverentiam, quam alius exigit, aut non debet. Si debeat, & non praeſtet, utique ejus ſolius eſt damnum, quod accipitur, nec minus ejus ſolius eſſe putem, ſi malit pugnare, quam exhibere reverentiam, etiam non debitam. Ejus non eſt pro dignitate Principis ſui pugnare, ſed pro defenſione navis onerisque. Praeſtat apluſtre ſubmittere, quam navem onusque pugnae periculo exponere, quid enim ad navis onerisque dominos, quorum rebus praepoſitus eſt navarchus, reverentiam exhibeat, an neget? & quid ad eos damnum, ob ſolam contumaciam navarchi illatum?

Non igitur erit contributio communis, niſi lex ſit aliqua, qua id conſtitutum, aut ob reverentiam praeſtitam poena poſita eſſet. Ut puta, ait §. 28. *T. I.* Legum Nauticarum Philippi II. ult. Oct. 1563. (15) ſi qui fecerint contra ea, quae in praecedentibus aliquot §§. ibi dicta erant, eorum naves capi & publicari poſſe. Si ejus-

(15) *Plac. I.* 2. 7. 1. 2.

ejusmodi quoque Sanctio exſtaret, quae apluſtria & vela ullis aliorum Principum navibus ſubmittere prohiberet, ſin autem, naves, quae id feciſſent, earumque onera publicarentur, jam defendi poſſet, ad reparationem damni, ob reverentiam negatam dati, ab omnibus eſſe contribuendum, quia ſic pro ſalute navis bonorumque communi pugnatum eſſet. Quod autem Weitſen *d. loc.* addidit, id, quod ipſe ſentit, poſtea eſſe cautum *d.* §. 28. *LL. Nauticarum* Caroli V. verum non eſt. Non aliud ibi conſtituitur, quam damnum, quod ad defenſionem navis contra piratas hoſtesque acceptum eſt, commune futurum, quod ipſum quoque repetitum eſt in §. 2. *T. IV.* LL. Nauticarum Philippi II. & inſertum Legibus Friſicis *L. I. T.* 24. §. 2. Sed ejus rei longe alia ratio eſt, nam pugna cum hoſtibus & piratis ſemper fit pro ſalute communi navis onerisque.

Caput XXII.

Varia de tributis, vectigalibus & publicanis.

AD Reipublicae adminiſtrationem cum maxime pertinet cauſa tributorum & vectigalium, quia *neque quies Gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendiis, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt*, ut res ipſa docet, etiamſi non diceret Tacitus *L. IV. Hiſtor. C.* 74. Quamvis autem tributorum & vectigalium fere indiſtincta ſit ſignificatio, diſtinguendi tamen ergo *tributa* dicimus, quae rerum, quas habemus vel acquirimus, & quae perſonarum nomine praeſtantur, *vectigalia* vero, quae invectionis evectionisque, & rerum fungibilium, quas

 emi-

emimus, nomine indicuntur. Inter *tributa* & *portoria* ſeu vectigalia ea ipſa diſtinctio eſt apud Tacitum *L. XIII. Annal. C.* 50.

Vegrandes in Belgio Foederato, & praeſertim Hollandia, contributiones eſſe, vetus querela eſt. Sunt, qui id Rerumpublicarum, quae a pluribus adminiſtrantur, commune malum eſſe cenſent, hi enim, quo plures ſunt, eo & ad eos, ut totidem, fere dixerim, Principes exhibendos, plus contribuendum eſſe ſibi perſuadent, ſed an ſub Imperio unius hac parte beatior ſubditorum conditio ſit, nunc non diſputo. Id veriſſimum eſt, quicquid olim apud alias Gentes tributarium ac vectigale fuit, etiam apud nos eſſe, quinimo plus eſſe ſi quis largiatur, non erraverit. Romae, Reipublicae frequentandae cauſa, coelibatui tributum impoſitum, in Hollandia & Zelandia etiam nuptiis, ſed ne mori quidem ibi licet impune. Alia etiam hic illic in ipſos mortuos exercetur rapacitas: templa enim, praeter quae cadavera, alibi ſepelienda, vehuntur, ab iis vectigal quoddam exigunt. Hunc morem, atque ſi nullo jure exerceretur, graviter increpuit Peckius *de Jure Siſtendi C. V.* §. 23. apud Romanos tamen obtinuiſſe videri poſſet ex *l.* 37. *pr. ff. de Relig. & ſumpt. fun.* ubi inter ſumptus funeris referuntur, *ſi qua vectigalia ſunt*. Sed magis eſt, ut ſine alia auctoritate expreſſa, quae, quod ſciam, alibi non exſtat, benignius praeſumamus de Romanorum in mortuos pietate, utque illa vectigalia potius intelligamus de iis, quæ præſtantur pro equis, navibus, hominibus, aliisque, quae cadaver, alibi ſepeliendum, comitantur, ut haec ſcilicet non minus vectigalia ſint, quam ſi alterius cujuſque rei cauſa commeaverint. Lectio quoque in

d.

d. l. 37. *pr.* non ubique eſt eadem; ſed hoc jam non ago. Sane in Belgio Foederato ille mos utique improbandus eſt, neque enim ibi pro mortuis in Eccleſia, quam cadaver praetervehitur, preces funduntur, aut ex lege Religionis Calvinianæ fundi poſſunt, quae tamen ſola ejus exactionis origo videtur, ut ab aliis jam eſt obſervatum. Sed dudum eſt, ex quo Calviniani, operarum negligentes, eadem tamen emolumenta ſectati ſunt, quæ ex operis habent Pontificii ([1]). Hanc autem rapinam & ego circumſcriberem argumento §. 39. *Legum*, ut vocant, *Politicarum*, quas Ordines Hollandiæ ediderunt 1 Apr. 1580. nam ad inſtar jurisdictionis haberi poteſt illud qualecunque jus, quod Eccleſiæ exercent. Idque magis probandum eſt ob facilitatem exactionis, neque enim quisquam patietur, propter vectigal non ſolutum, mortuum ſuum in itinere detineri. Haec rapina fere convenit rapinæ plebis Polentinæ apud Suetonium in *Tiberio C.* 37.

In cenſu ineundo bonorum deſcriptionem fieri, Jure Romano conſtat *l.* 4. *pr.* §. 1. *& ſeqq. ff. de Cenſib.* ſed id, cum alibi, tum in Hollandia improbatum eſt. Exſtat Decretum Ordinum Hollandiæ 22 Jan. 1675. ([2]). quo, ob difficillima tunc tempora, continetur, etiam eorum nomine, quae hic non poſſidentur, ducenteſimam eſſe ſolvendam, & quo ipſo tamen prohibetur bonorum deſcriptio, quemadmodum & Curia Hollandiae Mandato cum clauſula poenali hanc inhibuit 21 Oct. 1677. ([3]). cum quidam bona ſua perpe-

(1) Exemplum eſt in *Deciſ. mixt.* 176.
(2) *Formul. II.* 26. p. m. 384. & 385.
(3) *Ibidem II.* 26. p. m. 382. & 383.

peram profeſſus argueretur. Ajunt Ordines in illo Decreto 22 Jan. 1675. ſecundum harum Regionum conditionem nefas eſſe bonorum deſcriptionem fieri, ideoque totam rem committi jurijurando ejus, a quo cenſus exigitur, jubentur tamen Urbium Conſules & Ordinum Conſiliarii eam, quam commode poſſunt, habere bonorum cujusque notitiam, & curare, ut, qui perperam profeſſi ſunt, nomine publico accuſentur. Quod jurijurando ea res committatur, non abſimile eſt antiquae Germanorum conſuetudini, quam ut ſingulare verae probitatis exemplum laudat Machiavel *L. I. Diſput. de Republ. C.* 55. Germanos nempe, tributi loco, ſolvere bonorum ſuorum centeſimam, unam duasve, eosque, praeſtito ante jurejurando, tantum ſeſe ſoluturos, quod debent, revera etiam tantum ſolvere, absque ulla alia probatione vel exactione. Sed & longe glorioſius eſt, quod ſaepe in Hollandia liberae Reipublicae temporibus accidiſſe audio, quam plurimos nempe ſubditos, quum cenſus qualiter qualiter iniretur, cum indignatione fuiſſe quiritatos, a ſe minus exigi, quam oportebat, atque adeo plus obtuliſſe & publico ſolviſſe. Utque in Germanis id, quod dixi, ſtudio libertatis adſcribit Machiavel, ſic in Belgis Foederatis veriſſimum eſt, quo quique libertatis ſtudioſiores ſunt, eo promptius & lubentius tolerare tributa, etiam graviſſima, ſatis gnari, libertatem neminem bonum niſi cum anima amittere, parum igitur eſſe, ſi ei tuendæ partem bonorum impendant.

Loca publica a tributis immunia ſunt, &, cum olim Monetæ Ordinum Hollandiæ (*de Munthuyſen*) tributa quoque præſtitiſſent, iidem Ordines decreverunt 25 Febr.

br. 1667. (4) Monetae, quia ad ſe pertinebant, a tributis eſſent immunes. Sed quaeſitum eſt, an & loca publica, quæ ad Ordines Generales pertinent, a tributis ſingularum Provinciarum ſint immunia? Et quum Admiralitas Rotterdammenſis armamentarium exſtruxiſſet *te Hellevoetſluys*, & 19. Mart. 1658. ab Ordinibus Hollandiæ petiiſſet, id a tributis Hollandiæ immune & eſſe, & in poſterum manere ſinerent, iidem Ordines contra decreverunt 1 Apr. 1658. (5) Decreto enim ejuſdem diei complexi ſunt, omnia Ordinum Generalium armamentaria tributis ſubjecta & eſſe & in poſterum manſura. Quod vix convenit eorundem Ordinum Decreto 5 Aug. 1667. (6) nam cum Ordines Hollandiæ tributum impoſuiſſent carrucis penſilibus, navibus luſoriis (*Jachten*) aliiſque ſimilibus, & conductor ejus tributi id quoque Rotterdami exigere conſtituiſſet earum navium luſoriarum nomine, quae ad Ordines Generales eorumve Collegia pertinebant, Ordinum Generalium Conſiliarii Epiſtula 21 Jul. 1667. ad Ordines Hollandiae data, petierunt, curare vellent Ordines, ne id fieret, *aangeſien die Jachten en andere Vaartuygen, daar toe gehorende, niet waren toekomende eenige particuliere Ingeſetenen van haar Edele Groot Mogende, maar abſolutelyk aan den Staat behoorden*, & ſecundum haec Ordines Hollandiae eo 5 Aug. 1667. decreverunt. Vis rationem? *om dat*, ajunt, *de voorſchr. Jachten geen Speeljachten ſyn, nogte ook eenige particuliere aankomen, maar ter contrarie alleenlyk ten dienſte van den*

(4) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 795. & 796.
(5) *Ibidem* p. 428.
(6) *Ibidem* p. 802. & 803.

den gemeenen Staat gebruykt werden. Armamentaria igitur Ordinum Generalium, quae ex illo Decreto 1 Apr. 1658. tributum pendunt Ordinibus Hollandiae, ſunt privatorum? & non ſunt exſtructa in uſum communis Reipublicae? Vix eſt, ut ea Decreta ſimul ſubſiſtant. Si merum jus ſequamur, defendi poterit d. Decretum 1 Apr. 1658. quia Princeps, quaecunque in ſuo Imperio ſunt, recte tributis ſubjicit; ſed animadverte, an ſatis amicum ſit, res ſocii tui, quae ultra ſemiſſem ad te ipſum pertinent, & ſine quibus ſocietas ſalva eſſe nequit, in rem tuam tributis ſubjicere? in vectigalibus quod ad ea, quae ad commeatum, & ad debellandos hoſtes evehuntur, haec quaeſtio poteſt habere uſum longe frequentiſſimum.

Romæ non Principi duntaxat, verum & Civitatibus quibuſdam tributa & vectigalia ſolvebantur; plurimis quidem Civitatibus vectigalia ademit Tiberius, ut narrat Suetonius in *ejus vita C.* 49. ſed rurſus *ad proprias fabricas* iis conceſſit Alexander Severus, ut eſt apud Lampridium in *ejus vita C.* 21. Quin & generaliter a Juliano Civitatibus reſtituta eſſe vectigalia memorat Ammianus Marcellinus *Hiſtor. L. XXV. p. m.* 530. Apud Hollandos etiam non modo Ordinibus, ſed & Civitatibus quibuſdam vectigal ſolvitur, ex Privilegiis ſcilicet, quae in hanc rem obtinuerunt, ut enim apud Romanos nemo vectigalia indicebat niſi Princeps *l.* 10. *pr. ff. de Public. & vectigal.* ita & Carolus V. 6. Jul. 1515. (7) & rurſus 8 Sept. 1518. (8) edixit, ne qua Urbs vel Pagus in Hollandia vino, cereviſiae aliisque

(7) *Plac. II. Append.* p. 2048.
(8) *Ibidem II. Append.* p. 2052.

que rebus nova tributa vel vectigalia imponeret, aut antiqua emendaret ſine ſpeciali Comitis privilegio. Quinimo poſteriores Graviones adeo cuncta ad ſe traxere, ut neque Ordines, ſine eorum privilegio, tributa vel vectigalia indixiſſe videantur, etiam tunc, cum ipſis Gravionibus eſſent ſolvenda. Ejusmodi ſane ſunt privilegia, quae Ordinibus Hollandiae conceſſit Carolus V. 5. Januar. & 16. Apr. 1543. (9).

JCti disputant (10), an Urbibus vel Pagis ad aes alienum diſſolvendum, ad Opera publica exſtruenda, vetera reficienda, aliasque impenſas neceſſarias, tributa vel vectigalia Civibus aut Incolis ſuis imperare liceat? Sed id ex cujusque Reipublicae forma judicandum eſt. Antiquiſſimis quidem temporibus in Hollandia etiam minores locorum Domini videntur ea imperaſſe; unde totiens ab iis pacti Incolae, ut modus quidam iis poneretur. Varie id jus etiam hodie exercetur; qui aggeribus exſtruendis & conſervandis praeſunt, in hanc rem nunc quoque tributa quaedam indicunt, ceteri minores Domini ex nulla fere cauſa indicunt: ex quo enim ambitio & potentia Gravionum crevere, non niſi ex eorum privilegio tributa vel vectigalia imponere licuit, utique non poſt illa, quae dixi, Caroli V. Edicta annorum 1515. & 1518. Secundum haec quum Dominus Brederodenſis Coronationi Caroli V. Aquisgrani adfuiſſet, atque ob impenſas, ibidem factas, tributum quoddam impoſuiſſet τοῖς *in Bodegraven*, hique contradicerent, contendentes, nemini in Hollandia jus eſſe tributum imponere ſine

(9) *Repert. Curiae Holl.* p. 46. A.
(10) Apud Peckium *de Jure Siſtendi* C. *IV.* n. 17. & *Conſil. B. T. III.* Conſil. 78.

ne auctoritate Gravionis, apud Curiam Hollandiae 25, Febr. 1524. obtinuerunt (11). Cum olim multas exactiones, etiam tributi vectigalisve nomine, ſibi vindicarent Ballivii aliique, nullo jure, at ſolo uſu ſe tuentes, & uſum inde derivantes, quod cuique privato, de pecunia ſaepe non magna, litigare commodum non eſſet, Ordines Hollandiae his rapinis obviam iverunt §. 39. *Legum Politicarum* 1. Apr. 1580. Sed nihilominus etiam hodie prolixe in hanc rem peccatur.

Sicuti Romae in ceterarum rerum conductionibus, ob caſum inopinatum, promiſſae mercedis diminutio concedebatur *l.* 15. §. 1. & *l.* 25. §. 6. *ff. Locat. cond.* ita & in tributis & vectigalibus. Ulpianus certe in *l.* 4. §. 1. *ff. de Cenſib.* cauſas quaſdam enumerat, ob quas cenſus vel remittebatur, vel minuebatur, & Senatum Romanum, ob calamitatem, publicanis partem mercedis remiſiſſe, lego apud Polybium *L. VI. Hiſtor. C.* 15. Ea autem remiſſio vel diminutio tunc in primis rationem habet, ſi damnum, quod publicanis obvenit, ex ipſius locatoris parte obveniat, utputa ſi quoſdam a vectigalium, jam locatorum, praeſtatione exemerit, vel merces quaſdam, vectigali obnoxias, invehere vel evehere prohibuerit, vel rerum quarundam, quae tributum pendebant, uſu interdixerit. Quae ratio fuiſſe ſcribitur, quod anno 1694. Innocentius XII. Pontifex Maximus, leges de luxu coërcendo non pertulerit, quoniam nempe Theologi & JCti damnum, ex ea re publicanis obventurum, a Pontifice reſarciendum eſſe, conſentiebant omnes.

Plus ſcire attinet, quid juris ſit in Hollandia. Conſilia-

(11) *Decif. mixt.* 78.

liarii quidem Ordinum Hollandiae publicanis nihil quicquam poſſunt remittere ex §. 11. eorum Formae 4. Oct. 1670. ([12]) non quod nullae in Hollandia remiſſiones obtineant, ſed quod illi Conſiliarii dare nequeant. In §. 16. Formae, quam Ordines Hollandiae 19. Febr. 1585. Collegio ſuo praeſcripſerunt ([13]), continetur, de remiſſionibus mercedum, quas publicani Ordinibus debent, ſolos Ordines eſſe cognituros, & inde ſatis apparet, etiam tunc remiſſionibus fuiſſe locum, ſi qua Ordinibus juſta remittendi cauſa videretur. Nulla autem cauſa juſtior, quam ſi, ut modo dicebam, poſt locationem ipſi Ordines ſuo facto iis, qui publica conduxerunt, damnum dediſſe conſtet. Quare miror, ex §. 33. & 35. Formae Vectigalis publici ([14]) nullam in Hollandia publicanis remiſſionem dari, ſi vel exportatio mercium aliarumque rerum, quae vectigal debent, prohibeatur, aut nonnullis, quamvis poſt factam locationem, immunitas a vectigalibus concedatur. Una remittendi cauſa eſt ex *d.* §. 33. ſi loca quaedam, quorum reditus ad publicanos pertinebant, ab hoſtibus occupata ſint, pro rata nempe temporis, quo occupata fuere. Ob eandem quoque cauſam annis 1640. & 1668. Ordinibus Generalibus placuit, ſingularum Provinciarum Ordinibus remitteretur damnum, quod in vectigalibus paſſi erant, dum loca quaedam eorum ab hoſtibus occupata aut vaſtata eſſent ([15]). Juſta cauſa, & quis negaverit? Sed non minus juſtae duae aliae, quas ſic commemoravi. Tan-

(12) *Plac. III.* 1. 3. 3.
(13) *Ibidem I.* 1. 3. 1.
(14) *Generale Ordonnantie op de gemeene Middelen, ibidem III.* 7. 4. 11. & *Bello Jurid.* Caſu 60.
(15) Sic refert Aitzema *L. XLVI.* p. 372. 381. 383. & 384. & *L. XLVII.* p. 179.

Tandem Ordines Hollandiae in §. 23. noviſſimae Formae Vectigalis publici 11. Mart. 1723. (16) alteram ex his duabus cauſis receperunt, ſi ſcilicet invectio quarundam mercium prohibeatur (cui par ſit oportet cauſa evectionis) ſed alteram, quae de conceſſa immunitate eſt, omiſerunt, addiderunt autem tres novas remiſſionum cauſas, nempe inundationis, majoris incendii & peſtis, reliquis omnibus plane excluſis. Unde refutandum eſt, quod quidam in Hollandia vectigalium conductores, quod ad remiſſionem, quarumcunque aliarum rerum conductoribus comparaverint (17). Ne quidem peſtis antea in Belgio juſta remittendi, ſed duntaxat ſolutionis differendae cauſa fuit, ut eſt in *Disquiſitionibus Politicis Caſu XLIII.* Si Ordines novis Edictis publicanis noceant, damnum iis reſarciri oportere, generaliter reſponſum eſt *Conſil. H. T. III. Conſil.* 105. & 106. & *Conſil. B. T. IV. Conſil.* 167. *n.* 1. 2. & 3. optime, ſi quid judico. Praeſtaret in hoc argumento ſequi Jus Romanum, quod in conductoribus publicis vel privatis nihil quicquam diſtinguit, quam ſine ratione excludere cauſas, ibi expreſſas, & non admittere aeque graves vel graviores. Juri Romano fere conveniunt cauſae, enumeratae in §§. 15. 25. & 95. Formae, quam Ordines Hollandiae Rationalibus patrimonii ſui dederunt 12. Mart. 1593. (18).

(16) *Nieuwe generale Ordonnantie op de gemeene Middelen*, quae exſtat ſeparatim, & inter *Acta Ordinum.*
(17) Van Leeuwen *R. H. R. L. IV.* 40. 4.
(18) *Plac. III.* 6. 1. 1.

CA-

CAPUT XXIII.

An Ordines Generales recte ſeſe immiſceant controverſiis ſingularum Provinciarum?

Quum penes ſingulas Provincias jus ſit ſummae Poteſtatis, quicquid ad ſummam Poteſtatem pertinet, ipſae quoque exercent, niſi renunciarint juri ſuo, ut renunciarunt in quibusdam cauſis, ſine quibus Foedus Utrechtanum 23. Jan. 1579. explicari non poterat. An & quatenus renunciarint in jure belli gerendi, excuſſi ſupra *L. I. C.* 23. an & quatenus in jure Repreſſaliarum *d. L. I. C.* 24. an & quatenus in jure Legatos mittendi vel accipiendi *hoc Libro C.* 4. an & quatenus in jure Religionis *hoc ipſo Libro C.* 18. Sed quid ſi inter Provincias invicem controverſiae incidant de juribus & privilegiis, ſibi propriis? & quid ſi de iisdem controverſiae incidant inter Magiſtratus, Urbes, aliave membra unius ejusdemque Provinciae? Et palam cautum eſt in §. 1. d. Foeder. Utrecht. omnes illas controverſias eſſe definiendas vel ordinario judicio, vel apud arbitros, vel amica transactione, hoc nominatim addito, *ſonder dat de andere Landen of Provincien, Steden of Leden van dien (zoo lange zig beide Partyen 't regt ſubmitteren) hen des zullen hebben te bemoeyen, ten ware hen geliefde te intercederen tot accord.* In nonnullis cauſis, quae, ut modo dicebam, ad explicandum Foedus pertinebant, & ſine quibus Reſpublica ſalva eſſe videbatur non poſſe, alia componendi diſſidii ratio praeſcribitur in §§. *9. 16. & 23.* d. Foeder. Utrecht. ſed de his omnibus §§. latius ſum dicturus *Cap. ſeq.* Interea apparet, in cauſis ordina-

riis regulam eſſe, Ordines Generales non recte ſeſe immiſcere controverſiis ſingularum Provinciarum, addita hac una exceptione, niſi Partes ſe judicio non ſubmittant. Quae exceptio magnam rationem habet: ſi enim partes judicium ſubterfugiant, quid ſupereſt, quam ut in mutuam perniciem armentur, & Foederi defendendo ſic reddantur inutiles. Quod, ne fieret, omni ope erat cavendum.

Sic eſt in Foedere Utrechtano; ſed & ante id Foedus placuit, ne Ordines Generales judicare vellent de rebus, quae ad ſingulas Provincias pertinebant. Unde & §. 23. Pactorum inter Amſterdammenſes & Dynaſtam Orangium 5. Febr. 1578. (1) continetur, Amſterdammenſes quidem promiſiſſe, ſe de Civitatis ſuae adminiſtratione accuſatoribus ſuis apud Ordines Generales, eorumve Conſiliarios eſſe reſponſuros, ſed Ordines Hollandiae cenſuiſſe, earum rerum, quae in Hollandia acta geſta ſunt, hominumque ibi degentium accuſationes extra Provinciam peragi non oportere, adverſari enim id Privilegiis & ipſi Foederi Gandavenſi, placuiſſe igitur Orangio & Ordinibus Hollandiae, omnes eas accuſationes eſſe ſuſpendendas, donec Ordines Generales de jurisdictione Senatus Mechlinienſis conſtituiſſent.

Ille autem §. 1. Foeder. Utrecht. ad controverſias inter Groninganos & Ommelandenſes nunc non pertinet, quamvis tunc pertinuerit. Ommelandenſes ſubſcripſerunt Foederi, &, quamvis non ſubſcripſerint Groningani, in Foedere tamen fuiſſe, videor recte probaſſe *L. I. C.* 16. Groningani quidem, Groningam habentibus His-

(1) Satisfactie aan die van Amſterdam, exſtat *in de Handveſten van Amſterdam* 1663. p. 141.

Hiſpanis, Foedere exciderunt, ſed recuperata ab Orangio Groninga, ad id redierunt ex §. 2. Legum, quibus dedita eſt Groninga 23. Jul 1594. (2). Sed non redieerunt aequo foedere, ut obſervabam quoque *d. C.* 16. ecce enim §. 5. earundem Legum ita expreſſum eſt: *dat het different tuſſchen de Stad Groeningen en de Omlanden* (3) *gereſen, ende zoo nog ſoude mogen ryſen, zal ſtaan tot determinatie en diſpoſitie van de Heeren Staten Generaal, of hare gecommitteerde.* Groningani in hisce controverſiis ſe ſubmiſerunt arbitrio Ordinum Generalium, ſive ex Legibus deditionis, ſive ex compromiſſo, Ommelandenſes ex ſolo compromiſſo, ne cum duriore adverſario ſibi perpetuo eſſet conflictandum: Secundum haec certe inter Groninganos & Ommelandenſes ſaepe judicarunt vel ipſi Ordines Generales, vel alii, ab his delegati, quemadmodum 21. Januar. 1597. 8. Mart. 1599. & 10. Apr. 1600. (4) & rurſus 18. Aug. & 4. Dec. 1610. & 3. Jul. 1615. (5). Dixerunt quidem Groningani 3. Mart. 1677. *d.* §. 5. tantum pertinere ad controverſias, quas tunc, anno nempe 1594. invicem habebant, ſed contradixerunt Ommelandenſes, & ſecundum hos decreverunt Ordines Generales 3. Aug. 1677. (6). Recte: nam & de controverſiis, in poſterum oriundis, diſerte cautum eſt in *d.* §. 5. Ceterum in eo §. 5. duntaxat ſermo eſt de quaeſtionibus, inter Groningam & Ommelandiam ortis vel oriundis, & inde appa-

(2) *Plac. I.* 1. 1. 1. 4.
(3) Haec verba, *en de Omlanden*, perperam omiſſa ſunt d. n. 4. Sed alibi leguntur, & omnino legi debent.
(4) Exſtant illae ſententiae ſeparatim, & memorantur quoque *Repert. Ordin. Gener.* p 16. A.
(5) *Ibidem* p. 21. A. & p. 23. A.
(6) *Hollandſche Mercurius* 1677. p. 113. & p. 149.

apparet, ultra eas quaeſtiones porrigendum non eſſe. Si igitur ipſi Groningani inter ſe, vel ipſi Ommelandenſes inter ſe diſſentiant, nullae plane partes erunt Ordinum Generalium, niſi forte ex novo compromiſſo, de illis controverſiis tunc interpoſito. Cum Ommelandenſes ſaepiſſime invicem ſint tumultuati, & adhuc tumultuentur, ex eorum praecedenti compromiſſo ſaepiſſime etiam jus dixerunt Ordines Generales, ſed ſi nullum ſit compromiſſum, quod in ſingulis cauſis diligenter obſervandum eſt, ceſſabit omnis eorum jurisdictio, & locus erit regulae, quod ad omnes Provincias praeſcriptae in *d.* §. 1. Foed. Utrecht.

Quid autem eſt, quod Ordines Generales eorumve Delegati aliquando etiam contra Utrechtanos nonnullos judicarunt? de illo judicio exſtat epiſtula 17. Mart. 1610. (7) & eo quoque videntur referenda Edicta, tam a Conſiliariis Ordinum Generalium ult. Maj. 1610. quam ab ipſis Ordinibus Generalibus promulgata 15. Aug. 1612. (8). Perperam, inquies, judicarunt, nam ex *d.* §. 1. ſingularum Provinciarum, earumve partium quaeſtiones, niſi de iis tranſigatur, aut ad ordinarium judicem, aut ad arbitros deferendae ſint. Imo non perperam, non quod in ea ſpecie locus fuerit exceptioni, quam habet *d.* §. 1. excludi ſcilicet Ordines Generales, *niſi partes nolint ſe judicio ſubmittere*, neſcio enim, an id tunc obtinuerit, ſed quod ex auctoritate Ordinum Utrechtanorum cenſendum ſit illud judicium. Ne igitur ea cauſa aliis praejudicio ſit, ſciendum eſt, illas ſententias, quas Delegati Ordinum Generalium anno 1611. contra

(7) *Repertor. Ordinum Generalium* p. 10. B.
(8) *Plac. I.* 1. 17. *Edicta Ordd. Gener.* n. 6. & 7.

contra ſeditioſos quosdam Utrechtanos dixerunt, eſſe dictas *op authoriſatie van de Heeren Staten 's Lands van Utrecht, en den Geregte der Stad Utrecht*, ut didici ex Praefatione d. Edicti 15. Aug. 1612. Atque ita recte judicarunt, qui alioquin judicare non poterant.

Quum 8. Apr. 1654. magni motus inter Ordines Tranſiſulaniae eſſent excitati, qui totam illam Provinciam concuſſerunt, Ordines Hollandiae 18. Sept. 1654. decreverunt (9), ageretur apud Ordines Generales, quo mandarent militibus, qui erant in Tranſiſulania, ne cui partium parerent, dummodo id paterentur Tranſiſulani, ad Comitia Ordinum Generalium delegati. Qui ſi id nollent, ſe id ſuis militibus, qui erant in Tranſiſulania, mandaturos, uſque dum ceſſarent illae ſeceſſiones, ac tunc rurſus milites parerent, ut juraverant ſe parituros, Ordinibus Tranſiſulaniae. Sed cum ea apud Ordines Generales proponerentur, contradixerunt Tranſiſulaniae Delegati, atque ita nihil quicquam decreverunt Ordines Generales. Tandem de iis quaeſtionibus, tentatis fruſtra transactionibus, Ordines Tranſiſulaniae compromiſerunt in Arbitros quosdam, qui eas ſententia ſua definirent Ordinum Hollandiae nomine; quae ſententia etiam ſequuta eſt 20. Aug. 1657. quemadmodum haec omnia uberrime exſtant in Ordinum Hollandiae Decreto 21. Sept. 1657. (10) cujus alia occaſione etiam ſupra memini *hoc Libro C.* 3.

Exceptis igitur controverſiis inter Groninganos & Ommelandenſes, de aliis, in aliis Provinciis exortis, Ordines Generales, quod ſciam, nunquam judicarunt, niſi

(9) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 216. & ſeqq.
(10) *Ibidem* p. 381-421.

niſi qua Arbitri ex compromiſſo partium, vel ex delegatione, atque adeo ex auctoritate ipſorum Ordinum. Saepe quidem, miſſis etiam Delegatis ſuis, conati ſunt fluctus, hic illic motos, componere, ſed, ſi transactio non ſucceſſit, a judicando plane abſtinuerunt. Quum anno 1668. inter Proceres Friſiae magnis animis disputaretur de quibusdam, quae ibi inciderant, & forte adeſſent Ordinum Generalium Delegati, alia occaſione miſſi, pars inferior apud eos prolixe queſta eſt de injuria, ſibi facta. Delegati has querelas ad Ordines Generales tranſcripſerunt 24. & 25. Febr. 1668. (11). Quo intellecto Deputati Ordinum Friſiae & ipſi literas dederunt ad Ordines Generales 29. Febr. 1668. (12) enixe rogantes, ne illi Ordines ſeſe immiſcere vellent rei, ad ſe non pertinenti, ſe jam de controverſiis, apud ſe exortis, judicaſſe, & ſibi ſolis de his judicandi jus eſſe. Qua Epiſtula moti Ordines Generales nihil quicquam ſibi adrogarunt (13).

Quamvis autem mihi non ſuccurrat exemplum rei apud Ordines Generales, ſine compromiſſo vel delegatione, judicatae inter diſſentientes unius ejusdemque Provinciae partes, judicare tamen poſſunt, ſi partes judicio ſe ſubtrahant, ut ſaepe ſe ſubtraxerunt. Exſtant in Annalibus exempla, & mea quoque memoria exſtiterunt, eo uſque ſaepe in nonnullis Provinciis eſſe turbatum, ut partes non tantum ad arma, ſed & ad caedem & ſanguinem venerint, utque ad perfectam

ἀναρ-

(11) *Hollandſche Mercurius* 1668. p. 43-46. & Aitzema *L. XLVIII.* p. 211. & ſeqq.

(12) *Ibidem d.* p. 46. & Aitzema *d. L. XLVIII.* p. 222.

(13) *Ibidem d. anno* 1668. p. 49. & Aitzema *d. L. XLVIII,* p. 220. & p. 273. & 274.

ἀναρχίαν nihil fere fuerit reliquum. Ut antiquiora tempora praeteream, anno 1702. & aliquot ſequentibus, poſt mortem Wilelmi III. Gelria & Zelandia adeo in contrarias factiones fuerunt ſciſſae, ut in his ſiluerint leges & judicia. Simulac pars inferior judicem, qui neutrarum partium erat, adiret, mox ſuperior auctoritate ſua interceſſit, & curavit, ut judicium vel ſuspenderetur vel aboleretur. Et ne ſic quidem Ordines Generales vel ſingularum Provinciarum partes ſuas interpoſuerunt niſi per modum transactionis, minime vero per modum judicii. Scin', quid impediverit? ſolus, ni fallor, metus, ne, quo jure in aliis Provinciis uſi fuiſſent Ordines Generales, in poſterum in ſuis quoque uterentur; quod ne fieret, ſingularum Provinciarum aeque intererat.

Sed, ajes, nunquamne Ordines uſi ſunt eo jure, quod ipſis dedit exceptio in *d.* §. 1. Foed. Utrecht.? meminiſtine annorum 1618. & 1619. quibus Ordinum Generalium delegati Judices ſententiam dixerunt de capite & bonis eorum, qui tunc ſedebant ad clavum Reipublicae Hollandicae? Probe memini; ſed cave putes, eam cauſam incidiſſe in exceptionem *d.* §. 1. Exceptio ait, *niſi partes ſe judicio non ſubmittant*, tantum autem abeſt, ut, qui tunc judicati ſunt, Judici ſuo ſe ſubtraxerint, ut potius, ſimulac obtorto collo ad Judices delegatos rapti eſſent, magno convitio ad Judicem ſuum provocaverint, ejusque ſententiam nec ſubterfugerint, nec reformidaverint. Si quaeras, quo igitur jure Ordinum Generalium delegati Judices in ea cauſa judicaverint, peritiores conſule, nam non eſt, ut ego tibi dicam.

CAPUT XXIV.

De modis conciliandi diſſentientes Provincias.

SI quae controverſiae incidant inter ipſas Provincias, quae foederatae ſunt, quemadmodum conciliandae ſint, meretur despici. Intricatiſſima ſane eſt haec quaeſtio, ſed tamen utiliſſima, ne Respublica, quae ſola fere concordia crevit, diſcordia aliquando dilabatur. Dicam autem de modis conciliandi diſſentientes Provincias, primum ex Foedere Utrechtano, deinde ex iis, quae poſt id Foedus ſequuta ſunt, & his conſultis judicandum, an rei, adeo neceſſariae, ſatis proſpectum ſit. Quod continetur §. 1. d. Foederis, etiam ad diſſentientes Provincias videbatur porrigendum, nam ait, *dat de quaeſtien, die EENIGE VAN DE VOORSCHR: PROVINCIEN, Leden ofte Steden van de Unie weſende, met den anderen hebben, ofte namaals zouden mogen krygen, nopende haar lieder particuliere en ſpeciale privilegien, vryheden, exemptien, regten, ſtatuten, loffelyke en wel hergebragte Coſtuimen, uſantien en andere haar lieder geregtigheden, dat de zelve by ordinaris Juſtitie, Arbiters of minnelyk accord beſliſt zullen werden.* Et tamen verum eſt, inter diſſentientes Provincias, quarum ſingulae ſui juris ſunt, nullum eſſe judicem competentem, nedum Judicem ordinarium, atque ita, quantum ad has attinet, tentata ante transactione, ſtatim recurrendum videri ad Arbitros, nec, ut ſequitur, ullas Ordinum Generalium eſſe partes, ſi Provinciae, quae diſſentiunt, in Arbitros

com-

compromittere paratae ſint. Sed haec quidem ibi generaliter, at in §. 9. d. Foeder. poſtquam placuerat, in cauſis Induciarum, Pacis, Belli & Contributionum non niſi omnium Provinciarum unanimi conſenſu decerni poſſe, ſpecialiter cavetur, ſi in his, quae dixi, cauſis Provinciae diſſentiant, *dat 't geſchil zal gerefereert en geſubmitteert werden by proviſie aan de Heeren Stadhouders van de voorſchreve geunieërde Provincien, nu ter tyd weſende, die 't voorſchreve geſchil tuſſchen partyen zullen vergelyken, of daar van uytſpreken, zulks zyluiden bevinden zullen in der billikheid te behooren.* Quod ſi & ipſi Gubernatores diſſentiant, ex eodem §. 9. Arbitri adſciscuntur. Rurſus in §. 16. d. Foed. ſi qua contentio oriatur, quae ad unam duntaxat Provinciam pertinet, ejus arbitrium fore penes omnes reliquas, ſin autem ad omnes Provincias pertineat, Gubernatores de ea eſſe arbitraturos ſecundum *d.* §. 9. Tandem in §. 21. d. Foeder. ſi quid dubiae quaeſtionis naſcatur ex ipſo Foedere, omnes Foederatos paribus ſuffragiis Foedus eſſe interpretaturos, ſed, ſi diſſentiant, Gubernatorum, ut ante dictum erat, partes ſuccedere.

Vides, quam varie? & quis haec componat? Diceres ex *d.* §. 1. de omnibus controverſiis inter diſſentientes Provincias ad Arbitros eſſe eundum, & ex *d.* §. 16. ſecundum diſtinctionem, ibi factam, vel judicant reliquae Provinciae vel Gubernatores, remotis plane Arbitris. An *d.* §. 1. referendus erit ad jus ſingulare quarumque Provinciarum, *d.* autem §. 16. ad jus commune Foederis? ſed non diſtinguit *d.* §. 16. & ſi ſic interpreteris, tantundem diceret, quod dicit *d.* §. 21. ibi namque agitur de iis, quae ad explicandum

Foedus pertinent, & alia quoque ibi ſanctio eſt, quam in *d.* §. 16. Iterum in *d.* §. 9. cauſae quaedam graviores relinquuntur arbitrio Gubernatorum, qui tunc erant, ſed duntaxat *by proviſie.* Quid autem ſi illi fato ſuo fuerint functi? quid ſi nulli ſint? & quid ſi unus tantum? nihil definitum eſt. Fere idem quaeri poteſt quod ad *d.* §§. 16. *&* 24. ubi de Gubernatoribus ſermo eſt. Arbitri etiam adſciscuntur ex *d.* §. 9. ſi inter Gubernatores non conveniat, ſed an & quomodo eorum arbitrio ſtandum ſit, non exprimitur.

Sunt haec adeo obſcura & tantum non pugnantia, ut anno 1651. inter Foederatos ſerio quaeſitum ſit de eorum omnium interpretatione, & ſimul laboratum de nova ratione conciliandi diſſentientes Provincias. Quod dicitur in *d.* §. 9. de cauſis quibusdam arbitrio Gubernatorum, qui tunc erant, relinquendis, & quidem *by proviſie*, Friſii de omnibus deinceps Gubernatoribus intellectum voluerunt in his, quae in Ordinum Generalium extraordinariis Comitiis propoſuerunt 27. Januar. 1651. (1) verbis *by proviſie* in *d.* §. 9. ita acceptis, *dat haar Uytſpraak proviſionele executie zoude obtineren*, & verbis, *nu ter tyd weſende*, relatis ad *τὰ geunieërde Provincien.* Quae peſſima interpretatio eſt, ab Hollandis recte refutata in his, quae & ipſi in iis Comitiis propoſuerunt menſe Februario 1651. (2). De mente ejus §. 9. ſi per ſe non conſtaret, liquido conſtare poterat ex Conſtitutione Joannis Naſſavii, Georgii van Lalaing, ut & Gelrorum, Zutphanienſium, Hollandorum, Zelandorum, *Friſiorum* quoque, item-que

(1) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 160. & 161.
(2) Idem *ibidem* p. 226. & 227.

que Utrechtanorum & Ommelandenſium, facta 13. Jul. 1579. (3) proxime poſt Foedus Utrechtanum, qua inter alia continetur, ſi quaeſtio incideret de executione tributorum, inchoata contra ſubditos alicujus Provinciae, *dat die quaeſtie ſtaan zal by proviſie tot deciſie van de Heeren Stadhouders van de Provincien, nu ter tyd zynde, in der forme, als van andere Differenten, die tuſſchen deſe Provincien zullen mogen vallen, by nader Unie geſeit is.* Quae utique, quod ad arbitrium Gubernatorum, id ipſum ajunt, quod ait *d.* §. 9. & tamen, ut Friſii interpretati ſunt, illum §. 9. nullo modo accipi poſſunt. Quamvis autem ea parte mihi dubium non videatur Foedus, aliis tamen partibus eſſe dubium, quin & ſibi contrarium, ex iis, quos dixi, §§. ſatis mihi videor probaſſe.

Summo igitur jure eo anno 1651. actum eſt de aliis modis conciliandi diſſentientes Provincias, idque magis neceſſarium eſſe coepit, ex quo Provinciae nonnullae carebant Gubernatoribus, quorum auctoritas defendebat Foedus, nec etiam impenſe deſiderabant alios. Utinam de re tam utili, quam neceſſaria non tantum actum, ſed & transactum eſſet! Et quamvis transactum non ſit, magni tamen intereſt ſcire, quid de cauſa tanti momenti cenſuerint ſingulae Provinciae. Indicabo autem loca, unde id ſcire liceat, nam ſingularum ſententias deſcribere nunc quidem mihi nec vacat, nec lubet. Gelri, quid ſibi videatur, in extraordinariis Comitiis apud Ordines Generales propoſuerunt 20. Januar. 1651. (4). Hollandi 26. Jul. 1651. (5) Zelandi

22.

(3) Eſt in de *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 671. & ſeqq.

(4) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 136. & 137.

(5) Idem *ibidem* p. 126-128.

22. Januar. 1651. (6) Utrechtani ſine die & Conſule (7). Friſii 20. Jul. 1651. (8) rurſus iidem 22. Jul. 1651. (9) & iterum poſtea (10). Tranſiſulani 7. Febr. 1651. (11) & Groningani 20. Jul. 1651. (12).

Hollandi autem ſuam conciliandi formam non aliter valere voluerunt, quam ſi de reliquis cauſis diſſentirent Provinciae, non etiam de cauſa contributionum, *buyten materie van Conſenten.* Gelri, Zelandi, Utrechtani & Tranſiſulani hanc exceptionem rejecerunt, probata ceteroquin in omnibus Hollandorum forma 19. Aug. 1651. (13) ſed neque tunc (14), neque antea (15) Hollandi, quamvis enixe rogati, ab exceptione ſua receſſerunt. Attamen Ordines Hollandiae 2. Maj. 1663. decreverunt (16), apud Ordines Generales curaretur, ut ſua forma reciperetur ſimpliciter, etiam cum de contribuendo agitur, ſed ad ſex annos duntaxat. Verum quum neque Friſii, neque Groningani eo anno 1651. in eam conſenſerint, neque Hollandorum limitatio ad ſex annos reliquis Foederatis videatur placuiſſe, etiam d. anno 1663. nihil profectum eſt.

Sane Hollandi non absque ratione urgebant illam, quam dixi, exceptionem, ſatis enim intelligebant, liberum in tributa conſenſum fortiſſimum eſſe libertatis pro-

(6) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 141-144.
(7) Idem *ibidem* p. 171. & 172.
(8) Idem *ibidem* p. 520. & 521.
(9) Idem *ibidem* p. 522. & 523.
(10) Idem *ibidem* p. 525-527.
(11) Idem *ibidem* p. 229. & 230.
(12) Idem *ibidem* p. 521. & 522.
(13) Idem *ibidem* p. 534. & ſeqq.
(14) Idem *ibidem* p. 536.
(15) Idem *ibidem* p. 531.
(16) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 669. & ſeqq.

propugnaculum, ab iis pendere & bellum & pacem, & alia magni momenti capita, quin ipſos milites non ſolutis ſtipendiis, in perniciem Principis ſui eſſe conſpiraturos. Atque hinc eſt, quod ipſi illi Ordines Hollandiae in libello, quem contra Orangianos ediderunt anno 1651. cujus ſupra memini *C.* 4. prolixe defendant, etiam Ducum Gravionumque temporibus quasque Provincias libere de tributis conſuluiſſe, eaque, ſi ita videretur, nulla reddita ratione, quotannis negare potuiſſe. Et quum Ordines Generales 18. Aug. 1650. decreviſſent, ſi qua de dimittendis militibus inter Provincias eſſet quaeſtio, ea Gubernatorum arbitrio ſubmitteretur, Hollandi, Zelandi, Utrechtani, Friſii, Tranſiſulani & Groningani adnotarunt (17), *behoudens de vryheid in 't ſtuk van de Conſenten*, ſatis gnari, fruſtra Gubernatores milites retinere, ſi Ordines ex tributis non ſuggerant ſtipendia. Etiam ea adnotatio ſatis ſignificat, inter illas ſex Provincias tunc conveniſſe, mortuis, qui tempore Foederis Utrechtani erant, Provinciarum Gubernatoribus, ceſſare §. 9. ejus Foederis, nam ex eo tributorum quoque cauſa Gubernatorum arbitrio relicta erat: ſic ut Friſii tunc aliter ſapuerint, ac ſapuerunt 27. Januar. 1651. De Groninganorum ſententia etiam aliunde conſtabat, hi quippe, ſibi habentes perſuaſiſſimum, nunc ceſſare arbitrium *d.* §. 9. in iis, quae in extraordinariis Comitiis apud Ordines Generales propoſuerunt 27. Januar. 1651. (18) ea ipſa ratione videntur petiiſſe, ut, quod ait *d.* §. 9. de Gubernatoribus tunc vivis, in poſterum decerneretur de omnibus aliis.

Etiam

(17) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 82-85.
(18) Idem *ibidem* p. 165.

Etiam Ordinum Generalium Delegati 21. Jul. 1651. formam conciliationis propoſuerunt, quam Gelri, Zelandi, Utrechtani & Tranſiſulani *op het welbehagen van hare Principalen*, & Hollandi ſimpliciter & abſolute probaſſe dicuntur (19). Sed quia in ea forma contributionum cauſa excepta non eſt, cui, ut dixi, mordicus inhaeſerunt Hollandi uſque ad annum 1663. Auctoris, qui ita ſcripſit, fide id eſſe jubeo. Et ſi vel eam formam probaſſent Hollandi, probaſſent ſoli, deficeret igitur omnium aliarum Provinciarum conſenſus, qui, quod ſciam, etiam poſtea ſequutus non eſt. Quare nec illa, nec ulla alia alicujus Provinciae forma unanimi conſenſu probata vel unquam recepta fuit.

Ceterum ſi qua forma exſtaret, etiam omnibus numeris perfecta, & a cunctis Foederatis laudata, ea utique non pertineret niſi ad componendas controverſias, quae ex communi Foedere proficiſcuntur, cum nempe quaeritur, quid ſocium ſociis dare vel praeſtare oporteat, & in ejusmodi tantum cauſis valere, nominatim §. 1. ſuae formae inſeruerunt Hollandi, & Friſii quoque ei formae, quam poſtremum ediderunt, quamvis reliquarum Provinciarum formae, vitio ſcripturae, fere latius pateant. Sed in cauſis, quae ad ſingulas Provincias pertinent, Ordinum cujusque Provinciae ſola poteſtas eſt, nulla vero Ordinum Generalium, niſi membra Ordinum & Magiſtratus unius ejusdemque Provinciae invicem diſſentiant, & judicio ſe nolint ſubmittere. Quae una exceptio eſt, de qua *Cap. praeced.* plenius diſputabam.

Caremus igitur adhuc formula conciliationis, paribus om-

(19) Aitzema *Herſtelde Leeuw* p. 518. & 519.

omnium Foederatorum ſuffragiis probata & recepta. Praeſtaret ſane qualem qualem habere, quam nullam. Hollandica prae caeteris placet, & ſi forte hic illic emendaretur, non eſt, ut eam moroſi rejiciamus. Neceſſitatem novae formulae diligenter expoſuerunt Ordinum Generalium Conſiliarii in tribus Epiſtulis, ad Ordines Generales miſſis 14. Decemb. 1716. & 18. & 27. Januar. 1717. (20) quemadmodum & exſtat nova ejusmodi formula, prioribus auctior & emendatior, ab utrorumque Delegatis compoſita 12. Apr. 1721. (21). Quamvis autem haec eodem die ad Ordines ſingularum Provinciarum transmiſſa ſit, nihil tamen adhuc effectum eſt, nec forte efficietur unquam. Quapropter, ut nunc eſt, relabimur ad Foedus Utrechtanum, ſed & ita relabimur ad ſtatum, longe deteriorem, quam erat tempore conditae Reipublicae, tunc enim, ad placanda diſſidia, in rebus graviſſimis variae erant Gubernatorum partes, nunc nullae ſunt, etiamſi in plerisque Provinciis non ſublata eſſet Gubernatorum poteſtas, ut revera eſt. Dum ſupererant Gubernatores, poſteriorum ſola auctoritas ſaepe effecit, quod priorum poteſtas, & ſic quodammodo explicati ſunt *d.* §§. 9. 16. *&* 21. Foeder. Utrecht. Sed exſtinctis vel ad unum redactis Gubernatoribus, quomodo explicabuntur *d.* §. §.? Si deſit poteſtas, & ſimul omnis auctoritas, quae invitos & diſſentientes Socios in ordinem cogat, quid ſupereſt, quam ut ſingulae Provinciae, ſicuti ſunt ſui juris in rebus Provinciae ſuae, ita etiam ſint in rebus, ad commune Foedus pertinentibus. Quod quam ſit inutile, & ad Rem-

(20) Exſtant ſeparatim & inter *Acta Ordinum*.
(21) Separatim & inter *Acta Ordinum*.

Rempublicam perdendam vergat, nemo eſt, qui non intelligat. Apage Gubernatores, ſi absque iis Respublica ſalva eſſe poſſit, ſed, ut poſſit, ſemel omnibus Foederatis placeat nova conciliandi formula, quae poteſtatem auctoritatemve Gubernatorum ſuppleat. Si tu putes, hanc magis ſperandam, quam exſpectandam eſſe, ego putem, non ſemper adfuturum Θεὸν ἀπὸ τῆς μηχανῆς, qui Rempublicam ſervet incolumem.

Caput XXV.

Variae Quaeſtiunculae.

I. Recte dixit Grotius *de Jure B. & P. L. II. C. 9.* §. 3. jus Populi non deficere, niſi deficiat ipſe Populus. Forma autem Regiminis mutata non mutatur ipſe Populus. Eadem utique Respublica eſt, quamvis nunc hoc, nunc alio modo regatur: alioquin diceres, Rempublicam in ſtatu, quo nunc eſt, exſolutam videri pactis & debitis, in alio ſtatu contractis. De debitis id dicere non licere, conſentit Grotius *d. L. II. C. 9.* §. 8. *n.* 3. De pactis ut idem dicamus, eadem, quae in debitis obtinet, ratio perſuaſerit. Cum tamen inter Henricum VII. Angliae Regem, & Philippum, Archiducem Auſtriae §. 14. Pacis 24. Febr. 1495. (1) tam pro Anglis, quam Belgis conveniſſet, ut utriuſque ſubditis liceret *ubique ire, navigare, PER MARE SECURE PISCARI absque aliquo impedimento, licentia ſeu ſalvo Conductu*, Angli deinde, liberam piſcandi

(1) *Corps Diplomatique* Tom. III. Part. 2. n. 171.

di libertatem Belgis invidentes, huic Paci ſtare noluerunt, atque ſi facta eſſet cum alio Principe, cum Archiduce nempe Auſtriae, non vero cum Ordinibus Generalibus. Omnino perperam; & tamen ſaepius ita Angli adverſus *d.* §. 14. cavillati ſunt, mota identidem hominibus noſtris de piſcatione controverſia (²). Cumque alias plurimi §§. ex ea Pace 1495. in ſequentium temporum Paces, cum Angliae Regibus factas, fuerint tranſcripti, ille tamen §. 14. nunquam deinde repetitus fuit. Nihilominus Belgae, ut par eſt, utuntur ea libertate piſcandi, & utentur in poſterum, quamdiu Foederibus ſua conſtabit fides. Etiam Daniae Rex Ordinibus Generalibus ſervare noluit Pactum Spirenſe, cum Imperatore Carolo V. pro Belgis initum (³), eadem prorſus ratione, qua Angli ſtare nolebant *d.* §. 14. Quae ideo omni quoque colore veri deſtituebantur, quia ambo illa Pacta non erant inita niſi pro ipſis ſubditis: neque enim Philippus Auſtrius, piſcatum enavigaturus, ſibi libertatem piſcandi pepigerat, aut Carolus V. per Fretum Balticum mercaturus, ſibi proſpexerat, ne nimiis vectigalibus oneraretur. Illud tamen Pactum Spirenſe obtineri deinde non potuit, ſive ob hanc, ſive ob alias ratiunculas, aeque perperam ei obmotas.

II. Quemadmodum utraque Curia Hollandiae facinoroſos ſuos etiam deportat ex Ditione Utrechtana, ſic & Curia Utrechtana deportat ſuos ex tota etiam Hollandia. Cum autem nemo ex alieno Imperio vel territorio poſſit deportare, quaeſitum eſt, quo jure id utrimque

(2) Vide Aitzema *Hiſtor. L. I.* p. 26. & 32. & *L. XVI.* p. 277. & 278. & alibi.

(3) Apud eundem *L. XXIV.* p. 650-660.

que fiat? Et video provocari (4) ad Legem Caroli V. qua 17. Apr. 1534. (5) Hollandiam cum Ditione Utrechtana unire, & ſub uno Imperio conjungere conſtituerat, & ſane hoc ibi totidem verbis ſancitur. Sed quum illa conjunctio non ſucceſſerit, oportet etiam ceſſet ejus conjunctionis effectus, ut ceſſant reliqua omnia, quae de illa conjunctione ibi ſancita ſunt. Inde igitur arceſſere illum morem, ſatis tutum eſſe non videtur. Quid ſi potius id jus derivemus ex Lege Maximiliani Auguſti, qua anno 1483. (6) Utrechtanis interdixit, ne eos, quos Curia Hollandiae in exilium damnaſſet, in Urbem ſuam reciperent? Sed fortaſſe ex ea Lege recte effeceris, Curiam Hollandiae etiam ex Ditione Utrechtana poſſe deportare, ſed non recte effeceris, etiam Curiam Utrechtanam recte deportare ex Hollandia. In Foedere Romanorum cum Antiocho convenit, Romanos exules Antiochus ne reciperet, ut eſt apud Polybium *Excerpt. Legat. C. XXXV. n.* 4. Sed cum ea pactio non eſſet mutua, Romani utique poterant recipere exules Antiochi. Nihil igitur adhuc ſuccurrit, quo defendam Hollandorum & Utrechtanorum parem hac in re poteſtatem, quam ſolo uſu.

III. Ut non omnium Imperiorum, ſic nec omnium Principum juſtus eſt titulus. Unde quaeſitum eſt, an valeant acta geſta ejus, qui forte Imperium invaſit, deturbato legitimo Principe? Et forte, quod Jure Romano placuit de ſervandis actis geſtis Barbarii Philippi, ſervi fugitivi, & tamen Praetoris, ob utilitatem publicam in

(4) a. Mattheo *de Criminibus L. XLVIII.* T. 20. C. 3. n. 7. & van Zurk *Cod. Batav. verbo* Ballingen §. 1.

(5) *Plac. III.* 1. 1. 17.

(6) Memorat eam Legem Mattheus *d. loco.*

in ipſis Principibus quoque placere poteſt. Quin & ita forte intelligendum, quod exſtat in *fine l.* 3. *ff. de Offic. Praetor. Quod jus multo magis in Imperatore obſervandum eſt.* Subditorum eſt etiam injuſtis Principibus parere, & eorum juſſa capeſſere. Recte ad Tiberium M. Terentius apud Tacitum *L. VI. Annal. C.* 8. *Tibi ſummum rerum judicium Dii dedere, nobis obſequii gloria relicta eſt.* Similis eſt oratio, ſed perfida, Huſaei ad Abſalonem *II. Samuel C.* 16. §. 18. ſe ſcilicet ejus eſſe, quem Deus & Populus elegerit. Publice igitur expedit, ut acta & pacta quorumcunque Principum habeantur rata, exceptis his, quae occupando vel defendendo impie Imperio cauſam praebuerunt. Secundum haec in plerisque Legibus ſub *Titulo Cod. Theod. de infirmandis his, quae ſub Tyrannis aut Barbaris geſta ſunt*, non omnia injuſtorum Principum acta reſcinduntur, ſed ea duntaxat, quae per ſolam injuriam conſtituta ſunt. Sic eſt in *l.* 2. 3. *&* 5. *d. Tit.* nam quod omnia Heracliani rescindat *l.* 13. *Eod.* in Heracliano omnino ſingulare eſt. An Cromwelliani in Anglia apud Carolum II. ex forma nuperrimi tunc Imperii recte ſe defenderint, nec diſputo, nec definio; certe iis anno 1660. defenſionem ſuam non profuiſſe teſtantur Annales (7).

IV. Peregrini, etiam Doctiſſimi, in rebus noſtris aliquando plane caecutiunt: didici id non uno exemplo, & ecce aliud illuſtre. Jacobus Gothofredus Diatriba *de Jure Praecedentiae Part. I. C.* 3. §. 24. inter Populos Foederatos non ſemper Potentioribus honoratiorem locum tribuit, ſed primis ſaepe libertatis auctoribus, *& ideo*, ut mox ibi addit in *Notis, in Belgicis Provinciis con-*

(7) Aitzema *L. XL.* p. 896-900.

confoederatis Geldri primas tenent. Res ipſa vera eſt, ratio minus vera. Gelri jam ante abrogatos Comites primas tenuerunt inter Provincias, deinde Foederatas. Neque Gelri, ſed Hollandi Zelandique prima libertatis ſigna extulerunt. Inter Ordines Generales non alia cauſa praecedunt Gelri, quam ex titulo Ducali, qui Comitatenſi & Dominico ſemper eſt praelatus. Gelria a multis retro ſaeculis eſt Ducatus, reliquae Provinciae non niſi Comitatus, vel Dominia, vel Dioeceſes. Inter Utrechtanos & Friſios, etiam ab initio Reipublicae, de praerogativa ordinis fuiſſe turbatum memorant Ordines Generales in Decreto 20. Apr. 1674. (8) Sane in titulis Caroli V. & Philippi II. Friſii praeponuntur, neque aliter proxime poſt recuperatam libertatem, nam & praeponuntur in Edicto, quo Comitibus Imperium abrogatum eſt 26. Jul. 1581. Utrechtani tamen praeceſſerunt in Comitiis Ordinum Generalium, forte ob honorem Regiminis Eccleſiaſtici. Sed poſt occupatam a Francis, & mox recuperatam a noſtris Ditionem Utrechtanam, rurſus Friſii de praerogativa ordinis Utrechtanis controverſiam moverunt, ad quam finiendam in Gubernatores Hollandiae & Friſiae utrimque compromiſſum eſſe narrat d. Edictum 20. Apr. 1674. Sed uti poſſederunt Utrechtani, ſic adhuc poſſident.

V. Quaerunt Politici, & quaerere dignum eſt, ecquid ſervare oporteat, ſi in unum locum convenire neceſſe ſit, qui de jure praecedentiae disputant? Fac de rebus Publicis vel de rebus Eccleſiaſticis ſimul deliberandum eſſe, &, qui contendunt, conſtituiſſe locum priorem pertinaciter tueri? De ea ſpecie varias variorum ſententias

(8) *Plac. III.* 1. 1. 39.

tentias recitat Auctor *Disquiſitionum Politicarum Caſu XII.* Nihil ſane melius & aequius, quam quod inter Utrechtanos & Friſios convenit, cum, ut modo dicebam, anno 1674. invicem turbarent de praerogativa ordinis, ut nempe alternis vicibus praecederent, & utri primum, ſorte definiretur, ſic enim inter eos placuiſſe, ait id ipſum Decretum 20. Apr. 1674. Nullum εὕρημα aeque commodum eſt, alia omnia laborant ſuis difficultatibus. Probandum utique non eſt, quod in Concilio Tridentino, poſt plurimas altercationes, de digniore loco, probarunt Galli Hispanique, illos ſcilicet praeceſſuros, qui ſingulis vicibus priores digniorem locum occupaſſent, interpoſita totiens ab iis, qui poſteriores veniſſent, conteſtatione de non praejudicando. Id, inquam, probandum non eſt, quamvis probet ille Disquiſitor Politicus *d. Caſu XII.* inde enim metuendum, ut, ſi non ſponte, per vim & vim armatam quisque primus occupet digniorem locum. Et quid ſi ambo concurrant, horam, conventui praeſtitutam, exſpectantes? & quid ſi ambo pugnare parati ſint? non niſi caedem & ſanguinem redolent haec εὑρήματα.

VI. Quod generaliter ſcribit Zoucheus *de Jure Feciali inter Gentes Part. II. Sect. 2. Q.* 17. ſubdito non licere, Patria relicta, in alterius Principis Imperium ſe conferre, atque ita ſubditi conditionem mutare, generaliter verum non eſt. Probat id ille exemplo Angli cujusdam, anno 1571. in Angliam, ex qua effugerat, abducti & ibi poena perduellium damnati. Sed ſi nulla lex ſit, quae prohibeat, omnino licet ſubditi conditionem mutare, &, veteri exuta, novam induere, pauciſſimis Populis exceptis, quos indicavi ſupra *L. I. C.* 22. Inter hos ſunt & Angli, nam & hi defendunt, natum in Anglia,

glia, Majeſtati Anglicae manere obnoxium, etiamſi in alterius Principis Imperio diu moratus ſit. Secundum haec Parlamentum Anglicum anno 1644. quosdam Anglos, qui diu in Hollandia habitaverant, quaſi & tunc ſibi obnoxios, Majeſtatis damnarunt. Quaeſitum quidem eſt de eo facto, primum apud Ordines Hollandiae, deinde apud Ordines Generales, ſed nihil quicquam decretum, niſi ut in Leges moresque Angliae inquireretur (9). Et cum Ordines Generales, gliſcente bello Anglico ſecundo, militibus, natione Scotis, ſi & tunc ipſis mereri nollent, abeundi poteſtatem feciſſent, quidam remanſerunt in Ordinum Generalium fide & ſtipendio, adverſus quoscunque hoſtes, etiam Anglos, merituri. Hos autem Carolus II. Angliae Rex, publicato Edicto, tanquam rebelles, proſcripſit; ſed bello cum Anglis compoſito, illi ab Ordinibus Generalibus petierunt, operam dare vellent apud Angliae Regem, ut id Edictum revocaretur, ſibique liceret jure ſucceſſionis, aliisque modis, in Anglia receptis, bona ibi acquirere. Annuerunt precibus Ordines Generales 24. Oct. 1668. ſed ipſi ſatis dubii, an quicquam obtineri poſſet (10). Contra eam ſententiam Anglorum, putantium, ut dixi, quoscunque, in Anglia natos, quocunque extra Regnum Anglicum abiverint, ſemper Imperio Regis Anglici manere ſubditos, prolixe ſeſe oppoſuerunt Ordines Generales in Decreto ſuo 13. Mart. 1688. (11) Sed tamen veriſſima eſt illa ſententia, ſi qua fides Camdeno, narranti (12), antiquis Angliae Legibus cautum eſſe, nemini ſubdito Regno

(9) Aitzema *L. XXIV.* p. 714. & 715.
(10) Idem *L. XLVIII.* p. 548.
(11) *In de Hollandſche Mercurius* 1688. p. 186. & ſeqq.
(12) *Annales Angl. in Eliſabetha* p. m. 47.

no exire, & apud Exteros morari jus faſque eſſe, niſi Magnati aut Mercatori, idque ex juſta cauſa, & ſpeciali Regis venia. Poteſt Princeps, ſi velit, hanc ſubditis ſuis legem dicere, ſed, ſi non dixerit, impune licebit abire.

VII. Vellem, ne ſic dixiſſem *impune* licere abire, quamvis enim generaliter liceat ſubditi conditionem mutare, mutato ex animi ſententia domicilio, & in id conſentiant tantum non omnes JCti, non tamen id ſemper licet impune. In §. 41. Pacis inter Regem Hisp. & Ordines Gener. 30. Januar. 1648. expreſſum eſt, cuique ex alterius Imperio in alterius Imperium ſecedere licere, ſoluto tamen, quod diſcedentibus impoſitum eſt, tributo, *mits betalende de regten, daar toe ſtaande*, varia quippe ſunt in Belgio & alibi Urbium privilegia, ex quibus illi, qui inde diſcedunt, aliquam bonorum ſuorum partem *voor exue of iſſue*, ut vulgo appellant, tenentur ſolvere. Quoniam vero aliquid hoſtile ſpirant ejusmodi exactiones, ſaepe Civitates inter ſe paciſcuntur, ne ab utriusque Civibus, domicilium mutantibus, tale quid exigatur; ſaepe etiam Civitates non aliter eo jure utuntur, quam per modum talionis, ut nempe tantum ab iis, qui ex ſua Civitate diſcedunt, exigant, quantum illi, ad quos proficiſcuntur, ab illis exigere ſolent, qui ipſorum Civitatem petunt. Quum autem in §. 19. Foederis inter Electorem Brandeburgicum & Ordines Generales 16. Febr. 1666. convenerit (13), *dat van het regt van Iſſue of Decimatie, 't welk by vertrek van Familien, of verval van herediteiten komt te ontſtaan, wederzyts Onderdanen vry en exempt zullen zyn en blyven, gedurende deſe Alliantie;* quum, inquam, ita covenerit, belle quaeri po-

(13) *Hollandſche Mercurius* 1666. p. 33.

poteſt, an eo ipſo ceſſent omnia privilegia, a Gravionibus variis Urbibus, ſive ex liberalitate data, ſive ab his ſuo aere empta, quibus obtinuerunt, ut a diſcedentibus certum tributum exigere liceret? Difficile dictu eſt, ideo praeſertim, quod id jus non competat niſi ex privilegiis, quodque ea auferre non ſit in poteſtate Ordinum vel Generalium, vel etiam Singularium. Quid igitur dicemus, ſalvo Foedere, nam ejus fides omnino eſt ſervanda? mihi quidem ita videretur: ſi Urbes ejuſmodi Foedera viderint & probaverint, priuſquam inirentur, tacite eas, quod ad hoc tributum, renunciaſſe privilegiis ſuis; ſi non viderint vel probaverint, ab abeuntibus quidem exigi non poſſe, quia prohibet foedus, ſed Ordinum eſſe, eas Urbes, quarum intereſt, hoc nomine praeſtare indemnes.

VIII. Quum anno 1660. ageretur de Rege Angliae in Hollandia publice excipiendo, vel ab Ordinibus Generalibus, vel ab Ordinibus Hollandiae, vel ab utriſque, Ordines Hollandiae 24. Maj. 1660. Decreto ſuo (14) complexi ſunt, Ordinibus Generalibus jus non eſſe ſeſe in ſuo Imperio praecedendi, ſed quia ſimilia quaedam antea in praejudicium Ordinum Hollandiae acta erant (15), nunc omnino ageretur, ſoli Ordinum Hollandiae Delegati Regem publice exciperent, in quam rem & Ordines Generales conſenſiſſe memorentur. Fortaſſe tamen eſt, quod & pro Ordinibus Generalibus dici poſſet, nimirum, quum agitur cum externis Principibus eorumve Legatis, quamvis agatur in Hollandia, ſemper tamen agi nomine totius Reipublicae, non vero nomine alicujus partis, qualis eſt Hollandia. Scio, novae

(14) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 499. & 500.
(15) Vide in hanc rem Aitzema *L. XLIII.* p. 629.

vae orandi formulae, 13. Mart. 1663. conſtitutae, Ordines Hollandiae in Epiſtula, ad omnes Magiſtratus ſcripta 21. Mart. 1663. (16) hanc quoque rationem reddere, quod abſurdum ſit in antiqua formula, prius orari pro Ordinibus Generalibus, atque ita iis, non ſibi, primas dari in ſuo Imperio. Optime, ſed in precibus publicis agimus cum Deo ter O. M. & is in primis ipſi Principi eſt conciliandus, & ſubditos ſcire oportet, ecquis ſit ille Princeps. Cum autem adventum gratulamur externo Principi, oportet, ut tota Respublica gratuletur, atque ita primae videntur dandae iis, qui totam Rempublicam repraeſentant, ſine reſpectu alicujus territorii. Forte melius Hollandi a gratulatione Regis abſtinuiſſent, & eam permiſiſſent ſolis Ordinibus Generalibus. Cum Legati externorum Principum Hagam Batavorum adveniunt, patiuntur Hollandi, ut in ſuo territorio a ſolis Ordinum Generalium Delegatis publice recipiantur, nec aliud mihi videtur eſſe obſervandum in ipſis Principibus. De nova illa orandi formula prolixe dixi *hoc Libro C.* 19. ubi & alia quaedam reperies, quae huc pertinent.

IX. An Nobilitas, ab externo Principe conceſſa, in noſtra Civitate proſit, JCti quaerunt (17). Exſtat Joannis Bavari Edictum 27. Apr. 1422. (18) quo Nobilium immunitate uti vetantur, qui Nobilitatem a Rege Romanorum impetraverant, *quia*, inquit, *ille quidem Nobiles facere*, *Hollandiae autem Comiti*, *non conſentienti*, *praejudicare non poteſt.* Ordines etiam Hollandiae 11. Dec. 1666. decreverunt (19), & eodem die edixerunt (20),

(16) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 660.
(17) Apud Zoucheum *de Jure Feciali* Part. II. Sect. 2. Q. 10.
(18) Van der Hoeve *Handveſt. Chronyk* L. I. C. 10. in fin.
(19) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 792. & 793.

(20), ne Nobilitas, ab externis Principibus impetrata, quicquam in Hollandia prodeſſet, vel ad venationem, vel ad aliud quodcunque jus. Summam rationem habet, ut Nobiles Diplomatici, & ſic appello, qui ex ſolo diplomate Nobiles ſunt, ſollicite diſtinguantur a Nobilibus indigenis, & ne illi admittantur ad adminiſtrationem Reipublicae, ullasve alias dignitates, quae Nobilibus indigenis competunt. Si admitterentur, non fumum emerent, ut nunc fere magna inſania emunt, qui ab externis Principibus Diplomaticas Nobilitates obtinent, iisque ſaepe, magno ſuo dedecore, ſuperbiunt. Non tamen probaverim, quod Eliſabetha, Anglorum Regina, dignitatis titulum, quem duobus Anglis Rex Galliarum dederat, itemque alium, ab Imperatore Germanico alii Anglo ob virtutem, collatum, eos uti noluerit (21). Et quidni uterentur illis titulis, cum uti liceat citra ullum aliorum praejudicium? miror ſane quod non eadem Regina crediderit, Doctorem alicujus Scientiae, in alio Regno creatum, in Anglia Doctorem eſſe non poſſe. In Hollandia quidem anno 1656. tentatum, ne quis ullum dignitatis titulum, ab externis Principibus ſibi collatum, inconſultis Ordinibus accipere, eoque uti vellet, ſed nihil quicquam decretum eſt (22). Sane Comitum & Baronum tanta nunc apud nos ſeges eſt, ut ipſa copia obruamur, & tamen aequo animo ferimus haec laſcivientis Fortunae ludibria, & quid ad nos, etiamſi terrae filii ſint? Ceterum a diplomaticis illis Nobilibus longe differunt, qui alibi Nobiles nati in Hollandiam penates ſuos transtulerant. Hi cum Nobilibus indigenis nec ſemper eodem jure

(20) *Plac. III.* 4. 4. 16.
(21) Apud Camdenum *Annales Angl. in Eliſabetha* p. 630. & 679. & 1682.
(22) Aitzema *L. XXXVI.* p. 624.

jure utuntur, nec ſemper diverſo. Privilegium, quod de redemptione bonorum Nobilibus dederunt Ordines Hollandiae 9. Febr. 1593. (23) idem, quod de Nobilibus Hollandis, ſtatuit quoque de Nobilibus externis, qui in Hollandia bona Familiamque haberent.

X. Ad quaeſtionem, ſimpliciter propoſitam, utrum nempe damnum, quod Cives direptione aedium ſuarum paſſi ſunt, a Magiſtratu ſit resarciendum? ſimpliciter respondet Conſultor quidam (24), resarciendum eſſe. Non intercedo, ſi qua lex ſit, ut eſt apud Populos quosdam in Oriente, quae ſanciat, damnum, rapina uni Civi datum, omnium commune fore. Prudentius alioquin respondent alii (25), tunc demum Magiſtratum teneri, ſi, cum direptionem prohibere poſſet, non prohibuerit. Sed an Magiſtratus poſſit prohibere, nec ne, facti quaeſtio eſt, quam definire non ſemper eſt in facili. Huic autem quaeſtioni locus non eſt in his, qui, dum Leges, dum Sententias exſequuntur, plebis odium incurrerunt, atque ita direpti ſunt, hi enim omni modo indemnes ſunt ſervandi, ſive Magiſtratus culpa intervenerit, ſive non intervenerit. Ballivii Rotterdammenſis aedes anno 1690. direptae ſunt, an, quia officio ſuo fungebatur, an ſua ipſius culpa, non definio; id auſim adfirmare, Magiſtratum Rotterdammenſem omnem tunc lapidem moviſſe, ut quovis meliori modo motos fluctus componeret, ſed fruſtra, Magiſtratus igitur dolum & omnem culpam abfuiſſe (26). In ea tamen ſpecie, atque ſi odium natum eſſet ex officio functo, Ballivio indemnitas eſt praeſ-

(23) *Plac. II.* 5. 2. 10.
(24) *Conſil. B.* T. I. 182.
(25) *Conſil. H.* T. V. 169.
(26) *Europiſche Mercurius* 1690. *Menſe Decembri* p. 79. & ſeqq.

praeſtita ex tributo quodam, a Magiſtratu Civibus indicto. Quum anno 1696. Amſterdami direptae eſſent aedes cujusdam, qui Ordinibus Hollandiae ſuggeſſerat tributi genus, etiam alibi Gentium frequentatum, ſed quod ipſe novum jactitabat, direptus Magiſtratum Amſterdammenſem, ut ſe indemnem praeſtaret, Amſterdami apud Scabinos convenit, ſed ibi repulſus eſt, ex appellatione autem obtinuit apud Curiam Hollandiae. Cum rurſus appellatum eſſet, apud Senatum Supremum reſciſſa eſt Curiae, & probata Amſterdammenſium ſententia 12. Januar. 1708. Ei judicio ipſe Senator interfui, & ſcio, Senatum non moviſſe, quod poſt direptionem glorioſo novae rei inventori praemium annuum, donec viveret, fuerit conceſſum, ſed quod, in ſedanda ſeditione, nulla plane Magiſtratus Amſterdammenſis culpa argueretur, & ſine culpa Magiſtratum non teneri etiam Grotius conſentit *L. II. de Jure B. & P. C.* 17. §. 20. *n.* 1. Quin, ut modo dicebam, difficillimum eſt culpam Magiſtratus arguere, cum expeditum non ſit dicere, ecquid facto opus ſit, cum furit bellua multorum capitum. An ſtatim milites armatos immittes in tumultuantem plebem? ſaepe expedit, ſed & ſaepe integram Civitatem exponis praeſentiſſimo periculo. Romanos, Mortalium prudentiſſimos, non ſemper vi & vi armata, ſed dolo bono ſaepius fuiſſe uſos ad ſedandas ſeditiones perſuadebunt exempla apud Machiavellum *L. I. Disputat. de Republ. C.* 13. & ab initio leniora quoque remedia praeſcribit Lipſius *L. VI. Politic. C.* 4. Prudentiae uniuscujusque Magiſtratus ea res eſt relinquenda, nam ipſius eſt pro re nata conſtituere, ut quam minimum detrimentum capiat Civitas, fidei ſuae commiſſa.

FINIS LIBRI SECUNDI.

IN-

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

A

Accuſatorum partibus qui hodie funguntur, juriſdictione ſua aliis cedere nequeunt. Pag. 269
Achaei habebant morem peculiarem indicendi belli. 8
- - - - locum pugnae ſolebant conſtituere. ibid.
Achaeorum Respub. in multis fuit ſimilis Reipub. Foederati Belgii. 208
Acta Principum, etiam qui imperium invaſerunt, ſunt ſervanda. 374
Acte van Secluſie 4 *May* 1654. explicatur. 210
Actio Negotiorum geſtorum hodie etiam porrigitur ad mercedem. 42
Actiones & Credita hoſtium, quae apud nos inveniuntur, exorto bello recte publicantur. 51 ſeq.
- - - - varia hujus rei exempla. 53. ſeq.
- - - - non recte publicantur, ſi convenerit, ut commercia utrimque ſint licita. 56
- - - - recte publicantur, ſi Princeps a ſubditis exegerit, quod illi hoſtibus debebant. 57
- - - - ſi non exegerit Princeps, pace facta reviviſcit jus priſtinum Creditoris. ibid.
Admiraalſchappen. 136
Admiralitatis juriſdictio an ad piraticam pertineat. 126
AEdificia ſuburbana an liceat exſtruere. 297
- - - - - ſi Lege aliqua ſit vetitum, ſubvertere ea licet, etiam non refuſo pretio. ibid. ſeq.
Algerienſes, Tripolitani, Tunetani, & Zaleenſes non ſunt piratae. 124
- - - - - ſunt Civitates, quae certam ſedem, & imperium habent, & quibuscum nunc pax eſt, nunc bellum. ibid.
- - - - - ab Hispanis forte pro juſtis hoſtibus non habentur. 125
- - - - - qui ab illis capiuntur, mutant ſtatum & fiunt ſervi. 124
Alkmaria an, & quo jure urbium jura exerceat. 286.

Amicos hodie ſeſe invicem vocant hoſtes. 17
Amneſtia non recte proficiſcitur niſi a ſumma poteſtate. 301
Angariatio. 179
Arces exſtruere inconſulto Principe an liceat. 288
Arma hoſtibus ſubminiſtrare in Subditis etiam hodie capitale eſt. 75
Aſſecurare res hoſtium an liceat. 152. ſeq.
- - - - - non licet naves merceſque, quas jure belli recte occupamus & publicamus. 157
Qui aſſecuravit res hoſtiles, vel *op contrabande goederen*, non tenetur de damno. ibid.
Aſſecuratio veteribus & Jure Romano plane incognita. 153
- - - - - hodierna eſt interpoſitio fidei ſuae pro rerum alienarum ſecuritate. ibid.
Aſſecurationis ſpecies eſt apud Suetonium. 153
Aſſecuratores, ſi navis ab hoſtibus derelicta, vel a domino redemta fuerit, non tenentur in ſolidum, ſed tantum ad damnum datum. 180
Authentica Hodie C. de Judic. eſt conficta. 303

B.

Barbari in Africa non ſunt Piratae. 124
Barneveldius, Hoogerbeetſius & Grotius quam ob rem ſint damnati. 200. 317
- - - - - obtorto collo ad Judices Delegatos ſunt rapti. 363
Belgae ſervos non habent, niſi in Aſia, Africa & America. 20
Belgii Foederati Reſpub. in multis eſt ſimilis Reipub. Achaeorum. 208
- - - - - ſingulae urbes ſuo aere olim ſua bella geſſerunt. 163
- - - - - pacem fecerunt. 183
- - - - - ſingulis Provinciis an Jus ſit belli gerendi. 163
Bellum quid ſit. 1 ſeq.
- - - - - recte incipit a vi mutua. 11
- - - - - ut ſit legitimum, indictio belli non eſt neceſſaria. 5. ſeq.
- - - - - Hiſpanorum contra Belgas uſque ad annum 1648. geſtum, coepit ſine indictione. 10. 13
Belli ſtatus inter hoſtes. 17. ſeq.
- - - - ſtatus inter non hoſtes. 67. ſeq.
Bellum gerere quid ſit. 16

Bello ſubito oriente non ſolent denunciare Principes hoſtium ſubditis, ut res ſuas, alioquin publicandas, avehant, niſi expreſſe aliter fuerit pactum. 12. ſeq. 16.
In Bello omnis vis eſt juſta. 3
- - - - dolo uti licet. 4
- - - - non neceſſaria eſt condictio loci pugnae. 8
Bella non niſi indicta gerunt magnanimi Principes, Populique. 7. ſeq.
Bellorum ſine indictione geſtorum exempla. 15. ſeq.
Bergloon 43
Bona fides tuetur pacta Principum. 251. 253
Bona Amicorum, in hoſtium navibus reperta, an recte publicentur. 98. ſeq.
- - - - Jure Francico publicantur. 101. 102
- - - - quid ea de re pactis variarum Gentium fuerit conventum. ibid.
- - - - ex ratione non recte publicantur. ibid.
Bona hoſtibus advehi vetita ſi in confiniis hoſtium deprehendantur, praeſumuntur hoſtibus advehi. 88
Brabantini illi, qui ſub Rege Hiſpaniarum fuerant, ſed deinde a Belgis ſunt occupati, anno 1648. & poſtea fruſtra petierunt admitti in Foedus Utrechtanum. 118
Bredani 15. Sept. 1579. in Foedus Utrechtanum ſunt recepti. ibid.
Brieven van Naturaliſatie quid praeſtent. 265

C.

Cadavera hoſtium hodie a victoribus ſepeliuntur, vel victis ad ſepulturam traduntur. 22. ſeq.
Capta quando fiant capientium. 26
- - - - a Piratis omni modo prioribus dominis ſunt reſtituenda. 113
Captivi ſi non redimerentur, ſaepe ſine lytro dimiſſi. 20
- - - - in territorium Amici, qui ſimul non eſt Foederatus, delati, non fiunt liberi. 112
Captura eorum, qui tempore belli orientis in alterius imperio inveniuntur, hodie raro exercetur. 21
Caſtris obſeſſis nihil quicquam licet advehere, non obſeſſis licet advehere omnia, quae non ſunt *contrabanda*. 86
Catecheſis Palatina publica omnium Foederati Belgii Provinciarum auctoritate non fuit probata, niſi poſt annum 1651. 319

In Cenſu ineundo deſcriptio bonorum in Hollandia eſt improbata. 349
- - - - - jurijurando ſtatur. 350
- - - - - in Hollandia Subditi quamplurimi olim ſunt queſti, minus a ſe exigi quam oportebat. ibid.
Claſſis, quae ſtat in anchoris, eam maris partem, cui incubat, videtur occupaſſe, quatenus & quamdiu incubat. 343
Claſſes integrae navium comparantur praeſidiis, arcibus & portubus. ibid.
Clericis Pontificiis ante pacem Monaſterienſem libere in Belgio Foederato morari non licuit. 332
- - - - varia circa hanc rem Ordinum Gener. Edicta. ibid.
- - - - - quominus Edicta illa exerceantur, non obſtat §. 4. pacis Monaſterienſis 30. Jan. 1648. 335. ſeq.
- - - - - quid hac de re actum fuerit in Comitiis Generalibus 1651. 333. ſeq
Comitum poteſtas in Belgio Foederato non ceſſavit, niſi poſt 26. Jul. 1581. 187. ſeq.
- - - - - non abrogata eſt Foedere Utrechtano, neque Gandavenſi. 190
Commercia ceſſant inter hoſtes ex natura belli. 23
- - - - - mutua in belli indictionibus plerumque prohibentur. ibid. & 24
- - - - - aliquando ob utilitatem permittuntur vel in totum, vel quod ad certas merces. ibid.
- - - - - ſi ſint permiſſa, quod ad haec ſtatus belli ſuspenditur. ibid.
Commiſſievaarders. 131
ex Conſilio non fraudulento nemo obligatur Reipub. 196
- - - - - omne damnum, quod inde quis patitur, a Repub. ei eſt reſarciendum. 197
Continentis imperium finitur, ubi finitur armorum poteſtas. 59
Contrabanda quaenam dicantur. 79. 85
- - - - - ad hoſtes amicorum advehere non licet, & ſi deprehendantur, cadunt in commiſſum. 77
- - - - - quae pro mercede transvectionis nautis ſunt obligata, ſi in itinere deprehendantur, non recte a nautis petitur merces. 82
Contractum ipſo jure nullum implere vel non implere pendet a mera voluntate contrahentium. 157
Crimina remittere ſolius eſt Prin-

Principis. 299
Crimina remittere ex Edicto Phil. II. de crim. 1570. tantum licet Comiti, Gubernatori Generali, vel ei, cui id ſpecialiter eſt conceſſum. 300
- - - - - in Hollandia & Zelandia ſoli poſſunt Ordines. ibid.
- - - - - non poſſunt magiſtratus. 301
Criminum remiſſiones olim in Belgio frequentes. 300
Criminum impunitatem promittere ſolius eſt Principis. 302
- - - - - non poteſt Magiſtratus vel Judex. 301. ſeq.
- - - - - poteſt, ſi acceſſerit praevia Principis auctoritas. 303
- - - - - poteſt, ſi Lex aliqua conſciis criminum impunitatem polliceatur. ibid. ſeq.
- - - - - ſi absque his ſimpliciter promiſerit, impunitates ſunt nullae. 305
- - - - varia hujus rei exempla. ibid. ſeq.
Curia Hollandiae inſtituta a Philippo Burgundo integro fere ſeculo poſt annum 1338. 99
- - - - - quo jure deportet ex ditione Utrechtana. 373

D.

Damnum, quod Cives direptione aedium ſuarum ſunt paſſi, an reſarcire teneantur Magiſtratus. 385
Damni, quod oritur ex calamitate belli, nulla fit reſtitutio. 299
Delegati in aliquod Collegium, tuentur ibi praerogativam ſuorum Delegantium. 250
Deſerendae militiae auctores non minus puniuntur, quam ipſi deſertores. 158
Differentiae juris Romani inter res mobiles jure gentium obſoleverunt. 35
qui *Dobbele Zeebrieven* utuntur, minus delinquunt, quam Piratae, ſed tamen eorum naves & merces publicantur. 123
Dolus in bello eſt juſtus. 4
Dolo uti metuentis eſt. 5
Dominium eminens. 290
- - - - - rectius vocatur *Imperium eminens.* ibid.
- - - - - eo ſublato Civitas ſalva eſſe nequit. ibid.
- - - - - prudentiſſime eo eſt utendum. 292
- - - - - ex eo licet Principi jus ſubdito quaeſitum in rem ſive mobilem ſive immobilem auferre. 291

Dominium ex cauſa *neceſſitatis* & *utilitatis* eo uti Principi licet. 292
- - - - - *utilitatis* appellatio quousque ſit porrigenda. 293
- - - - - recte exercetur ad occupanda ea, ſine quibus opera publica exſtrui non poſſunt. ibid.
- - - - - non recte exercetur ex cauſa voluptatis vel amoenitatis publicae, vel etiam ex cauſa ſolius ornatus publici. 295
- - - - - ſi ex eo res vel actiones ſubditorum ſint occupatae vel deſtructae, dominis pretium e publico eſt reſarciendum. 296, ſeq.
- - - - - ſi qua Lege vetitum ſit prope urbem aedificare, aedificia recte deſtruuntur, etiam non refuſo pretio. 297
- - - - - ſi agri capiantur, ut ex iis fiant munitiones, pretium agrorum eſt refundendum. 299
Dominium maris. 339
Donum munus. v. Legatus.
- - - - - collatum in Delegatos, qui repraeſentant Principem, an hi Delegati poſſint capere. 243. ſeq.
Drenthani 11. Apr. 1580. in Foedus Utrechtanum recepti, ſed poſtea ab Hiſpanis occupati, cum hi receſſiſſent, ſaepe fruſtra petierunt in foedus admitti. 117

E.

Edicto *quod quisque juris* &c. ſaepe utuntur Principes. 15
Eventum nemo tenetur praeſtare. 196
Exercitores navis praedatoriae. v. Navis praedatoria.
Exilii indictiones ubique Gentium ceſſare, foret utile. 307
Exilium indicere non poteſt Judex extra ſuum territorium. 307. ſeqq. 373
- - - - - niſi Lex fines exilii deſignet. 312
- - - - - varia hac de re Ordinum Hollandiae & Zelandiae Edicta. 313. ſeq.
- - - - - niſi privilegio Principis id fuerit conceſſum, ſive generaliter in omnibus delictis, ſive ſpecialiter in atrocioribus & maxime frequentatis. 310
- - - - - varia ejus rei exempla in urbibus Hollandiae. ibid. ſeq.
Exul, cui reverſuro ſtatuta eſt poena, an poſſit puniri, ſi tan-

tanquam Legatus mittatur ad eum, a quo exulat. 218

F.

Foedus Utrechtanum non per omnia hodie obſervatur. 165
- - - - - explicatum. 116. ſeq. 163. ſeq. 183. 195. 279. 316. 357. ſeq. 364. ſeq.
Foedera inita a Conſulibus, qui nullum habebant mandatum, rata habebat Senatus Populusque Romanus. 233
- - - - - inita intercedente mandato ratihabitione apud Romanos non indigebant. ibid.
Foederatus, ſi duo communes ipſius Socii bellum gerant adverſus exteros, utrique debet praeſtare, quod ex foedere debet, ſi utriusque cauſa ſit juſta, ſi alterius tantum, ei tantum praeſtabit, cujus cauſa eſt juſta. 71
- - - - - ſi duo communes ipſius Socii inter ſe bellum gerant, ei ex foedere ſatisfacere debet, qui juſtiorem habet cauſam. 72
- - - - de juſtitia vel injuſtitia cauſae Socii ſolus jure Gentium hodierno eſt arbiter. 78
Friſii. v. Utrechtani.

G.

Gelri jam ante abrogatos Comites primas tenuerunt inter Provincias. 376
Gelria, Tranſiſulania, & Utrechtum anno 1672. occupatae a Francis, jure poſtliminii redierunt ad Foedus Utrechtanum, quo captae exciderant. 119
Gelria poſt diſceſſum Francorum anno 1674. unum ſuffragium in Conſilio Ordinum Generalium perdidit. ibid.
Groninga urbs cum ab Hispanis occupata Foedere Utrechtano excidiſſet, ab Orangio Dynaſta rurſus victa poſtliminio ad id rediit. 115. 358
Groningani an ſubſcripſerint Foederi Utrechtano. 116
- - - - - fere ſequuti partes Hispanorum, & poſt deditionem propenſiores aequo iis fuerunt. ibid.
Grotius. v. Barneveldius.
- - - - - libros ſuos *de Jure Belli & Pacis* non tam ſcripſit de jure Gentium univerſo, quam potius de moribus, apud pleraſque gentes Europaeas receptis. 8

H.

H.

Hengzels tot Degens recenſentur inter contrabanda. 81
Hereditas non acquiritur hoſti, etſi ex teſtamento vel ab inteſtato ei debeatur. 52
Hermolaus Barbarus. 240
Hollandiae Curia quo jure facinoroſos ſuos deportet ex ditione Utrechtana, & contra. 373
Hoogerbeetſius. v. Barneveldius.
Hoſtis non habet perſonam ſtandi in Judicio, niſi commercii cauſa. 56
- - - - - ſi arceatur a judicio, neque adverſus hoſtem, in imperio noſtro forte degentem, recte experiemur. 57
- - - - - impetrata ſecuritate per hoſticum transeundi, in ſuo territorio recte capitur. 184
- - - - - in hoſticum venturus, ſi ſecuritatem impetravit, an a creditoribus conveniri & detineri poſſit. ibid.
Hoſtem aggredi vel perſequi an liceat in Amici territorio vel portu. 58
- - - - - in Amici portu, Amici non hoſtem, non licet aggredi vel capere, & ſi quis capiat, amici eſt efficere, ut capta reſtituantur vel ſumtu ſuo, vel ſumtu ejus, qui damnum paſſus eſt. 60. ſeq.
Hoſtem in mari aperto deprehenſum dum oppugnamus & caedimus, perſequi licet uſque ad Amici flumen, ſtationem, portum, modo parcatur Amici caſtellis, & hoſtibus ipſis, ſi amicorum portus jam ſubierint. 63. ſeq.
- - - - - in territorio alterius recte perſequimur ex recenti praelio fugientem. 65
Hoſtes hodie ſeſe invicem vocant *Amicos*. 17
Hoſtium nomine an etiam Amici noſtri intelligantur, qui victi apud hoſtes ſunt, urbe eorum forte occupata. 25
- - - - - Actiones & Credita. v. Actiones.
- - - - - res mobiles & praeſertim naves quando fiant capientium. 26
- - - - - in Hoſtium cadavera quid liceat. 22
Hoſtibus *bene precari & ſalutem dicere*, adulatorium eſt. 17
ad Hoſtes Amicorum quasnam res non liceat advehere. 75
- - - - - an liceat advehere res promiſcui uſus tam in bello

bello quam extra bellum. 76. 79
- - - - - an ipſa materia rerum prohibitarum quoque ſit prohibita. 79. 80

J.

Jachten an debeant haberi inter naves bellicas. 344
Immobilia recuperata poſtliminio redeunt ad priores dominos, non mobilia. 35
- - - - - hoſtium licet mero jure belli poſſint vendi, in omni tamen fere Europa eorum tantum fit annotatio, & fiscus fructus capit; finito vero bello priſtinis dominis reſtituuntur. 52
Immobilium poſſeſſio bello quaeſita quousque extendatur. 44. ſeq.
Imperium & jurisdictio an poſſint mandari. 267. ſeq.
- - - - - *merum* jure Roman. mandari non potuit, *mixtum* potuit. ibid.
Imperia pleraque non ex libero Gentium ſuffragio, ſed ex vi originem traxerunt. 206
Impunitatis promiſſio. v. Crimina.
Indictio belli. v. bellum.
- - - - - pertinet ad ſolam humanitatem. 6
- - - - - non pendet niſi a voluntate ejus, qui indicit. 7
- - - - - apud Achaeos & Romanos in uſu. 8
Indictio belli in uſu hodie apud plerasque gentes Europaeas. 9
poſt Indictionem belli bona hoſtium vulgo recte capiuntur. 14
Indictionibus belli ſolet fere conſtitui, ut bona hoſtium apud nos reperta, & bello capta, publicentur. 51
Induciis pactis ut de deditione agatur, an liceat munitiones reficere. 181
Inſtrumenta bellica quamvis advehere non liceat ad utrumque Amicum, recte tamen venduntur utrique Amico, quamvis inter ſe hoſti. 160
Judaei in Hollandia recepti. 337
Judices minores in cauſis minoris momenti, quarum cognitio alioquin pertineret ad Scabinos, non ſunt mandatarii Jurisdictionis. 272
Judicia ceſſant inter Principes. 7
Jurisdictio cur jure Rom. potuerit mandari. 267
- - - - - moribus patriis mandari nequit. 268
Jurisdictionem qui hodie exercent, exercent Jurisdictionem Principis, non propriam. 270
in Jurisdictione delegata quidquid ſpecialiter non eſt delegatum, pertinet ad Jurisdic-

dictionem ordinariam. 138
Jus generale privilegia anteriora non abrogat. 265
Jus Gentium uno alterove pacto, quod a conſuetudine recedit, non mutatur. 77
de Jure Gentium ex ſolis pactis, non addita ratione, pronunciare, ſaepe eſt incertum & periculoſum. 110
Jus Juſtinianaeum vulgo vocatur *Jus commune.* 172
Jus Metropolitanum nihil pertinet ad occupationem totius. 47. 49
Jus ſervitutis competit victori in victum. 19
Jus vitae & necis competit victori in victum. 18
- - - - - in captivos quamvis obſoleverit, an non tamen eo uti liceat adverſus eos, qui ſe obſtinatius defenderint. 22
Juſtus hoſtis quis 124

K.

K*apers.* 131
Kruisſers. ibid.

L.

Laquei poenam in captivos exercere licet, ſed, ſi non liceret, ideo exercere, quia non redimuntur, non habet rationem. 19. ſeq.
Latrunculi. 131
Legatio ut pleno jure conſiſtat, ſtatus utrimque liber requiritur. 204
Legatus eſt mandatarius Principis ſui. 228
- - - - - quod egit contra arcanum mandatum, an valeat. ibid. ſeq.
- - - - - fines mandati egrediens non obligat Principem mandantem. ibid.
- - - - - ſi mittatur ad res ſerias agendas, duplex habet mandatum, publicum & ſecretum. 229
- - - - - quod egit ex generali mandato, hodie vim nullam habet, niſi acceſſerit ratihabitio. 232. ſeq.
- - - - - quae egit ſecundum mandata, juſti Principis eſt probare. 234
- - - - - Hiſpanicus Francicum praecedit apud Imperatorem Germanicum. 247
- - - - - ſuperioris Principis, ſed abſentis, an praecedat inferiorem Principem, ſed praeſentem. 248. ſeq.
Legati munere an poſſit fungi mulier. 219. ſeq.
Legato major minorve honor habetur pro dignitate mittentis, & pro ipſius Legati varia conditione. 206. 223

Legati quinam recte mittantur. 217
- - - - - non recte mittuntur Exules ad eum, a quo exulant, ſtatuta in redeuntes poena capitis. ibid.
- - - - - quare non ſint obnoxii poteſtati ejus, ad quem mittuntur. 204
- - - - - quid rerum olim egerint & nunc agant, cum publice audiuntur. 222
- - - - - antequam publice audiuntur, Codicillos ſuos, *Credentialen*, edunt. 223
- - - - - cum audiuntur publice, hodie nihil edunt eorum, quae ſunt dicturi. 224
- - - - - apud Achaeos non audiebantur, niſi id, de quo apud concilium erant acturi, ſcripto prius edidiſſent. ibid.
- - - - - quonam in loco audiantur. 225
- - - - - hodie promiſcue audiuntur apud viros, mulieres, pueros, puellas, etiam apud infantes. 226
- - - - - cum audiebantur apud Romanos, non intererant feminae. ibid.
- - - - - cum audiebantur, Principes Romani interdum paſſi ſunt, ut filii ſui intereſſent auditorio. ibid.
- - - - - ad Ordines Generales miſſi cum ſingulis Provinciis, aut cum membris earum recte agunt de Repub. 213
Legati ejusdem commatis, inter ſe ſervant eundem honorem, quem habent Principes. 244
Legatorum cauſa non ex jure Civili, ſed ex ſolo jure Gentium eſt aeſtimanda. 220
- - - - - inſtrumentis an idem honor ſit habendus, ac ipſis Legatis. 251
Legatis an donum munus liceat accipere. 235
- - - - - advenientibus, commorantibus & abeuntibus olim munera data. ibid.
- - - - - apud Romanos non videtur interdictum fuiſſe accipere munus. 236
- - - - - non etiam apud Graecos, exceptis ſolis Corinthiis. ibid.
- - - - - abeuntibus apud pleraſque Gentes hodie dantur munera. 237
- - - - - quid hac de re ſtatuerint Ordines Generales Foederati Belgii. ibid. ſeq.
- - - - - Comitibus aeque ac ipſis Legatis interdictum donum munus accipere. 239
- - - - - ipſa munerum prohibitione etiam prohibitum accipere dignitates. 240
- - - - - quod donatur an retineant

tineant ſibi, an vertant in rem Principis, qui eos miſit. 242
Legatos quinam mittere poſſint. 202
- - - - - mittere eſt ejus, qui ſummum imperium habet. ibid.
- - - - - neque intereſt, an imperium ex juſto titulo, an ex ſola injuria originem traxerit. 205
- - - - - mittere omnes recte poſſunt ejus rei ergo, cujus agendae poteſtatem habent. 206
- - - - - mittere non recte poſſunt rebelles ad ſuum Principem. 203
- - - - - ſciſſa in factiones Repub. quaenam pars recte mittat. 205
- - - - - mittere vel accipere an poſſint ſingulae Provinciae Foederati Belgii. v. Provinciae.
- - - - - ſeparatim mittere non potuit aliqua Civitas Concilii Achaici. 208
- - - - - exterorum Principum Nobilibus vel Urbium Magiſtratibus in Hollandia privatim audire licet. 215
Lege Gabinia cautum, ut ex K. Febr. uſque ad K. Mart. Legatis Senatus quotidie daretur. 223
Lege Rhodia iis, qui naufragium ſervarunt, pro mercede datur pars naufragii. 43
Leges explicatae:
L. 9. §. 4. ff. de Rer. div. & qual. 284
L. 3. ff. de Offic. Praet. 193. 375
L. 49. §. 1. ff. ad L. Aquil. 296
L. 37. ff. de Relig. & Sumt. fun. 348
L. 11. §. 2. ff. de Publ. & vectig. 96. 104
L. 3. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. poſſ. 47
L. 18. §. 4 ff. eod. *ibid.*
L. 4. ff. de Colleg. & Corp. 130. *ſeq.*
L. 5. §. 1. ff. de Captiv. & poſtl. rev. 109. *ſeq.*
L. 6. ff. eod. 131
L. 19. §. 3. ff. eod. 110
L. 2. pr. ff. de R. J. 219
L. 14. C. de Oper. publ. 297
L. 13. C. Theod. de Infirm. his quae ſub Tyran. aut Barbar. geſta ſunt. 375
Leges Caeſareae vulgo indigitant Juſtinianaeas. 172
Legibus ut pareamus jubet ipſa utilitas. 255
Licitum an ob illicitum publicetur. 92
Licitae & illicitae merces ſi ad eundem dominum pertineant, ob continentiam delicti recte publicantur, ſecus

cus ſi ad diverſos dominos. 93. 96
- - - - - quid hac de re Ordines Generales pacti ſint & edixerint. ibid. ſeqq.
Licitarum mercium Domini ſi ſciverint ſimpliciter, ab aliis etiam illicitas in navem imponi, ſimplex ſcientia non facit locum publicationi. 97
Lieroort Arx. 178
Loci pugnae condictio non eſt neceſſaria in bello. 8

M.

Magiſter navis praedatoriae. v. Navis praedatoria.
Magiſtratus non ita ut Princeps ſingulorum bona poteſt obligare. 282
Magiſtratus & Judices omnes hodie ſunt quaſi Mandatarii juriſdictionis. 269
- - - - - omnes omnium Urbium ab Ordinibus habent poteſtatem creandorum Judicum. 272
- - - - - an teneantur reſarcire damnum, quod cives direptione aedium ſuarum ſunt paſſi. 383
- - - - - omnino indemnes ſervare debent eos, qui dum Leges vel Sententias exſequntur, ſunt direpti. ibid.
Mandatum Principis an ſit licitum vel illicitum, non eſt privati examinare. 200
- - - - - Principis qui exſequitur, non recte punitur. 196
- - - - - Principis qui exſequitur, ſervandus eſt indemnis. 198
- - - - - generale non ſemper ſufficit, ad omnia ex arbitrio Mandatarii agenda. 231
Mandata Legatorum, v. Legatus.
Mandatarius Mandatori non imputat, ſi a Latronibus fuerit ſpoliatus. 149
Marium pars terrae proxima ejuſdem Imperii cenſetur, cujus & terra. 344
Medii in bello. v. non hoſtes.
Militare ſub extero Principe amico licet. 159
- - - - - hoſtibus non licet. ibid.
Militem conducere an liceat in amicae Gentis populo. 158. ſeq.
- - - - - licet, ſi nulla Lex prohibeat, ne ſubditi mutent Civitatem. 160
- - - - - licet, niſi in pace convenerit, ne vel uni vel utrique id facere liceat. 161
- - - - - in Hollandia & reliquo Belgio Foederato non licet

licet ſine conſenſu Ordinum. 161
Milites ſi forte naves hoſtiles deprehendant, Judicum Militarium eſt jurisdictio. 138
Mobilia poſtliminio non redeunt. 35
- - - - - ſine diſtinctione omnia hodie ſunt in praeda. 36
- - - - - intra hoſtium praeſidia deducta, ſi poſtea deprehendantur, cedunt recuperatori. ibid.
- - - - - & immobilia jure belli recte occupantur. 26
Mulieres an Legatorum munere poſſint fungi. 219
Mulierum ſunt quaedam virtutes propriae, quaedam cum viris communes. 220
Munitiones an liceat reficere eo tempore, quo de deditione tractatur. 181
Muros exſtruere non licet ſine Auctoritate Principis. 283
- - - - - labantes reparare licet etiam ſine conſenſu Principis. 284
- - - - - ob rebellionem vel aliam quam cauſam dejectos reficere non licet ſine conſenſu Principis. 285

N.

Navarchi navibus praedatoriis ab Exercitoribus praepoſiti, & ad praedandum conducti, an cum aliis Navarchis poſſint paciſci de ſocietate praedae, quam ſeparatim ſunt capturi. 131. ſeq.
Navis non ad praedandum emiſſa, ſi praedam tamen ceperit, ad quem ea pertineat. 146
- - - - - quae vehit merces illicitas an recte publicetur. 95. ſeq.
- - - - - vectigalis fraudandi cauſa adhibita ex omnium Principum Edictis publicatur. 105
- - - - - amica vehens res hoſtiles an recte publicetur. 104. ſeqq. v. Bona.
- - - - - ſi ob reverentiam aliae navi non praeſtitam patiatur damnum, ad quem illud pertineat. 345. ſeq.
Navis hoſtilis praeda. v. Praeda.
Navis praedatoriae Exercitores quousque teneantur de damno injuria dato. 139. ſeq.
- - - - - Exercitores ſi Magiſtrum emiſerint ad praedandum, & ille perperam praedetur, tenentur in ſolidum. 142
- - - - - plane non tenentur, ſi Magiſtrum praedatoriae exer-

exercendae non praefecerint. 145

Navis praedatoriae Magiſter, ſi navem Amicorum occupaverit, tenetur de omni damno, quod injuria dedit. 141. ſeq.

Navi ab hoſtibus derelicta vel redemta, pecuniae trajectitiae Creditores & Aſſecuratores non tenentur niſi ad damnum datum. 180

Naves hoſtium quando fiant capientium. 26. 28. ſeq.

Naves in portus hoſtiles deductae, & poſtea recuperatae, cedunt recuperatori. 34. 36. ſeq.

- - - - - in portus hoſtiles nondum deductae an fiant capientium. 37

- - - - - quid juris priſtinis dominis & recuperatoribus in naves ante deductionem in portus recuperatas. 38. 41

- - - - - varia circa hanc rem Ordinum Gener. Edicta. 39. ſeq.

Naves Mercatorum ſi pactum inierint mutuae defenſionis, & una ex his hoſtilem navem ceperit, ſoli quae cepit, praeda cedit. 136

Naves praedatoriae duae pluresve ſi navem hoſtilem perſequantur & una ceperit, ea ſola quae cepit, accipit praedam. 139

Navibus quando & quorum praeſtanda ſit reverentia. 339. ſeq.

- - - - - in mari proximo, quod ſubeſt dominio alicujus Principis, eſt praeſtanda. 340

- - - - - in mari extero, quod in nullius Principis dominio eſt, ut praeſtetur reverentia, male exigitur. ibid. ſeq.

- - - - - niſi pactis id fuerit conventum. 341

- - - - - quid ea de re convenerit inter Anglos & Ordines Foederati Belgii. 342. ſeq.

Nitrum an recenſendum inter contrabanda. 81

Nobilitas ab externo Principe conceſſa an in noſtra Civitate proſit. 381

Non hoſtes cenſentur, qui neutrarum partium ſunt, nec ex foedere his illisve quicquam debent. 67

- - - - - quid facere vel non facere poſſint inter duos hoſtes. ibid.

- - - - - omni modo debent cavere, ne ſe bello interponant, neque uni parti aequiores ſint vel iniquiores, quam alteri. 68. ſeq.

- - - - - ex cauſa aequiore huic

huic vel illi non debent plus minusve tribuere vel negare. 69. ſeq.
Non hoſtes uni parti non debent ope conſilio adeſſe, nec milite auxiliari juvare. 69
- - - - - non debent advehere alterutri ea, quae bello gerendo ſunt neceſſaria. 70
- - - - - frumentum advehere poſſunt, excepta obſidionis famisve cauſa. 74
Non hoſtes Foederati & Socii. v. Foederati.

O.

Obſeſſis urbibus, caſtris, portubus an quicquam liceat advehere. 83. ſeq.
Occupatio bellica quando mutet dominium. 26. ſeq.
- - - - - an ad eam requiratur ſpatium 24. horarum. 27
Opera publica ſumtu publico exſtruere non licet ſine auctoritate Principis. 283
- - - - - reficere licet etiam ſine conſenſu Principis. 284
Orandi nova formula 13. Mart. 1663. ab Ordinibus Hollandiae Eccleſiaſticis optimo jure fuit praeſcripta. 325. ſeq.
- - - - - fruſtra a ceteris Provinciis & ab Eccleſiaſticis fuit oppugnata. 326. ſeq.
Orandi novam formulam in Hollandia hodie ſequuntur omnes Eccleſiaſtae. 331
Ordines Generales Foederati Belgii curant commune bonum totius Reipubl. 166
- - - - - non praecedunt Ordines ſingularum Provinciarum in iis, quae ad ſingulas Provincias pertinent. 328
- - - - - praecedunt in iis, quae ad commune bonum Foederati Belgii pertinent, vel cum agatur nomine totius Reipub. ibid. 380
- - - - - paucis exceptis agunt ex mandato Ordinum, quos repraeſentant. 328
- - - - - an recte ſe immiſceant controverſiis ſingularum Provinciarum. 357. ſeq.
- - - - - quid ea de re fuerit ſtatutum Foedere Utrechtano. ibid. ſeq.
- - - - - exceptis controverſiis inter Groninganos & Ommelandenſes, de aliis in aliis Provinciis non judicarunt, niſi qua Arbitri ex compromiſſo partium, vel ex delegatione. 361. ſeq.
- - - - - judicare tamen de iis poſſunt, ſi partes judicio ſe ſubtrahant. 362
Ordines Hollandiae tempore Gravionum potuerunt Leges ferre. 192

Ordinibus Hollandiae tam inter ſe, quam cum aliarum Provinciarum Ordinibus conſulere & coïre licuit ex Legibus Mariae Burgundae. 191
- - - - - idem ex privilegio Joannis Bavari licuit, modo ne contra Gravionem conſulerent. ibid.

P.

Pacis Monaſterienſis §. 4. interpretatio. 338. ſeq
ad Pacem Principem invitum cogere eſt iniquum. 185
Pacta Principum tuetur bona fides. 251
- - - - - publica an ſemper & ubique ſint ſervanda. 252
- - - - - ſunt ſervanda, licet Reipub. ſint damnoſa, 255
- - - - - inita cum populo aliquo ſubſiſtunt, licet mutetur forma regiminis. 372
Pactis publicis an inſint tacitae exceptiones, & quae. 252
Parte occupata in bello, etiam totum occupatur & poſſidetur, ſi is ſit occupantis animus. 46 ſeq.
- - - - - niſi alius illius totius partem poſſideat. ibid. ſeq.
Peregrini an ſint arcendi ab adminiſtratione Reipublicae. 259
- - - - - quominus admoveantur Reipub. non prohibet ratio. 260
- - - - - ex ipſa ratione ſoli arcendi ſunt ii, a quibus metus eſt, ne ſalus publica periclitetur. 261
- - - - - ne muneribus adhiberentur, variis Comitum privilegiis impetrarunt Hollandi & Zelandi. ibid.
- - - - - a Dignitatibus poſſunt arceri, quaeſita vero dignitas non recte iis adimitur. 263
- - - - illi recte arcentur, qui inde oriundi ſunt, ubi Noſtrates lege vel more Civitatis arcentur. 264
- - - - - qui Hollandos non excludunt, neque in Hollandia ab honoribus excluduntur. ibid.
Perfidia in bello eſt illicita. 4
Philippus II. legitimus Comes Hollandiae fuit habitus uſque ad annum 1581. 188
- - - - - poſt annum 1564. uſque ad annum 1581. varias Leges edidit. 192. ſeq.
- - - - - quae geſſit ad abdicationem usque, ut firma ſint, exigit utilitas publica. 193. ſeq.
Philippo II. imperium non eſt abrogatum nec Foedere Utrechtano, nec Gandavenſi. 190
Pignus ſi publicetur, Jus pignoris

noris non exſtinguitur. 82
- - - - - non liberat debitorem, niſi ſuffecerit. 145
Pignoris jus ſalvum eſt Creditori Amico, ſi res pignorata capiatur. 179
Piratae ſunt qui nullius Principis auctoritate terra marive rapiunt. 122
- - - - - ſint, nec ne, inde pendet, an mandatum praedandi habuerint, nec ne. 128
- - - - - non ſunt Algerienſes. &c. v. Algerienſes.
- - - - - Dominium non mutant. 113
Piratae exteri, ſi *noſtros* ſint depraedati & capiantur, apud noſtros recte accuſari & puniri poſſunt. 127
- - - - - qui *exteros* ſunt depraedati, an apud nos deprehenſi a nobis judicari poſſint. 128
Piratarum poena vulgaris eſt capitis bonorumque ſupplicium. 129
- - - - - more nonnulli puniuntur ob atrocitatem criminum, licet proprie Piratae non ſint. 123
a Piratis capta poſtliminio non egent. 121
Piraticae judicium an fori communis ſit, an vero ad Admiralitates pertineat. 126
Pontificii. v. Clerici.
Populus idem manet, licet mutetur forma regiminis. 372
in Portu Amici an liceat capere vel aggredi hoſtem, Amici non hoſtem. v. Hoſtes.
Portubus hoſtilibus, navibus cinctis & obſeſſis, nihil quicquam licet advehere. 87
- - - - - quid hac de re decreverint Ordines Gener. 26. Jun. 1630. ibid. ſeq.
Poſſeſſio immobilium. v. Immobilia.
Poſtliminium etiam in integris populis locum habet. 115
- - - - - eo non egent capta a Piratis. 121
Pracedentiae jus inter Legatos. 244. ſeq.
- - - - - inter Principes. 245
- - - - - de eo ſaepe certatum inter Reges Franciae & Hiſpaniae. 246
- - - - - de eo qui diſputant, ſi in unum locum debeant convenire, quomodo hoc terminandum. 377
Praeda navis hoſtilis, quam una pluresve naves ceperunt, aliis, cum caperetur, praeſentibus, an ſit communis. 134
- - - - - capta a navi, non emiſſa ad praedandum, cui ſit adjudicanda. 147. ſeq.
- - - - caſu obvia & a privatis capta ſit capientium. 152
Prae-

Praedae maritimae & terreſtris judicium ad quos pertineat. 137
Praedatoria privata. 130. ſeq.
- - - - - ad jus publicum pertinet. ibid.
- - - - - qui eam exercent, non ſunt Piratae. 131
Praedatoriam nemo recte exercet ſine Codicillis Ordinum Generalium vel Praefecti Maris. 151
ex Praepoſitione ſola tabernae navisque Domini tenentur, ſi, quod actum eſt, ad cauſam praepoſitionis pertineat, non ad aliam, ab ea diverſam. 143
Princeps non ultra obligatur, quam in quantum facere poteſt. 257
Principi imperium abrogare, & adverſus Praeſides ab ipſo conſtitutos bellum gerere, multum inter ſe differunt. 189
Principum, etiam qui imperium invaſerunt, acta & pacta ſunt ſervanda. 374
Privilegia reſtringere non licet, niſi in modum poenae. 311
Procuratien olim apud Belgas dicebantur Mandata Legatorum. 228
Provinciae cujusque Foederati Belgii Membra an recte Legatos accipiant. 212 ſeq.
ſi Provincia aliqua ceſſum ſit, omnibus ejus partibus ceſſum videri. 51
Provinciae ſingulae Foederati Belgii habent Jus ſummae poteſtatis. 166
- - - - - ſunt ſui juris, niſi quatenus ei renuntiarunt Foedere Utrechtano. 209
- - - - - an habeant Jus belli gerendi. 163. ſeq.
- - - - - quominus liceat, non obſtat §. 9. Foed. Utrecht. 168
- - - - - modo ne ipſae male agendo cauſam bello praebuerint. 169
- - - - - an cogi poſſint ad ſuſcipiendum bellum pro cauſa communi. 170
- - - - - an habeant jus repreſſaliarum. 171. 176
- - - - - pro cauſa ſua recte pacem & foedera pangunt. 183
- - - - - recte Legatos mittunt pro cauſa ſua, non pro cauſa communi. 209
- - - - - ex Foedere Utrechtano in cauſa religionis ſunt ſui juris. v. Religio.
Provinciae diſſentientes quibus modis ſint conciliandi. 364
- - - - - quid ea de re ſtatutum fuerit Foedere Utrechtano. ibid. ſeq.

- - - - - quid actum fuerit hac de re in Comitiis extraordinariis Ordinum Gen. 1651. habitis. 366. ſeq.
- - - - - nulla certa forma conciliationis unanimi conſenſu unquam fuit probata vel recepta. 370. ſeq.

R.

Ratio ſtatus. 186
Rebelles jure Legatorum non utuntur. 204
Redemtio & Detentio Captivorum non inducit ſervitutem. 19
Redimendi captivos neceſſitas interdum pactis exprimitur, conſtituta certa pecunia. 20
Regio una a victore occupata, nulla ab alio retenta, totius imperii tribuit poſſeſſionem. 48
Religio absque Decretis hominum conſiſtere nullo modo poteſt. 319
Religionis libertas ex Foedere Utrechtano fuit penes ſingulas Provincias Foederati Belgii. 316
- - - - - ea duravit adhuc anno 1618. & 1619. 317
- - - - - ante annum 1651. nulla Lex aut Pactio interceſſit inter Ordines Generales, ut ſolus Calvinianismus doceretur in Belgio Foederato. 318
- - - - - Synodi Dordrechtanae, quae ſolum probavit Calvinianismum, Decreta omnia ab omnibus Provinciis non ſtatim fuerunt probata. 319
- - - - - Decreto 27. Jan. 1651. Ordines Generales promiſerunt, ſingulos in ſua Provincia religionem reformatam defenſuros. 321
- - - - - An una Provincia recte tueatur Calvinianismum, nec ne, non pendet ab arbitrio ceterorum Foederatorum. 322
- - - - - modus defendendi Calvinianismi d. Decreto cuique Provinciae relictus. 323
- - - - - ſingulae Provinciae ſalvo d. Decreto, in cauſis Eccleſiaſticis manſerunt ſui juris. ibid. 326
in Religionis cauſa nulla ab omnibus Provinciis poteſtas data eſt Ordinibus Generalibus. 324
Remiſſio Criminum. v. Crimina.
Repetitio ejus, quod ademtum eſt, an ſit neceſſaria ante introïtum belli. 9
Repreſſaliae Romanis incognitae. 171
- - - - - non conceduntur niſi

ſi palam denegata juſtitia. 172. ſeq.
Repreſſaliae locum non habent niſi in pace. 173
Repreſſalias Pactis reſtringi eſt utile. 174
- - - - - in totum tolli non patitur improbitas. ibid.
- - - - - concedere ſolius eſt Principis. 175
- - - - - in Belgio olim ſingulae urbes exercebant. ibid.
- - - - - recte exercent ſingulae Provinciae Belgii Foederati in cauſa ſua, non in cauſa communi. 76. ſeq.
Res hoſtiles in Amicorum navibus repertae recte publicantur. 107
Res ab hoſtibus captae, in non hoſtis imperium delatae, an poſtliminio revertantur. 109
- - - - - revertuntur delatae in imperium Amici, qui ſimul eſt ſocius & foederatus. ibid. ſeq.
- - - - - non revertuntur, ſi tantum delatae ſunt in imperium Amici, qui non eſt foederatus. 112
Res hoſtium an liceat aſſecurare. v. Aſſecurare.
- - - - - an apud communes Amicos liceat vendere. 114
Res mobiles, & praeſertim naves hoſtium, quando fiant capientium. 26. ſeq.
- - - - - an & quouſque recuperatori cedant. 35
quas Res ad hoſtes advehere non liceat. v. Hoſtes.
a Reipublicae adminiſtratione an arcendi ſint peregrini. v. Peregrini.
Retorſio adverſus quem obtineat. 32
Reyd Arx in agro Juliacenſi. 181
Romanorum Leges non tantum, ſed & mores receperunt plerique populi Europaei. 9

S.

Sacrorum cura pertinet ad eum, qui ſummae rerum praeëſt. 315
Salpeter an recenſendum inter contrabanda. 81
Salutem dicere hoſti adulatorium eſt. 17
ad Seditiones ſedandas non ſemper vi armata, ſed dolo bono ſaepius uſi fuerunt Romani. 384
Senatoribus utriusque Curiae in Hollandia interdictum eſt donum munus accipere. 239
Servitutis definitio, a JCtis tradita, continet & ipſam conditionem & ſtatum ſervitutis. 3

in Servitutem redigendi hoſtes conſuetudo moribus plerarumque gentium exolevit. 19. 20

Servituti ſucceſſit captivorum, qui ejusdem gradus & conditionis ſunt, permutatio, vel detentio, donec rediman-tur. 20

Servitute poſſumus uti adverſus eos, qui ea in nos utuntur. ibid.

Societas privatorum ad praedandum. 130

Sociorum quae ſunt, hoſtibus erepta poſtliminio redeunt. 120 ſeq.

Subditus Foederati & Socii noſtri, ad communem hoſtem commeans, an a nobis puniri, vel res ejus publicari poſſint. 83

Subditi conditionem exuere & Civitatem mutare licet pro lubitu, niſi Lex ſpecialis id prohibeat. 158. 377

- - - - - ex privilegiis multarum urbium in Belgio & alibi, diſcedentes tenentur ſolvere certam bonorum ſuorum partem. 379

Syndici & Scribae, quos Magiſtratus Urbium Comitiis Hollandiae intereſſe volunt, ſi origine ſint peregrini, ſemper arceantur. 263. 265

Synodi Dordrechtanae omnia Decreta ab omnibus Provinciis non ſtatim fuerunt probata. 319

T.

Tabacum an habendum inter Contrabanda. 81. ſeq.

Territorium communis Amici valet ad prohibendam vim, quae ibi inchoatur, non valet ad inhibendam, quae extra territorium inchoata, in ipſo continuatur. 66

in Territorio Amici recte perſequimur hoſtem fugientem. 65

Theſaurus a Mercenario, dum terram fodiebat, inventus ipſi acquiritur. 149

Toparchae nec judicant, nec ipſi judicare poſſunt. 269

- - - - - varii olim in Belgio exercuerunt criminum remiſſionem. 300

Tranſiſulania anno 1665. ab Epiſcopo Monaſterienſi vaſtata, perperam Ordinum Generalium Conſiliarii cenſuerunt, rationem eſſe habendam exactionum ob redemta incendia. 182

Tributa. 347. v. Vectigalia.

- - - - - ab iis in Hollandia immunia ſunt loca publica. 350

Tri-

- - - - an eodem jure utantur loca publica, quae ad Ordines Generales pertinent. 351
qui ſub *Tuitione* ſunt, Principem ſuum, quamvis noſtrum hoſtem, poſſunt juvare, ſed non armis viriſque, quibus contra nos bellum gerat. 73. 74

V.

Vaginae an pro armis & inſtrumentis bellicis ſint habendae. 80
Vectigal quod ſolvitur templis, praeter quae Cadavera, alibi ſepelienda vehuntur, eſt improbum. 348
Vectigalia & Tributa. 347
- - - - - immenſa ſunt in Belgio Foederato. ibid.
- - - - - Romae non Principi duntaxat, ſed & Civitatibus nonnullis pendebantur. 352
- - - - - in Hollandia non modo Ordinibus, ſed & Civitatibus quibusdam ſolvuntur, quibus id Privilegiis datum eſt. ibid.
- - - - an Urbibus vel Pagis ad aes alienum diſſolvendum, vel ad alias impenſas neceſſarias, liceat imperare Civibus vel Incolis ſuis. 353
Vectigalium & Tributorum remiſſiones ob caſum inopinatum conceſſae apud Romanos. 354
- - - - - id maxime locum habet, ſi damnum obveniat ex ipſius Locatoris parte. ibid.
- - - - - quid juris ſit in Hollandia. ibid. ſeq.
Veſtes olim Legatis pro muneribus datae. 242
Victori in victum omnia licent. 18. ſeq.
- - - - - competit jus vitae & necis. ibid.
- - - - - competit jus ſervitutis. ibid.
Vis omnis in bello eſt licita. 3
Univerſitas non tenetur ob delictum membri illius. 276
ob Univerſitatis debitum ſingula membra non poſſunt conveniri & condemnari. 275
- - - - - contrarium tamen ſaepe obtinuit, & ferri poteſt, ſi fiat ob ſalutem publicam. 277
- - - - - variis Privilegiis ei injuriae occurſum. 278
- - - - - poſſunt conveniri & condemnari ſingula membra, ſi Princeps ex dominio eminenti, vel Magiſtratus ex privilegio Principis, vel adhibito omnium Membrorum conſenſu, Cives ſuos nomi-

natim

natim obligaverit. 279
- - - - - - tale quid pactum §. 23. Foed. Utrecht. ibid.
- - - - - idem placuit Conſtitutione ſpeciali 13. Jul. 1579. ſi Ordines tributa, in quae conſenſere, non ſufferant. ibid.
- - - - - d. Conſtit. hodie non obſervatur. 280
- - - - - Magiſtratus non ita ut Princeps ſingulorum bona poteſt obligare. 282
ad Univerſitatem non pertinet, quod debent ſinguli. 276
Urbe ab hoſte capta, an etiam ager captus ſit cenſendus. 45
- - - - - varia circa hanc rem Ordinum Gener. Edicta. 49. 50
Urbium & Oppidorum moenia extendere Magiſtratibus non licet ſine conſenſu Principis. 286
- - - - - variis Hollandiae urbibus, impetratis Privilegiis, id fuit conceſſum. 287
Urbibus obſeſſis nihil quicquam licet advehere, ſive contrabandum ſit, ſive non. 83. ſeq.
- - - - - quae advehuntur, ad minimum publicantur, & in eos qui ſubvehunt, poena capitis vel mitiori animadvertitur. 85. ſeq.
Urbes, Arces, Ditiones alienas invadere vel retinere non licet. 179
Urbes munire inconſulto & invito Principe non licet. 288
- - - - - qui muniunt vel extendunt, tenentur pretium ſolvere fundorum, quos occupaverunt, ex arbitrio boni viri. 289
Vrybuiters. 131
Uti poſſidetis, ita poſſideatis, in cauſis publicis expedit. 206
Utrechtani & Friſii ſaepe disputarunt de praerogativa Ordinis. 376
Utrechtana Curia quo jure facinoroſos ſuos deportet ex tota Hollandia. 373
Utrechtanum Foedus, v. Foedus.

INDEX EDICTORUM,

Quae allegantur & explicantur.

EDICTUM *Philippi II.*	20 *Jan.*	1570.	123.
ejuſd.	9 *Mart.*	1580.	*ibid.*
Ordinum Holl.	1 *Apr.*	1580.	190. *ſeq.*
Gener.	26 *Jul.*	1581.	187. 203. 376.
Holl.	27 *Jul.*	1584.	23. *ſeq.*
Holl.	17 *Apr.*	1585.	313.
Comitis Leyceſtrani.	4 *Apr.*		11. 23. 89. 137.
ejuſd.	9 *Jul.*	1586.	55.
ejuſd.	18 *Jul.*		11.
ejuſd.	4 *Aug.*		*ibid.* 23. 89.
Ordin. Holl.	*ult. Mart.*	1588.	277.
Gener.	1 *Oct.*	1589.	18.
Gener.	26 *Sept.*	1590.	74.
Holl.	29 *Jan.*	1591.	54.
Holl.	16 *Dec.*	1595.	313.
Gener.	2 *Apr.*	1599.	52. 154.
Holl.	4 *Mart.*	1600.	10. 14. 38.
Zeland.	19 *Jul.*	1607.	314.
Gener.	9 *Apr.*	1609.	49.
Gener.	20 *Aug.*		*ibid.*
Gener.	22 *Dec.*	1610.	51.
Gener.	25 *Aug.*	1611.	129.
Gener.	1 *Aug.*	1612.	161.
Gener.	15 *Aug.*		360.
Holl.	19 *Mart.*	1614.	304. 313.
Zeland.	16 & 17 *Sept.*		314.
Gener.	26 *Febr.*		332.
Gener.	1 *Apr.*		139. 154.
Gener.	13 *Maj.*	1622.	155.
Gener.	4 *Jun.*		136.
Gener. Conſil.	9 *Aug.*		86.
Gener.	16 *Dec.*		162.
Gener. Conſil.	2 *Sept.*	1624.	86.
Gener.	4 & 22 *Jul.*	1625.	39.
Gener.	3 *Mart.*	1627.	162.
Gener.	27 *Jul.*		122.
Gener.	8 *Sept.*	1629.	332.

Edictum *Ordinum*	*Gener.*	30	*Jan.*		50.
	Holl.	4	*Mart.*	1630.	313.
	Gener.	3	*Aug.*		50.
	Gener.	13	*Maj.*	1631.	50.
	Gener.	23	*Maj.*		74.
	Gener.	11	*Mart.*	1632.	39.
	Gener.	8	*Mart.*	1634.	49.
	Gener.	20	*Jun.*		50.
	Gener.	2	*Febr.*		50.
	Gener. Conſil.	23	*Febr.*	1636.	74.
	Gener. Conſil.	21	*Mart.*		86.
	Gener.	2	*Dec.*		50.
	Gener.	3	*Mart.*	1640.	68.
	Gener. Conſil.	17	*Mart.*	1641.	73.
	Gener.	30	*Aug.*		332.
	Gener.	24	*Dec.*	1642.	50.
	Gener.	1	*Sept.*	1643.	39.
	Gener.	8	*Febr.*	1645.	*ibid.*
	Gener. Conſil.	14	*Aug.*		74.
	Gener.	30	*Mart.*	1646.	162.
	Gener. Conſil.	18	*Jul.*		74.
	Gener.	21	*Jul.*	1648.	162.
	Gener.	14	*Apr.*	1649.	332. *ſeq.*
	Holl.	12	*Maj.*		313.
	Gener.	27	*Maj.*	1650.	162.
	Gener.	10	*Aug.*	1651.	237.
	Gener.	20	*Jan.*	1652.	162.
	Holl.	27	*Mart.*		*ibid.*
	Gener.	5	*Dec.*		75. 78. 80. 88.
	Gener.	26	*Apr.*	1653.	122.
	Holl.	16	*Mart.*	1656.	162.
	Holl.	26	*Apr.*	1657.	15. 56.
	Gener.	31	*Dec.*		75. 80. 123. 156.
	Gener.	29	*Jan.*	1658.	122.
	Gener.	18	*Mart.*		162.
	Gener.	9	*Aug.*		114.
	Gener.	7	*Nov.*		115.
	Gener.	19	*Apr.*	1659.	39.
	Gener.	17	*Jan.*	1665.	7.
	Gener.	9	*Mart.*		156.
	Gener.	19	*Mart.*		75. 78. 88. 94.
	Gener.	29	*Nov.*	1666.	33.
	Holl.	28	*Maj.*	1669.	258.

INDEX EDICTORUM.

Edictum *Ordinum*	*Gener.*	14	*Apr.*	1672.	75. 78. 89.
	Gener.	15	*Dec.*		74.
	Gener.	11	*Apr.*	1673.	75. 78. 89.
	Gener.	6	*Jul.*		53.
	Gener.	4	*Apr.*	1674.	21.
	Gener.	23	*Jul.*		159.
	Gener.	4	*Apr.*	1676.	160.
	Gener.	13	*Apr.*	1677.	40.
	Holl.	22	*Jul.*	1677.	43.
	Gener.	9	*Mart.*	1689.	80. 156.
	Gener.	24	*Febr.*	1696.	19. 123.
	Gener.	28	*Jul.*	1705.	78.
	Holl.	31	*Jul.*	1730.	314.
	Holl.	21	*Sept.*		338.

INDEX DECRETORUM,

Quae allegantur & explicantur.

DECRETUM Ord.	Hollandiae.	9	Apr.	1582.	193.
	Holl.	14	Jun.	1583.	317. ſeq.
	Holl.	17	Jul.	1584.	183.
	Generalium.	2	Oct.	1590.	55. ſeq.
	Holl.	29	Oct.	1590.	ibid.
	Holl.	5	Aug.	1617.	317. ſeq.
	Friſiae.	10	Jul.	1622.	320.
	Gener.	9	Aug.	1624.	140.
	Gener.	22	Oct.	1627.	ibid. 143.
	Gener.	26	Jun.	1630.	29. 87. ſeq.
	Gener.	28	Jan.	1631.	134. ſeq.
	Holl.	19	Apr.	1631.	264.
	Gener.	7	Oct.	1636.	242.
	Gener.	21 & 30	Sept.	1639.	61.
	Gener.	26	Nov.	1639.	225.
	Gener.	9	Nov.	1640.	278.
	Gener.	18	Aug.	1650.	369.
	Gener.	27	Jan.	1651.	321. 334.
	Gener.	2	Febr.	1651.	242.
	Holl.	10	Aug.	1651.	232. 238. ſeq.
	Gener.	10	Oct.	1652.	63.
	Holl.	2	Aug.	1653.	212.
	Holl.	4	Maj.	1654.	210.
	Friſiae.	24	Jun.	1654.	211.
	Holl.	18	Sept.	1654.	361.
	Gener.	7	Febr.	1657.	225.
	Gener.	6	Maj.	1657.	15.
	Holl.	12	Jul.	1657.	337.
	Holl.	16	Jul.	1657.	277.
	Holl.	21	Sept.	1657.	361.
	Holl.	1	Apr.		351.
	Holl.	14	Mart.	1658.	263.
	Gener.	19	Aug.		223.
	Zelandiae.	21	Mart.	1659.	177.
	Gener.	19	Apr.		119.
	Holl.	24	Maj.	1660.	380.
	Holl.	9	Oct.		239. 241.
	Holl.	3	Mart.	1661.	305.

De-

Decretum Ordin.	Holl.	17 Jul.		270.	
	Holl.	28 Sept.	1662.	215.	
	Holl.	9 Dec.		201.	
	Holl.	13 Mart.		325.	
	Holl.	2 Maj.		280.	368.
	Gener.	12 Maj.		243.	
	Friſiae.	23 Maj.		ibid.	
	Holl.	17 Jul.		327.	331.
	Holl.	19 Jul.	1663.	197.	
	Holl.	3 Aug.		ibid.	
	Holl.	18 Sept.		329.	
	Holl.	9 Oct.		165.	
	Holl.	20 Dec.		202.	
	Holl.	14 Mart.	1664.	330.	
	Gener.	5 Febr.		119.	
	Holl.	7 Oct.	1666.	331.	
	Gener.	27 Nov.		28.	ſeq.
	Holl.	11 Dec.		381.	
	Holl.	25 Febr.	1667.	350.	
	Holl.	5 Aug.		351.	
	Holl.	27 Sept.	1668.	303.	
	Holl.	16 Maj.	1670.	340.	
	Holl.	25 Sept.		324.	
	Gener.	3 Jan.	1671.	340.	
	Holl.	14 Apr.	1673.	138.	
	Gener.	20 Apr.	1674.	119.	376.
	Holl.	22 Jan.	1675.	349.	
	Gener.	29 Apr.		239.	
	Gener.	23 Oct.	1676.	37.	120.
	Gener.	13 Mart.	1688.	378.	
	Holl.	15 Mart.	1724.	306.	
	Holl.	28 Jan.	1725.	ibid.	
	Holl.	14 Maj.	1727.	ibid.	
	Holl.	22 Jul.	1729.	ibid.	
	Holl.	28 Nov.	1733.	304.	
	Gener.	18 Mart.	1735.	243.	
	Holl.	1 Jul.	1735.	304.	

INDEX PACTORUM

Quae allegantur & explicantur.

PACTUM *inter Henricum VII. Angliae Regem, & Philippum Archid. Auſtriae 24 Febr.* 1495. Pag. 372
inter Hiſpanos & Belgas Foederatos 9 Apr. 1609. 172
inter Imperat. Maroci & Ordines Generales 24 Sept. 1610. 113. 174
inter Regem Lyſitaniae & Ordines Generales 12 *Jun.* 1641. 120
de Navigatione inter Regem Hiſpaniae & Ordines Gener. 4 *Febr.* 1648. 94
inter Regem Hiſpaniae & Ordines Gener. 30 *Jan.* 1648. 172. 332. *ſeq.* 379
Marinum inter Regem Hiſpaniae & Ordines Gener. 17 *Dec.* 1650. 78. 85. 94. 101
inter Rempubl. Angliae & Ordines Generales. 5 *Apr.* 1654. 60. 173. *ſeq.* 342
inter Anglos & Lyſitanos. 1654. 77
Marinum inter Regem Franciae & Civitates Hanſeaticas. 10 *Maj.* 1655. 104
inter Regem Lyſitaniae & Ordines Generales. 6 *Aug.* 1661. 12. 77. 113. 121
Commercii inter Regem Franciae & Ordines Generales. 27 *Apr.* 1662. 12. 60. 78. 85. 94. 101. 107. 113. 128. 174
inter Regem Angliae & Ordines Generales 14 *Sept.* 1662. 60. 113. *ſeq.* 342
inter Electorem Brandeburg. & Ordines Generales. 16 *Febr.* 1666. 379
inter Reges Angliae, Sueciae, & Ordines Generales. 23 *Jan.* 1667. 185
inter Regem Sueciae & Ordines Generales. 28 *Jul.* 1667. 235
inter Regem Angliae & Ordines Generales. 31 *Jul.* 1667. 13. 60. 174. 342
inter Reges Angliae & Daniae 31 *Jul.* 1667. 58
inter Reges Angliae & Hiſpaniae. 21 *Sept.* 1667. *ibid.*
inter Regem Angliae & Ordines Generales. 19 *Febr.* 1674. 345
Marinum inter Regem Angliae & Ordines Generales. 1 *Dec.* 1674. 78. 80. 82. 85. 94. *ſeq.* 102

PAC-

INDEX PACTORUM.

Pactum *Commercii inter Regem Sueciae & Ordines Generales.* 26 *Nov* 1675. *ibid.*

Commercii inter Regem Franciae & Ordines Generales. 10 *Aug.* 1678. 13. 60. 78. 85. 95. 101. 107

inter Reges Hispaniae & Franciae. 27 *Sept.* 1678. 54. 58

Marinum inter Regem Sueciae & Ordines Generales. 12 *Oct.* 1679. 78. 80. 85. 95. 102

Commercii inter Regem Franciae & Ordines Generales. 20 *Sept.* 1697. 13. 60. 95. 101. 107

Commercii inter Regem Franciae & Ordines Generales. 11 *Apr.* 1713. *ibid.*

FINIS.

OPERARUM VITIA.

Pag.	lin.				
6.	11.	pro	*Pufendof.*	lege	*Pufendorf.*
12.	22.	pro	166 .	l.	1661
21.	ult.	pro	*Faederato*	l.	*Foederato*
27.	24	pro	*domini*	l.	*dominii*
60.	7.	pro	1661.	l.	1662.
ibid.	19.	pro	1 *Aug.*	l.	10 *Aug.*
68.	27.	pro	*carere*	l.	*cavere*
71.	26.	pro	*confodant*	l.	*confodiant*
85.	16.	pro	16 *Aug.*	l.	20 *Aug.*
144.	14. & 15.	pro	*Navarchis ſuis*	l.	*Navarchos ſuos*
174.	18.	pro	171[illegible].	l.	1610.
201.	2.	pro	*reddere*	l.	*jus reddere*
276. in alleg. n. 1.		pro	*Deces.*	l.	*Decis.*
279.	7.	pro	*ſit*	l.	*ſi*
299.	25.	pro	*impunitatespublice*	l.	*impunitates publice*
304.	9.	pro	*aediiat*	l.	*edicat*
339	pen.	pro	*dominum*	l.	*dominium*
341.	7.	pro	*negat*	l.	*neget*
379.	ult.	pro	*covenerit*	l.	*convenerit*